RIG. DE S. VICTORE

DE

CONTEMPLATIONE

ECC.

BNCF

Manoscritti

Conv. Soppr.

A

VII

1175

ICTORE

ATIONE

Manoscritti.
Conv. Soppr.
A
7
1175

Riccardo de sancto victore de duodecim
patriarchis. et de potestate ligandi atque
Bernardi de gratia et libero arbitrio scilicet
de precepto et dispensatione regule :-

Camaldoli
N° 1175

Conv. Soppr.
A. 7. 1175

Con[illegible]

Octaua figura super dictarum alie dicuntur canta
per b quadratum ut ille qui incipit in G ut / in
G sol re ut / graui et G sol re ut acuto / alie
per naturam ut ille qui incipit in C fa ut graui et C sol fa
ut acuto / alie per b molle ut ille qui incipit in F fa ut
graui et F fa ut acuto / In aliquibus predictarum mutationes [illegible]
aliquibus non. quia in C [illegible] nec in [illegible] mi nec in D [illegible] nec in b fa
b mi est ulla mutatio quia ibi [illegible] una uox est. non
[illegible] aliqua fieri mutatio ¶ In C fa ut sunt due muta
tiones. fa ut / ut fa. fa mutatur in ut propter ascensum
de b quadrato in naturam. ut [illegible] propter descensum
[illegible] in b quadratum ¶ In D sol re sunt due mutationes.
[illegible] propter ascensum [illegible] naturam. [illegible] re / sol.
[illegible] ¶ In E la mi sunt due muta
tiones [illegible] propter ascensum de b naturam.
¶ Similiter in F fa ut sunt due mutationes. de fa / in ut.
propter ascensum naturam in b molle. De ut in fa. propter descensum
de b molli in naturam ¶ In G sol re ut sunt sex muta
tiones. prima de sol / in re propter ascensum de natura in b molle.
Secunda de re / in sol propter descensum de b molli in naturam.
Tertia de sol / in ut. propter ascensum de natura in b quadratum.
Quarta de ut / in sol propter descensum de b quadrato in naturam.
Quinta de re / in ut. propter ascensum de b molli in b quadratum.
Sexta de ut / in re propter descensum de b quadrato in b molle.
Et sic de singulis / usque in finem. ¶ Preterea dicuntur uoces

A. 7. 1175

Hic liber est Monaſterii ſci
Benedicti extra muros
ciuitatis Florẽne, quẽ
ſcripſit qdã monachus
eiuſdẽ monaſterii predicti.

N° 1175. A. 7.

·:· Adsit principio uirgo maria meo :~

Incipit liber Ricardi de sancto uictore/ de contemplatione/ siue de duodecim patriarchis :~

Beniamyn adolescentulus in mentis excessu.
Audiant adolescentuli sermonem de adolescente. euigilent
ad uocem prophete. Beniamyn adolescentulus in mentis
excessu. Quis sit beniamin iste/ multi nouerunt. Alii
per scientiam. alii per experientiam. Qui per doctrinam nouerunt/ audiant et
patienter. qui per experientiam didicerunt/ audiant libenter. Qui enim
cum experientie magisterio semel nosse potuit/ fidenter loquor.
sermo de eo quamuis prolixus illum satiare non poterit. Sed quis de eo
loqui digne sufficiet? Est enim speciosus forma pre omnibus filiis
iacob. et qualem rachel generare licuit. Nam lia quidem quamuis plures/
pulcriores habere non potuit. Duas namque ut legitis uxores
iacob habuisse cognoscitis. Una lya/ altera rachel dicebatur.
lya fecundior. rachel formosior. lya fecundior/ sed lippa. rachel
fere sterilis/ sed forme singularis. Sed iam que sint iste due
uxores iacob uideamus. ut qui sit earum filius/ facilius intelligamus.
Rachel doctrina ueritatis. lya disciplina uirtutis. Rachel
studium sapientie. lya desiderium iustitie. Sed scimus iacob pro rachele
septem annis seruisse. et uidebantur ei dies pauci pre amoris
magnitudine. Quid miraris? Ad magnitudinem pul-
critudinis/ erat magnitudo dilectionis. Certe si in laudem sapientie/
aliquid dicere temptauero. minus erit quantumcumque dixero. Quid sapientia
ardentius diligitur? quid dulcius possidetur? Eius decor omnem
superat pulcritudinem. Eius dulcor omnem excedit suauitatem.
Est enim ut ait quidam/ speciosior sole. et super omnem stellarum dispo-
sitionem. Luci comparata inuenitur prior. Illi enim succedit
nox. Sapientiam autem non uincit malitia. Attingit a fine usque
ad finem fortiter. et disponit omnia suauiter. Hanc amaui inquit.
et exquisiui a iuuentute mea. et quesiui mihi sponsam eam assumere.
et amator factus sum forme illius. Quid ergo mirum/ si iacob
in huius sponse amore flagrabat. si talis ignis tante dilectionis
flammas temperare non poterat. Septennium amabat. septennium in eius

de sapientia

Catal. 10 S.E.C. O II—35

A. 7. 1175

amore flagrabat/ q dixit. Sup salutē 7 oēz pulcritudīez
dilexi sapiaz. Nichil enī hac ut dixim̄ sapia ardentius
diligitur. nich dulcius possidetur. Hīc ē eīz q̄ sapientes
oēs ēē uolūt. pauci admodū ēē possūt. De desiderio
iustitie 7 eius proprietate :~ :~

N[u]nq̄d de iustitia similit̄ dicturi. Nunq̄d eque iusti
oēs ēē uolum̄. Sȝ iusti forte ēē nō possum̄. Jmo oēs
utiqȝ iusti ēē potuissēt. si ēē iusti pfecte uoluissent. Justitia
enī pfc̄e diligē/ ē iā iustū ēē. Sapīa aūt 7 multū amare po-
tes. 7 ipā carere potes. Jdō 7 absqȝ dubio/ q̄nto āplius iustitiaz
dilexis/ tāto iustior eris. Sȝ iā uidam̄ nūc q̄ sit istituta uere
iustitie. 7 inueniem̄ cur hōs/ tm̄ d̄testētur cōnubia lye. Os-
tēdū nāqȝ ē cur fere oēs cōiugia lye tāto ope abhōreant. q
iamplexus rachel/ tātū suspirant. Pfc̄a nāqȝ iustitia/ diligē
iubet inimicos. diligē pētes. ppa q̄q̄ relinqre. illata mala
patiēt ferē. oblatā gl̄ia uqȝ declinare. Sȝ abh̄ mūdi ama-
torib̄/ qd stultū/ qd laboriosū reputat. Hīc ē q ab eis 7 lia lippa
creditur 7 laboriosa uocat. Lya nāqȝ laboriosa īterptatur.
Magnus nāqȝ labor/ si nō minor error uidēt eis ēē ītribu-
latōne gaudē. psp̄a mūdi q̄i pestē fugē. Sȝ qa copiā mūdi
adnecessitatē n̄ respuit. ad uoluptatē nō admittit. Lyā lip-
pā n̄ cecā uocauit. qa ī rex iudiciū errare potuit. Si
igitur p lia/ d̄siderīu iustitie. p rachele studiū sapie ītelli-
gitur. Patet ratio q̄r ul' lya ab oībus fere cōtēpnit/ ul' rachel
tm̄ diligit. :~ De gemino toti' bōi fōte. rōne uidlȝ 7 affectiōe :~

S[ed] libet adhuc de duab̄ uxorib̄ iacob diligētī īgrere.
7 q̄cq̄d īde aīūs suggerit manifestī apire. Omni
spūi ratōabili gemina q̄dā uis data ē ab illo p̄re luminū.
aq̄ ē oē datū optimū/ 7 oēz donū pfctū. Una ē ratio/ altera
ē affectō. Ratio qua discernam̄. affectō qua diligam̄.
Ratō ad ūitatē. affectio ad ūtutē. Hee sorōs ille due ad rīo
despōsate/ oolla 7 oolibana. id ē'lȝ 7 samaria. Hee sūt spūs
ratōal' gemine uxores. ex qb̄ generosa orit' ples. 7 regni
celestis hēs. Ex ratōe oriunt' cōsilia recta. ex affectiōe

desideria sancta. Ex illa spirituales sensus. ex ista ordinati affectus.
Ex ista denique omnis virtus. ex illa vero veritas omnis. Credimus itaque
esse quod affectio tunc vocatur et incipit esse lya. quando satagit se informare ad
normam iusticie componere. Et ratio rachel indubitanter esse asseritur
quando illius summe et vere sapiencie luce illustratur. Sed quis ignorat quam
quam sit illud laboriosum. quam sit istud iocundum. Utique non sine labore
magno animus affectus a libitis ad licita restringitur. et recte talis
uxor lya, hoc est laboriosa vocatur. Quid vero dulcius. quid vere io-
cundius esse potest. quam oculos mentis ad summe sapiencie contemplacionem eri-
gere. Ad hanc itaque contemplandam, cum ratio dilatatur. merito rachel
nomine honoratur. Rachel visum principium vel ovis interpretatur.
Ut tali nomine sit, impleat quod scriptum invenit. Sentite de domino in
bonitate. et in simplicitate cordis querite illum. Utique que de domino in
bonitate sentit, iam illum quasi principium omnium fidei oculo cernit. Sed
et ovis vocatur. si in simplicitate querit. Vides nunc quemadmodum
non quelibet, sed summa sapiencia simpliciter quesita, facit esse rachel.
Iam vero arbitror non miraris quod rachel tantum diligitur. cum eius pedis-
sequa, scilicet sapiencia mundi locum que in divine sue comparatione, stulticia
reputatur, tanto ut ceterum amore a mundi philosophis requiratur.

Quomodo per studium sapiencie animus latenter sepe inducitur ad exercitium iusticie

Quemadmodum autem lya supponitur dum rachel speratur, iusticie
facile recognoscunt, qui hoc quod sepe contigit, non tam audiendo
quam experiendo didicerunt. Sepe contigit, ut animus a terrene conversationis
sordibus minus mundatur. et ad celestem conversationem nondum ido-
neus. dum se in cubiculo rachel collocat. dum se in eius amplexus
parat. inopinate inter amplexus lye esse deprehendat. Quid enim
scripturam sacram nisi rachel cubiculum dicimus. in qua sapienciam divinam
sub decenti allegoriarum velamine latitare non dubitamus.
In tali eius cubiculo rachel toties queritur, quoties in lectione sa-
cra spiritualis intelligencia indagatur. Sed quamdiu adhuc ad subli-
mia penetranda non sufficimus. diu cupitam, diligenter quesitam
rachel non invenimus. Incipimus ergo gemere suspirare, nostram ce-
citatem non solum plangere, sed et erubescere. Dolentibus ergo nobis et querentibus
unde hanc cecitatem meruimus. occurrunt nobis mala

q̄ fecim᷒. Quin imo ip̄a diuiā lectō nob̄ nolētib᷒. ⁊ aliud
q̄dā īca moliētib᷒/ feditatē nr̄aꝝ frequēt īgerit. ⁊ corda
nr̄a ~~nr̄a~~ nimi īci cōſideratōe cōpūgit. Quotiēs ḡ ī lectōe diuia/
ꝑ cōtēplatōe cōpūctionē repim᷒. ī cubiclo non ip̄aꝫ rachelē
ſ; lyā nos īueniſſe n̄ dubitām᷒. Nā ſic ē rachelis meditarī
cōtēplaī/ diſcerne/ ītelligē. ſic ꝑfecto ꝑtinet lyā flere/ geme̅
ſuſpirac̄ / dolē. Nā lyā ut dictū ē/ ē affectō/ diuiā īflāmati-
one īflāmata. rachel ē ratio/ diuiā reuelatōe illumia-
ta. Lyā affectō ad normā iuſtic̄ ſe ipāꝫ cōponēs. rachel/ ra-
tio ſe ī ſapie cōtēplatōe atollēs. S; de hijs actēn᷒. nūc de eaꝝ
ācillis uideām᷒:~ Quō ymaginatō ſbſeruiat ra-
tioni. ſēſualitas/ affectioni :~ :~ :~

Accepit ḡ utraq; illaꝝ/ ancillā ſuā. Affectō ſen-
ſualitatē. ratio ymaginatōēꝫ. Obſeq̄t᷒ ſēſualitas
affectioni. ymaginatio famulat᷒ ratiōi. In tm̄ una x
q̄q; ācillaꝝ dn̄e ſue neceſſaria ēē cognoſcit᷒. ut ſine illis
mūdus tot᷒ nil eis poſſe cōfferre uideret᷒. Nā ſine ima-
ginatōe ratio nil ſciret. ſine ſēſualitate affectio nil x
ſapet. Ut q̄d ei lya circa labētiū reꝝ amorē tā uehe-
ment᷒ afficit᷒. n̄ q̄ꝛ ī eis ꝑ ācille ſue/ hoc ē ꝑ ſēſualitatis
obſequī multiformit᷒ delectat᷒. Itē cū ſp̄ē ſcriptū ſit/ q̄ꝛ
īuiſibilia dī a creatura mūdi/ ꝑ ea q̄ fc̄a ſūt ītellecta
cōſpiciūt᷒. ide maīfeſte colligit᷒. q̄ꝛ ad īuiſibiliū cogni-
tione. nūq̄ ratio aſſurgeret. n̄ ei ācilla ſua imagina-
tio uidel; / reꝝ uiſibiliū formā repſētaret. Per reꝝ enī
uiſibiliū ſp̄ēꝫ ſurgit/ ad reꝝ īuiſibiliū cognitiēꝫ. q̄ūiēs
ex hijs ad illā quandā trahit ſimilitudinē. S; cōſtat
q̄ꝛ ſic ymaginatōe corporalia neſciret. ſine quoꝝ
cōgnitōe/ ad celeſtiū cōtēplatōēꝫ n̄ aſſurgeret. Uiſibilia
enī ſolus ītuet᷒ carnis ſenſus. īuiſibilia u͛o ſolus uidet
ocl's cordis. Eſt ḡ ſēſus carnis tot᷒ extrīſecus. ſenſus
u͛o cordis totus ītrīſecus. Ratio foras exire n̄ p̄ōt.
ſēſus corpeus ad illā ītrare nō p̄ōt. Nō eīꝫ decebat

filiā d'licatā 7 tenerā 7 singulariter formosā / foras
ꝑ plateas discurrē. sz nec suū conueniebat dn̄e sue
penetralia secretiorā irreuerēt' irrūpe. Discurrit g̃
ergo imaginatio ut pote ancillā inter dn̄ā 7 suū / inter
ratiōez 7 sēsuz. 7 quicquid extrīsecus haurit ꝑ sensū carnis /
intus represētat ad obsequiū ratōis. Semꝑ ergo ymagi-
natō ~~a~~ ratiōi assistit. nec ad momētū quidē ab eius famu-
latu se sbtrahit. Naz sēsu etiā deficiēte / ipa ministrare
nō desinit. In tenebris nāqz posit' nichil uideo. sz qlibet
illic possū ymaginarē si uolo. Sic sēꝑ 7 in oībz ymaginatō
p̄sto ē. 7 ei obsequio ubiqz ratio uti pōt. Sz 7 sēsualitas
nichilo minus satagit 7 sollicita ē circa frequēs ministeriuz. utiqz
7 ipa sēꝑ 7 ubiqz ad dn̄e sue lye parata obsequiuz. Hec ē
que illi solet ~~ex~~ carnaliū delectatōnuz cibos coquere. et
apponē ad eaz usū. ad horā inuitare. 7 ultra mēsuraz
ꝓpinarē. Que ei alia ē q̃ sensualitas / q animi affectōez
carnaliū uoluptatū desiderio īflāmat. 7 eaz delectatōe i
ebriat. Hec ē q laboriosā illā dn̄az suā egredientez ꝓcedit.
7 huc illucqz circūducit. Nā q lya lippa ē 7 parū uidet /
illi' manū ductionez seq eaz nō pudet. Hic ē q lya / ai
uidelz affectō nec cōtēpnēda diligit. nec diligēda contēpnit.
q dū eius oculus interi' iudicio caligat. carnis appetitū
seq nō erubescit. Hec sūt duarū uxorū iacob ancille due.
quas scriptā noīat / zelphā 7 balā. Balā rachel 7 zelpha lye.

De uitio ymaginatōis 7 sensualitatis :~ :~

Tandiu de eaz obsequio. sz nunc de eaz uitio silēdū puto. Est
enī bala garrula. zelpha temulēta. Bale nāqz loquacitatē
nec ipa ei dn̄a cōpescē pōt. Sz 7 zelphe quidē siti dn̄e sue copia
tanta extinguē nō pōt. Vinū quod zelpha sitit / gaudiū ē uoluptatis.
de quo quāto plus bibit / tāto amplius sitit. Nā ad satiādū sēsualitati nota
appetitū / totus mūdus nō sufficit. Quia g quātūcūqz bibat / sēꝑ

adbibẽdū īhiat. recte çelpha / hoc ē os / ihiãs uocatur. cuius
sitis nūq̃ extiguit. Imaginatõ aūt tāta īportunitate in
aurib; cordis ꝑstrepit. quatenus ei clamorẽ ut diximus ipa †
rachel uix ul' oio cohibẽ nõ possit. Hic ē q cū psallimus / fāta nota
sias cogitatõū. ul' quaslibet imagines reꝝ / abocul' amouẽ
cordis uolumus / nec ualemus. Qm g̃ hui' ꝑstrepētū cogitatõū
tumult' cotidie / ꝯ iuiti patimur. qualis ul' quãta sit bale
gãrulitas / cotidiãs expimẽto docemus. Queq; uisa ul' audita /
qñq; q ipi gessimus ul' diximus admemoriã reuocat. ꝛ q ipa iã
enãrãdo explicauerit. eadē iteꝝ atq; iteꝝ replicare non
vide cessat. Et sepe cū nulla uoluptas cordis / ei / audiẽdi assēsū
ꝓbeat / nichil'o' ꝯuis nullo audiẽte / narratõez sua explicat.
nota Sic utiq; decrepiti senes ul' iueterate anus solẽt quelib;
absq; oi auditore referre. q aliqb; ꝑsētib; cū eis ſmonē
cõferre. Vn nõ imerito bala / hoc ē iueterata dicit'. q iuete
ratoꝝ mores imitat'. Sz de garrulitate bale / seu tumu
lẽtia çelphe q̃s nesciat. n forte q sei ipz ignorat:

Qui sit affect' pricipales / ꝛ quo ordine ul' modo reꝛ diguãt' i uirtutes

Nunc de eaꝝ filijs. ꝛ prius de filijs
lye dicẽdū uidet'. Nã ꝛ ipa prior peperisse legit'. Filij
iacob ex lya ut diximus nich aliud sūt q ordinati affectus.
Nã si iordinati sūt / ei filij dici nõ possūt. Septenaria itaq
lye ples / septē uirtutes sūt. Siqdē nich aliud sūt uirtutes /
q ai affect' ordinati ꝛ moderati. Ordinatus qdē / qn adillud
adqd debet. moderat' / qn tātus ē q̃tus debet.
Principales g̃ affc̃s septē sūt. q abuna ai affectõe
alternati surgūt. Spes uidl;. timor / gaudiū / dolor / odiū /
amor / ꝛ pudor. Isti os possūt ēe m ordinati / m iordinati
Sz tū ordinati sūt. tūc tm iter filios iacob sūt deputãdi.
Si nõ ēēt timor iordinat' / ſmo diui' minime dixisset
Illic trepidauerūt timore ubi nõ erat timor. Iteꝝ si nõ
ēēt timor ordinat' / scriptū nõ ēēt. Timor dñi scūs pma
net iscl'z scl'i. Iteꝝ si nõ ēēt amor / m ordinatus

modo iordiat⁹/ scriptuā sacā/ nec hūc ꝑperet/ nec
illū ꝓhibet. Diliges igit dnm̄ deū tuū ex toto corde tuo
7 ex tota aīa tua/ 7 ꝓximū tuū sic̄ te ip̄m. Et alibi.
Nolite dilige͂ mūdū/ neq; ea q̄ i mūdo sūt. Similit͂
debem⁹ 7 de allis affectib;/ aliqn̄ itelligere ordinatos/
7 idcirco bonos. aliqn̄ iordinatos 7 idcirco malos ēē.
De bonis aūt q̄s 7 iacob filios ēē dixim⁹/ nūc quo ordine
generēt͂ uidam⁹:~ Quō ul' ūn oriatur ordi-

Scriptū ē. Initiū sapīe/ timor dnī/ nat⁹ timor
hec ē g͂ pma uirtutū ples. sine qua ceteras
hēre nō potes. Qui talē filiū hēre desiderat/ mala q̄
fecit nō solū frequēt͂/ ſ; 7 diligēter attēdat. Hic magni-
tudīe; sui sceleris/ illic potētia iudicātis. Ex tali con
sideratiōe timor nascit͂. s. filius ille q̄ iure ruben. hoc ē
uisiōis filius uocat͂. Quadā m̄ 7 ei cecus ē 7 minime
uidet/ q̄ peccare nō timet. q̄ futura mala minime ꝓ-
uidet. q̄ nō erubescit ꝑuitatē suā. q̄ nō expauescit
potestatē diuinā. Si icipiat ista uidē. icipiet pauere
7 timē. 7 q̄nto pfecti cognouit/ tāto uehemēti⁹ timebit.
Uides ut arbitror q̄ iuste ruben uocat͂/ q̄ ex tali uisi
one gnat͂. Recte eō nato exclamat mat͂ ei. Uidit
ds humilitatē mam. eo q̄ tūc ueātit icipia uidē
7 uidi. deū cognoscē 7 a deū cognosci. Uidē deū p̄i-
tuitū formidinis. uidi a deo respectū pietatis:~

Quō oriatur ul' ordinetur dolor:~ :~

Primo filio nato 7 paulatim excrescēte. scds
nascit͂. q2 magnū timorē necēē ē ut dolor se-
quat͂. Quāto eī q̄s uehemēti⁹ metuit penā quā
meruit. tāto acrib⁹ plāgit culpā quā fecit. Sz scim⁹
q2 quacūq; hora pctor cōuersus fuerit 7 igemuerit/ sal
uus erit. scdm illud. Cor cōtritū 7 humiliatū ds nō
despic̄. Quid t' uidet͂:~ Nōne merito tal' filius

ſymeon . i . exauditio uocat̃ .·. Q̃ⁱ eñi uẽ penitet . q
ueracit̃ dolet . abſq; mora idulgẽtiã accipiet . Q̃ꝛo
q̃ exꝛde cõtrito ⁊ hũilit̃ ꝓfertur / citi⁹ exaudit̃ . hu
miliato ꝑ timorẽ / cõtrito ꝑ dolorẽ ul' hũilitatẽ . P ruben
hũiliat̃ . ꝑ ſimeon cõterit̃ / ⁊ i fletu cõpugit̃ . Q̃ꝛ bti q
lugẽt / qm̃ ipi cõſolabunt̃ :~ Q̃uõ oꝛiat̃ / ul' oꝛdine-|tur ſpes :~

S ed q̃ſo . q̃ cõſolatõ pot̃ ẽe peñitẽtib; -
uẽ ⁊ lugẽtib; amare . ñ una ſpes uenie . hic
ẽ ille t̃ti⁹ filioꝝ iacob / q̃ dicitur leui / hoc ẽ additus / ul'
additio uocat̃ . q̃ꝛ duob; illis ꝑoꝛib; ꝑus datis / hic ſup̃
addit̃ . Nõ datũ ſ; additũ ſmo diuin⁹ hũc nõiat filiuꝝ .
nec añ timorẽ / ⁊ cõdignuꝫ ꝑ nũc dolorẽ / qs de ſpe uenie
ꝑſumat . Qui eñi poſt ꝑpetrata ſcelẽã ſine ſatiſfatõe
ſibi dei ĩpunitate blãdit̃ . nõ tñ ſpe erigit̃ / q̃ ꝑſũtõe
elidit̃ . Ex tali itaq; nõie uoluit nos ſp̃ ſcriptuã diui-
na certos efficẽ . hũc nos uidelꝫ filiũ nec añ duos pri-
oꝛes poſſe hẽre . nec poſt illos ꝓcedẽtes / hũc t̃tiũ poſſe
deeſſe . Vere eñi ⁊ abſq; dubio q̃to q̃s frequẽti⁹ / q̃toq; ue
hemẽti⁹ de ſuo reatu ĩtĩne doloꝛe afficit̃ . tãto certioꝛ
tãtoq; ſecurioꝛ de idulgẽtie uenia efficit̃ . Scdꝫ mul-
titudinẽ iq̃t doloꝝ meoꝝ ĩ coꝛde meo . cõſolatõẽs tue
letificauerut aĩaꝫ meaꝫ . hĩc ẽ q̃d ſp̃s ſcũs / paraclitus
hoc ẽ conſolatoꝛ dr̃ . q̃ꝛ aĩaꝫ penitẽtie lacrimis aff̃-
ctã / freq̃t̃er q̃ libent̃ cõſolat̃ . Jllã nãq; frequẽt̃ uiſitat
illã libent̃ cõfoꝛtat . ⁊ a uenie fiduciã plene refoꝛmat /
quã ſuã ſcelẽã flẽdo dãpnare / ⁊ dãpnãdo flere cõſiderat /
Q̃uõ oꝛiat̃ / ul' oꝛdinetur amoꝛ :~ :~ :~

T ncipit ex t̃ũc q̃dã familiaritas ĩter deũ ⁊ aĩaꝫ
fieri / ⁊ amicitia cõfederaĩ . eo q̃ hec ſe ſentiat
ab illo ſepius uiſitari . ⁊ ex eius aduentũ / nõ tñ cõ

ſolari iã / ymo aliquãdo quodã ineffabili gaudio repleri.
Hãc amicitie cõfederatiõe͞ʒ nisi fallor lya p̃sẽſat / qñ iã
nato leui / cũ magna exultatiõe proclamat. Nũc copu-
labit̃ m̃ uir meus. Uerus aiẽ ſpõſus / d͞ʒ ẽ. q tũc ue-
niet nob copulam⁹ / qñ ei puer͞ʒ amorẽ inhereremus. Jmo
uero tũc ſibi nos ille cõnectit. qñ q̃bidã iternis cõmer-
tijs adſuũ amorẽ accēdit. ⁊ arti aſtringit. Qd ẽ ẽi cor
tã durũ / tã ferreũ. q diuina pietas ſua p̃ſētia nõ emol
liat. ſua dulcedine nõ alliciat. Un̄ fit ut quẽ pri⁹ cõſu-
euerat multũ formidare. incipiat põmodu͞ʒ ardẽt amare.
Uides iã ut arbitror quẽadmodũ creſcẽte poſt cotidie ti-
morẽ / neceſſario ſbõr ẽ dolor. ſic utiq̃ põ ſpe͞ʒ nata / ⁊ p
cotidiana incremẽta p̃ficiẽtẽ / naſcit̃ amor. Hic itaq̃
ẽ ille filio͞ʒ iacob / q quarto loco naſcit̃. ⁊ iudas. i. cõfi-
tẽs iſcriptura noiatur. Cui nois ſi ratiõe͞ʒ q̃rim⁹ / citi⁹
inuenimus. Scim⁹ nãq̃ q̃ q̃ſq̃ qd̃ approbat hoc amat. ⁊
q̃to plus amat / tãto ãpli⁹ approbat. Et qd ẽ approbare
niſi laudare. Jlla illa ẽ utiq̃ uẽa laudatio / illa ẽ pu-
ra cõfeſſio / q ex caſta dilectiõe ſurgit. q ex laudis admi
ratiõe procedit. Nullus noſſe apti⁹ q̃ ſit uox exultatõis
⁊ cõfeſſiõis. quã nouit iudas. ſolus ul̃ cetis oĩb͞ʒ exce-
llenti⁹ :~

Quid ſit p̃priu͞ʒ amoris :~ :~

Attende nc̃ aĩu͞ʒ aliquẽ nimiũ amãtẽ / ⁊ nimio
ardore feruẽte͞ʒ. Attende qd ſẽtiat. qd ſecũ loq̃t̃
de eo quẽ multũ amat / quẽ ualde miratr̃. Qd g̃ dic̃.
Qd ſecũ tacite loq̃t̃. Qui q̃ bon⁹ / q̃ benignus / q̃ ſuauis.
q̃ dulcis. q̃ amãdus. q̃tũ ãplectẽdus. q̃ totus ad-
mirabilis. q̃ tot deſiderabilis. Obt͞ʒ quẽ amat. o felicẽ
quẽ ſuũ amorẽ dignu͞ʒ iudicat. Me felicẽ ſi eo ſrui
liceat. me bt͞ʒ ſi eũ poſſidẽ cõtigat. Hec niſi fallor
ẽ illa uox exultatõis / ⁊ cõfeſſiõis. q ſẽp exire inde

resonat in auribus diuine pietatis. Quid tu dicis lyra. Quid tu clamas y iuda. Quid tu reddis dño. Quid tu retribuis pro tali puero. Nūc igitur cōfitebor dño. Cōfitebor igitur dño nimis in ore meo. Nā utiq; & absq; dubio nō solū frequenter, sed & indesinēter cōfiteris, si tā pfecte diligis. Vn̄ dicā igitur dn̄m in oī tpe. sēp laus eius in ore meo. Sēp quē laudas, si sēp amas, & sēp desiderās. Nā nō amares, si nō approbares. Quid ē eī ut dixi ē approbare nisi laudare. Et ipsa laudatio ē cōfessio. Nec putes quod sufficiat iude cōfiteri tm̄ corde. nisi & cōfiteatur & ore. Cupit enī iudas & aliis cōmēdare. & ad eius amore accēdere. quē dignū oīum amore iudicat. & ab oībus amari desiderat. Hec oīa dicta sūt de cōfessiōe laudis. Sed quod diceīmus de cōfessione criminis. Xn̄ forte iudas istā ignorat. quis illarū excellēter agnoscat. Ego tn̄ nō sic existimo. & hāc & illā ad honorē dei multū ptinēre cognosco. Et scio quod quāto q̄s diligit, libēter facit quicquid honori dei militare cognouerit. Multū cōmēdat bonitatē dei, nō solū largitas sua, sed & iniquitas nostra. Si enī magnū ē nichil promerētibus gratis impēdere multa. qualē quātūue erit tribuere bona promerētibus mala. Qualis pietas, quā nulla nr̄a superare pōt impietas. Alia sūt q̄ misericorditer ignoscit. alia sūt que affectuose tribuit. Ignoscit mala nr̄a, largitur bōa sua. Et sēp pstō ad ignoscēdū. sēp paratus ad largiēdum. Hic pius. illic largus. utrobiq; benignus, atq; bonus. Cōfiteamur ergo illi mala nr̄a. cōfiteamur bōa nr̄a. Cōfiteamur a nobis eē mala nr̄a, ut pie ignoscat. cōfiteamur ab illo eē bōa nr̄a, ut cōseruet & augeat. Hec iudas incessāter attitat. ne ingratus appareat, uel de indulta uenia, uel de cōcessa grā. Recte ergo ut arbitror hic filius

iudas .i. cõfitẽs uocat⁹. q2 uer⁹ amor sẽp cõfitetur.
Deniq3 cũ scriptu3 sit/ q2 d's ueritas ẽ. deũ nõ amare
cõuincit⁹/ q̃sq3 ũitate3 cõfiti erubescit. Iust⁹ igr̃ scriptũ
ĩinitio accusator ẽ sui. Vi͞det g⁰ qd agat/ qd se credit
ul' cupit ẽẽ amatorẽ dei. Nisi forte putet aliud ẽẽ
amatore deu3 q̃ȝ iustitiã dei. Ecce ia hẽm⁹ d' quatuor
filiijs lye p̃mis. Prim⁹ ẽ timor pene. sc̃d's dolor p̃nie.
t̃tius spes uẽie. quart⁹ amor iustitie. Et pͦ hec d'sinit
parẽ. Sufficẽ ei sibi posse existimat/ cũ se uã boã
uãcit amãẽ cõsiderat. ~ Q̃uõ p inuisibiliũ amorẽ
en mẽs ĩstiget⁹ ad adinuisibiliũ ĩuestigatiõe3. ~

Sed qd putas ĩcorde rachel agitur. q̃b3 putas
desiderior3 exstib3 agitat⁹. cũ uidat lyã sororẽ
suã/ matrẽ filior3 letãte3. se aũt sterilẽ p̃manẽtẽ/
Audiam⁹ qd dicat. 7 ĩtelligam⁹ qd doleat. Quid g⁰ dic̃
iacob uiro suo: Da m̃ libẽr igr̃ alioqn moriar.
Absq3 dubio studiũ sapiẽ si nõ p̃fic̃ citi⁹ defic̃. Sz
q̃ȝam⁹ diligẽt⁹ qd nã ẽẽ possit/ q2 nato iuda/ rachel
adamorẽ p̃lis/ solito ãplius ĩardescit. Dixim⁹ supius
q2 sic̃ ad lya .i. aĩ affectõe3 p̃tinet diligẽ. sic rachelis
.i. rationis ẽ cõg̃scẽ. Ex illã naq3 orit⁹ q̃libet aff̃cs ordi
nat⁹. ex ista/ sẽsus seu ett̃ ĩtellect⁹ purus. Sz qd aliud
p iudã ĩtelligim⁹/ n̄ amorẽ ordinatũ/ amorẽ celestiũ
amorẽ dei/ amorẽ sũmi boni: Nato itaq3 iuda .i. bonor3
ĩuisibiliũ desiderio exurgẽte atq3 feruẽte. ĩcipit rachel
amore p̃lis exstuare. q2 ĩcipit uelle cõg̃scẽ. Ubi a
mor ibi ocl's. Libẽt⁹ aspiciam⁹ q̃ multũ diligim⁹. Nulli du
biũ/ q2 q potuit boã ĩuisibiliũ diligẽ. qn uelit stati3
cõg̃scẽ/ 7 p ĩtelligẽtia uidẽ. Et q̃to plus crescit iudas/
aff̃cs uidel3 diligẽdi/ tãto ãplius rachel feruet desideriũ
pariẽdi. hoc ẽ studiu3 cognoscendi ~ ~ ~

Que sit prima via cuique ingredienti ad invisibilium contemplationem, videlicet per ymaginationem :~ :~ :~

Sed quis nesciat quam sit difficile, immo quam pene impossibile mentem carnalem et adhuc studiis spiritualibus rudem ad invisibilium intelligentiam assurgere et in illis contemplationis oculum figere. Nulla quippe novit adhuc nisi corporalia, nil aliud cogitanti occurrit nisi que cogitare consuevit, sola visibilia. Querit invisibilia videre, nil occurrit nisi forme rerum visibilium. Desiderat intueri incorporea, et nil somniat nisi ymagines rerum corporalium. Quid ergo faciat. Quid agat. Nonne melius est qualicumque modo illa cogitare quam oblivioni vel negligentie tradere. Immo si bene amat quam mens ea non facile dimisit. Multo tamen difficilius ad eorum contemplationem sublevatur. Facit tamen quod potest, intuetur ea quo potest. Cogitat per ymaginem que necdum videre valet per intelligentie puritatem. Hec ut arbitror est causa cur Rachel per ancillam habeat liberos quos generet de se ipsa. Quia dulce est ei saltem ymaginando eorum memoriam retinere quorum intelligentiam nondum valet ratiocinando apprehendere. Sicut enim per Rachel rationem, sic per eius ancillam intelligimus ymaginationem. Suadet ergo ratio commodius esse qualicumque modo vel bona cogitare et imaginari quandam pulcritudinem ad eorum desiderium animum accendere quam in falsis deceptoriis bonis cogitationem figere. Et hec est ratio cur Rachel voluerit ancillam suam viro suo tradere. Hanc esse primam viam omni ingredienti ad invisibilium contemplationem nemo ignorat, nisi forte quem adhuc scientia nec dum experientia informat :~

Quomodo infirmorum speculationi divine scripture alludat :~

Sed nec hoc pretereundum, quomodo divine scripture huic speculationi alludat et humane infirmitati condescendat. Res enim invisibiles per rerum vi-

sibilium formas describunt. et earum memoriam pro eo quod concupiscibilium specierum pulcritudinem mentibus imprimunt. Hinc est quod nunc terram lacte et melle manantem promittit. nunc flores / nunc odores nominat. Nunc per cantus hominum / nunc per concentus avium / celestium gaudiorum armoniam designat. Legite apocalypsim iohannis / et invenietis celestem ierusalem / ornatam per aurum / per argentum / per margaritas / vel alias quaslibet gemmas preciosas multipliciter descriptam. Et scimus quidem horum omnium nichil ibi est. ubi tamen omnino nichil deesse potest. Talium namque nichil est ibi per speciem. vero totum est per similitudinem. In hiis omnibus habet bala unde domine sue utiliter deserviat. quando quidem ei horum omnium / vel et quando voluerit pro voto representat. Hec enim statim ut volumus ymaginari possumus. Numquam ymaginatio rationi utilior esse poterit / quam cum ei in tali obsequio deservit :~

Quod ymaginatio alia et bestialis alia sit rationalis :~ .:~ .:~

Sed de bale filiis quid dicendum sit prosequamur. Sciendum est quod ymaginatio alia baestialis / alia rationalis est. Bestialis autem inter filios iacob annumerari non potest debet nec talem aliquem rachel adoptivum sibi filium facere volet. Bestialis itaque ymaginatio est / quando per ea que paulo ante vidimus vel fecimus / sine ulla utilitate / absque ulla deliberatione / huc illucque vaga mente discurrimus. Hec utique bestialis est. nam et hoc bestia facere potest. Rationalis autem est illa / quando ex hiis que per sensum corporeum novimus / aliquid ymaginabiliter fingimus. Verbi gratia. Aurum vidimus. domum vidimus. auream autem domum numquam vidimus. Auream tamen domum ymaginari possumus si volumus. Hoc utique bestia facere non potest. soli rationabili creature possibile est. Huius ymaginatione sepe utimur. Liquet

ſit futur̄e uite bōa ul' mala diligēt' rimam̄. Nuſq̄ hic ſola
bōa. nuſq̄ ſola mala. ſꝫ ꝑmixta bōa ⁊ mala. Et q̄uis i
utroq; gn̄e ſit multa / nuſq̄ tn̄ iueniunt' ſola. Ibi iueniri
poſſūt ⁊ bōa ſine admixtione maloꝝ. ⁊ mala nichom' ſi
ne admixtiōe bonoꝝ. Itē hic ſtē n̄ ſola / ſic n̄c ſūma
iuenim'. Ibi ⁊ ſūma ⁊ n̄ ꝑmixta bōa ⁊ mala n̄ dubitam'.
Cotiēs ḡ ex multis bonis ul' malis q̄ i hac uita ſēſus cor
poreus experitur / q̄le ul' q̄ntū poſſit ēē illud futuræ uite ſūmū
bonū ſiue malū colligit' / ex hoꝝ ymaginatiōe q̄dā futuroꝝ
ymaginatōe figurat'. Talis itaq; ymaginatō / ratōalis
ēē facile cōuicit'. ⁊ ad balā ⁊ a rachel ꝑtinē uidet'. Ad
balā ꝑtinet iq̄ntū ymagiatō ē. ad rachel āt iq̄ntū ra
tōalis ē. Talis itaq; ꝓles ⁊ ymaginatōis ē ꝑ natiui
tatē / ⁊ ratiōis ꝑ adoptōeꝫ. Hui' eni ꝓlē una gn̄at
gn̄at. ſet altēa educat. Ex bala nāq; naſcit' / ſꝫ ꝑ rachel
moderātur :~ Qd cū ymaginatōeꝫ. ratione
uolūtatē. dicim'. diuſis modis id accipim' :~

NEminē cōturbet / q ⁊ matrē ⁊ ꝓlē / ymagina
tōeꝫ apellē. Sꝫ hoc uolo ēē iter matrē ⁊ filiu /
qd' ē iter iſtrumētū ⁊ actū. Uel hoc ē iter matrē ⁊ ei'
ꝓlē / qd' it' gen' ⁊ ſpēꝫ. Nā gen' adiūcta ḡ differētia /
ex ſe ſpēꝫ gn̄at. quē admodū copula uiri / feminā ad
ꝓlē fecūdat. Et ſepe iſtrumētū ⁊ ei' actōeꝫ / uno no
mīe appellam'. Nā illud qd' uidem' / uiſū uocamus.
Sic cū ratio ul' uolūtas / ul' itellect' noīat'. aliqn̄ iſtru
mētū / aliqn̄ ei' actio itelligit'. Et ſciem' q̄dē / q iſtrum
tū p'(?) ē / q̄ ei' actio. ⁊ ſine ipā ēē pōt. Het ḡ ab iſtru
mento actio ēē. nō tn̄ iſtrumētū ab actio ē. Un̄ nec
icōueniēs ē / ꝑ iſtrumētuꝫ matrē / ꝑ actiōeꝫ aūt
filiū ei' itelligē. Imaginatō ḡo qn̄ iſtrumētuꝫ

significat / ē uis illa aīe / qua cū uoluerit qdlibꝫ
ymaginaī ualet. hoc īstrumēto cū ad aliqd yma-
ginādū mēs utit᷑ / actio ꝓculdubio q̄dā efficitur /
q̄ similr̄ ymaginatō nōiat᷑. hec uolui breuiter
cōmemorare. ſꝫ i his īmorari diuti⁹ nō ē necesse /
Sꝫ nc / ad ꝑsecutōis ordinē redeam⁹ :~ :~ :—

De gemina speculatōe q̄ surgit ex ymaginatōe :~

Dixim⁹ q2 sola ratōalis ymaginatō ad rachel
ptinē uidat᷑. 7 q̄ ratōalis nō ē / ei⁹ ad ꝓpositū
ꝓsus īdigna uidat᷑ iudicat᷑. Sꝫ ratōalis yma
ginatō ē alia p ratōez disposita. alia ītelligētie
ꝑmixta. Illa utim⁹ / qn̄ scdm uisibiliū rez̄ spēz
cōgnitā / uisibile aliud aliqd mēte disponim⁹.
nec ex eo īuisibile aliqd cogitam⁹. Ista u̍o tc̄ utim⁹ /
qn̄ ꝑ uisibiliuꝫ rez̄ spēz / ad īuisibiliū cōgnitōe
ascendere nitim⁹. In illa ē ymaginatō nō sine ratōe /
in ista ītelligētia nō absq̄ ymaginatōe. Istis duobus filiis
bale / q̄z ꝑmogenit⁹ dan dr̄. posterior neptaliꝫ nōinat᷑.
Ad dan itaq̄ spetialr̄ ꝑtinet cōsideratio futurorū malorū /
ad neptaliꝫ aūt / speculatō futurorū bonorū. Dan nichil
nouit nīsi corporalia. ſꝫ ea tn̄ rimat᷑ que lōge sūt a sēsu
corporeo remota. Neptali ꝑ rerū uisibiliū formā / sur-
git ad rerū īuisibiliū ītelligētiā. Infernalia tor-
mēta lōge a sensu corporeo remota nō dubitam⁹. q2
uel qualia sīt uidē nō possum⁹. Et tn̄ hec q̄ciēs uolu
mus ꝑ ministeriū / dan ꝓ oculis cordis hēm⁹. Nemo fideliū
cū īfernā / flamā gehēne / tenebras exteriores / ī scripturis
sacris legit. hec figuralr̄ dcā credit / ſꝫ ista uacat

ac cõpalit᷑ alicubi ẽẽ ñ diffidit. Uñ fit nimiꝝ q̃uis
hec q̃spiã ãte oc͡los cordis ꝑ ymaginatoẽꝫ ponat. nõ
stati eoꝝ significatoẽꝫ ꝑ sp̃uale ĩtelligẽtiã q̃rat. q̃
hec nõ tã figuralit᷑ q̃ ystoῖalr̃ dc̃a nõ dubitat. Recte
ḡ hoꝝ cõsideratoẽꝫ addan͂ spetialr̃ ꝑtinẽ iã diximus.
ubi sola ymaginatoẽ op᷒ hem᷒. q̃uis eã ĩtali negotio
nõ sine ratõis dispositioẽ tractem᷒. Sꝫ cũ fraꝫ lacte
⁊ melle manãteꝫ / celestis urbꝫ muros ex lapidibꝫ
p̃tiosis / portas ex margaritis / plateas ex auro legerit /
q̃s sani sẽsus / hec ut ĩ liteꝫ acciꝑe uelit. Uñ stati ad
sp̃ualẽ ĩtelligẽtiã recurrit. ⁊ q̃d ibi mistici cõtineat᷑
exq̃rit. Uides n̄c quo tal᷑ hec futuroꝝ descriptio / ad reꝑ-
taliꝫ tm̃ ꝑtinẽ uideat᷑. ubi sine ĩtelligẽtia / sola yma-
ginatoẽ sufficẽ nõ posse minime ignorat᷑. Recte dcꝫ
ẽ q̃ addan͂ spetialr̃ ꝑtineat cõsideratio futuroꝝ maloꝝ
ad reptali ãt / maxime speculatio futuroꝝ bonoꝝ. q̃
q̃ulta tñ ⁊ q̃ de tormẽtis scripta sũt / mistice accipiẽda /
⁊ multa similr̃ de futurẽ uite bõis q̃uis corpalia de-
scribitur / siplicit᷑ ĩtelligẽda :~ :~ De prima
speculatoẽ ⁊ eius ꝓprietate :~ :~

Illud ãt sciẽdũ ẽ / imo ñ hoc ignorari põt. q̃ illa
cõsideratio meditãti facili᷒ occurrit. q̃ ĩ sola yma-
ginatione cõsistit. Nã illa q̃ cũ sola ĩtelligẽtia ꝑ-
misceť. q̃to subtilior / tãto difficili᷒ ĩuenitur. Inde
ẽ q̃ dan͂ prior / reptali ũ posterior nascitur. Hoc aũt
ĩ hac gemina cõsideratoẽ ualde notabile ẽ / q̃ dan͂
ſede sedꝫ p̃sentiũ reꝝ ymaginatoẽꝫ ueroꝫ / reꝑ̃sẽtat
reꝝ futuraꝝ ymaginatoẽꝫ fictã. reptali ũ sepe
ꝑ descripte rei ymaginatoẽꝫ fictã. surgit ad ĩtelli-

:~ gẽtia :~

gētiā uerā. Nec ei licz defūctis 7 inuisibilis bōis p̄
spūale itelligētiā aliqd falsū fingē. Quis absq culpa
sit tormēta maloꝝ multo alit' q̄ sūt p ymaginatōez
cernē. Quis ea oīo put sūt ī hac uita cōtēplari sufficiat.
Sz q̄s ea p arbitrio mētis q̄lia sūt ꝗ q̄lia fingē nouit
figurādo describit. Vn fortassis hic tal' filius dan i. iudiciū
uocat'. q2 ī tali repñtatōe nō expiētie documētū ꝗ sue
discretiōis seqt' arbitriū. Naz qm dan futurē reꝝ rep̄
sētatōez īcuiq mēte ex p̄p̄o iudicio format. recte q̄s
ut arbitrer artifice taliū dan i. iudiciū uocat.

De officio prime speculationis

Est tn̄ huī nōis alia ratō q̄ forte q̄ e subtilior
q̄tāto ꝗ īuenit' utilior. Dei 7 ei uiri quociēs
se sētiūt turpibz cogitatōibz pulsari 7 ad illicitā
delectatōez īcitari. toties solēt ī ipo ꝗ tēptatōis
aditū futura tormēta āte mentis oclos ponē. 7 ex tali
cōsideratōe quod mēs illicitū suggerit āte turpē de
delectatōez extinguē. Hoc g̃ modo ipse statim p̄ cōside
ratiōez pene ulciscūt' 7 dapnat blandimēta culpe.
Dum g̃ possum dan illicitas cogitatōes deprehēdim'
arguim' dapnam' castigam'. recte cū dan i. iudiciū
uocam'. Sz qd de turpibz tm̄ cogitatōibz loqm̄. qm
q̄de uanas 7 inutiles p̄fecti uiri nō leuit' abhominātur.
p illud q̄ scriptū īuenitur. Ve q cogitatis inutile.
Et illud. Sps scs discipline effugiet fictū 7 aufe
ret se a cogitatōibz q sūt sine ~~ulte~~ itellectu. Quid
g̃ q̄so fiet de hiis q̄ sentim' nō sine quadā illicito
affcū. qm sps aufet se ab hiis q̄ sūt ꝗ sine itellectu.
Sepe fit ut iorato cōstituti quasdā cogitatōum
fātasias cū iportunitate magna se īgerētes x

nota

dulz

nota

corde tollem⁹. Sȝ nūqd eas ſine tīra rephēſioe
neglige debem⁹. Nōmagᵗ oportet eas acuť ut
dcī ē arguē preſ p ſētatoēȝ pene. reprīmē ptēta
tatoēȝ culpe. ⁊ cogitatoēs cogitatoibȝ caſtigare.
Un̄ ſcriptū ē. Dan iudicabit pplm ſuū. ſic alia
tribȝ iſrl. Ad filios ꝗppe ſelphe ptinet diſciplina
opuȝ. ad filios lye diſpoſitio uolūtatū. Ad filios rachel
ſnīa aſſtionū. ad filios uō bale medātio cogitatoūȝ.
Quelibȝ ḡo cognatio q̄i iſua tribu iudicatᵗ qn̄
oē erratuȝ ꝑ ſuū ſimile corrigitᵗ. Quoties ḡo falſū
aliqd ſētim⁹, quoties iniuſtū aliqd uolum⁹. ꝗties iordinatū. nūqd eque ōs rephēſione dignos ſe eē
iudicāt, qn̄ aliqd iutile ul' inordinatū cogitam⁹.
Multoꝝ ē ſe ipos rephēdēᵉ de puerſo ope ul' praua
uolūtate. pauci ſūt ꝗ ſe ipos diiudicēt de iordina
ta cogitatoē. Sȝ qꝛ pfc̄i uiri hoc faciūt. ⁊ facē
eos oportet ꝗ pfc̄i eē uolūt. idcirco iacob pdicat ul'
pcipit dicēs. Dan iudicabit pplm ſuū :~ :~

De utilitate prime ſpeculatoīs :~ :~

Dan ſtricte cuſtodiat, ſi iudiciū ſuū diligēter
exerceat. fiet ut iceteris tribȝ raro inueni
atᵗ qd iure dāpnare debeat. Mens ꝗ eī ꝗ ſtatī iṗa
ſūgeſtioē ꝑdit illecebroſā cogitatoēȝ n̄ facile rapitᵗ
i prauā delectatoēȝ. ſic ⁊ culpa ꝗ cohibetᵗ ante ꝑuīȝ
cōſēſuȝ nūꝗ trāſit iactū. Debet ḡo dan pceteris
oībȝ uigil ⁊ diſtrict⁹ iiudiciū eē. ut detᵗ aliīs exma
iori parte abſꝗ lite ⁊ diſceptatoē uiuē. Semꝑ inue
niet dan iſua tribu qd examinarī debeat. qd iuſte
rephēdat. ꝗuis ialiīs poſſit fierī ut aliqn̄ aliqua ear
ſie culpa ualeat inuenirī. Aliaȝ nāꝗ culpa ē ino
luptate. hui⁹ āt exordinatō ſepe ē i neceſſitate.

Nunquam enim malum approbo, nunquam malum consentio, nunquam malum
perficio, nisi ipse voluero. Malum autem per cogitationem pulsat
in iudicium adducere diligenter discutere, deprehensum deprimere,
et deceptorem cogitationem ex alia consideratione perimere, et temp-
tantia mala extremitorum recordatione extinguere. Vi-
des iam ut arbitror, quam recte hic filius Dan, id est iudicium,
vocetur. De quo solo dubitatur utrum nam populum suum iudicare
habeat, cum solus rex possit? Ne contra habeat quod iudicet, non
solum assidue sed et districte iudicare debeat.

De sancta speculatione et eius proprietate

Sed sicut officio Dan spectat per representationem pe-
ne reprimere exurgentia vitia, sic ad Nepta-
lim pertinet per considerationem premiorum inflamare deside-
ria bona. Mirabiliter enim animum nostrum Neptalim ad eorum
desiderium accendit, quando eternorum bonorum ymaginem ante
mentis oculos adducit. Quod tamen duobus modis facere con-
suevit. Utitur namque aliquando translatione, aliquando autem compa-
ratione. Comparatione utitur quando ex presentium bonorum multi-
tudine vel magnitudine colligit illa future vite gaudia
qualia vel quanta esse possint. Verbi gratia: Inspecta sepe solis
claritate, corporeo vel lumine, considerat quanta futura
erit lux illa spiritualis, si tanta tamque mirabilis est lux ista
corporalis. Quanta namque putas erit lux illa que erit
communis nobis cum angelis, si tanta est ista que hominibus communis cum
bestiis? Qualis erit futura beatorum, si talis est presens lux ista
miserorum? Item multiplicitatem bonorum invisibilium coni-
cit ex multitudine bonorum visibilium. Et quam putamus
ea esse? Et quis possit ea dinumerare? Quot sunt oble-
tamenta aurium, ceterorumque sensuum? Quot sunt colores,
quot sunt sapores? Denique tot sunt delitie corporum, quot
erunt delitie spirituum. Si tanta possidemus in tempore.

ꝯta sūt q̄ expectam⁹ ieťnitate. In hūc ꝙ modū utit᷑
cōpatōe. Utit᷑ nichom⁹ ut dc̄ ē trāslatōe, q̄n reꝝ ui
sibiliū ꝗ̄libꝫ descriptōēꝫ, trāsfert ad reꝝ inuisibiliū si-
gnificatiōēꝫ. Uerbi grā. Audit iscripturis nōiari lu-
cē, sic̄ de deo ꝑꝑ scriptū ē, ꝗ hitat lucē iaccessibileꝫ.
Querit ꝙ ꝗ sit lux ista icorpea, quā ihitat inuisibil'
⁊ icorpea dei natā. ⁊ iuenit ꝗ lux ista ē dei sapīa.
ꝗ ip̄a ē lux uā. Sic̄ ei lux ista extior oc'los corpoꝝ,
ita illa absq̄ dubio illuīnare cōsueuit oc'los cordiū. Ec-
ce quō neptali ꝑ reꝝ uisibiliuꝫ cognitiōe. Neptaliꝫ
quippe cōparatio ul' cōusio dicit' itꝑtat'. Patet ꝙ ꝗ
recte scdꝫ utrāq̄ itꝑtatōēꝫ neptali dicat'. Solet nāq̄
cogitā ꝗ̄libꝫ reꝝ uisibiliū natāꝫ cōuterē asp̄ualē itel-
ligētiāꝫ. Quia ꝙ pene qcq̄d scriptū reꝑit, asp̄uale
itellectū cōuītit. recte cōusiōis nom̄ accepit. Et iteꝝ
ꝗ assidue ut iā dc̄ ē cōparatōe utit᷑. recte nichom⁹
neptaliꝫ. i. cōparato' nōat' :~ Quid sit famili
are seu ē spēciale speculatōis se :~

Sciēdū aūt qd̓ illud cōteplatōis gen⁹ qd̓ ipura
itelligētia ūsat'. huī speculatōe q̄ ꝑ neptaliꝫ
designat'. q̄ sbtili' tāto nimirū excelsius ēē cognoscit'.
Het tn̄ hui⁹ speculatō aliqd̓ sigulare ualdeq̄ notabile.
Est ei ꝑceteris rudibꝫ qdēꝫ adhuc ītibꝫ, min⁹q̄ exer-
citatis, ⁊ ad itelligēduꝫ facilior ⁊ ad adiēduꝫ iocūdior.
Sigdē hec meditātī facili' occurrit. ⁊ audiētēꝫ dulci'
afficit. Est plane ⁊ ꝑptior imeditatōe, ⁊ affabilior i
smōe. Un̄ ⁊ ꝑ iacob de neptali dr̄. Neptaliꝫ ceruus
emissus, dās eloqa pulcritudīs. Ceruus nāq̄ dicit'
ꝑꝑ currēdi facilitatē. emissus ꝑꝑ currēdi auiditate.
Ceru⁹ aīal uelox nimis, multū currē pōt. ⁊ multū

nota

currē cup/ qꝛ emissus ē. Recte ꝗ̄ ni fallor neptali
ceru̾ emissus dr̄. qꝛ p̄ cōtēplatōis gr̄az/ multa p̄
currē ualet. ⁊ pp̄ cōtēplatōis dulcedine/ multū ei
currē placet. Intāta ei uelocitate neptali iste/
cōtēplātis aīuz ihui̾ tam̄ negotio aliq̄tu exercita
tū/ nē a sūma exigit/ nē ad yma deponit. nē p̄ ini̾ūa
rapit. ut ip̄e aīus q̄ h̄ patit̾/ semeipz sepe mic̄t̾
felici magistro edoctus. q̄ꝑ cōueiet̾ neptali nr̄/
ceru̾ emissus dicat̾. Notādū sane q̄ꝑ recte nō aui
uolāti/ ſꝫ ceruo currēti cōparet̾. Nā auis qdē uolā
do lōge a t̄ra suspēdit̾. ceru̾ at̄ ad cdos salt̾/ t̄ere
innititur. ſꝫ n̄ ip̄is suis saltibꝫ lōgi̾ a terra suspē-
dit̾. Sic nimirū sic neptali dū p̄ref uisibiliuz
formā rez/ inuisibiliū naturaz q̄rit. q̄sdaz salt̾ dare
nō at̄ ad plenū uolatū cōualescē cōsueuit. qꝛ i eo
q̄ꝑ sūma se ad sūma exigit/ rez corpeaz secū u-
bā trahēs/ yma oīo nō desit :~ **Quāta sit**
iocūditas scē speculatōis :~

Ecce quō sit ceru̾ emissus. Sꝫ quō dās elo-
qa pulcritudīs. Fortassis hoc p̄ exēpla/
euidēti̾ ostēdim̄. pleni̾ p̄suadem̄. Uultis audire
eloqa pulcritudinis. eloqa suauitatis. plena de
core. plena oī dulcedīe. qualia neptali formare
cōsueuit. ul̾ qualia formaē eū cōueīt. Osculetur
me iq̄t osculo oris sui. Fulcite me floribꝫ. stipate
me malis. qꝛ amore lāgueo. Fau̾ distillās labia
tua. mel ⁊ lac sb lingua tua. ⁊ odor uestimētoz tuoz
sup̄ oīa aromata. Quid q̄so dulci̾ hui̾ eloquis. qd iocū
di̾ inuenit̾. qd talibꝫ eloquis liberti̾/ qd auidi̾ auditur.
Ista ūba sonaē aliqd carnale uidet̾. ⁊ tū spūalia sūt
q̄ p̄ ipa describūt̾. Sic nouit neptaliz carnalia cuz

11

ſpūalibꝫ miſcē· ꝙ ꝑ corporalia īcorporalia deſcribē· ut utraqꝫ
hōīs natā ī cī dcīs īueniat unū ſe mirabilit̄ reficiētē·
q̄ extempea ꝙ ītempea natā cōſtat· Hic ē fortaſſe ꝙ hōī tā
ſuauit̄ ſapiūt· ꝗ q̄dā m̄ ut dcīꝫ ē utraqꝫ eī natāꝫ refi
ciūt· Jllud at̄ ī cī dcīs ē ualde mirabile/ dignūqꝫ admi
ratōē/ ꝙ tūc fere ſēp delectabilīꝰ blādiūt̄· qn̄ iuxta litē
ſēſū nich̄ ſonaē uidet̄/ quale ē illud· Capilli tui ſicut
greges capꝛāꝝ/ q̄ aſcēderūt demōte galaad· Dentes tui ſic
greges tōſarū/ q̄ aſcēderūt delauacro· Naſus tuus ſic turris
libani/ q̄ reſpicit cōtra damaſcū· Caput tuū ſic carmelus·
Hec ꝙ huiꝰmodi alia cū audiūt̄ ul̄ legūt̄/ iocūda ualde ēe
uidētur· Et tū ī hijs oībꝫ ſi ſolū litē ſēſū ſeqm̄/ nil ī eis
īuenimꝰ q̄d digne miremꝰ· Sꝫ forte ī huiꝰ dcīs/ hoc ē q̄d
tā libēt̄ āplectimꝰ· ꝙ ex iocūda q̄dā ut ita dicā litē fatu
itate/ ad ſpūalē intelligētiā cōſurgē coartamꝰ· Sig̃ di
gne pēſamꝰ/ iſte nr̄ neptali q̄ſ ſit expeditꝰ ī meditatōē·
q̄ſ ſit iocūdus ī ſmone· cui aduertē licet q̄re recte de eo ſcrip
tura ꝓmittet· Neptalim ceruꝰ emiſſus/ dās eloqa pul
critudīs :~ De gemina īrtutū ꝓle que na
ſcitur ex edomita ſēſualitate :~ :~ :~

SEd hec iterū de filijs bale dcā ſufficē uolumus/
reſtat nūc de filijs zelphe aliqd loqm̄· Uides itaqꝫ
lya ſorore ſuā rachel de adoptiua iā ꝓle gaudē· ꝓuocā
tur ꝙ ipā ancillā ſuo uiro ſuo tradē· ut poſſit ꝙ ipa cū
ſorore ſua de filioꝝ adoptōē gaudē· Sz ḡ ut ſupius dcīꝫ
ē ꝑ zelphā ſenſualitatē debemꝰ accipe· quā aliaꝫ q̄ſo r
uirtꝰ ꝓlē pōt ipā gignē/ n̄ ut diſcat ꝙ ī rebꝫ ꝓſpis mo
deſte uiuē/ ꝙ ī aduſis patiētiā here· Jſti ſūt gad ꝙ aſer
duo filij zelphe· rigor uidꝫ abſtinētie ꝙ uigor patiētie·
Gad itaqꝫ naſcit̄ ꝓor/ aſer at̄ gignit̄ poſterior· q̄z

pri e ut tepates sim adtollerandi mala aliena. Hec e gemina uirtutu ples / qua gelpha qde parit i dolorez uerztu ad magna btitudiez dne sue. p abstinetia q sigde ul patietia caro qde affligit. s ad magna ide pace 7 trāqllitate aius cōponit. hic q nato gad / hu ex clamat dicēs feliciter. Et itez aser nascete p nūtiat dicēs. hec btitudo mea. mea igt nō sua. Un ei sensualitas exteri p carne attitur. ide cordis affectio ad pu ritatis itegritate reparat :~ De rigore abstinetie 2 uigore patiētie 2 eoz p prietate :~ :~

Q Ulata ei pax cordis ul etia trāqllitas / nulla hui mudi ablectam̄ta cōcupiscē / nulla ei adusa formidare. Q uoz unu p gad aspicit. alter p aser ob tinet. Qui ei hec mudi oblectam̄ta cōcupiscat. q oblata delectam̄to amore astinetie recusat. Ul q de hui mudi aduersis timeat. q iutute sapie roborat de illatis q malis triuphat. Sic de aplis scriptu e. Ibat gaudetes a cōspectu cōcilij / qm digni habiti sut cōtumelia pati. Et sic p paulu pcipit. In tribulatoe gaudetes. Qud g illud gaudiu minuat. q s de illata cōtumelia ul pssura exultat. Ad btitudiez g animi spectat q q d p dei amore caro duz tollerat. Un ei corp attitur / cōsctia exhylarat. Et q extius uidetur i felicior / eo iteri cōstat ee felicior. Duo ei sut ex qb cōstat gaudiu btitudis. Carē sitz eo q̄ nolis. 7 here q uelis. Felicē sigde dicim q nil patit q nolit. 7 illu btu iudicam / cui p suppetut q cupit. Qui p celesti deside rio sclī uoluptate odit. p fecto p abstinetia hoste suu uqz declinare potuit. Recte g rigor abstinetie / gad. i. felicitas dr. q uqz calcat sclī bladimeta q detestat Ite q p dei amore afflictione cōporis diligit. uqz nō

ĩueniet aliqđ un̄ affligi nõ possit. Sig° uire btš
credit q̄ ubiq ĩueniet q̄d amat. Iste uigor patietie
aser / hoc ē btš nõiat: cui ubiq obuiat q̄d desiđat. Ec
ce duo amatores / unus dei / alt̄ sc̄li. Iste ppt̄ deū di
ligit tp̄alem afflictõem. ille desiđat temporaliū bonorum
plenitudiē. Ille qđ ē ubiq iuenire pot q̄d ppt̄ deū diligit /
iste nusq̄ apphēdē ualet bonorum tēporaliū plenitudiem
quā sitit. Quis horum q̄so btior. Itē ecce alios duos
quorum un° odit mūdi hui° adusitatē. alt̄ uero detestat̄
mūdana uolūptatē. Sed n̄ q̄so ul' ille hostē suū decli-
nare poterit. ul' iste iimicū suū calcāē nõ possit.
Quis horum q̄so felicior. Btš igt̄ scripta q̄ post aurū
nõ abijt. nec sperauit ĩ pecunie thesauris. Et iterum
Btš uir q̄ suffert tēptatõem. q̄r cū pbat° fuit / accipiet
coronā uite. Isti sūt gad et aser. q̄r por calcat mū-
danā glām. alt̄ ppt̄ deū libent̄ patit̄ mūdi pressuram.
Valde itaq notādū et pfunde retinedū / q̄d scripta sacē /
abstinētie laborē / nõ calamitatē s; felicitatē appellāē
uoluit. et patiētie rigorē / nõ miseriū s; btm̄ nominaē
decreuit. Hoc aūt breuit̄ hic cõmemorare uolum°.
q̄r p gad nõ solū illā abstinētiā / q̄ i solo cibo et potu ē
itellige debem°. imo p gad et aser itelligim° oēs su-
pflue delectatõis cui'lib; corporalis afflictiõis ab-
stinētiā ul' patiētiā ĩ oib; q̄ p q̄nq sensus / carnē de-
lectat aut cruciat. Quod sesualitatis apetit°
n̄ tēpat̄ si ymaginatõis euagatio n̄ restrigit.

Si q̄n q̄so / lya acillā suā uiro suo tradet.
ul' tales filios adoptaret. n̄ sororis sue exē-
plo puocata fuisset. pri ei sēp ē ut ancilla rachel

redigatur sub viri potestate quam ancilla lye. Si enim ymaginationis evagatio que fit per inutiles cogitationes prius non reprimitur. absque dubio sensualitatis appetitus immoderatus minime temperatur. Qui ergo vult temporalium voluptatum desideria temperare. prius assuescat carnales delitias numquam vel raro cogitare. profecto quanto rarius talia cogitaverit. tanto rarius tanto tepidius nimirum ea desiderabit. hec nisi fallor est causa cur sub viri dominio prius incurvetur bala quam zelpha. Patet nisi fallor quod de gad et aser / abstinentia videlicet et patientia numquam adoptivos filios faceret / nisi sororis sue rachelis adoptivam sobolem assidue cerneret. Quis enim umquam affectionis cordis possit persuadere mundi huius prospera contemnere. et eius adversa non formidare. nisi suggerentibus dan et neptali / future vite tormenta vel premia eterna non solum frequenter / immo pene indesinenter cogeret aspicere. Nunc autem per assiduam contemplationem futurorum malorum / facile ei persuadetur contemptus presentium bonorum. Et iterum per iugem contemplationem eterne felicitatis / inflammatur ad voluntariam tollerantiam pressure temporalis. Hoc est ut arbitror cur dan et neptali prius nascantur. vel cur gad et aser posterior (posterius) generentur. nota

Quomodo per abstinentiam et patientiam animus roboratur ad omnem obedientiam :

Natis itaque de gad et aser / iam tempus instat quod ruben mandragoras inveniat. si tamen foras eum exire non pigeat. Sed cur eum velle exire dubitemus. quem iam ad exeundum ydoneum esse cognoscimus. Credendum est enim eum post tot natos matris sue. post tot liberos bale vel zelphe iam adultum / et posse et velle ad opus suum ipsum exire et intrare / Sed si per ruben ut supra dictum est / timorem dei accipimus. quod

per eius introitum vel exitum accipere debemus. Quid est enim vel intus vel foras exire? Ruben intus est, quando in secreto cordis in conspectu Dei de nostra conscientia trepidamus. Ruben tunc foras exit, quando propter Deum nos ad exteriorem obedientiam inclinamus. Timemus itaque Deum propter semetipsum, homines autem propter Deum, est Ruben nunc intus morari, nunc foras invenimus. Exiit ergo Ruben tempore messis triticeae, quando exemplo obedientiae exercet se in opere iustitiae. Sed quando putas Ruben ad perfectam obedientiam convalescit, nisi cum Gad et Aser, id est amor abstinentiae et patientiae ad contemptum voluntatis vel ad tollerantiam passionis animasset. Duo enim sunt quae solent perfectionem impedire, id est ne cogamur vel amata deserere, vel aspera tollerare. Sed si semel animus amore abstinentiae vel patientiae perfecte invaluerit, protinus ad exteriorem obedientiam absque ulla contradictione se subdit. Qui enim tam adversa perpeti, quam in prosperis non delectari apud semetipsum statuit, quid difficultas ei obedientiae alterius minuere poterit? Si enim dura et aspera quaeque pro Dei amore etiam pro memetipso appeto, cur non magis haec adiuncta obedientia ad maioris meriti gloriam tollero? Recte ergo post natum Gad et Aser, Ruben exire dicitur, quia timor Domini ex voluntaria abstinentia et patientia ad exteriorem bonam obedientiam roborat.

Quomodo ex abstinentia humana laus surgit, et quam caute ei appetitus temperandus sit.

Sequitur qualisque bonae opinionis odor de ipso circumquaque spargitur, quem nulla molestia, nulla inopia a studio obedientiae impedit. Haec sunt mandragorae quas Ruben invenit, quas ab ipso mater eius accepit. Quid enim per mandragoras, quae odorem suum solent longe spargere, nisi bonae opinionis famam debemus accipere? Quas quidem Lia tunc accepit, quando oblata laus affectum tangit, quando laudis suae praeconiis animus afficitur, et in aura favoris popularis plus se delectatur. Harum partem Rachel petit.

lya cōcedit / ut uicū accipiat / q̄ plus desiderio flagrat
ardente p eū q̄suadente ratōe appetit' uatuane laudis
nō tēpat. pfecto sps scs ad uirtute plus minime
fecūdat. Unus utriusq sps ē / q utraq sobole plus fe-
cūditate ditat. qr idē sps rationis 7 ratōē adue-
ritatis cognitoēz illuminat / 7 affectoēz ad uirtutes
īflāmat. Suadet g affectioi ratio hūani fauoris
appetitū subsuo moderamine tēpare. si ad mul-
tiplicādā uirtū plē / cupit de diuis spus copula ga-
udē. Mādragorarū itaq possessio sb rachel potestate
redigit. qn laudis appetit' sb ratōis dnio moderat'.
Notadū sane q tēpate rachel nō madragoras /
s; mādragorarū parte petat. Nā nec hoc ratōēz la-
tet / ualde ēē difficile / ut aius ōnius rem tēs
exoblata laude nō placescat. Debet amor hūane
laudis prius tēparī. pōtmodū si posset fieri debet
ēe penit' abscidi. Inde ē q rachel partē madra-
gorarū petisse legit'. lya uō pōtmodū ad iacob
loquēs / nō de sua parte glat'. Ad me īgt ītrabis /
mercede ei conduxi te p madragoris filij mei.
Absēte adhuc uiro / uix lya partē cōcedit.
s; ei' aduētū / ei desiderio uberi accēsa / nich' ex eis
ulteri' reseruare uoluit. Sic nimirū mēs hōis dū
spūali dilectōe tāgit' / qcqd prius de hūana laude
cōcupierat dilimisit'. In hūc modū mādragore
de possesiōe lye / utilr redigut' sb rachel potestate.
Nouit eni rachel / q lya madragoris melius ut'.
Nā qcqd affectio cordis usurpat ā laude sui. recti
sane ratio retorq̄t ad glaā dei. Sz qd hoc dicimus

ee q̃ p̃teris filijs lye/ ruben bõe opinionis potuit
madragoras ĩuenire :- Vn̄ maxĩe soleat laus
fugẽ ⁊ qđ uera laus sit derecta uolutate :-

Sed scienđ q̃ uirtutū opa / q̃ ceteras uirtutes
nutriunt/ pene semp humilitatẽ exigunt. So-
lent q̃ p gad ⁊ aser fiunt hõibꝫ mirađ abstinẽtie
uilꝫ et patiẽtie opa / opatẽ nõ timidū sꝫ timidū
reddẽ. nõ tn̄ humilem q̃ꝫ cõtumacẽ efficẽ. Quid g̃
apl'us mirađū/ qđ mag' oĩ laude pdicađū. q̃ cu un̄
ia ĩaliis sepe exigunt diuini timoris reuerētia nõ
minuit sꝫ auget.- Quia solem' sigularẽ laude ef-
ferre. q̃ uidem' ꝯ pōt uirtutū opa/ nõ solū deder sꝫ
de hoĩuꝫ parua offēsa/ nõ parꝫ trepidare. Recte
ruben madragoras pōt natos gad ⁊ aser dr̄ ĩuenisse.
q̃ quelibꝫ exẽplibꝫ pclaris adtumorẽ nõ adtimorẽ
pfecisse miramur. Notađū sane q̃ hec deq̃bꝫ lo-
cuti sum' madragore/ nec pōt natos tot lye. nec
geminos liberos bale. sꝫ pōt natiuitatẽ filiorꝫ zel-
phe stati legunt ĩuētẽ. Adfilios naq̃ lye uolutatẽ/
adfilios bale cogitatões/ adfilios zelphe ptinet actiões/
Volūtates itaq̃ seu cogitatões/ q̃uis rectas/ q̃uis
libꝫ utiles. quo miram'/ ul' q̃n laudam'/ q̃s minime
uidem'.- Et q̃uis uera laus sit derecta uolutate.
eã tn̄ nõ laudam' n̄ appareat ĩope. Populus ei bo-
nū/ bonã uolūtas ĩotescit. ut uire bone opinionis
laudẽ/ q̃i q̃sdā late fragrãtes madragoras ĩueire
possit. Quasi g̃ pōt partū zelphe/ ples lye madra-
goras ĩuenire credit. q̃n uolūtas bona p hoĩbꝫ op'
manifestata/ miris laudū pconijs undique
honoratur :- Quõ uirtutibꝫ pdictis minuat

Itaꝝ diſciplina cordis ꝙ corporis :~ :~ :~

Hec aūt de duaꝝ iſtaꝝ filijs ācillaꝝ nō
negligēt̄ ꝑtereūduꝫ. ſꝫ iugi memoria re-
tinēdū. ꝙ eaꝝ uigilātia uigiliqꝫ cuſtodia/ cōſcie
nře ciuitas/ mire cuſtodit̄/ multūqꝫ ꝓtegit. et
permagēit̄ nāqꝫ bale/ eā cōponit īteriſecus. ꝑmo
gēitus uō zelphe/ munit eā extriſecus. P dan re-
pmit̄ mala ītus exurgētia. p gad repellitur
mala exteri⁹ exurgētia. Oēs nāqꝫ ſcim⁹/ ꝙ tēptatio
hoīs ſurgit aut ~~ete~~ exteri⁹ aut īteri⁹. Interius
p cogitatū. exterius p ſēſū. Quod o ei īt⁹ ꝑ cogi-
tatōēꝫ pulſat. m̄ de exterioribꝫ p ſēſus irūpe parat
Solet nimiū īimicus nř abitus miſtrare cōſilia
errorꝪ/ nř affōris admouē īcitamēta uoluptatis.
Sꝫ qꝛ ad dan ꝑtinet diſciplina cogitatōnū. ad gad
āt ſpectat diſciplina ſēſuū/ debet utiqꝫ dan euigilāe
ad diſcretatōis iudiciū. gad debꝫ fortit̄ dimicare p abſtinētie
exercitiū. Uni⁹ ē ſedare ciuilē diſcordiā. alteri⁹ ē repellere
hoſtile pugnā. hic uigilet cōtra ciuiū ꝓdictiōēꝫ. ille contra
hoſtiū īcurſiōēꝫ. Iſte cōtra ꝑfidiā/ ille cōtra negligētiā. Dan
nāqꝫ negligēte/ mēs facile decipit̄. Gad ſegni agēte/ ſubito
ad turpē delectatiōēꝫ rapit̄. Sꝫ qd ītſt utrū ciuitas cordis
nři p uiꝫ an p fraude pereat. utrūꝫ ne diſcordia ciuitatis/ an
manus hoſtilis eā ſbūtat :~ Quod diſciplina cogita-
tōnū poſſit cuſtodiri ſin diſciplina ſēſuuꝫ :~ :~

Hec aūt noſſe oportet/ ꝙ diſciplina corporis ſine diſciplīa
cordis abſqꝫ dubio īutilis ē. Diſciplīa uō cogitatiōnū
ſine diſciplina ſēſuū oīo obſuari nō pōt. Un̄ ſatis cōſtat/ ꝙ
ſine adiutorio gad/ q cōtra exteriora uigilare debet/ dan ī eo
ponēda ciuiū pacē ītus īaniter laborat. Quid ei iuuat
īdicāte dan/ ꝑpꝫ aſſidue cauſā diſcordie āputare. ñ ſtudeat
gad p portas ſēſuū irritamēta uitioꝝ/ qdā uidelꝫ qi et

hostilē exercitū nō admittere. Quāuis ei dan assidue
īteriore iudicij resideat. ꝗuis rixas altnātiū cogitationū
idesinēt cōponat. sed frustra utiqȝ iosuāda ciuiū cōcor-
dia desudat. ni eodē studio gad ciuitatē suā ꝑ sēsuū di-
sciplinā muniat. ⁊ hostilia uicioꝝ agmina, abstinētie
ꝓlio acrit̄ feriat. Vn̄ scriptū ē. Gad accinctꝰ ꝓliabit̄ an̄ eū.
Tūc ei utilit̄ dan cōtra ꝓditoꝝ ꝑfidias itrīsecus uigilat.
cū gad occursātes hostes excludit ⁊ expugnat. Prīus itaqȝ
gad accigit̄. ut pōmodū fortit̄ ꝓlietur. Gad procul dubio
tūc se accīgit. qn̄ sēsuū dissolutōēs ꝑ disciplinā restrigit.
Tūc gad forti ꝓlio dimicat. qn̄ desideria carnalia ꝑ ceruīs
mortificatiōēs trucidat. Magna nāqȝ hostiū strages ef-
ficitur. cūqȝ odiosus ille uicioꝝ exercitꝰ ifugā cōuertitur,
cū sēsus corporis ꝑ disciplinā deuagatōe restrīgitꝰ. ⁊ ap-
petitꝰ carnis ꝑ abstinētiā a uoluptate refrenatꝰ. Jn hūc
itaqȝ modū, ut omīs expirī possumꝰ. dan ciuitatē itꝰ cō-
ponit itrīsecus. gad munit extrīsecꝰ :~ Quo modo

Custodia uicissī s̄ uirtutes ꝑdicte cooꝑētur :~ :~

Assistūt ⁊ eis frēs sui. nō segnes qd̄e adiu-
Alia ferēda. Neptali itꝰ cū dan icīuiū pace
cōponēda. aser exterius cū gad iuiolētia hostiū
expugnāda. Gad itaqȝ ⁊ aser uigilāt cōt̄ hostes. dan
⁊ neptali solliciti sūt cōt̄ ciues. hic ḡ dan minatꝰ.
illic neptali blāditꝰ. Dan terret minis. neptali fouet
ꝓmissis. Jlle punit malos, ille remunerat bonos.
Vnꝰ terrore gehēne corda ꝑterret, alt̄ spe felicitatis
et̄ne aīos demulcet. Quātū ḡ putas neptali
iste dīs eloqa pulcritudīs, frēm suū ital̄ negotio ad-
iuuat. q̄ aīas auditoꝝ dulcedīe eloqi sui pene absqȝ
mora qd̄ uult iclinat. Adiuuat ⁊ aser etiā nichilominꝰ
frēm suum. muniuitqȝ albo ciuitatē suā cōt̄ hostiū
icursū. hic latꝰ unū ꝓtegit. ille alteꝝ defēdit.
Gad certat idextris. as dimicat isinistro. Gad i-

sidiat hui9 mudi psperitas. aser nō psequit9 mundana
adusitas. Sz aser hosti suo facile illudit dū parte
q̄ tuet9 alta patiētie rupe munita cōspicit. 7
idcirco detuto stationis loco hostes suos tā ianit
abysmo reluctātes deridet ac despicit. Un̄ fit ut
cū hostes sui sua ipugnatōe non tā uexāt q̄ triu
phādi assidue matiaz ministrāt. hic ē q̄ sp̄etis
suis ipugnatoribȝ mūdanis silz aūsitatibȝ. ifcis p
secutores carnales silz delectatōes tot9 efficitur 7 eg
magna aīauisiōe psequit9. Cat9 at fior ipugnatiēs
qad subito iuadit. cuz ei se aser ipliz sui certaminis
adiugit. ut ōs absq mora ifugā se cōūtat. ut nec
adhorā qdē audeat resistē uicissiz sibi fcibȝ auxi
lia ferētibȝ. Uere itaqȝ hostes aīe carnales sūt
delectatōes. Sz qs q̄so locus pue delectatōi iter tā
mīta reliqt9. q iste noster aser pp deū nō solū pati
ēt ferre sz 7 ardēt appetē cōsulut. Dē recte as.
.i. bts de scdz illā dei setētiā bti q psecutiōe patiūt
pp iustitiā :~ Quod pfcāz patiētia sēp
cōmitatur misericordia :~

QUis illud dnicū pceptū dimittite 7 dimittet9
uob tā magfice iplere potuit. qs tale facile
qo tā extorde illatas sibi iurias ighscere ualuit
q̄ q de corpis sui cruciatibȝ exultare mag q̄ cō
tristari didicit. Ut q̄ ei inimicos nō diligat cur
ei diligēt nō idulgeat q hoc ei iforuit qd desiderāt.
Magis itaqȝ q̄ suo corpi suis miseret9 psecutoribȝ. ut
sit iterz atqȝ iterz bts. bti ei misericordes qm ipi mia
cōsequtur. Quiz gloriosū. otqȝ quatqȝ bts. bts pp iu
stitie esuriē. bts pp uolūtariā passiōe. bts pp masu
etudiē. bts pp miie cōpassiōez. Sic ei bti q esuriūt
7 sitiūt iustitiā. sic bti q psecutiōe patiūt9 pp iustitiā

ſic nichon̄ bn̄ mutes / bn̄ muſice des. Et hec n̄r aſer ut ſit uacit multiplicit bis. iuſticias ardet ſiti eis / p ipa libet putit. Neſciens vaſti / facile mi ſet. Quamuis ei multu eſuriat panē iuſtitie. de dignat tn̄ cū comede / q ſit cōſpſus oleo mīe. Remulta diuitiar ei affluētia / q ſibi ſup abudit / ēſpolijs hoſtiu p freqti victoria. multu eſt delitat effet. nec iā ei ſapit potus ullus / q libz nitidus / n̄ oleo mīe ſit cōſpſus. itatu ut de eo manifeſte ſcrip tū pnūtiet. q aſer pinguis panis ei. Cuius pu tas delitijs ſic affluyt ut ipe. ut uacit poſſit pſallē. iuia teſtimonior tuor delectat ſu / ſic iōib diuitijs.

Conmeditio pfte putiente :

QUātū nāq putas aſer iſte / abudat diuitijs ſpūaliu conſolatōn: qtu ue affluat delitijs ſpūaliu gaudior. cui diuitias / nō q libz aduſitas / nō tā minuē q augē ſolet. Cui delitias / n̄ q libz tormītu ſalte ītpolare ualet. Nā qto durī puniū exterius / tāto delectabili glat īteri. hec ſut ille de litie qs tā ſitiut / qs tā gratāt accipiut. nō dico paupes ul ignobiles / ſ q ipi reges 7 pncipes. Mirox ſi hec deipo ſcriptā ypā nō loqt. Aſer igr pinguis panis ei. 7 pbebit delitias regib. Qua ei putam ſuauit paſcut q mirabilit credim delectāt. nō q libz reges ſ illi utiq uē reges / qb rex ille regu 7 dns dnantiu reſtituit īpiu corpis ſui. 7 qb di ſtribuit regnū pris ſui. Talib inq regib q puta mus dulceſcit. q itime eis ſapit / cū uideat hoīes amore iuſtie / tormīta nō timē. 7 it pas pſecutioēs / pacē cordis atq trāqllitate nō amittē : Quei ga udiu ē i celo ſup uno peccatore pnīa agente.

: Gra tē :

q̄ta tuc solepnitas erit sup̄ q̄lib3 iusto p iusticia libēt
moriēte · Ne aser pinguis panis ei ⁊ p̄bebit delitias
regib3 · Q̄ualis panis · pāis ei · q̄les delitie delitie eius ·
q̄ tm̄ sapiūt regib3 · ⁊ talib3 regib3 · Certe reges isti
ad nuptias agni itroierūt · iā ad illud et̄nū conuiuiū
sederunt · iā illo g angloꝝ pane delitijs q et̄nis uesciūt ·
iā torrēte uoluptatis debriat̄ · ⁊ adhuc huius aser delitia
isatiabilit̄ esuriūt · ⁊ usq hodie esuriētes ⁊ sitiētes iu-
stitia · itāta abūdātia celestiū gaudioꝝ hāc sua fame
ul' siti sedare nō possūt · Aser pinguis panis ei ⁊ p̄be-
bit delitias regib3 · Q̄ua putas largus pōt ēē ī ne-
cessitates paupeꝝ · cū sup abūdat parare delitias regū ·
Q̄uātū putas mirat̄ q̄tū ue gratulat̄ ī ei cōstātia
q uiuētes adhuc ī ualle lacrimaꝝ pmit ifirmitas
sua · si tm̄ delectat̄ ī ei opib3 illi ē q's iā absorbuit
felicitas illa et̄na · Aser pinguis pāis ei ⁊ p̄bebi delitia
regib3 · Et uū ei tāta diuitiaꝝ abūdātia · tāta delitij-
aꝝ copia · n̄ de hostiū spolijs ita freqti uictoia · Cō-
stat nāq q q̄to atterit̄ hostes iustitie · tāto uberi⁹
comulat̄ gaudia cōsciē · Glā ⁊ diuitie ī domo ei⁹ ait
psalmista · Et apl's de hi glā ait diuitijs q exponēdo
loqt̄ ita · Glā nr̄a hec ē testimoniū cōsciē nr̄e · hec ē
domus ul' ciuitas illa cōstātia · uidelicet nr̄a ī qua spūaliū
bonoꝝ diuitie abūdāt · cū eā p̄dictaꝝ āncillaꝝ filiꝫ uigili
sollecitudie custodiat · Dan uidelꝫ ⁊ neptalim satagētib3
ī cōfirmāda pace ciuiū · gad ⁊ aser uirilit̄ agētib3 ī expu-
gnatōe hostiū · hoꝝ nāq p̄d prudētia ciues pacificat̄ ·
illoꝝ cōstātia hostes expugnat̄ · Q̄uo ul' q̄

h ordine oriatur uerū gaudiū

Hostib3 itaq fugatis ciuib3q pacificatis nil iā
obstat ut arbitror q̄n illa nr̄a ciuitas exp̄iat̄

nota

que sit illa pax dei q̄ exuperat om̄ez sensū· uł q̄ sit magna
multitudo dulcedīs q̄ abscondit deus diligētibꝫ se· Absco
dit igr̄· Quid g̊ mirū si ea qlibꝫ amator mundi nesciat
q̄ deus diligētibꝫ se abscondit· Qui eī ī bonis falsis ꝛ
nota ꝑ totū deceptoriis spē figūt· q sit uē bonū īuenire nō possunt·
Un̄ ē qꝫ dicunt / qs ostendit nobꝭ bona· Est eī magna abscō
ditū· ꝛ nō gustātibꝫ oīo īcognitū· Est nāqꝫ huiꝰ dulcedo
cordis nō carnis· un̄ nō eaꝫ nosse pōt qlibꝫ carnalis·
Dedisti igr̄ letitiā ī corde meo· Corporales delitie sicut ꝛ ipꝫ
corpus corporeo oculo uideri possunt· delitias cordis sicut nec ipsum
cor oculi carnis uidere nequeunt· Qua g̊ ratione spūales de-
litias cogitat· nec q ad eas intrare ꝛ ibi habitare nō dis-
simulat· Un̄ ꝛ ei dr̄· Intra ī gaudiū dn̄i tui· Hec itaqꝫ
īternū gaudiū· spūalis illa dulcedo q īt sentit / ē ille fi-
lius lye q ei grato leto nascitur· Est eī gaudiū ut sup̄
diximus· unū de principalibꝫ affectibꝫ· hic aūt cū ordinat
ē recte īter filios iacob ꝛ lye adnūarꝫ pōt· Ordinatū
aūt ꝛ uerū gaudiū tūc ē tūc hēmus· qn̄ de ueris
ꝛ īternis bonis gaudemꝰ· Ad tale plus desideriū apls nos
aīare uoluit cū dixit· Gaudete ī dn̄o semp iterū dico
gaudete· Et pph̄a· letamini ī dn̄o ꝛ exultate iusti ꝛ
gl̄iamini oēs recti corde· Pro tali ꝓle lya libēter mādragoras
cōtempsit· ut talē filiū hēre posset· Mēs ꝛ eī q ī lau-
de hominū delectatur· qd sit īternū gaudiū experiri
nō meretur· Recte g̊ post natiuitatē gad ꝛ aser lya
talē filiū genuit· qz nisi ꝑ abstinentiā ꝛ patientiā mēs
hūana aduersū gaudiū nō ꝑtīgit· Opt Oportet g̊
nō solū falsā delectationē· sꝫ ꝛ uana ꝑturbationē ex-
cludere q uult de ueritate gaudere· Qui enī nota
adhuc ī infimis delectatur· īterna utiqꝫ iocunditate
īdignus ē· ꝛ q uano timore ꝑturbatur / spūali dul-

cedīc pfruj nō pōt. falsa letitia ūitaq dn̄ pnabat
cū dicebat. Ue uob q ridetis nūc. Uanā pturbatōē
extirpabat cū auditōēs suos admonebat. Nolite ti-
mē̄ eos q occidūt corpus. aīa āt nō hn̄t qđ faci-
āt. horꝫ aūt unū abstinēdo supam⁹. aliud patiēdo
calcam⁹. Itaq p gad extirpat⁹ falsa delectatio. p aser
uō falsa ptbatio. Isti sūt gad ⁊ aser q excludūt ga-
udiū falsū. ⁊ īroducūt gaudiū uerū :~
Nā ut existimo nulla erit deīceps qstio/ cur hic talis
filius ysacar dicat⁹. Siqdē ysacar merces īterptat⁹.
Quid ei tot tātisq laboribꝫ/ qđ iā aliud/ qͣ̄ uerū gaudiū
tā pseuerāti lōganimitate expectam⁹: Hui⁹ mercedis
toties ī̄ qdā pmitias/ ⁊ uelut arā qͣ̄ dī accipim⁹/
quoties adillud dnī mei gaudiū ītimū ītramus. ⁊ ex alīq
parte gustamus :~ De cōparatōe iterioris ⁊ exterioris dulcedīs :-
Hanc aūt īterne dulcedīs degustatōēꝫ/ scā scriptūra nūc
gustū nūc ebrietatē uocat. ut qͣ̄ parua sit ul' magna
ostēdit. parua qdē ad cōparatōēꝫ future plenitudīs. magna
āt ī cōpatōē cuiuslibꝫ mūdane iocūditatis. Preseītē ⁊ enī
spūalit uirorꝫ delectatio/ future uite gaudijs cōpata/ sēsibꝫ
excrescēs/ īuenit⁹ parua. ī cui⁹ cōpatōē tn̄ oīs exteriorꝫ de-
lectatōn suauitas ē nulla. O dulcedo miranda. dulcedo tā
magna/ dulcedo tā parua. Quō nō magna/ q mūdana
suauitatē oēꝫ excedit. Quō nō parua/ q de illa plenitudie
uix stillā modicā decerpit. Modicū qddā dectatō felicitatis
pelago mētibꝫ īstillas. mēte tn̄ qͣ̄ ī fūdis plene īebrias.
Merito tantillū dectatō/ gustus qdā dr. Merito nichilomin⁹ que
mētē a seipsa alienat/ ebrietas dr nōīat⁹. Gustus ḡo ē.
⁊ ebrietas merito dici pōt. Gustate igr̄ pp̄ha ⁊ uidete qm̄
suauis ē dn̄s. Et apl's petrus. Si tn̄ gustastis qm̄ suauis
ē dn̄s. Et de ebrietate idē pp̄ha. Uisitasti terrā ⁊ inebriasti ea.
Audi hoīeꝫ de hac ebrietate madētē. ⁊ qđ circa se agat⁹ oīo
ignorātē. Siue ī corpore igr̄/ siue extra corp⁹ nescio de⁹ scit.
Quō putas īebriatus erat qūo mūd ei ī oblīuione
uenerat. q seipsꝫ nesciebat :~ Quid soleat īpedire illd̄ ītimū gaudiū

nota

nota

18

Hac utique dulcedine inebriari non meretur, qui adhuc carnalium desideriorum fluctibus agitatur. Visitasti igitur terram et inebriasti eam. Quid putas esse cause, quod sola terra dominus dicitur inebriasse, cur non et mare? Scimus quia mens que per varia desideria fluctuat, quam adhuc secularium curarum procella exagitat, ad illud internum gaudium non admittitur, et illo torrente voluptatis non potatur, quanto minus inebriatur. Scimus quia mare semper fluctuat, terra autem in eternum stat. Sic et cetera elementa semper in motu sunt, et sola terra stante cetera stare nesciunt. Quid ergo per terram nisi fixam cordis stabilitatem debemus accipere? Debet ergo fluctuationem cordis restringere, et ad unum veri gaudii desiderium cogitationum affectionumque motus colligere, qui se cupit vel credit illo vere sobrietatis poculo inebriandum fore. Hec illa vera beata terra, mentis videlicet stabilitas tranquilla, quando mens in se ipsa tota colligitur, et in uno eternitatis desiderio immobiliter figitur. Hec est illa terra quam veritas promittebat cum dicebat: Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram. Hec est illa terra de qua psalmista admonebat et admonendo promittebat: Inhabita terram igitur et pasceris in divitiis eius. Hec est illa terra quam iste Ysachar asinus fortis vidit et concupivit, et in eius concupiscentias mirabiliter exarsit. Issachar igitur asinus fortis habitans inter terminos vidit requiem quod esset bona, et terram quod esset optima, et supposuit humerum suum ad portandum, et factus est tributis serviens. Oportet ergo nos transire de terra ad terram, de terra ~~alena~~ aliena ad terram propriam, de exilio ad patriam, de gente ad gentem, de regno ad populum alterum, de terra morientium ad terram viventium, si volumus experiendo nosse verum et eternum gaudium. Concupiscamus et nos terram illam quam Ysachar iste vidit et concupivit. Si enim non vidisset non cognovisset, et si non cognovisset non concupisset.

Quomodo interna dulcedo soleat animum et ad fortia roborare et ad humilia inclinare.

Pro hac terra asinus factus, et fortis effectus libenter supposuit ad portandum, et factus est tributis serviens. Multum quidem subito viluerat, qui se asinum, animal videlicet pene

nota

preciis uile reputabat. Multum concupiuit terram quam uidit
propter quod ad omnem laborem fortis perdurauit. Uidebat sane quod
ad pulcritudinem illius terre, que iustitie nostre, erat uelut
pannus mulieris menstruate. Uiderat nichilominus quod non sunt
condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam que reuela-
bitur in nobis. In uno ergo sibi uilis, in alto fortis efficitur.
De uno humiliatur, de alto roboratur, fortitudinis sue hu-
merum ad omnem laborem libenter inclinauit. et iam acquirenda diuina
gloria non sua, non regi dignum tributum persoluit. Uultis
audire et alterum simili ratione eum uiluisse et ad omnem nichilominus
laborem conualuisse. Ut iumentum igitur factus sum apud te.
Et alibi. Propter te igitur mortificamur tota die. Ecce quam uilis.
Ecce quam fortis. Uilis ut iumentum. fortis ad se mortifi-
candum. Ysachar asinus fortis, habitans inter terminos. uidit
requiem quod esset bona, et terram quod esset optima. Pene ergo non
plene hanc mortalium terram deseruerat. pene non plene
illam uiuentium terram apprehenderat, qui inter terminos habitabat. nota
Quia uilissimus quasi parcissimus huius uite bonis con-
tentus erat, huius terre miserie extrema tenebat. Quia
per frequentes mentis excessus perhennis uite bona pregu-
stabat, illius beate terre initium tangebat. Ysachar asinus
fortis, habitans inter terminos. Quia huius uite bona ad necessi-
tatem non respuebat. hanc terram penitus non deserebat.
Quia future nec in nouissima quidem capere poterat illam
omnino non apprehendebat. et ideo inter terminos habitabat. Istam
tollerabat ad necessitatem. illam concupierat ad io-
cunditatem. et idcirco inter terminos habitabat. Sata-
gebat istam penitus deserere non poterat. ambiebat in
illam tota intrare non ualebat. Fecit ergo quod potuit. inter
terminos habitauit. Cotidie ad illam nitebatur. cotidie
ad istam relabebatur. et in hunc modum inter terminos mora-
batur. Ysachar asinus fortis habitans inter terminos. uidit
requiem quod esset bona et terram quod esset optima. Quid ergo
mirum quod eam uidit. qui ei cominus habitauit. Sed
istud mirum quod eam uidit. quod uisam cognouit. quod cognitam
concupiuit. Et idcirco subposuit humerum
suum ad portandum. et factus est tributis seruiens. Uidit
igitur requiem quod esset bona. Requies ergo ibi est et requies bona.

Si ueni ibi non esset, ibi eam minime uidisset. Et si bona non
esset, propter eam humerum suum ad portandum minime supposuisset.
Mansueti autem aut ... hereditabunt terram, et delectabuntur
in multitudine pacis. Ecce qualis est terra, pax ibi est. requies ibi est.
pax plena. requies bona. pax quieta. requies pacifica. Uidit
requiem quod esset bona, et terram quod esset optima. In illa labor non est,
et ad illam sine labore peruenire non potest. propter ipsam laborat,
sed in ipsa non laborat. Extra hanc terram non inuenitur requies uera.
Nullus penitus labor inuenitur in hac terra. Duo sunt labor et
requies. Duo contra duo. Duo contra bona. duo contra mala. Duo
sunt magna mala. miseria mentis, et concupiscentia cordis.
Et duo sunt bona. tranquillitas et stabilitas. Contra miseriam
mentis, tranquillitas. contra concupiscentiam cordis stabilitas.
Nullam molestiam sentire, est bene requiescere. Nullis concupiscen-
tie fluctibus agitari, est procul dubio iam in terra morari. In
tali terra requiescet. Mens que adit in unum gaudium non diu tota
colligitur. que sit uera requies minime experitur. Ue mihi misero qui
usque hodie uiuo uagus et profugus super terram. Uagus,
sequendo concupiscentiam. profugus, fugiendo conscientiam. Ubique
inuenio quod fugiam. Concupiscentia me facit uagum. miseria
efficit profugum. Profecto terra mala. terra miserie. terra talis
in qua talis uiuo. Terra miserie et tenebrarum. ubi umbra mor-
tis et nullus ordo. Est procul dubio terra talis, non stabili-
tas cordis, sed duritia et insensibilitas mentis. Spiritus
tuus bonus domine deducet me in terram rectam. et cetera. Denique
uidit et concupiuit ysachar, eo quod esset ibi requies bona, et ipsa
terra optima. O felicem qui potuit uel ad horam malorum omnium obli-
uisci. et illa interna pace uel requie saltem ad modicum potiri.
Felicem nichilominus cui datum est dispersiones cordis in unum colli-
gere et in illo uno felicitatis fonte desiderium figere. Illud
utique bonum. neque tamen hoc optimum. Iuxta quod ysachar uidit requiem
quod esset bona, et terram quod esset optima. Quia bonum quidem est esse
longe ab omni malo. multo tamen melius, immo optimum, inhesisse
summo bono. Nouit hoc ysachar. et idcirco a tali terra
longius discedere nolebat. sed habitans inter terminos, in eius uici-
nia manebat. cupiens et ambiens eam. rapti quidem et furti-
uos raros saltem excursus tangere. sed de illius terre fructibus
frequentius comedere. Est enim ut nosse potestis, fructus
terre illius sublimis. fructus mirabilis. fructus singularis.

huius siquidem terre fructibus mens hominis sepius saciata, et aliquo-
tiens impinguata. miranda subito contra omnia pericula fortitudinem
accipit. item mox ad odium uiciorum odium conualescit, ut
parum iam ei sit nullum in se ipso pro consensum recipere. et studeat
ea et in aliis uiriliter persequi et forti animaduersione percutere.

Quomodo uel quod odium creatur in nobis odium uiciorum

Hic ergo mox tam fortis contra omnes peccatis, quod ferox
hostis uiciorum omnium. Hic est quod post ysachar zabulon
nascitur, qui habitaculum fortitudinis interpretatur. Quid enim
per zabulon intelligimus nisi odium uiciorum? Odium bonum. odium
ordinatum, odium uiciorum. Hunc proculdubio in nobis affectum
propheta ordinare cupiebat. cum dixit. Irascimini et nolite
peccare. Quid est enim irascendo non peccare. et non peccando
irasci nisi homines utiliter non adulando amando, eorum uitiis in-
dignari. Hunc habere se filium idem propheta significabat. cum
aliquando dicit. perfecto odio oderam illos. et alibi. omnem uiam
iniquitatis odio habui. Hic est ille egregius dei miles. qui
bella dei preliari non cessat. et quem usitato uocabulo scriptura
sacra zelum domini uel zelum rectitudinis appellat. Zelus
domus tue ait propheta comedit me. et obprobria exprobrantium
tibi ceciderunt super me. et iterum. Tabescere me fecit
zelus meus etc. Et ysaias. Zelo igitur zelatus sum pro
domino. Et finees. zelauit zelum domini, et accepit sacer-
dotium eternum. Sed unde istis putas fortitudo tanta et tam
mira constantia. Helias solus contra cl prophetas baal
insurrexit. finees solus castra madianitarum irrumpens
adulterantes transuerberauit. Ecce quantum roboris
acceperunt. Ecce quam fortes fiunt qui de illis paradisi terre
fructibus comedunt. qui se interna suauitate reficiunt.
Recte ergo post ysachar qui merces interpretatur. zabulon .i.
habitaculum fortitudinis nascitur. quia post degustata interne
retributionis dulcedinem, animus contra temptationis argumenta
mirabiliter roboratur. et contra subito pericula perrumpentes
domini iniurias fortiter inualescit. Hic est quod moyses ille
mitissimus omnium. qui morabatur interea post xl dierum ieiu-
nium spiritalium deliciarum refectus satietate mirifica.
item zelum subito contra fabricatores uel cultores ydolorum
exarsit, ut statim adiunctis sibi qui domini erant. per medium castrorum

nota
per totum

de porta ad portam pertranseundo transiret. et hominum preva-
ricatorum tria milia in morte prosterneret. Sic sic post
ysachar zabulon gignitur. quia per interne dulcedinis degustationem
odium viciorum generatur. et vite robur fortitudinis acquiritur.
Iste est zabulon/ qui irascendo iram dei placare consueuit. qui
pie seuiendo dum hominum vitia percutit ei qui non parcendo
melius parcit. Absque dubio michi sic placat deum. quam zelus
animarum. Quam sit rarum ex vero viciorum odio zelum
O Quam multi multas ceterarum rectitudinis habere :-
virtutum proles ex dei gratia mente conceperunt. et de se
genuerunt. qui hunc filium habere non potuerunt. Quam multos
hodie videmus spiritu pauperes. spe gaudentes. caritate
feruentes. multum abstinentes. admodum patientes. ad zelum
tamen animarum nimis tepidos. multumque torpentes. Alii aliis
qui ob custodiam humilitatis delinquentes increpare non pre-
presumunt. Alii ne caritatem fraternam perturbare videantur.
peccantes arguere metuunt. Sic et alii aliis atque aliis
adhuc modis. quod zelare pro deo nolunt. virtutis hoc esse fingunt
vel virtute esse credunt. Econtra multi quidem absque dubio agunt
in spiritu furoris. agere se arbitrantur zelo rectitudinis. et quam
veraciter exercent odio hominum. exercere se putant vel simulant.
odio viciorum. Sed ipsi incogitent se. quicumque huiusmodi sunt/ qui zabulon
iam se genuisse credunt. se ipsos ipsi interrogent. utrum tanta cari-
tate diligant/ quos quasi instigante zabulon. tam acerbe ca-
stigant. forte adhuc quid sit ille spirituales delitie per
experientiam scire minime potuerunt. adque eos quos arguunt
vel flagellant. suis invitare flagellis. vel in increpationibus
videri volunt. Illi enim pietate potius quam crudelitate
delinquentes prosequendi sunt. qui internam illa gaudia. ad que
eos tot doloribus invitant. per experientiam noverunt. Iudam
et ysachar prius quam zabulon. lia peperisse legimus. et per
iudam caritatem. per ysachar spiritualium gaudiorum experien-
tia significari iam diximus. Prius iudam et ysachar nasci necesse
est. quia mens que caritatis et interne suavitatis adhuc expers est
rectitudinis normam in suo zelo servare ordinabiliter possit.
Caritas enim docet quomodo tractare oportet. quos zabulon
castigat. Spiritualium notitia docet quam sit illa suavitas.

ad quam invitatur, vel etiam compellitur, quibus exterior iocunditas carnalis, videlicet voluptas, intonat, per quam saepe Zabulon urgente durius arguitur. Iudas itaque dicere debet modum, Ysachar autem causam correptionis, ut moderante Iuda fiat in spiritu lenitatis, et Ysachar suggerente fiat melior cum utilitatis. Utilitatem tamen eorum Zabulon quaerat, non suam, ut quod delinquentes ferit, ad utilitatem sit, non ad vindictam.

Quod sit officium veri zelatoris.

Debet autem Zabulon non solum delinquentes corripere, sed eos tempore tribulationis contra persequentes defensare. Alioquin verus zelus non est, nec Zabulon veraciter dici potest, si paratior est ad feriendum quam ad protegendum. Non enim frustra iste sextus idemque novissimus filiorum Liae habitaculum fortitudinis dicitur. Nam Zabulon, ut supra iam dictum est, habitaculum fortitudinis interpretatur. Unde ergo quamvis domus inhabitantes quosque interius protegat, et ab omni parte cingit, et tamen nisi fortis et firmiter munita sit, habitaculum fortitudinis non erit. Sic nimirum sic perfectus zelus, ut Zabulon vere possit dici, immo veraciter esse debet: infirmiores contra aereas potestates doctrina et oratione protegere, et contra mundana pericula undique munire, et in utroque non solum infatigabilis sed et insuperabilis perseverare. Vigilare ergo oportet, hic contra insidias diaboli, illic contra pressuras mundi. Procul dubio quisquis es in utroque fortis, habitaculum es fortitudinis, et digne Zabulon dici mereris. Debet esse Zabulon promptior, immo semper esse paratior ad mala ferenda quam ad mala inferenda. Et qui habet necesse pro culpa quandoque subiectis irasci, amplius utique dolet cum cogitur eos pro culpa percutere, quam cum cogitur pro defensione punire. Libenter sese occurrentibus periculis obicit, et contra saevientium tempestatum procellas se sponte opponit. Alioquin frustra in litore maris habitat, et frustra in statione navium habitatorem parat, si contra marina mundane pressure discrimina trepidat, vel tempestatibus diu fatigatos et tandem litoribus eiectos blande excipiat et benigne foveat.

Quod veri zelatoris est vigilare non solum contra saevitiam, sed et contra fraudulentiam.

Zabulon i lit' i litore maris h'itabit / ꝛ i statioē
nauiu ptigēs usqꝫ ad sydonē. Que ḡ ē cā ē pre-
tas cur h'itat i litore. n̄ ut muniat extrema t're
ꝛ ut pote habitac̄ꝫ fortitudīs ptegat i firmiora m̄-
bra eccl'e. Illoꝝ quoqꝫ piculis se opponit. quos assi-
duis psecutioūꝫ procellis fatigari cōspic̄. Ut eīꝫ
naufragātibꝫ sēp ptus sit adferēduꝫ auxiliu. ma-
net ut de eo scriptu ē. i statiōe nauiuꝫ. Diutinis
nāqꝫ tēptatōībꝫ pssos / ꝛ q̄i quedā naufragia passos
ꝛ pene iā fractos scit blāda cōsolatiōe fouē. ꝛ ad sta-
tuꝫ securitatis erigē. ꝛ ad q̄ndā trāqllitatis portu
reuocare. In hūc itaqꝫ moduꝫ zabulon i litore maris
h'itat. i statiōe nauiuꝫ / ptigēs usqꝫ ad sydonē. Extē-
dēs se late p litora maris. ꝛ huc illucqꝫ discurrēs.
dū undiqꝫ uigilat circa suoꝝ ptectionē. dū usqꝫ-
quaqꝫ se parat cōt' hostiu incursionē. ptingit ꝛ usqꝫ
ad sidonē. Sydon uenatio īt'ptat' / p q̄ recte satis
deceptōnu fraudulētia itelligitur. Satagit ḡ
zabulon iste nō solū i bellis quosqꝫ erigē cōt'
furore psequētiu. s; quoslibꝫ ꝛ simplices eripē
de laq̄iꝫ uenatiu. Ad sidonē ḡ usqꝫ ptig / q̄ties uēn-
ti hostis isidias detegit. quoties falsoꝝ fratrꝫ frau-
dulenta cōsilia dep'hendit. qualiuꝫ smo teste ap'lo
ut cancer repit. hic ē eīꝫ ille laqueus uena-
toꝝ ꝛ q̄i q̄daꝫ rete spūu malignoꝝ aīas simpli-
ces uenantiu. lingua uidelꝫ adulātiu / lingua detrahē-
tiu / seminātiu it' fr̄es discordias. cōcinātiu rixas
/ ptigit ḡ zabulon usqꝫ ad sidonē. quoties
puenit i sidiatoꝝ dolosā machinatiōē / siue malignoꝝ
spūuꝫ / siue pfidoꝝ hoīuꝫ. Sciūt eīꝫ fieri huiusmodi
uenatiōes aīaꝝ. aliqn̄ p occulta suggestione demonu.
aliqn̄. p apta psuasione hoīuꝫ. Utrūqꝫ tn̄ nouit
utrūqꝫ zabulon caute dep'hēdē. i cautis detegē.
Fit ḡ fortitudīs sue h'itac̄ꝫ ex regiōe maris i cōfinio
sydonis. ut hīc uigilet cōt' seuitiā psequtiu. illic

cōtra fraudulētia īſidiatū, ut īpleatur qd de eo ſcrip-
tū legitur. Zabulon ī littore maris hītabit / ī ſtatiōe
nauiū ptīgēs uſqȝ ad ſydone :~ Quale ſit ut' ꝯtu
Cogitet q pot qualis / hic ꝯfuz gclu aiaz :~
ſit hic filius. quāta ſit ei' ūtus. cui' officio
qſqȝ nō ſolū ſe ipſū cōtra uitia munit. ſȝ ꝯ alios apertī
laqꝫ erupē cōtēdit ꝯqȝ nō pot malitiā īmeli'
mutare. nitit' ſaltē reſiſtēdo reprimē. Neſcio
ſi pot hō ſpādeo aliqd ī hac uita mai' accipe. ignoro
an poſſit hac grā iterū maiorē aliquā deus hoī
cōferre. qꝫ ut ei' miniſterio pūſi hoīes īmeli'
mutētur. ut de filijs diaboli filij dei efficiātur. An forte
cuiquā magis uidebit' eē mortuos ſuſcitare. Ergo
ne mai' erit ſuſcitare carnē itꝫ morituā. qꝫ
aīaz ī etnū uicturā. Ergo ne mai' erit carnē
reuocare ad gaudia mūdi. qꝫ aīe reſtituē ad gaudia
celi. Ergo ne mai' erit reſtituē carni bōa tpāſe-
ūtia itꝫ pitura. qꝫ aīe reddē bōa etna ī etnū
māſura. O qualis dos. qīta dignitas. talē grā adeo
accipē. nō debuit dei ſponſa a ſponſo ſuo dotē aliā
accipe. nō decuit celeſtē ſponſū ſpōſe ſue dotē aliā
donare / qꝫ ut p adoptōis grāz poſſit multorꝫ
multos deo filios gignē. ꝯ de filijs ire filijs gr-
gehēne / regni celeſtes heredes aſcribē. Merito
igit' Zabulon nato exclama mat' ei' lia / Dita-
uit me d's dote bōa. Uides ne ꝯplē ꝯtu ue ſit
zeluz iuſtitie uera eīt poſſidē. zuitiorꝫ odiū excōde-
rere. ueritate ~~exrcē~~ exercē. Qui talē filiū
genuit cū ꝓpha fiducialit' pſallit. Omēz uiā im-
quā odio habui :~ Quo ut' un oratur ordinat' -
Sed nūqd ſaltē pot has ſex ūtutū / pmdē :~
ſoboles dabit' cui uis ſine pcō uiuē. ut ſaltē
pot uitiorꝫ odiū / poſſit ſine uitio eē. Quis h pſu-
mat. Quis hoc ī hac uita ul' ſpare audeat.

cū ap̄ls dicat. Si dixerim⁹ q2 pctm̄ nō habem⁹ nos
ipos seducim⁹ ꝫ ueritas in nob̄ nō ē. Quis ē ut
de ceteris taceā. q ip̄a saltē pcc̄a ignorantie. possit
in hac uita plene deserē pfc̄e deuitare. Nūqd ul'
ipi q alioꝝ culpā corripiūt. se ab oī pcc̄i cōtagio
penit⁹ exuūt. Inmo eos sepe p quos deus alioꝝ
errata corrigē disponit. ex magne pietatis dispē
satōe ꝯtīuit eadē pmittit. ut expta alt culpa discat
q̄ misericordes in alioꝝ correptiōe ēē debeat. Si q̄tu
putas erubescūt. cū qualis se humilitati detinūt. cū
se in id unde alios corripiūt. ul' forte in aliqd ꝯtinuis lap-
sos cōspiciūt. q aliis in statu rectitudis formā pbē
debuerūt. Quis putas digne pensare sufficiat q̄ta
cōfusio corda eoꝝ transfigat. cū in sua uita uideat q
iure ualeat ab ipsis ꝫ reprehendi. quos p culpa eoꝝ
reminiscūt a se sepe ꝫ acrius corripi ꝫ durius caste
castigari. Hic q̄ ē q post zabulon nascit' dina. q̄
sepe nimiꝝ zelū in iuuentute culpa seqt' uerecūdia.
Nichil enī alit intelligim⁹ p dina n̄ uecūdiā s; ordinatā.
Solū pctm̄ erubescē ē boaz ꝫ ordinata uecūdiā hēre.
Sz q̄ zabulon nondū gignere meruit. frustra
dina se gignē credit :— Quis ul' qual' sit ordinat⁹
DIsce pri⁹ pctm̄ odisse. ꝫ tūc illud // pudor :—
incipies uerac' erubescē. Si uerac' oderis
odis. cīti illd erubescis. Ille uerus pudor ē q̄ cōfessiōi
quē uirioꝝ odiū pcedit ꝫ comitat'. Alioqn si in pcc̄o de-
phenderis. ꝫ dephensus pudore cōfuderis. nō te credo
erubescē culpā s; infamiā. Nō enī descēdit uerecūdia
talis tā ab ipso pcc̄o q̄ de fame detrimēto. Nō ē ḡ
unde glorieris. q dinā genueris. habet itaq homines
ꝫ puersi uecūdias s; ut boaz ut ordinatā. Nā utiq
si bonā h̄eret puersi forsitā nō ēēt. Pctm̄ eciā si p-
fecte erubescent. nō tā facile cōmitteret. Qualis pu-
tas pudor ē erubescē paupertatē. erubescē humilitate.
Illud nō pudet eos erubescere. ad quod discedū nō pu-
duit celestē magistrū de celo descēdere. Discite a me
q̄a mitis sū ꝫ humil' corde. At isti econt' mag abho-

minātes / ꝙ ſectātes huīlitatē / multo āpliꝰ erube-
ſcūt hrē ſordidā ueſtē / ꝙ ſordidā mētē. Quā multi
ſūt quos magꝭ pudet ī orōe feciſſe barbariſmū cont̄ᷓ
reglaꝝ pſciani. ꝙ ptuliſſe mēdaciū ī ſuo ſmone cont̄ᷓ
reglaꝝ xp̄i. Sȝ qd hec de iſtis loquimur. q ſepe ſua
ꝯ crimina iactāt. qn qdē illi ē q ſpūales uidēt
hūc pudorē haud facile ſupāt. Sepe dū ī pdicatōis
officio / primoꝝ utilitati deſuiūt. dū forte cont̄ ſupbiā
diſputāt / ꝯtīgit eos ſupbire. vn̄ ꝯſtat eos ꝯtra
ſupbiā ſubtiliter diſſerere. Et ſi forte īt loqndū ꝙ
fieri ſolet. breuē ſillabā pducet. magꝭ eos fortaſſis
puderet de uitō orōnis / ꝙ de uitio elationis. Crede
michi nō ē ꝯdiciū hāc eē illā uēcūdiā / ꝙ itelligere
debemꝰ pdīnā :~ Quā ſit rarꝝ hrē pudorē uerꝝ :~

Multis adhuc meliꝰ noſſe. ꝙ ſit rarū humanā
uēcūdiā pfcē calcaſſe. ꝛ hāc uārā ꝛ ordinatā hrē.
quāp ē dīnā genuiſſe. Ecce de carnalibꝫ obmicto / cū
ſpūalibꝫ ſmō īteri ſit ī ſmo. Ecce qſqꝭ es q te
credis iā dīnā genuiſſe. ſi agēris corā multitudīe
nudo corpe trāſire. nūqd poſſe nō erubeſcē? Cogita
ꝙ ſi tm̄ ꝯſideres. qn ī mūda cogitatōe ī mēte ſordi-
daris. cur te iactas aplꝰ dīnā genuiſſe / ꝛ ordinatā
uerecūdiā hrē. ſi minꝰ erubeſcis pudēda cordis / ꝙ corpis.
ſi magis uereris uultū hominū / ꝙ ꝯſpectū angloꝝ?
Sicine magꝭ ē erubeſcēdū qd deus fecit bene / ꝙ qd tu
male feciſti? Certe illas ē corpis partes quas pudēda
uocamꝰ deꝰ fecit. pudēda aūt cordis nō niſi tu feciſti. Diligēter
igitꝰ ꝯſideranti ꝛ recte diſcerneti ꝙ ſit rarū. ꝙ ſit
paucoꝝ humanā uēcūdiā plene uiciſſe. ꝛ ſolā illā
q ordinata ē poſſidē. nō erit ut arbitror unū aplꝰ qd
admirari debeat. cur tale ꝓle tā ſexo lia ꝯcipiat
ut pariat :~ Quid ſit ꝓpriū pudoris :~ :~

Sed ne de nōis rōne tacite ptēriſſe uideamur.
dīna iudiciū iſtud itꝑtat. Hoc itaqꝫ ē illud iudi-
ciū quo qſqꝭ ꝓpria ꝯſciā ꝯuenit. ꝯuīcit / ꝯdēpnat.

et digna confusionis pena multatur. Si enim sibi conscia non esset utique non vere erubescere deberet. Et confusio quidem si nullam penam esset non esset tamen causa quare tantum detestari vel tantum devitare debuisset. Miro itaque modo mens cuiusque de propria conscientia convicta et condigna confusione deiecta. uno eodemque tempore tempore ipsa contra se ipsam dictat sententiam. ipsa de se ipsa sumit vindictam. Hoc itaque est illud iudicium in quo unus idemque est ille qui iudicat et qui iudicatur. idem ipse qui condempnat. idem ipse qui condempnatur. unus idemque punietur et ipse qui punit. Non ergo sine causa fuit quod hoc tale iudicium scriptura sacra non sine demonstratione notare voluit. Istud enim demonstrationem semper significat. et quid aliud hec adiectio quam animum audientis in admirationem excitat. Vere iudicium mirabile. dignumque admiratione digne penitudinem cum demonstratione. in quo quidem iudicio quanto quisque seipsum ardentius diligit tanto in semetipsum acrius sevit. et quo sibi per vehementius cupit. tanto minus ipse sibi parcit. Quia quo amplius suam confusionem formidat. eo acrebius sua quisque confusione vexatur. Sed hoc fortasse cuique mirandum videtur. cum hoc inter alias virtutes digne adnumeretur. cur per femineum et non potius per virilem sexum exprimitur. Sed scimus omnes quoniam in feminis quam viris sit forma pulcritudinis maior quam in viris. et tamen ad opera virtutum constantia fortitudinis minor. Quis nesciat verecundiam quamlibet honesta cordis robur constantium emolliat. et quam sepe fortia opera prepediat. dum animus hominis vel modum confusionis devitat. Est itaque Dina non vir sed femina. non filius sed filia.

De utilitate et ven- state verecundie

Et forte non sine causa fuit quod post natum Zabulon deus Lie non filium sed filiam dare decrevit. que feminis audaciam blande mitigaret. et furentes animos blanditiis deliniret. Habet ergo ut expositis appareret Zabulon impetus vastos. et ingentes gerit animos. Sed scimus ut animus novimus femine quam viri tumentes animos blandius alloquitur. et iratis dulcius blandiri. Valde ergo oportunum videtur quod post Zabulon Dina nascitur. ut ex sororis lenitate fratris ferocitas temperetur. Multum enim pro-

omnem modum zelantis animi impetu temperat. cum in se ipso
invenit quod iam erubescat. Hec utique est ratio ni fallor cur
post zabulon dina nascitur. ut eius modestia fratris sui
impetus moderetur. Sed quia dina / nil virile / nil magnificum
molitur. tribum in populo ysrael non facere non meretur. Immo
sepe est ut dum est dum plus iusto confundi metuit. ad for-
tia et virilia non solum convalescit. sed etiam ea perpendere
consuevit. Sed quamvis pavida sit ut potest femina ad opera
fortitudinis. invenitur tamen pervida et circumspecta ad custo-
diam honestatis. et quamvis nesciat placere per fortitudinem.
novit placere per forme pulcritudinem. Est enim dina admi-
rande pulcritudinis et forme singularis. et quam intuentium
oculos in sui admirationem facile trahat. et admirantium
animos cito sua dilectione alliciat. Quis enim ignorat
quoniam modestia verecundie homines omnibus et commendabiles
reddat et amabiles efficiat. Unde namque est quod verecundos
homines fere semper ceteris carius amplectimur. nisi quia in eis
dum verecundie modestiam / modestieque gratiam miramur.
dine quodammodo pulcritudine allicimur. et pulcritudinis
sue magnitudine in eius amore captivamur. Quam singularis
huius dine pulcritudo. quam celebris huius dilectio. cuius pul-
critudinem nemo pene non miratur. cuius dilectione pene
nemo non delectatur. huius rei sichem ille filius emor te-
stis sit. qui eius tam ardenti amore inhesit ut mallet omnes
mares suos absque mora circumcidere / quam illam non habere :-

Quomodo verecundia mentis modestie metas transgreditur. cum

O Quam multi usque hodie / superbia et vanagloria corrupti
sunt. qui quod pro deo facere noluerunt. sepe pro amore
dine facere non differunt. et pudendorum superflua que pro deo
amputare debuerat. orta confusionis occasione / postponen-
do verecundie detrimento amputare non tardat. et maluit
in amputandis vite sue superfluis circumcisionis mo-
lestiam subire. quam impudentes videri / et sine verecundia
esse. Sed quis est sichem. vel quis pater eius. vel quid sibi voluit
huiusmodi nomina. sichem quippe interpretatur humerus vel labor.

⁊ error q̄d sonat asin⁹. Sꝫ si eorꝫ fc̄a cōsulim⁹ q̄ sit
crit⁹ iuenim⁹. Qui sūt eīꝫ q̄ solet nō tā̄ pdeo q̄
pdina / nō tā̄ pcoscīa / q̄ p uerecūdia pudenda sua
exercere eidē. q̄ iq̄ aliꝫ erit / q̄ amor ꝓpe excellēne
⁊ amor uane gl̄e. tal' fili detali prēe. de amore
ꝓpe excellēcie. amor uane glīe. Attende nūc g⁹ huc
error q̄ sit stult⁹. ⁊ iuenies q̄ recte nūcupetur
asin⁹. Uideam⁹ g⁹ uū extollatur. uū glīetur. Inde
eo / q̄ nō h̄t. sꝫ h̄r̄e se c̄dit. hac q̄so stultitia q̄d stulti⁹
excogitari potit. Si aūt h̄t. audiat q̄d ei aplūs
dicat. Quid h̄s q̄d nō accepisti. Si aūt accepisti /
q̄d gloriaris q̄i nō acceperis. Et q̄de accepissetꝫ nō
acciperetis. sꝫ uacat ē gl̄a dūtis. Quid ei h̄t hō
ꝓpriꝫ ṅ peccatū. Et quale erit gl̄a demalo ꝓpo /
ul' debono alieno. Talis itaq̄ gl̄ator q̄. ue ē
stultus. tā̄ recte appellat' ⁊ asinus. Sꝫ ⁊ q̄d sichen
humeri ul' labor dr̄. adidē ptinē uidet'. humeris
eīꝫ honera portamus. ⁊ hoc agēdo utiq̄ laboram⁹.
Supponit itaq̄ sichē humerꝫ suū adportadū ⁊ libēt'
desudat. sꝫ ad solū ꝯ nom faciedū. Recolam⁹ modo
q̄d de ysachar legim⁹. ysachar ē q̄d asin⁹ fortis / uidit
regē q̄ eēt boā / ⁊ trā q̄ eēt optiā. ⁊ subposuit
humerꝫ suū adportadūꝫ. Ibi ysachar asinū se reputat.
⁊ humerꝫ suū adportadū īclinat. Hic error asin⁹
dr̄. ⁊ sichen laboriosū humerꝫ habē demostrat'.
Uidetis q̄ q̄cq̄d agit' pletitia uā. totū exercet'
pletitia uana. ysachar laborat p regē q̄ uidit.
sichē plaudis uanitate q̄ cōcupisse. Recte tn̄
nō laboriosus. sꝫ labor appellat'. q̄ ꝓsiū labore
aduāꝫ regē nō ꝑducit'. Quā aūt recte labor dicat'.
testat' labor ypocrītaꝫ q̄ tm̄ laborat padipiscedo
uano fauore homīꝫ. Quō uerecūdia mēs abite-

Hic itaq̄ ē ille sichen / q̄ / nōis sue rectitudis / dicat'
egrediēti dine occurrerit oppssaq̄ corrupit.

Integritatē

Integritatē q̄ p̄mus itus fortassis cōs̄uare potuit
egressa amittit. Nā qm̄ ut ē dic̄ uenustas ab hō-
nib; cōmēdat / laudat / amatur. dinā egredientē /
z itima sua deserētē. z q̄ ea humiliare cōsueuit.
ifirmitatis sue memoriā cito obliuiscētē. subito
hoīuz laudes excipiūt. z eā dū fauorib; demulcent
corrūpūt. Dū eñ in oblata laude delectat'. qd aliud
q̄ psiche amorē uidel; uane gl'e corrūpit. Ue-
rūtn̄ tūc dina corruptiōis sue dāpna uolētia
quadā potius q̄ uolūtate patitur. cū blādienti pūe delec-
tatōi q̄tū potest reluctatur. Toties eñ siche q̄i
tacōi uolētē oppremit. quoties mētē corruptōis sue. cō-
fusionē erubescētē. z ideo fortit' reluctātē. z iuita
adturpē delectatōē̄z ~~trahit~~ trahit. Sz qd putas eē
accidit. q̄ eā sua itima deserē. z ad exteriora euagarj
cōpulit. n̄ qd sepe dū ifirma uīra nimis erubescim'.
nū forte aliq̄ easdē ifirmitates ise sētiat. mirari
tapim'. z uidetur nob' quoddā solatij gen' iuenisse.
si dephēdam' nos īnrā saltē de ïectione ul' sotios hr̄e.
Inde fit ut icipiam' aliorz studia curiosius q̄rere.
Nūc uultū. nūc gestū. totiq̄ corporis habitū frequēter
circūspicē. eorz occulta ex aliorz relatu libēt' addiscē.
Dū igit' dina taliq̄s aliarz statū ex signis exterioribj
dephēdē nitit'. qd aliud q̄ sua deserēt. ad uidēdas mulieres
foras egdit' forisq̄ uagat'. Dū g° dina mulierū
formas curiose circūspic / alias multū alias min'
pulcras nimirū iuenit. z dū secū tacita sepe
cōpat. q̄ multas pulcitudinis sue magtudie lōge
āncedat. qd mirū si appetit' eā uane gl'e uehementius
pulsat. Cui ipetū dū resistēdo repellē nō suffic'.
qd aliud q̄ uiribj sichen uicta subcumbit. :~
Quo sub uno eodēq̄ tēpe / un una corrupit. id est
Notādū sane qd uno / alie iīties q̄nq̄ nutriūt i.
eodēq̄ tēpore z dina corrupit. z eī ipsius pe-

coribus fratres occupat. Neque enim qui caritate ceteris-
que virtutibus pollet. sicut de suis malis dolere, sic et
de proximorum bonis solet gaudere. Dum igitur proximorum vitam
lustrando eorum bona considerat. suaque cum illorum donis comparat.
sicut non potest suis sepe favoribus non favere. sic
et de aliorum etiam bonis congratulari erit necesse.
Necesse utique erit, dum aliorum perfectum, aliorum defectum, horum
infirmitatem, illorum perfectionem diligenter intuetur. va-
riis nimirum nec hiis nec illis incessanter affectibus
tangitur. Incipit et pro aliis timere. pro aliis dolere. de
hiis bona de illis meliora sperare. Videt talis quod
diligat pro quibus et gaudeat. invenit in quibusdam quod iuste
abhorreat. pro quibus et iuste dolere debeat. In hunc itaque mo-
dum affectus boni simplicibus cogitationibus alludunt. que expers-
pecta et sibi complacita, proximorum disciplina, hinc in-
occurrit. quid aliud fratres Dine filii Lie. qui pecora
sua pascunt. Vides ne quomodo uno eodemque tempore
aliud verus amor proximi. atque aliud operatur vanus
amor sui. Verus amor proximi pascendis pecoribus fratrum
pascua prestat. vanus amor sui corruptori Dine occa-
sionem administrat. Quod autem rei veritatem non latet,
et prius quam sermo ad fratres perveniret. quid aliud nobis insinuat
nisi quod corruptele notitia animum prius per cogitationem
quam per affectum pulsat. Sed cum res diutius in corde versatur.
sepius per cogitationem replicatur. quamque usque adeo cordis intima
penetrat. cordisque affectum transsuberat. Tunc quam rei
sollicitudine animus afficit. vanisque affectibus mas-
sim tangit. iam usque ad filios Lie. fratres autem Dine, sermo
pervenisse non dubitat. Quomodo quanta insania vel
cautela corrigenda sit intentio depravata.

Sed quomodo putas insaniunt cum sororis sue cor-
ruptionem vel ignorare, vel saltem dissimulare.

ultius non possunt. Quid enim ait de eis scriptura, nisi
quod irati sunt valde. et item quod erat [?] ob stuprum
sororis sue. Docet utique nos fratrum hec ira, vel potius
insania. quantum sibi debeat quisque irasci. qualiter indignari.
quomodo seipsum arguere. quam acrius increpare cum se agnoscat
conscientiam suam tam [?] fedasse. Debet ergo quisque esse ad
sanandum mentis tumorem, infirmitates suas ante oculos
ponere. et culpas suas sine quibus nemo hanc vitam transigit
ad memoriam revocare. que inhonesta sepe in opere. que in-
digna in ore. que immunda in se in cogitatione diligenter attendere.
ut in manifeste colligat quam multa in suis moribus in-
venire queat que iure debeat amputare. si velit
et non impudenter gloriari. Cum igitur conditiones huiusmodi
retractatione mente revolvuntur. quid aliud quam cum filio
emor circumcisionis pactum statuitur. Nam quid est aliud
dicere morum tuorum pudenda abscide. quam masculorum tuorum
preputia circumcide. Et quid est dicere aliquin non poteris
non impudenter gloriari. quam aliquin non poteris dine
copulari. Erit enim sichem gloriatio. si dina verecundia.
quid aliud erit gloriatio impudens. gloriatio sine verecundia.
quam sichem sine dina. Recte ergo inveterata consuetudo
que difficile superatur. per masculinum sexum designatur. Isti
sunt mares quos fratres dine circumcidi voluerunt. teste
tamen scriptura. hanc circumcisionis conditionem sichem in dolo
proposuerunt. Esse ut facile adultere possumus. nullo
modo marito tali sororem suam dare disponebant. et quamvis
proposite conditionis convenientiam potuissent complere. nulla-
tenus tamen cum tali matrimonio dignum iudicabant. et quidem
si possemus omnia inhonesta nostra de nostra penitus
vita amputare. et aliis ab omnibus omnino mundari. nichil-
ominus tamen debemus non de nostris meritis. sed tamen in domino
gloriari. Et ideo fortassis fratres dine curam eis propo-
nebant. ut cum de sororis sue copula omnino desperaret.
Sed paratior est sichem quibuslibet vel qualibet aspera tollerare
quam adamate dine divortia sustinere. Et fit quidem

sepe qd' ⁊ supi⁹ placuit sum⁹ ut ea q̄ ab animo ex-
torq̄re nō potuim⁹. q̄n p̄dco illa facē disponebam⁹.
eadē ipa sit nob facile pficē. cū pc̄is īcurrē
timemus detrimēta uerecundie :~ Quō ul' q̄ cautē
oporteat ītētōez mutare. ⁊ moꝝ hōestate nō de-
Quid ad ista dicem⁹. An forte meli⁹ // serere :~
erit tacite gemē q̄ aliqd respodē. q ista
negare nō possumus. Illud sane dixeri. qd' diuine
fr̄ib; merito displicuit. merito eos placare nō
potuit circūcisio. q̄ nō tā p̄dco q̄ p̄dina. nō tā ī-
stitutoē diuina. q̄ pūecudia humana f̄ca fuit.
Malū tn̄ ī eis fuit iuste seueritatis modū excedē.
⁊ iulta sc̄da ī iuria eq̄tatis mēsurā minuē suare.
Merito g° iacob eoꝝ īcōsultā audaciā redarguit.
seueritatēq; tā īdiscreta iuste rep̄hēdit. O quāto
sani⁹ erat. uiros q̄nuis nō tā p̄dco q̄ p̄dina circū-
cisos aduerꝫ dei cultū paulatī reducē. q̄ ī opinata
⁊ ī repetina morte p̄iutē. Hic itaq; colligat. hic
diligēt attēdat. quom̄ q̄sq; debeat circūcisis suis
parcē quos tn̄ se meminit. nō ppt' deū circūcidisse.
Quid sut isti⁹modi circūcisi (ī mores nō bēa cōs-
ītētiōe correpti. Nec tn̄ ī talib; debem⁹ moꝝ hone-
sta dextruē. si ītētiāe mutare. Errat utiq; errat g°
q abiciut opa bōa. q̄nuis forte īchoāta sit ītē-
tione mala. Erratū g° suoꝝ ultores hui⁹modi
qd aliud faciut q̄ sup circūcisos cū simeon ⁊ leui
irruētes uiolēt' occidut :~ Qua maṅie cōsi-
dratōe debeam⁹ ītētiōis depuatōez castigare :~
Operepciū ē illud diligēt attēdē quoniā m°
tā pauci tātā potuerut stragē efficē. Sz
nimirū adiuuit eos electa opportunitas tēporis. q̄n
ipsos circūcisos ⁊ ab istis occidēdos oppsserat acer-
bitas doloris. Ad hoc elect⁹ ē circūcisionis dies ille
t'tius ī quo teste scⁱptura dolor solet ēē g̃uissimus.

Sz q̄ sūt isti dies ul' cur tm̄ dicunt' ee tres. Sic p̄
nocte ignorātia recte p̄ die itelligit' notitia. Prim⁹
itaq3 dies ē cogītio eoꝝ q̄ sūt extra nos. Scd̄s dies
cognitio eoꝝ q̄ sūt itra nos. dies t̄ti⁹ cogītio
eoꝝ q̄ sūt supra nos. Ext' nos corporalia. int'
nos spiritalia. sup' nos diuina. Eoꝝ itaq3 q̄ se
c̄rucidūt. uerūtm̄ nō ꝑ deū hoc faciūt. prima
cōsideratō ee debet ul' poti⁹ ee solet cū diligēter
attēdūt / qd̄ asp̄itatis extrīsecus ptulerūt. Scd̄a
cōsideratō ee deb3. qd̄ itus acq̄sierūt ꝑ tot cruciat⁹
corporis. imo q̄tm̄ it' uacit ꝑdiderūt ꝑ uiciū sinistre
itētiōis. Tertia cōsideratō erit qd̄ retributōis
a deo expectare debeat. que simulate s̄uitutis
obsequio nō tā placasse q̄ exasꝑasse nō dubitat. Primo
itaq3 die cōsideratōis p̄me recurrit admemoriā
amputata licētia amate cōsuetudīs / ⁊ absq3 dubio
dolor efficit'. dolor utiq3 g̅uis / qz nō relīq̄tur sine
dolore qd̄ possidebat cū amore. Secūdo die cōsidera-
tiōis scd̄e uidet se aīus ꝑdiffinita corporis ꝑue-
nisse addāpna m̄tis. ⁊ fit utiq3 dolor. q̄to iustior,
tāto fortassis g̅uior. Tertio die cōsideratōis t̄tie
dep̄hēdit se g̅uia ptulisse de sentētia p̄pria. sz g̅uiora
expectare l' debē de sētētia diuina. Hic ē ille dies
t̄tius iquo testāte scriptā dolor solet ee g̅uissimus.
Quāt⁹ eni̅ putas dolor m̄tē trāsuberat. cū diligēt
cōsiderat malū qd̄ ptulit. malū qd̄ comisit. malū
qd̄ ꝑmeruit. Malū qd̄ ptulit extius icruciatu
corporis. malū qd̄ cōtraxit itrīsec' ireatu c̄minis.
malū qd̄ ꝑmeruit diuinit' / icōspectu creatoris.
Pfecto nō solū g̅uit. sz ⁊ g̅uissime doluit. qsq̄s
tantū ucrucifixoꝝ adhāc diē ꝑuenire potuit.~

Qd̄ m̄es īom̄ correptōe sua debeat ⁊ patiēt

Debz tm̄ m̄es sui / doleē. ⁊ de sua correptōe nō desp̄are.~
c̄minis cōscia. ⁊ de sua īfirmitate cōfusa.

et patienter dolere et de sua correptione non desperare. Oportet eam sane et dolere de corruptione et sperare nichilominus de correctione, ut per moderatum dolorem afflicta et per spei fiduciam erecta et satisfaciat de preterito et provideat de futuro. Superius autem iam diximus quod dolorem et spem per Symeonem et Levi intelligere debemus. Isti sunt illi duo dire fratres Simeon et Levi iniuriarum suarum ultores severi, sed utinam fortes tam forent et discreti. Ad Symeon pertinet satisfacere de eo quod male factum est. ad Levi pertinet autem exigere ad id quod in posterum providendum est. Si ergo doles de corruptione, desperes autem de correctione, est ibi Simeon sed solus. Si negligis de satisfactione preteriti, speras tamen de cautela futuri, est ibi Levi sed solus. Ad tam grande negotium necesse est ut uterque conveniat, et uterque alteri opem ferat.

Quo vel quam caute per explorationem peccati vel per exactionem debiti debeat corrupta mens flagellari.

Sed considerandum est iterum quod sepe in eo quod fortiter agunt iusti libraminis modum excedunt, quod facile convincimus ex hoc eorum opere quod inter manus habemus. Acceptis enim gladiis confederatos sibi societatis pacto violenter occidunt et puelle pudicitia violata tot virorum tam subitam stragem fecerunt. Gladius Symeonis exprobratio, gladius Levi est exactio. Solet enim Simeon corrupte mentis exprobrare vehementer malum quod fecit. Levi vero solet violenter exigere bonum quod fieri oportuit. Quid ergo aliud est eos hiis gladiis pugnare quam exprobratoris et exactoris stimulis mentem flagellare. Hiis stimulis quorundam mens vehementer accensa inconsolabiliter plangit ea que nullo modo potest evitare. Hiis stimulis exagitata ea que sepe inchoare presumit nullatenus valet consumare. Hic illa quorundam inmoderata tristitia. hic illa indiscreta abstinentia, que non solum vires corporis, verum etiam virtutem evacuat mentis. Quosdam enim seviente Simeone vidimus tam irrationabili tristitia absorberi, ut nullius possent aliquatenus consolatione relevari. Alios cognovimus per inmoderatam abstinentiam tam graviter corruisse.

ut nulla postmodu̅ delitiaru̅ copia. nulla cocor̄
diligentia. posset eis satisfacere. Ecce bellatore isti
simeon loquor ⁊ leui. quoru̅ pugnat contra se ui-
dicat. Quid e̅ enim eos arreptis gladiis diuine ama-
tores efficere. ꝗ͂ exuberatores inuitabiliu̅. uel exactores
ipossibiliu̅. eo usq̄ no̅ solu̅ uires corporis. uer̄
etia̅ uigore̅ mentis attenuare. ut ꝑ humana salte̅
uerecu̅dia no̅ possint semet ipsos eius excessibus te̅perare.
Vn̄ recte ꝑ iacob dr̄. Simeon ⁊ leui fr̄es uasa iniq-
tatis bellantia. in co̅siliu̅ eor̄ no̅ ueniat a̅i̅a̅ mea.
⁊ in cetu eor̄ no̅ sit gl̄a mea. Quales bellatores
q dum fortius egisse uideri uolu̅t. pacis sue sop̄ositam
crudeliter ꝗ͂ uiolenter occidunt. Vasa iniq̄tatis bellantia
Sed in co̅siliu̅ eor̄ no̅ ueniat a̅i̅a̅ mea. Quicos co̅-
sultos. q dum id ꝑsumu̅t qd̄ efficere no̅ possunt. illud
amittunt qd̄ efficere potuerunt. In co̅siliu̅ ergo eor̄
no̅ ueniat a̅i̅a̅ mea. ⁊ in cetu eor̄ no̅ sit gl̄a mea.
No̅ sit bona gloriatio ambulare in magnis ⁊ mira-
bilibus sup̄ se. ergo q possit qui de sua gl̄arij uiuere.
No̅ e̅ igitur huiusmodi gloriatio bona. In cetu eor̄ ergo
no̅ sit gl̄a mea. Quia igitur in furore suo occiderunt uir̄
⁊ in uoluntate sua suffoderunt muru̅ :~ Quo pri-
mu̅ afflictores mentis que usq̄ ad impudentia̅ effrenat :-

Quid p murum nisi uigor mentis. qd̄ ꝑ muru̅ nisi
disciplina intelligitur corporis. Vir itaque ille
amator diuine/ tunc uiriliter occidit. qn̄ ꝑ adflictiones
nimia̅ uigore̅ mentis exhausto usq̄ ad apta̅ impu-
dentia̅ eius effrenat. Tunc amator diuine absq̄
dubio gladio perit. qn̄ ꝑ afflictionis nimietate̅
uigor mentis eo usq̄ deficit. ut ipsius ut demu̅ e̅
excessibus ꝑ humana salte̅ uerecundia se te̅perare no̅
possit. Tunc murus destruitur. qn̄ ꝑ inmoderata̅
abstinentia̅ rigor ꝑoris discipline penitus dissipatur.
Sed hoc e̅ in huiusmodi bellatoribus ꝑ oibus admirabile.
⁊ no̅ sup̄ oia̅ detestabile. qd̄ nullus unq̄ ꝗ͂ plus

pudentis viri consilio adquiescunt. imo nec propter saltem
experientie cedunt. nec tunc quidem cum iam incipiat et corpore
deficere et corde tabescere. Quorum pertinacia maledictionis
iaculo percutitur cum ad illos per iacob dicitur. Maledictus
furor eorum quia pertinax. et indignatio eorum quia dura.
Mirabilis pertinacia. si non minor insania abrupto
cursus sui ad ima erroris sui non nisi solo impos-
sibilitatis freno possit retineri. Ecce quomodo pliarum
norunt vasa iniquitatis bellantia. ecce quanta faciunt.
ecce quanta fiunt pro dina. Pro dina masculi circumciduntur,
pro dina circumcisi perimuntur. Totum hoc fit pro dina. totum
pro humana verecundia.

Quod nec ordinata verecundia sit bona, si non sit et moderata.

Sed miraris forte cum
humanam verecundiam superius reprobavimus. cur
eam modo ad dinam pertinere doceamus. cum per dinam solam
ordinatam verecundiam intelligere debeamus. Sed aliud est
homines erubescere propter deum. et aliud erubescere eosdem
propter semetipsum. Sic luceat lux vestra dicit scriptura ut
videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis
est. Bonum est ergo erubescere infamiam. non tam admirari quam
ad gloriam divinam. et hoc est forte dinam exire. hominum
infamiam propter deum erubescere. Nam tunc procul dubio dina
intus invenitur quando de occultis et suis coram deo conscientiam
nostram confundit. homines itaque propter deum erubescere est
bonam verecundiam habere. et qualem non dubitamus ad dinam
pertinere. Verecundia itaque talis et ordinata est et iuxta
aliquid recte humana dici potest. Revera tamen
huiusmodi est bona sit non sit nimia. Certe si dina
adhuc parvula esset. vel intra thalami sui secreta se-
ipsam cohiberet. corruptionis maculam non incurrisset
et tantorum malorum causa non extitisset.

De principalium affectuum numero et ordinatione modo compendioso recapitulatio.

Hec est dina que post
ysachar et zabulon nascitur.

q̄ post degustatū ītīne dulcedīs gaudiū · ⁊ post
uerū odiū uitioꝝ · q̄to uerius tāto uehemētius q̄sq̄
de sua īfirmitate cōfudit · Per ysachar ⁊ eū ītelli-
gimus gaudiū cōsc̄ie · per zabulon odiū malitie · per
dinā uenustatē uerecūdie · Et sūt q̄de hij nouissimi
tres liberoꝝ lie · Quos si q̄ttuor superioribꝫ annu-
meram᷒ · septē ēē absq̄ dubio īuenimus · Prīci-
pales enī affect᷒ · hij ēē iā lōge superius diximus ·
Quos cū ī nob ordinam᷒ · īnumeꝝ uirtutū redigim᷒ ·
Primo itaq̄ ordinat᷒ timor · deīn dolor · post hos
spes ⁊ amor · post hos quattuor ordinatur letitia
⁊ ira · nouissima aūt oīuz uerecūdia · Itaq̄ nichil aliud
ē iacob huiusmodi liberos exbia genuisse · q̄ aīuz
affectiōis sue mot᷒ ordinādo · dignā uirtutū sobolē
de seipso procreasse · Per ruben igit᷒ pmogenitū iacob ·
ītelligimus ordinatū timorē · per simeonē ordi-
natū dolorē · per leui ⁊ iuda / ordinatā spē · Per ysachar
aūt ītelligit᷒ ordinata letitia · per zabulon ordina-
ta ira · per dinā ordinata uerecūdia · Qd affectus

ordiāti uacāt sūt boī si sūt ⁊ moderati

Sciēdū aūt q̄d / affectus isti / tūc uacāt cedunt boni / q̄n sūt
nō solū ordinati · s; ⁊ moderati · Septenaq̄ cū dis-
tiōis moderamē excedūt uirtutis nomē amittūt · Sed
hoc fortassis meli᷒ per exēplū ostēdim᷒ · q̄ pr de ipso
fr̄m pmogenito exēplū sumam᷒ · Certe si timor
īmoderatus periculosus nō ēēt · iacob loquēs ad
ruben minime dixisset · Effusus es sic aqua · nō
crescat q̄ ascendisti cubile prīs tui · ⁊ maculasti
stratū eius · Si per ruben debem᷒ ordinatū timorē
ītelligere · cur q̄so iubet cū iacob nō crescere · nisi
q̄ malū ē īqualibꝫ ordinato timorē modū equitatis
excedere ·

Quibꝫ modis timor mensurā equitatis supgreditur

Quibꝫ aūt modis hic fili᷒

equitatis mensuram sepe supergreditur. aut quia extra unum
aliquid nimis extenditur. aut quia ad innumera vel inutilia
passim dilatatur. Quis vero neget post proditoris scelus
iude timere debuisse. sed illud ideo quis non videat super omnia
execrabile fuisse. quod dum ipsius timoris modum servare
noluit vel nescivit. semetipsum desperando malum quod cor-
rigere potuit. detestabiliori exitu quam exordio cumulavit.
Sed illa timoris nimietas que se passim ad multiplicia
rerum effudit. facile decipit. perfectis etiam viris quandoque
surrepit. Quis namque prelatorum quamlibet perfectus. dum subiectis
suis vite necessaria providet. ita sollicitudinis sue cu-
ras temperet. ut pro adversis rerum casibus numquam plus iusto
formidet. Pertinet autem ad Ruben tunc tantum timor huiusmodi.
cum surgit quia non ex amore mundi. sed ex dilectione proximi.
Sed quis enumerare sufficiat omnes ancipites incommodorum
casus hinc inde surgentium. per quos eum trepidare cogit.
et si non sua suorum saltem infirmitas subiectorum. Et quis non
videat quam sit difficile. immo quam pene impossibile iuste
formidinis metas numquam excedere. Inde fit sepe ut quanto quis
prestantior. tanto inveniatur et sollicitior. Et quanto quis novit
perspicacius circumstantium periculorum casus ancipites perspicere.
tanto cogitur timide sollicitudinis sue habenas multipliciter
relaxare. de quo et illud convenienter intelligitur. quod ad Ruben
per Iacob dicitur. Effusus es sicut aqua non crescas. Solet enim
per aquam quandoque caritas vel prudentia. sicut per vinum sepe
spiritualis intelligentia. Hec aqua cuique fit in vinum vertitur.
quando aspirante deo per exteriora sicut scalam ad intelligentiam
invisibilium sublevatur. quando invisibilia creatura mundi per ea
que facta sunt intellecta conspicit. huiusmodi aqua cuique
eo amplius abundat quo eius amnis interiorum scientia copiosius
se dilatat. hec utique aqua quanto uberius excrescit. dum omnia
caute circumspicit. tanto procul dubio formidolose sollicitudinis
silvam densiorem gignit. et latius expandit. Unde recte hic dicitur.

Effusus es sicut aqua non crescas. Cavendum itaque su-
mopere est cum mundane scientie aqua abundat ne multiplicis
sollicitudinis timor ultra mensuram non crescat.

De imprudenti evagatione quam nimius timor mente prostituit.

Certe cum ruben adhuc parvulus esset et annos pu-
eriles ageret patris sui cubile incestare non
presumpsit vel quia non potuit vel quia minime ausus fuit.
adultus autem et etatem ut de ipso legitur propter audaciam
ut patris sui corrumperet concubinam. bale videlicet ra-
chelis ancillam. Sed si per balam imaginatio intelligitur
quomodo putamus quod huiusmodi ancilla corrumpitur. Sed quid est
bale corruptio nisi cogitationis inordinata et impudens
evagatio. In infantia enim quamquam timor superfluus ymagina-
tionem non dicam corrumpit sed prostituit ut in tempore
quidem orationis a suis se fornicationibus temperare aut
vix omnino non possit. Cum enim pre nimia sollicitudine inter
orandum et sepe mundanorum negotiorum fantasias mens per
ymaginationem recipit. quid aliud bala quam ad fornica-
tores ruben sinum suum expandit. Cogita nunc ergo quam sit nota
inceptum ut eo tempore quo debes pro eternis malis remo-
vendis deo supplicare. interim tamen per temporalia pericula
per oculos habere. et illa sola corde revolvere. illorum propter quem
veneras oblivisci debueras sola reminisci. Hinc est
quod mens sepe quasi per usum solebat per ymaginationem sola sibi
futurorum bona vel mala omni hora ante ponere. post-
modum per superfluum timorem tam subacta non possit vel
admodicum secularium curarum incursus a cordis se-
cretario excludere. Quia ergo sepe ymaginatio per super-
fluum timorem ad tam impudentem cogitationum evagationem
deducitur. recte ad ruben pater suus de corruptione
bale eius improperando loquitur. Effusus es sicut aqua non cre-
scas quia ascendisti cubile patris tui et maculasti stra-
tum eius. **De vi vel efficacia timoris sine quo nec mala deseruntur nec bona inchoantur.**

Sed ut de hoc affectu aliquid aptius loquamur maiore
precessis. siue ad bonum siue ad malum efficatia
habere uidetur. Siquidem ab illo frequenter animo mens rectitu-
dinis statu deicitur. sed quolibet modo deiecta. sine illo numquam
reparatur. Numquam enim de quo uis peccato quolibet prauo sine
timore liberatur. Sine timore mala nostra numquam desinimus.
Sine timore. bona operari nec saltem inchoamus.
Nonne de eo hoc illa iacob manifeste uerba loquuntur
si recte intelligatur ubi dicitur. Ruben primogenitus meus.
tu fortitudo mea. principium doloris [illegible] mei. primus
in donis maior in imperio. Ubi illud sequitur. de quo aliquid iam
diximus. Effusus es sicut aqua non crescas. Quo autem
iste ruben sit primogenitus uel quod sit principium doloris.
ex superius iam dictis satis ut arbitror manifestum est. quo
autem sit ei fortitudo. et cetera que de eo dicuntur facile
ostendi potest. Tu igitur fortitudo mea. Quis enim illo umquam
prelio uictor extitit. ubi spiritus aduersus carnem caro aduersus
spiritum concupiscit. Quis umquam tam numerosum concupiscen-
tiarum suarum exercitum debellauit. si sine timore pugnauit.
Recte ergo primogenitus. quia a timore domini omne bonum
inchoatur. recte fortitudo dicitur. quia per timorem domini cor-
cotidie concupiscentias suas reuocat. Recte principium
doloris sui. quia timorem domini utilis dolor comitatur. Ut
enim dolor animi cuiusque suus sit. et sibi utilis existat.
necesse est ut eum timor domini precedat. Prius igitur in donis.
maior in imperio. Inter omnia dei dona que ad salutem hominis
spectare uidentur. primum et principale donum bona uolun-
tas esse cognoscitur. per quam in nobis diuine similitudinis
ymago reparatur. Quicquid homo agit. bonum esse non potest.
nisi ex bona uoluntate procedat. Quicquid ex bona uoluntate
fit. malum esse non potest. Sine bona uoluntate omnino
saluari non potes. O donum mirabile. o donum singulare.
hoc est illud primum uel principale donum quod primogenito
ruben tribuit. quia absque dubio per timorem domini uoluntas

mala et bona commutat. Sic itaque primus idoneus non
sit qui primum et principale donum accepit. Primum quia a
bona voluntate bonum omne inchoat. Principale quia
bona voluntate hominibus utilius nichil datur. *De principali-*
Primus idoneis maior ipso *tate timoris et aliis affectibus*
Quis hunc ruben pre ceteris *quibus principatur.*
principio maiorem esse neget. qui ceteris omnibus fratribus suis pre
sepe et separare solet. Nam ei consurgenti levi cedit. quia super-
veniente timore spes cadit. ad eius introitum sepe iudas
recedit. zabulon accedit. quia cogente timore sepe ca-
ritas frigescit. odium exurgit. ad introitum ipsius ysachar
egreditur et simeon ingreditur. quia subitate timore
et gaudium excludit et dolor admittit. Videamus quomodo
ruben quinque fratribus suis se separare consuevit. videamus
quomodo ipsius sinum pre ceteris latius extendit. Certe alia sunt
que amamus. alia que odio habemus. sed utraque timere solemus
dum sepe ista amittere illa formidamus incurrere. Dividunt
itaque iudas et zabulon inter se regnum. sed ruben se exten-
dit ad totum. quia verus amor ad sola bona. verum odium
ad sola mala. timor se effundit ad hec et illa. Zabulon
ad sola mala. timor se effundit ad hec et illa. Zabulon
in partes sue parte fecem suum admittit symeonem. pro
adversis siquidem dolemus sed non pro omnibus. quia non omnia sustinemus.
levi quam iudas ipso est minor. multo tamen quam ysachar
ipso est maior. plura enim sunt que debemus amare quam que
audeamus sperare. Sed constat nichilominus copiosiorem
esse materiam sperandi quam gaudendi. quia habita de quibus
gaudemus pauca sunt ad ea que habenda speramus. Iudas itaque
et zabulon ipsius sui magnitudine ceteros fratres vincunt.
verumtamen ad mensuram ruben extendere se minime possunt.
Omnes itaque ruben antecedit qui ceteris priores post se
longe relinquit. Omnia enim que constat homines amare
sperare. odisse. pro quibus dolere vel gaudere solent. multiplicius

timoris causas esse gignere valet. Sepe et circa unam rem quam diligimus plures timendi causas invenimus.
Quot modis siquidem perdi potest, tot modis occasiones ducere potest. Multum itaque regnum suum ruben iste dilatat,
sed vires ei administrat non solum multiplicitas occultorum sed et mutabilitas apparentium. De quo enim securus
esse possum, qui nil habeo quod perdere non possum. Quando hic
ad scientie certitudinem pertingo, qui innumerabiliter plura nescio
quam scio. Quia igitur timor ceteris affectibus latius
diffunditur, recte ruben fratrum comparatione in primo maior
esse perhibetur. Et ne crescat a patre suo prohibetur. Sed eo
videlicet tempore quo sicut aqua diffusus erat, quando iam patris
cubile ascenderat stratumque eius iam maculaverat. Ruben
inquit primogenitus meus tu fortitudo mea, principium doloris
mei, prior in donis, maior in imperio, effusus es sicut aqua
non crescas, quia ascendisti cubile patris tui et maculasti
stratum eius. Ecce ruben quantum malum prosiluit, quia ultra
modum excrevit. Cito magnum periculum incurritur
si timor nimius per discretionem non moderatur. Quod virtutes
in vitia vertantur, nisi per discretionem moderentur.

Sic et de aliis affectibus credere debemus periculosissimum
quidem esse nisi eos intra equitatis metas coherceamus.
Certe quam malum sit dolorem ipse modum excedere, ex predicto
simeonis et levi facto facile possumus advertere, de quibus per
iacob dicitur. Maledictus furor eorum quia pertinax, et indignatio
eorum quia dura. Caute ergo cetera omnis debet custodiri,
ut non solum sit ordinatus, sed et moderatus. Timor enim sepe
sepe nimius cadit in desperationem, dolor nimius in amaritudinem,
spes immoderata in presumptionem, amor superfluus
in adulationem, letitia supervacua in dissolutionem,
ira intemperata in furorem. In hunc itaque modum virtutes
in vitia vertuntur, si per discretionem minime moderentur.
Videsne quemadmodum cetere omnes virtute discretionis

regrat. ne uirtutis nomē amittat :~ Quo ulq̃
Hic ē ille ioseph / sexto oriat' discretio. cū sit prīa
q qđ sexto nascitur. ƒ apre plus / ple rōnis :~
ceteris amat'. Quis eni nesciat uera bona aīm
sine discretōe nec posse acqri. nec posse cōsuari.
discretio q̃ illa uirt' sīgularit' diligitur sine qua
nulla cōqrit'. nulla cōsumat'. nulla cōsuatur.
Sȝ uix sexto talē filio accipe meremur. qȝ ad discretōis
ꝑfectionē nō sine magno usu. nō n̄ ꝑ magna
expimēta erudimur. Per oportet nos ī singulis
uirtutib; exercerī. ꝛ qđ ī una acq̃ possimus expiri.
ꝑ possimus de oīb; plenā sciā pcipe ꝛ de singulis
sufficiēt' iudicare. Multa, de discretōe legēdo. mlta q de
discim' audiēdo. mlta exqsito nob' rōnis iudicio.
uerūtn̄ de hac ad plenū erudimur / sine expiētie
magisterio. Post oms scā oportet. q de oīb; iudicare
debz. Primū ḡ ē ut satagam' singul' uirtutib; stu-
diū frequēs īpēdē. qđ dū facim' necesse ē nos sepi
cadē. oportet nos sepe resurgē ꝛ ꝑ frequēte lapsu
addiscē. qua uigilātia qua cautela oportet uirtutū
bonū acqrē. ut custodire. Sic sic dū lōgo usu uirtutū
disciplina addiscit'. qnq; mes diu exercitata ad
plena mor discretōe ꝑducit'. ꝛ qi de nato ioseph
uere letatur. An hui' natiuitatē ei fres dū
adhuc oīa sine discretōe ageret. quāto ulti' uires
suas' mlta ꝑsumut. tāto sepe deterius atq; deformi'
ruīt. Un̄ ē sic ia dixim' q̄ post hanc dīa nascitur.
q frequēt' deformē lapsu [illegible] pudoris cōfusio
cōmitat'. Sȝ post nata diaȝ ꝛ qi ꝑ cōfusiōis ignomi-
nia. fres sui recreuiītur. ꝛ ꝑ expimētu addiscut.
nich melius eē q̄ cōsilio regi. qȝ melior ē uir
ꝑdēs uiro forti. Un̄ eni ꝑdēs loqt' uictorias. ꝛ q
cū cōsilio cūta agit / ī etnū nō penitebit. Cu

igitur consiliis necessaria utilitas per experimentum cognoscitur. Ex studio attente querit et invenit Joseph quemadmodum nascitur. per quem virtus discretionis intelligitur. Patet autem ratio cur Balla nulla. cur nec ipsa quidem Lia. sed Rachel sola potuerit talem filium gignere. siquidem non est sensualitatis. non ymaginationis. non denique ipsius affectionis. sed solius est rationis discernere sic et intelligere. Si igitur per Rachel rationem intelligimus, cur non nisi de Rachel Joseph nasci possit citius invenimus. quia quod de sola ratione discretio oriatur minime dubitamus. Talis filius de tali matre, Joseph de Rachel. discretio de ratione.

De discretionis utilitate vel eius proprietate.

Hic est ille Joseph qui solus inter fratres tunica talari vestitur. quia sola illa actio ad consummationis talum debitique finis terminum perducitur. que per discretionis providentiam moderatur. Hic est ille Joseph quem pater plus ceteris filiis amat. quia cunctarum virtus virtutum custos, ceteris iure preferetur. Hic est Joseph ille somniator. somniorum quoque interpretator. quia vera discretio in ipso temptationis articulo et ipsa suggestionum phantasmata ex eorum qualitate futura pericula deprehendit. et aliis quibuslibet adcogitationum suarum confusionem imminentium malorum insidias detegit. et de futuris periculis cautos reddit. Hic est Joseph quem emulantur sui. venundantur alieni. quem vendunt hebrei. emunt egyptii. quia eius consilio acquiescunt. sed aliquando aliene prudentie cedunt. errorum sui tenebras cognoscentes. qui de iustitia sua vel sapientia presumunt. Hic est ille Joseph speciosus virginitatis amator, non non violator castitatis. quia discretio custos non corruptor esse solet integre puritatis. Hic est ille puer innutus quem beato Iob inter percussiones suas salvus solus remanere potuit. qui ei perpetrata dampna

statim

statim renuntiare studuit. Qui enim per discretionem virtutum
dignitatem nec cognoscit nec corrigit. Nescit
puer ille cum peccantibus perire. Nescit discretio per rerum
detrimenta, per tentationum argumenta deficere, sed proficere.
Quanto enim acrioribus tentationibus urgemur, quanto
nota crebrioribus periculis exercemur, tanto perfectius ad discretionem
erudimur. Et saepe aliarum virtutum dignitas discretionis
fit lucra. Novit itaque Joseph non solum cum crescentibus
crescere, cum proficientibus proficere, verum etiam ex aliorum defectu
ad profectum tendere, et ex aliorum detrimentis prudentiae lucra
acquirere. Merito talis filius Joseph nuncupatur.
Joseph siquidem augmentum interpretatur. Unde recte de ipso per
patrem ei dicitur: Filius accrescens Joseph, filius accrescens,
et decorus aspectu. Recte itaque augmentum nominatur,
recte filius accrescens dicitur, qui semper augmentatur, cuius
incrementum usque in finem non finitur. Quam sit utile et tamen
quam difficile discretioni perfecte obtemperare.

Quanta autem virtutis sit excellentia, testantur
illa Joseph somnia, testatur patris eius
illa ubi legitur: Num ego et mater tua et fratres
tui adorabimus te super terram? Huic Joseph et pater
et mater et fratres adorant, quia aut spontanea voluntate
aut coacti necessitate quique discretioni obtemperant.
Per discretionem siquidem sol ille mundi intellectualis, inferior
ille oculus cordis, intentio videlicet mentis, dirigitur. Per
discretionem ipsa de qua oritur sensualitas rationis
acuitur. Per discretionem tota illa fraterna germanitas
modificatur, et virtutum quaelibet quae eius consilio non acquie-
scit, quia se discretioni non subdit, etiam virtutum nomen amittit.
Ipse est qui fratrum suorum negligentias non negligit. Ipse est qui
fratrum suorum excessus arguit. Ipso praesente non eis licet
quicquam ultra vires praesumere. Ipso praesente nihil per negligen-
tiam praetermittere. In eius praesentia non eis licet
sive ad dexteram sive ad sinistram declinare. Nec

nil segnit᷑. nil precipitat agere. nil an tempus presu-
mere. nil ultra temporis oportunitatem differre.
hec illa ~~inulla~~ inter ipsum et fratres discordia grauis.
et ira pene implacabilis. de qua scriptura non tacet.
cum manifeste premittet. quod oderant eum fratres sui. nec
poterant ei quicquam pacifice loqui. Monita enim ioseph
videntur eis valde grauia. dura instituta. consilia in-
tabilia. Quid enim durius quod difficilius. quam nil faciendum
negligere. et omni suo facto nunquam modum perturbare. nunquam
ordinem confundere. nunquam mensuram excedere. Crede michi
asse animum difficilius extorquet. quam ut omnes affectiones
suam modum seruet. Sepe enim fratres ioseph magnum
aliquid molientes. dum eis undique adclamatur euge
euge. solent non solum adiutilia. verum etiam ad impossibilia
conatus sui manus extendere. Frequenter siquidem animi
affectus ex huiusmodi adulatiuum acclamatione adim-
moderata presumptionis audacia effrenatur. imo et
multotiens per prauam mentis intentionem depravata usque
ad ypocrisis crimen deducitur. atque deiicitur. Hoc
est illud crimen pessimum et pre ceteris abhominandum.
quod deo pre omnibus odiosum. de quo ioseph fratres suos apud
patrem suum accusat. sicut scriptura manifeste declarat
cum dicat. Accusauit ioseph fratres suos crimine pes-
simo. Vitium quod deus singulariter detestatur nullum
aliud quam ypocrisis rectius intelligitur. Augustino
namque attestante. simulata equitas. non est equitas. sed
iniquitas. hoc vitium per ioseph detegitur. quando insidiatur
malum per discretionem deprehenditur et arguitur. hoc
vitium tunc filios corrumpit. hoc vitium tunc pater
corrigit. quando affectuum tangens dure pulsat. diutius
corripit. verumtamen animum usque adeo se sensum non inclinat.

Pertinet itaque / De multiplici officio vere discretionis.
ad ioseph non modo hoc vitium. sed quorumlibet insidias

malum et latens adhuc providere. circumspicere. caute previdere.
callide deprehendere. citius detegere. acrius arguere. Ad
officium ioseph spectat / cura et custodia omnium fratrum
suorum. ad ipsum spectat disciplina singulorum. ad ipsum
dispositio gerendorum. ad ipsum providentia futurorum. Ad
eius officium pertinet diligenter attendere. frequenter discu-
tere. quantum animus cotidie proficiat. vel quantum forte deficiat.
quibus cogitationibus magis incurset. quibus affectibus fre-
quentius tangitur. Iste ioseph debet non solum vitia
cordis. sed et invalitudines corporis perfecte cognoscere. et secundum
quod uniuscuiusque exigit salutis remedia querere. quesita
adhibere. Ipsum nosse oportet non solum vitia sua. sed et
gratiarum munera. et virtutum merita. Sed et ipsa diligenter
distinguere. et que sunt bona nature. vel que dona gratie subtiliter
pensare. Promptum habere debet quibus temptationum machinis
malignus cum spiritus impugnet. quantis spiritualium gau-
diorum consolationibus habundet. quam frequenter divinus cum spiritus vi-
sitet. quomodo abusive cum sit unus non tamen uniformiter eodem
modo semper tangitur. sed nunc spiritu sapientie. nunc spiritu intellectus.
nunc spiritu consilii. vel aliis quibuslibet eius effectibus repletur.
Sed ut totum breviter concludam debet hic noster ioseph totum
interioris et exterioris hominis statum et habitum in quantum
possibile est plene cognoscere. nec solum qualis sit. sed et
qualis esse debeat subtiliter querere / diligenter investigare :~

De gemina prole rationis gratia .s. discretionis et gratia / contemplationis :~

Per hunc itaque ioseph animus
assidue eruditur. et quandoque perducitur ad plenam co-
gnitionem sui. sic per ultimum eius fratrem beniamyn
quandoque sublevatur ad contemplationem dei. Sicut enim per ioseph
gratiam discretionis / sic per beniamin intelligimus gratiam co-
templationis. Utraque de eadem matre nascitur. quia et dei cognitio /
et sui cognitione percipitur. Longe post ioseph beniamin

gignit. qa aim⁹ isui cognitoe diu exercitatus
pleneq erudit no e. ad dei cognitoez no subsollit.
Frustra cordis oculu erig ad uidendu deu. q nec du
nota ydoneus e ad uidendu seipm. Prius discat ho cogsce
inuisibilia sua. q psumat posse appheder inuisibilia
diuina. Prius e ut cognoscas inuisibilia sps tui.
q possis ee ydone ad cognoscendu inuisibilia dei. Alioqn
si no potes cogsce te. q fronte psumis apphede ea
q sut sup te. Quo pplena cogtoez sui sbleuat
aim⁹ ad cotepla toez dei.

Precipuu
z pncipale speculu ad uidendu deu aim ronal
absq dubio iuenit seipm. Si eni inuisibilia dei
p ea q fca sut itellecta conspiciut. ubi qso q iei⁹
ymagina cognitois uestigia exp̄ssius impssa
reperiet. Hoie sedz anima ad dei similitudinez
fcm z legim⁹ z credim⁹. z ideo q diu p fide z no
p spem ambulam⁹. q diu adhuc p speculu z ienigmate
uidem⁹. ad ei ut ita dixeri ymaginaria uisione
aptius speculu q spu3 roale3 iuenire no possum⁹.
nota Tergat g speculu. mudet spu3 suu qsqs sitit
uidere deu suu. Hoc itaq speculu no desinit uer⁹
ioseph tene. terge. z i desinet ispice. Tene ne
decesu cordis terre p amore inhereat. terge ne
ianuu cogitatonu puluere sordescat. ispice ne
ad iania studia intetois sue oculu reflectat.
Ext̄so aut speculo z diu diligent ispecto. icipit
ei qda diuini luminis claritas ilucere. z imsus
q da isolita uisiois radi⁹ oculis ei apparere. hoc lu-
me oculos ei irradiauerat q dicebat. Signatu
e sup nos lum uult tui dne. dedisti letitia i co-
de meo. Ex hui⁹ igit luminis uisioe q admirat
i se. mir3 i modu accendit aim⁹ z aiat ad ui-

deductum lumen quod est supra se. Ex hac itaque visione videndi deum flammam desiderii concipit, et fiduciam sumit. Mens itaque quanto visionis huius desiderio flagrat, si iam sperat quod desiderat, iam se beniamin concepisse cognoscat. Sperando enim concipit, desiderando parturit. Et quanto amplius crescit desiderium, tanto appropinquat ad partum.

Quam sit arduum vel difficile gratiam contemplationis obtinere.

Sed scimus nichilominus quia et hoc scriptura docente didicimus, quia spes que differtur affligit animum. Nichil enim sic afficit animum quam impatiens desiderium. Quid autem huius visionis dulcedine expetitur salubrius, quid sentitur suavius, quid animus experitur iocundius? Novit hoc rachel, nam nec ratione hoc latere potest, quia ipsius suavitatis comparatione omnis dulcedo amara est. Hinc est quod nec studium suum laxare, nec desiderium suum potest temperare. Hinc illa tanta parientis anxietas et doloris immensitas. Unde namque putas tanta doloris magnitudo nisi ex indesinenti studio et impatienti desiderio. Crescit cotidie et ex desiderio labor et ex labore dolor. Augmentatur assidue ex desiderio studium. Scit tamen rachel hoc negotium supra vires suas esse, nec tamen valet studium suum vel desiderium temperare. Ad tantam namque gratiam nunquam pertingit mens propria industria. Dei est hoc donum, non hominis meritum. Sed absque dubio tale tantumque gratiam accipit nemo sine ingenti studio et ardenti desiderio. Novit hoc rachel et ideo studium multiplicat et desiderium suum cotidianis incrementis acrius inflammat. In tanta itaque cotidiani conatus anxietate in huiusmodi doloris immensitate et beniamin nascitur et rachel moritur. Quia cum mens hominis supra se ipsam rapitur, omnes humane ratiocinationis angustias supergreditur. Illud enim quod supra se elevata et in extasi

rapta de diminutione luminis conspicit omnis humana
ratio succumbit. Quid est enim Rachelis interitus nisi rationis
defectus? De illo contemplationis genere quod est supra ra-

Beniamin itaque nascente Rachel moritur, quia tio-
quando mens ad contemplationem rapta quantum sit nem:
humanae rationis defectus experitur. Nonne Rachel mortua
tunc erat, quando omnis humanae rationis sensus in apostolo defecerat
cum dicebat: Sive in corpore, sive extra corpus nescio,
Deus scit. Nemo ergo se existimet ad illud divini luminis
claritatem argumentando posse pertingere, nemo se
credat humana illud ratiocinatione posse comprehendere.
Si enim aliqua argumentatione adiri potuisset, lumen illud
divinum utique inaccessibile non fuisset. Denique apostolus
ad illud se gloriatur non quidem ipse, sed absque dubio raptum
fuisse. Scio inquit hominem sive in corpore sive extra
corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi usque ad tertium
caelum. Sed quid est hoc tertium caelum? Quod est istud terra et
caelum, hoc est istud corpus et spiritum. Sed alia est dignitas spiritus
humani, alia autem spiritus angelici, et longe alia est excellen-
tia spiritus divini. Humanam siquidem spiritus dignitatem quae subiacet
penae et culpae, longe supergreditur utriusque expers excel-
lentia, scilicet angelicae naturae. Sed incomparabiliter utrorumque praecedit
spiritus ille qui fecit utrumque. Ad horum ergo caelorum quodlibet cu-
ius animus tunc rapitur exigitur, quando tenax cogita-
tionum ima deserens in eorum contemplatione defigitur. Ad
primum itaque caelum pertinet cognitio sui, ad secundum consi-
deratio angeli, ad tertium autem pertinet contemplatio dei.
Ad hoc itaque tertium caelum quis putas ascendit nisi qui et descen-
dit, filius hominis qui est in caelo? Itaque et si sint qui ascendunt
usque ad caelos et descendunt usque ad abyssos, non tamen
ascendunt nisi forte ad primum et secundum. Non enim possunt
usque ad tertium. Ad hoc itaque caelum homines rapi possunt,
nam ipsi ascendere omnino non possunt. Possunt tamen illa que

ĩ hac uita habere pōt/ dei cogĩtōez tribꝫ gradibꝫ
distīguē. ꝛ ſm̄ q̄druplicē differentiā ꝑ tres celos diuidē.
Aliter ſiqͥdē deus uidet͛ ꝑ fidē. alit͛ cognoſcit͛
ꝑ rōnē. atq; alit͛ c͛nit͛ ꝑ cōtēplatōez. Prima q̄ uiſiō
ad pͥmū celū. ſc̄a ad ſc̄m. t͛tia ad t͛tiū ptinet. Prima
ē īfra rōnē. t͛tia ſup͛ rōnē. Ad primū itaq;
ꝯ ſc̄m cōtēplatōis celū hoīes aſcēdere poſſūt. ſꝫ
ad illud qd̄ ē ſup͛ rōnē nīſi ꝑ raptus exceſſit ſup͛ ſeipſos
rapti nuſq̄ ptigūt. Quod aūt ꝑ beniamin illud
cōtēplatōis genus qd̄ ſup͛ rōnē ē itelligē debeamꝰ
exmētis ei morte cōueniēt ſatis conicē poſſumꝰ:~

De ſupeminētia ſpiritualiū theoriarū :~ !~

Adhuc humana q̄ cōtēplatōis celſitudinē q̄libꝫ
creaturaꝝ cognitio anguſta ē. ꝛ in imo iacet.
ꝛ terrē more īcolit reſpectu ui͛ puncti uicē tenet.
Ad cognitionē ſiqͥdē creatoris q̄talibꝫ cognito
creaturaꝝ. qd aliud ē. q̄ qd̄ t͛ra ad celū. qd̄ cētru
toti' circuli ambitu. Hꝫ tñ hec t͛ra. hꝫ hec īferior
īferioꝝ ſcīa mōtes ꝛ colles. campos ꝛ ualles. Scd̄m
differentia creaturaꝝ/ erit ꝛ differentia ſciaꝝ.
Ut eni abiuno inpiamꝰ magna ē diſtātia īter
corpus ꝛ corpus. Siqͥdē ſūt corpa terreſtria/ ꝛ corpa
celeſtia. Maior tñ ē diſtātia cuiuslibꝫ corporis ad ſpm.
q̄ quorūlibꝫ ꝛ q̄libꝫ diſſimiliū corpoꝝ. Sꝫ ipſoꝝ
ſpūuꝫ alij ſūt irōnales. alij aūt ſūt rōnales.
Oculos q̄ qui īimo defixos h̄re uidet͛. q̄ſi ſola adhuc
corpea mirat͛. Sꝫ iā q̄ ad alta aſcēdūt. q ſe ad
ſpūaliū īueſtigatōez cōuertūt. Animꝰ q aſcīe altitudinē nota
nitit͛ aſcēdē. pͥmū ꝛ pͥncipale ſit ei ſtudiū ſeipm
cognoſcē. Magna altitudo ē ſcīe ſemetipm ꝑfcē
cognouiſſe. Mons magnꝰ ꝛ altꝰ plena cognitio ratō-
nalis ſpūs. Omniuꝫ mūdanaꝝ ſciēaꝝ cacumina

mōs iſte traſcēdit. omnē philoſophiā omēq mūdi
ſciaꝫ abulto deſpiē. qd tale ariſtotiles qd tale plato
īuenit. qd tāta phyloſophoꝝ turba tale īuenire
potuit. Ue abſq dubio ſi huīc mōteꝫ īgenij ſui
acumīe aſcēdē potuiſſet. ſi aſc ipos plene cognoſ-
ceret / īueniendos eoꝝ eis ſtudia ſufficerēt. ſi ſe ipos
plene cognoſceret. nūq ydola coluiſſet. nūq cre-
atuā collū īclinaret. nūq coꝛ creatorē ceruice
erigeret. hic defecerūt ſcrutātes ſcrutinio.
hic ipi defecerūt. ⁊ ī huīc mōtē aſcēdē minime
potuerūt. Aſcēdat homo adcor altū. Quātū
cotidie ītui cogitōeꝫ pficit. tāto ad altiora ſēp tē-
dit. Qui ad pfcōeꝫ ſui cogitōeꝫ pueīt. iā mōtis
ūticē appēhēdit :~ Quā ſit rarū ul' qꝫ iocūdū
ſpirituales theorias ī uſū adducē ⁊ in dilectam-

O Quā rari ſūt ul' q ſtū uertē :~

nolūt / ul' qꝫ nequūt. q huc uſq aſcēdūt. Rarī
ualde ī huīc mōtē aſcēdūt / ſꝫ mlto rarī iei ūtice
ſtare. ⁊ ibi morā facē. rariſſimi aūt ibi hitaē
⁊ mēte requieſcē. Quis igit aſcēdet ī mōtē dni.
aut qs ſtabit ī loco ſcō eius. Prius ē aſcēdē. po-
ſtea ſtare. Jn ſtādo qdē labor. ſꝫ ī aſcēdēdo maior.
Multi qdē ī ipā aſcēſiōe defecerūt. pp nimiū
laborē aſcēdēdi. Multi ab arduo ei' ūtice otius
deſcēderūt. pp laborē ſtādi. hoc fortaſſis eis ītol-
lerabile uidebit'. qm nō ſolū ī huīc mōtē nō
ꝑ magnū laborē nō aſcēdit'. uerū ⁊ nō ſine maga
difficultate ibi īmorari dat'. Sꝫ forte iā aſcēdiſti
iā ibi ſtare didiciſti. nec hoc ſufficiat tibi. Diſce ibi
hitare ⁊ māſiōeꝫ facē. ⁊ qūcuq mētis euagatiōe
abſtracte' illuc ſēp redire. Abſq dubio ꝑ multū
uſū qūcq ūtatur tibi ī dilectamētū intimū ut abſq

ulla laboris difficultate possis ibi assidue esse.
quin immo pena potius tibi sit alibi quam ibi mora aliqua
agere. Quia tanta iocunditas in hoc monte sine labore
morari posse. Petro attestante qui tanta et tam insolita
suavitate allectus exclamat. bonum est nos hic
esse. O felix est qui potuit in hunc montem ascendere et in monte
requiescere. Quam magnum. quam rarum. Domine quis habitabit
in tabernaculo tuo. aut quis requiescet in monte sancto tuo.
Ergo magnum est posse ascendere posse stare maius
tamen est posse inhabitare posse requiescere. Ascendere et stare
est virtutis. Inhabitare et requiescere est felicitatis. Utrumque
itaque magnum. utrumque admiratione dignum. utrumque
propheta miratur. Illud propter magnitudinem difficultatis.
istud propter magnitudinem iocunditatis. Admiratio difficultatis
est illa exclamatio. Quis ascendet in montem domini. aut
quis stabit in loco sancto eius. Admiratio iocunditatis est illa
exclamatio. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo.
aut quis requiescet in monte sancto tuo. Ascendere et stare.
o quanta cuilibet fortitudo. inhabitare et requiescere. o quanta
cuilibet beatitudo. Quis ad id opus idoneus. quis hoc munere
dignus. Domine quis ascendet. Domine quis stabit in monte sancto
tuo. Domine quis habitabit. Domine quis requiescet in loco sancto tuo.
Emitte lucem tuam et veritatem tuam. ipsa me deduxerunt
et adduxerunt in montem sanctum tuum et in tabernacula tua.

Quod frustra nitimur ad summa sine precedente gratia.

Videsne quod non nisi veritas in hunc montem deducit et
adducit. Ipsa ducit. ipsa est que perducit. Sequere
libenter veritatem. non habebis suspectum talem ducem. Novit
veritas ducere. nescit veritas seducere. Si queris quid est veritas.
Quid tu dicis doctor bone. doctor Christe. quid est veritas
Ego sum inquit via veritas et vita. Sectare ergo veritatem

q uult ascēdē ī motē. Sequē xpm̄ q cui cupis
ascēdē ī motē istū. docēte euāgelista dicimus.
q assūpsit ihs discipulos suos. petrū uidz̄ ia-
cobū z iohēm. z duxit eos ī motē excelsū seorsū. Ducūt
g̊ discipuli ihū sexsū z seorsū. ut possit apphēdere
motē istū excelsū. via ardua / uia secreta z mltis īco-
gnita. q duc̄ admotis hui⁹ fastigia. Illi soli ut arbi-
treor sine errore currūt. illi soli sine īpedimēto ꝑueniūt
q xpm̄ sequūt. q ūitate dicitur. Quisqs adalta
ꝓperas secur⁹ eas / si te pcedit ūitas. nā sine ipa
frustra laboras. Tā nō uult fallē. q̄ nō ualet ūe-
ritas falli. xpm̄ g̊ sequē si nō uis errare :~ Qua-
Sed ne te / tū ualea plena cognitō sui :~
ꝑtereat ul' resthat labor itineris. difficultas
ascēsiois. audi z attēde qs sit fruct⁹ ꝑuētois. In hui
motis cacumine ihūs trāsfigurat. ī ipo moyses
cū helya uidetur. z sine iudice utrqꝫ cognoscit. ī ipo
uox pris adfiliū audit. Quid hoc nō mirabile.
qd nō desiderabile. Uis uidē xpm̄ trāsfiguratū. ascē-
de ī motē istū. disce cognoscē te ipm̄. Uis uidē z absqꝫ
ullo iudice cognoscē moysē z helyā. Uis absqꝫ doctore
sine expositore ītelligē legē z ꝓphās. ascēde ī motē
istū. disce cognoscē te ipm̄. de celo descēdit enī. y. o. t.
y. c. e. ay. toy. illd. ī nosce te ipm̄. Uides ne adhuc qntū
ualeat motis hui⁹ ascēsio. q̄ utile sit sui ipi⁹ plena
cognitō :~ Quibi modis ad scie altitudinē
Sed qd hec ē dicim⁹. qd sine trib; / ꝑtigim⁹ :~
discipul' ihūs motē ascēdē noluit. nec plus qꝫ
tres ducere xps ꝯsuuit. Sꝫ forte ī hec ope decernimus
qd sine triplici studio adhuc cognitois celsitudinē nō
ꝑducim. ꝑ studiū opis. ꝑ studiū meditatois. ꝑ stu-
diū orōnis paulatī ꝑmouem' z quqꝫ ꝑducimur ad
ꝑfectā cognitois. Multa enī exprimur operādo. mlta

ı̄ueim⁹ ı̄uestigādo. mlta exterqm⁹ oīādo. Innu-
mera sig̃dē que nec ꝑ eꝑpientiā opis. nec ꝑ inue-
stigatorē rōnis ı̄uenire ualem⁹. ꝑ importunitatē
orōis eciuꝝ mereēmur exreuelatōe diuīe ı̄spiratoꝝ
huꝭ ꝑ̄ hꝫ comitibꝫ sibi aduētis / ūitas ı̄ nob̄ ꝓficiat
ꝛ ı̄ alto se attollit. ꝛ eo usqꝫ se ꝑ cottidiā icremēta
exaltat. donec ꝑ̄ dēi mōtis uertē tāgat. Vdē mltos
hodie uidem⁹ studiosos ı̄ lectōe. desidiosos ı̄ ope. tepidos
ı̄ orōe. ꝑsumentes tn̄ mōtis hui⁹ cacumina posse ap-
ꝑhēdē. Sꝫ qm̄ q̄so apphēdit q̄ xp̄m ducē nō het.
Neqꝫ eciā ducē eos xp̄s q̄ ascādē nō uult ı̄ ꝛ eū dēsti-
pulis suos ꝑ̄hꝫ. Jungat ꝫ studio lectoīs / studiū opis
ꝛ orōnis. q̄ xp̄m ꝑat hēē ducē itineris. ductorē
ascēsionis. Absqꝫ dubio sine itēꝝ exercitio / sine frequē
studio / sine ardēti desiderio / ad ꝑfctā sc̄ie altitudiēꝫ mētis
nō sbleuat. q̄ uiā xp̄i uestigia ꝑfcē nō seq̄t. q̄ uiā
ūitatis hūd recte ı̄gredit˚ :~ Quō sumit conatibꝫ
nr̄is diuina reuelatō occurrat :~ :~ :~
Sed nec hoc silēdū q̄ mlti mōtis hui⁹ iā se credūt
apphēdisse suprema. cū cōstet eos uix tetigisse
extrema. Sit tibi cētū signū q̄ hui⁹ ūticē mentē
apphēdisti. si xp̄m clarificatū / nō dū uidē meruisti.
Nō ut te dux tu⁹ xp̄s collocauit ı̄ sūmo. apparet
tibi ı̄ hitu alio. ꝛ te toca ı̄duit˚ lumīe sic uestimto.
Et sic euāgelista testat˚ / fiūt mox uestimēta ei⁹ alba
sicut nix. ꝛ q̄lia nō pōt facē fullo sup̄ trā. q̄ ille
diuine sapīe splēdor / q̄ ab alto speculatois ūticē ꝓspi-
cit˚ ōio diffinire nō pōt ꝑ humanā sensus ꝑdictaꝫ
Nōate ḡ q̄ alia ı̄ ualle. ꝛ alia ueste ı̄ hēt xp̄s ı̄ mōte.
In ualle sane hꝫ ueste ı̄tegrā. sꝫ ı̄ mōte tn̄ hꝫ ueste
glosā. Nescit pentus simplex ūitas. scismatū scissuras.
ꝛ ideo siue ı̄ualle siue ı̄ mōte. nō ı̄duit˚ xp̄s n̄ uestes

integras. Si multum interest inter vestem integram et vestem gloriosam.
vultis vestium eius differentiam nosse. et inter vestem et vestem
distinctionem aptam accipe. Si terrena dixi vobis et non creditis
quomodo si celestia dixero vobis credetis. Distingue ergo inter doctrinam
et doctrinam. et invenies vestium differentiam. Multum est inter
doctrinam que docet terrena et inter doctrinam que docet celestia.
Et quidem sine christo, quia sine veritate non cognoscitur vel ista
vel alia. Quid enim verum sit si veritas non latet. Christus ergo
est qui docet utraque. sed terrena in valle, celestia in monte. Qua-
mdiu ergo adhuc in valle moraris. quamdiu ad alta non ascendis
non te docet christus nisi de rebus terrenis et infimis. Quod
suspecta debeat esse omnis revelatio quam non comitatur
scripturarum attestatio.

Sed si iam te existimas
ascendisse ad cor altum et apprehendisse montem illum excelsum
et magnum. si iam credis christum videre transfiguratum. quicquid in illo
videas. quicquid ab illo audias. non ei facile credas. nisi
occurrerint ei moyses et helyas. Scimus quia in ore duorum vel
trium stat omne testimonium. Suspecta est michi omnis veritas
quam non confirmat scripturarum auctoritas. nec christum in
sua clarificatione recipio. si non assistat ei moyses
et helyas. Et in valle et in montis ascensione christum sepe recipio
sine teste. numquam autem in montis vertice. vel in sua clarificatione.
Si christus docet me de rebus exterioribus vel de intimis meis
facile recipio. ut pote in his que conspicere possum proprio
experimento. Verum ubi mentem ad alta ducit quando de celestibus
questionem ventilat. vel de profundis rebus agit in tante sublimita-
tis vertice non recipio christum sine teste. nec rata esse potest
quelibet veritas similis revelatio sine attestatione moysi et helye
sine scripturarum auctoritate. Adhibeat ergo sibi christus duo
testimonia in transfiguratione sua. si vult ut non sit michi
suspecta claritatis sue lux illa tam magna et tam in-
solita. Ut ergo secundum eius documentum in ore duorum vel trium

suum confirmet testimonium. ad comprobandam revelationis
sue veritatem non solum figurative, sed et aperte scripture
adhibeat auctoritatem. pulcrum spectaculum ubi denique concurrit
cum revelatione veritatis. hic procedit manifesta ratio. et ad con-
firmationem revelationis illuc occurrit tam aperta quam figu-
rata locutio. Alioquin ab altitudine diei timebo. vereor
ne forte seducar a demonio meridiano. Unde enim tot hereses.
unde tot errores. nisi quia spiritus erroris transfigurat se in an-
gelum lucis. Vides certe quod uterque se transfigurat. christus scilicet
et diabolus. Sed christus lucis sue veritatem confirmat in duobus
testibus. Apparent itaque Moyses et Elyas cum domino in monte,
apparent in maiestate, non in obscuritate littere. sed in
claritate spiritualis intelligentie :~ Quam sint in-
comprehensibilia que mens per excessum videt excessive
Ecce quam magna sunt que in hoc / latione divina :~
monte geruntur. sed adhuc his maiora sunt ea que
secuntur. hoc enim discipuli stantes aspiciunt. nondum in faciem
cadunt. Nondum paterna vox auditur. nondum auditores
prosternuntur. nondum Rachel moritur. nondum Beniamin nascitur.
Mox enim ut paterna vox intonuit. discipulos prostravit.
Ad tonitruum itaque divine vocis. auditor cadit. quia ad id
quod divinitus inspiratur humani sensus capacitas succumbit.
et nisi humane ratiocinationis angustias deserat. ad comprehendum
divine inspirationis archanum intelligentie sinum non dila-
tat. Ibi itaque auditor cadit ubi humana ratio deficit. Ibi
Rachel moritur, ut Beniamin oriatur. Inde itaque nisi fallor
per mortem Rachel, et casum discipulorum figuratur. nisi quod tri-
bus discipulis sensus scilicet memorie rationis defectus oste-
ditur. Ibi enim sensus corporeus. ubi exterior memoria.
ubi ratio humana intercipitur. ubi mens supra semetipsam
rapta in superna elevatur. Attendamus quam incomprehensibile
sit quod paterna vox insonuit, et intelligemus quam recte
auditor succubuit. Hic est inquit filius meus dilectus in quo michi

coplacui. Aliud e dice coplacui. z aliud e dice copla-
cuit. z tn unus illd. alt euagelista posuit. Co-
seques e qut ut si ibi inexacte dcm e coplacui.
sensus q ab alio euagelista poit possit uacit itelligi
s3 no pot coitu dr. q absq3 cotradictoe inuen m co-
placuit. iquo ipe m coplacui. s3 no statim iquo
cuq3 m coplacuit. inullo ipe m coplacui. Si igit co-
placui ibi dcm no eet. nullom euagelista hoc dice audet.
hic e igt fils ms iquo m coplacui. Certe si fils aliud
q pat eet. possz patri ifilio coplace. s ipe pat sibi i-
filio coplace no possz. Quid e dice coplacui. n quo
coplacui in ime ipo. ut placui m ifilio. An forte ideo
qd dicat m coplacui. i hoc suo beneplacito totiu hec se
ostedit. Vtr quo patri coplaz ifilio. sic ifilio coplaz
z spui sco. Vel forte ideo dr coplacui ut in dr itelligi
qz que pat sibi coplaz ifilio. sic q numz coplacet
ispu sco. Quid hoz rectius dr. an potu totu hec q
unu hoz aliqd sigulariter itelligit. hec adhuc uba
alit atq alit distigui posset. si admisseris pfuditate
itimadaz mi ista sufficeret. Certu aut e q quid
hoz eligit unitate substatie iduisis psonis astruit
si recte itelligat. Na illd qd dr. hic e filius ms. p-
sonaz diuisitate ostedit. un enim atq ide q ipi z
pat ifils ee no possz. Si qs sensus hoc capiat. quo
un adultu sit alius ipsona. ide iessetia. Si exepla
queris nusq creaturaz iuenis qd ti satisface ualeat.
si rone cosulas ois humana ro reclamat. In tm
cz e ista assertio supa oez huana estimatoez. ptez
oez huana rone. ut nuq ea ro adqesceret. n adhuc
rei certitudine fides ea sblenaret. Merito g ihui mi-
sterii reuelatoe auditor cadit. sensus defic. humana
ro subterbit. Quod illa mens diuinas reuela-
toes pcep/ q i intimis stare cosueuit

Merito tunc revelatio non est facta nisi in monte. neque
mysteriis huius tam profunda sublimitas, et tam sublimis
profunditas debuit manifestare in valle. Qui ergo cogitatione
vel consideratione adhuc in imo sunt. huius muneris dignatione
indignos se esse ostendunt. Ascendat ergo homo ad cor altum. ascendat
in montem istum, si vult illa capere. si vult illa cognoscere, que
sunt supra humanum sensum. Ascendat per semetipsum supra
semetipsum, per cognitionem sui ad cognitionem dei. Distat
Postquam homo in dei imagine. distat in eius similitudine, quod
debeat de deo cogitare. Montis ascensio videlicet pertinet
ad cognitionem sui. ea que super montem geruntur. pertinent ad
cognitionem dei. Illud ad Ioseph, istud ad Beniamin pertinere
dubium non est. Ante Beniamin Iosephus nasci necesse est.
Mens que se adhuc consideratione non sublevat. quomodo ad ea que
supra ipsam sunt. per gratiam contemplationis evolat. In monte
dominus descendit. Moyses ascendit. In hoc monte de taberna
culi constructione dominus docuit. Moyses didicit. Quid per taber-
naculum federis. nisi status perfectionis intelligitur. Qui igitur
montem ascendit. qui diligenter attendit. quid divinitus querit. quid tandem
invenit qualis sit. restat ut ex divina revelatione co-
gnoscat qualis esse debeat. quale mentis edificium preparare deo.
quibus obsequiis deum placare oporteat. Mens ergo que adhuc
per varia desideria spargitur. que variis cogitationibus huc
illucque distrahitur. quomodo putas hanc gratiam accipere merebitur.
Que nec dum potest seipsam in unum colligere. que nec dum
novit ad seipsam intrare. quomodo poterit ad ea que supra
seipsam sunt contemplatione ascendere. *Quomodo mens se ad in-
teriora colligere debeat, que ad celestium contemplationem
anhelat.*

Discat ergo dispersiones cordis
congregare. studeat evagationes mentis restringere.
assuescat in intimis suis immorari, exteriora omnia

et divinis que adolescentium contemplator anhelat, que divinorum notitia suspirat. Faciat ecclesiam non solum de-
sideriorum, verum etiam cogitationum, ut discat vera bona
amare, et ipsa sola indesinenter cogitare. In ecclesiis igitur
benedicite Deo. In hac namque gemina ecclesia cogitationum
videlicet et desideriorum, in hac gemina unanimitate studiorum
et voluntatum, Beniamin in excessu rapitur, et mens divi-
nitus afflata in superna elevatur. Sit igitur Beniamin
adolescentulus in mentis excessu. Prius tamen est curet ut
faciat de cogitationibus vel desideriis suis synagogam,
et ecclesiam. Nostis satis quod synagoga congregatio, ecclesia
vero interpretatur convocatio. Aliud est sine voluntate seu
contra voluntatem aliqua in unum cogere, atque aliud ipsa
ipsarum adnutum iubentis sponte occurrere. Insensibilia
et bruta congregari possunt, convocari autem non possunt.
Sensuum quoque rationalium concursus spontaneo nutu
fit, ut iure convocatio dici possit. Vides ergo quantum sit
inter convocationem et congregationem, et inter ecclesiam et synagogam.
Si ergo perspexeris desideria tua circa exteriores delec-
tationes affici, et cogitationes tuas in eis iugiter occupari,
cum magna sollicitudine compellere intende, ut possis
saltem exterius interius synagogam facere. Quotiens enim
evagationes mentis in unum colligimus, et omnes cordis motus
in uno eternitatis desiderio figimus, quid aliud quam de illa
interna familia synagogam facimus. Sed cum iam illa
desideriorum necnon cogitationumque frequentia, illius interne
dulcedinis degustatione allecta, adnutum rationis sponte
occurrere, et in unitate fixa stare didicerit, ecclesie
utique nomine ultimo digne censeri poterit. Discamus ergo
sola interiora bona amare, discamus sola illa fre-
quenter cogitare, et quales Beniamin diligere scimus,
procul dubio ecclesias efficimus. Qua sit iocundi

Dilectio contemplationis gratiam familiarem hanc habet :~

In huiusmodi spectaculis Beniamin libenter immoratur.
mirabiliter delectatur. et cum se ipsum pre gaudio iam cape-
re non possit. super se ipsum ducitur. et per excessum mentis in superna
elevatur. Nisi enim in visione contemplationis Beniamin nimis
delectabiliter requiesceret. de eo procul dubio per Moysen scriptum
non esset. Beniamin ait amantissimus Domini. habitabit in eo
confidenter. tota die quasi in thalamo commorabitur. et inter hume-
ros illius requiescit. Quid putas est quod iste Beniamin
tota die in thalamo moram facit. quod ibi iugiter requiescit.
in tantum ut nec ad horam saltem exire velit. Illud autem
scimus quod in thalamis soleant sponsus et sponsa simul
morari. amoris obsequiis in alterutrum occupari.
mutuis amplexibus et caritate alterna confoveri. Quante
ergo pulchritudinis et forme singularis ni fallor prerogativa
pollet quecumque sit illa Beniamin dilecta. cuius contuber-
nium numquam fastidire valet. et a cuius amplexibus nec ad
horam abesse volet. Sed si uxorem illam huius Beniamin esse
agnoscimus. quante pulchritudinis sit ei dilecta minime
dubitamus. Dicit sapiens. soror mea es. et prudentiam vocavi
amicam meam. Vultis audire quod non possit fastidire
huius dilecte sue pulchritudinem. quam sororem et amicam vocat.
propter castam et ardentissimam dilectionem. Intrans in domum
meam inquit conquiescam cum illa. Non enim habet amaritudinem
conversatio illius. nec tedium convictus ipsius. sed letitiam et
gaudium. et amicitia illius delectatio bona. Dicat quisque
quod sentiat. ego aliam causam non invenio. que illum in tantum
ita ligatum teneat. ut nec ad modicum quidem exire
valeat. Unum autem scio quod quisquis huiusmodi amice
desiderio flagrat. quanto eam familiarius novit.
tanto amplius amat. et quo frequentius eius fruitur
amplexibus. eo vehementius eius desiderio estuat.

tium siquidem frequentius contubernium solet sane
desiderium non minuere sed augere, et amoris incendium
acrius inflammare. Mirum quod non est cur iste beniamin
tota die quasi in thalamo commoratur, qui talis sponsi dulcedine
fruitur, et in huiusmodi illius requiestis ex amore
iugiter delectatur. Quam putas frequentes mentis excessus
patitur, qui sepe in extasim raptus supra seipsum ducitur, dum
pulcritudinis eius magnitudine attonitus in eius amore sus-
penditur, et implet absque dubio quod de eo legitur: Beniamin
adolescentulus in mentis excessu. Notandum sane quomodo
sibi concurrant testimonia scripturarum. Quod enim prophetia per rachel
insinuavit, quod evangelista designat per casum discipulorum, hoc
psalmista exprimit in beniamin mentis excessu.

De duobus generibus contemplationum

Possumus tamen per mortem rachel et per excessum beniamin diversa con-
templationum genera non inconvenienter intelligere. Constat siquidem
duo contemplationum genera supra rationem esse, et utrumque ad
beniamin pertinere. Et primum quidem est supra rationem,
sed non preter rationem. Secundum autem et supra rationem et preter rationem. Illa
sane supra rationem sed preter rationem non sunt, que quamvis ratio patitur
esse, nulla tamen humana ratione investigari vel convinci
possunt. Illa autem dicimus et supra rationem et preter rationem esse
quibus videtur omnis ratio humana contraire. Qualia sunt
ea que de trinitatis unitate credimus, et multa que de corpore
christi indubitata fidei auctoritate tenemus. Quod enim
in una et simplici essentia triplex persona sit, vel quod unum
idemque corpus eodem in tempore in diversis locis esse possit, nulla
humana ratio patitur, et huiusmodi assertionibus omnis absque
dubio ratiocinatio reclamare videtur. Hec sunt itaque duo
illa genera contemplationum, quorum unum ad mortem rachel,
alterum pertinet ad beniamin excessum. In primo beniamin
interficit matrem. in tanto quod evidentia revelationis

omnem super conditum rationem. In secundo autem etiam semetipsam excedit, ubi in eo quod ex divina revelatione cognoscit, humanae intelligentiae modum transcendit. Hoc autem non solum in Benjamin, sed etiam in aliis eius fratribus oportet attendere. Imo si in numeris scripturarum locis diligenter observare, quomodo soleat scriptura divina circa eandem rem nunc significationem extendere, modo restringere vel immutare. Solet autem horum alternantium significationum modos modo multis determinare, et modo per locum, modo per actum, vel aliis quibuscumque circumstantiis sensum suum aperire. Per locum determinatur sicut illud ubi Benjamin in Aegyptum descendisse legitur. Per actum sicut ibi ubi Joseph et Benjamin in mutuos amplexus ruunt, et alterna oscula iungunt. Quomodo contemplatio desinat in meditationem, vel quomodo meditatio surgat in contemplationem.

Quid est Benjamin in Aegyptum descendere, nisi abstractiorem contemplatorem ad temporalia contemplanda intuitum mentis revocare, et ab aeternitatis luce quae de caelis intuetur usque ad mutabilitatis tenebras intelligentiae radios deponere, et in ista alternantium rerum confusione divinorum iudiciorum rationem perpendere, et ex magna parte penetrare? Et quid est quod Joseph et Benjamin conveniunt in oscula iungunt, nisi quod meditatio et contemplatio saepe invicem sibi cum rationis attestatione occurrunt? Nam quantum ad generalem considerationem pertinet, sicut per Benjamin genera contemplationis, sic et per Joseph intelligi valet genera meditationis. Proprie tamen et expressius per Benjamin designatur intelligentia pura, et per Joseph vero prudentia vera. Per Benjamin quidem illud genus contemplationis quod est de invisibilibus, per Joseph illud genus meditationis quod est in moribus. Contemplatio siquidem rerum invisibilium pertinet ad intelligentiam puram.

circumspectio uero morum pertinet ad prudentiam uerã. Intelligen-
tiã puram dicimus que ẽ sine admixtione ymaginationis.
prudentiã autem uerã addifferentiã eius que dẽ prudentia carnis.
prudentia uerã ẽ de acquirendis. multiplicandis. conseruandis-
ue eternis bonis. Prudentia autem carnis ẽ de bonis transitoriis.
secundum quod filij huius seculi dicuntur prudentiores filijs lucis.
Toties ergo ioseph sup collũ beniamin ruit. quoties medi-
tatio in contemplationem desinit. Tunc beniamin fecem suum
sup se ruentem excipit. quando ex studio meditationis animus in con-
templationem surgit. Tunc beniamin et ioseph obscula iungunt.
quando diuina reuelatio et humana ratiocinatio in una ueritatis
attestatione consentiunt. Uidetis ne quomodo diuina scriptura circa
unã eandemque rem significationis modum alternat. ut quem tamen
aliquid adiungit. unde sensum suum ex toto latere non sinat.
In morte rachel contemplatio super rationem ascendit. in in-
troitu beniamin in egiptum. contemplatio usque ad imagina-
tionem descendit. In deosculatione benzamyn et ioseph. diuine
reuelationi humana ratio applaudit :~ Deo gratias. Amen :~

Explicit liber beniamyn minor :~ :~

Iste liber est monasterij sancti benedicti extra
muros florentie. ordinis camaldulensis.

:~ De potestate :~

De potestate ligandi atque solvendi :—

Quodcumque ligaveritis super terram erit ligatum
in celis. et quodcumque solveritis super terram. erit
solutum et in celis. Queritis utrum hec ligandi
atque solvendi potestas, que petro apostolo in his verbis
datur eadem sit que alibi omnibus apostolis. et in ipsis omnibus
vicariis eorum in commune conceditur cum dicitur.
Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. et quorum reti
nueritis retenta sunt. Dicitis namque quia de potestate
ligandi atque solvendi. remittendi et retinendi peccata. si
militer et de clavibus regni celorum, diversi diversa
sentiunt. et alii alio modo aliter exponunt. Queritis
itaque utrum una apostoli eorumque vicarii potestate in illis
dominicis verbis acceperint ut homines a debito eterne dampna
tionis absolvere possint. Sunt namque ut dicitis qui hoc
affirmant. sunt similiter et alii qui hoc ipsum negant.
Unde et adhuc opponendo queritis, et querendo opponitis.
si sacerdotibus datum est ut homines ab eterne dampna
tionis debito posse absolvere, numquid et eodem debito
aliquos posse ligare. Ecce duo veniunt ad sacer
dotem. unus crimine obduratus. et corpore ligatus
alius vere iustus. et corpore solutus. Numquid potest
vel ligatum solvere. vel solutum ligare. Nam non est solu
tio nisi eius qui prius ligatus fuerat. nec ligatio nisi

solut
eī qui pri ligat fuerat. Ite, ecce duo criminosi. uenīut ad sacerdote. vnꝰ uere penitēs. alter o[illegible]
impenitēs. Nunquid quesō pot impenitētis pctā dimītte. aut ere penitētis pctā retinere : —

In primis itaqꝫ notādū. ꝙ pctorꝫ obligatio. cōsideratur circa duo. Alia ē eī illa obligatio p qua homo obligatur ad culpā. ꝛ alia ē illa p quā obligat ad penā. In uno obligat uinculo captiuitatis. in alto obligat debito dampnatoīs. Cum eī homo ī aliquod graue pcm̄ reciderit, iā nō ē in eī ptate ut p semet resurgere possit. p semet ipm̄ pot a dn̄o recedere. sꝫ p semetipm̄ nō pot ad ipm̄ redire. Est siquidē in psalmistam spūs uades ꝛ nō redies. Vn̄ est illud eiusdē psalmiste. Beatꝰ uir q nō abijt in cōsilio impiorꝫ. hic ē ꝙ obligatio culpe dicit mors aīe. qꝛ sic p morte exteriore corpus restringit ab opibꝫ que sunt ad uitā istam. sic aīa p obligatōne culpe mortificat ad opa que sꝫ ad uitā etnā. Sꝫ hō semel uict atqꝫ captiuat ut tenetur ad solam captiuitatē sꝫ qd̄ miserimū ē tenet etiā ad peccādi suitute. Nā qui facit pcm̄ suus ē pcti. Vn̄ fit ut cotidianas usuras exsoluat. ꝛ reatus sui debitū cotidie augeat. Inde ē illa pmissio quā

habetis in psalmo. Ex usuris et iniquitate redi
met aias eoz. Culpe. itaq3 obligato uersatur
circa duo. In uno attendit' uinculu3 captiuita
tis. i alio debitu suitutis. Et te de obligatone
culpe: ~

Nunc aut uideam' de obligatone pene. Ad
cumulu naq3 mise tenet' preuaricator.
merito puaricatois sue. ne solum uictus ad
culpa. ue etia addict' ad pena. Corpe siquidem
i qui illud admictit. qd quatu3 in se e corrige no
possit. et in ipius iniuria qui in etnu uiuit
eo ipo in qua etne dampnationis debitu incur
rit. dapnato at etna i sacra scriptura. dicitur
mors secuda. Na sic ex obligatone culpe retrahit'
aia a beneplacito diuino. sic ex inflictionis dapna
tiois etne alienat' aia ab omi beneplacito proprio.
Hoiem aut huiusmoi uinculis obligatu solus ille
solue pot. qui uere omps e. et omia pot. Que eni
apud hoies impossibilia st. possibilia st apud deu.
Nullu naq3 coz ta lapideu. tam duru uel obstinatu.
q dns statz cu uoluerit. ad uera penitetia emollire
no possit. hic e illud utiq3 bti iohis bapte. potens
e deus de lapidib3 istis facere. filios abrahe. // Quo
do ergo ille q oia pot. puaricatore ad uera pe

copungit
nitebra adducat. qd aliud queso q perpetualem
culpa. e eo ipo ppetuale pena terminabile facit.
Sic utiqz sic transit pena i pena. etna i trasitoria.
e qui prius tenebat debito dapnatois. modo ia
tenetur debito expiatois. Ecce habetis q pene
obligato uersatur circa duo. Aliud naqz e debitu
dapnatois. e longe aliud debitu expiationis.
Ecce ia apte tenem sic ex supioribz cognouimus
q duo considerantur circa obligatione culpe. duo
similit circa obligatone pene. Na in culpe obli
gatone ut dictu est inuenis uinculuz captiuita
tis / e vinculum suitutis /. Ex uinculo captiuitatis
illaqueat ne redeat ad faciedu bonu. ex uinculo
suitutis attrahit e exagitat ad augedu malu.
utruqz at ad dapnatois augmetum. Similit
i obligatone pene /. costat procul dubio geminu uin
culuz ee. vinculu dapnatois. e vinculuz expia
tiois. Ex illo tenet homo ad pena etnaz. ex isto
ad pena trasitoria. Et ad illaz quide ad maluz
suuz. ad ista ad bonu suuz. Naz ex illa homo
cruciat nec purgat. ex ista uo sic torquetur /
ut purget. Et notaduz q captiuitatis e suitu
tis obligatone tenet unus ideqz ho. sub uno
codeqz tpr. dapnatiois uero e expiationis, ui

culo. nuq̄ꝫ tenetur un̄ idemq̄ꝫ homo. sub tp̄e uno.
na eo ip̄o ſepe expiatōnis debito tenet᷑. quo dāpna
tiōis debito ſoluit᷑. abſoluit᷑.

Sicut itaq̄ꝫ ē gemina obligatio. ſic abſq̄ꝫ du
bio ē gemina ſolutio. Prima aūt ſolutio
nē facit dn̄s ſemꝑ ꝑ ſemetipſū. ſecūdā uō q̄nq̄ꝫ
ꝑ ſe ſoluit. q̄nq̄ꝫ ꝑ miniſteriū ſuū. Obligatōnē
nāq̄ꝫ culpe ſolus dn̄s ſolet ualet diſſoluere. Ope
rat᷑ nāq̄ꝫ eā tam q̄nq̄ꝫ cū nō nulla miniſtroꝝ
ſuoꝝ coopatione. hec tn̄ coopatio nō ſolet ēē tan
tum in ſacerdotū. uerū etiā alioꝝ. Nec hāc q̄dē
coopandi grām aliq̄ habet in poteſtate. ſꝫ modo
modo illi accipiūt. uel nō accipiūt. pro diuina
diſpenſatione. Soli aūt ſacerdotes licētiā quā
in ligando atq̄ꝫ ſoluēdo diuinit᷑ accipiūt. hūt
ī poteſtate. ꝛ poſſūt eā ut ratio dictauit. omī
tp̄e exercere. Notādū aūt q̄ ſub uno eodemq̄ꝫ
momēto ad cōſēſū criminis cōſentientes auus tri
plici funiculo aſtricti. ꝛ uinculis captiuitatis
ſeruitutis dāpnatōnis q̄ tū in ſe ſolo ē inſolu
bilit᷑ ligatur. Scimus nāq̄ꝫ q̄ funiculus tri
plex difficile rūpit᷑. Uere ꝛ abſq̄ꝫ dubio ad ru
pendū difficilis ē. qui niſi ab ip̄o ſolo qui ē trin᷑
ꝛ unus diſrūpi nō pot. Hic aūt funiculus

triplex ad rumpendum difficilis, eo ipſo diſcerpitur
quo anima peccatrix ab eo qui omnia poteſt, ad ueram peni
tentiam compungitur. Preuaricator itaque ſub uno
eodemque tempore ſoluitur a culpe obligatione, et a debito
dampnationis eterne. Ex eo enim quod eius culpa fine
accepit, ſimul et illud obtinuit. ut eius pena fine
accipere poſſet. et pena eterna in pena tranſitoria
tranſiret. Hic est quod propheta dauid uere penitens
et dicens. peccaui. id ſtatim ex prophetico oraculo
accepit reſponſum. dominus quoque tranſtulit peccatum tuum.
Statim namque ad ueram penitentiam tranſit pena in penam
eternam in tranſitoriam. non purgatoriam in purga
toriam. hic est prophetica illa tam uera quam nota
ſententia. Quacumque hora ingemuerit peccator.
ſaluus erit. Sub eo namque tempore quo ſalubriter
ingemuit. tam ueraciter obtinuit per quam ſaluari
poſſit. ſi ſub eodem momento de medio ſublatus
fuerit. In eadem ſententia concurrere uidetur, quod
per pſalmiſtam dicitur. Dixi confitebor aduerſum me
iniuſtitiam meam domino. et tu remiſiſti impietatem
peccati mei. Ex hac prophetica ſententia datur
intelligi. quod ad ueram contritionem et confeſſionem cor

die remittitur iniquitas ueraciter penitentis. Et

Notandum diligenter quod non dicat. tu remisisti

peccatum meum. sed impietatem peccati mei. Quod enim ini

quitatis est et impietatis. et procul dubio eterna

pena merebatur. statim ad ueram penitentis con

tritionem remittitur. quamuis quod impuritatis

est in eius peccato. postmodum per transitoria pena

purgatur. Quid enim aliud intelligitur nomine impie

tatis quam specialis iniuria creatoris. Ab ipso

enim sumus. ab ipso enim habemus quicquid boni habemus.

Quid enim magis impium. quid potest esse magis iniurio

sum. quam contra tante pietatis dominum. et cum quo uiuit

in eternum. illud improbe committere. quod quam

tu in te est non posses in eternum corrigere. Impie

tas itaque peccati tunc ueraciter remittitur. quando ad ue

ram pietatis ac penitentia, creatoris iniuria

indulgetur. et cui eterna pena debebatur. purga

toria sola et transitoria pena multatur. Notandum

autem hoc loco. quod infideles et criminosi baptisma

cum fide suscipientes, sic absoluuntur debito dampna

tionis. ut non teneantur debito expiationis. fideles

et criminosi post lapsum uere penitentes sic ab

soluuntur debito dampnationis. ut tamen teneantur

sub debito expiationis :

(margin: preuaricat[ionis] eius)

v Vera penitētia ē abhominatō peccati . cū
uoto cauēdi . cōfitēdi . satisfaciēdi . Quatuor
nāqꝫ ista debet hre penitētia uera . Duo ex his
nos docet ꝯsciētia ꝓpa . reliqua duo doctrina
auctēita . Que eī ꝓpa cōsciētia nō doceat
ꝙ accepta iniuria nec homo qđ ab hoīe pacari
ualeat . nisi eū de illata iniuria penitere / et
iterari nolle cōfidit . De remedio aūt cōfitēdi
ē illud btī Jacobi aplī . Cōfitemī inqt alterū
trū pccā uřa . De exhibenda aūt digna satisfa
ctiōe . habes illud Johis bapte . Facite inqt di
gnos fructꝰ pnie . Preuaricator itaqꝫ ⁊ pe
nitēs . de debito cōfitendi ⁊ satisfaciēdi tenetr
q̄diu diuinitꝰ tēpꝰ ⁊ oportunitas ei in hoc
ipm̄ ccedit . Eget ergo sacerdotū absolutōne
q̄diu dari hoc posst . Solus naqꝫ ille sub hac
conditōne nō tenetr cui exequēdi facultas
diuinitꝰ denegatr . Ea que ꝯ hucusqꝫ iam
diximꝰ . idirco ꝓlocuti sumꝰ . ut plenius in
telligamꝰ in liberatōne ⁊ absolutiōe pccōꝝ
qđ dns faciat . ꝑ se ipm̄ solū . qđ ꝑ se simul ⁊
ministrū suū . qđ aliqn ꝑ ministrū suū
soluꝫ . Nunc itaqꝫ illi cōsideratōni diligētius

insistam propter quod totum negotium suscepimus.
Sciendum itaque quod sacerdotalis illa potestas
ligandi atque solvendi maxime versatur
circa geminum modum expiandi. Expiandi
siquidem modus consistit in duobus. Nam quia nullum
peccatum impunitum remanet, oportet ut expie
tur aut in hac vita iuxta arbitrium sacerdotis
per dignum penitentie fructum. aut in vita futura
iuxta divinum arbitrium per ignem purgatorium.
Habet itaque peccatrix anima a solo damnationis
debito relaxata et adhuc debito expiationis
obnoxia. habet inquam et quo per sacerdotale officium
possit utiliter ligari. et unde egeat misericor
diter absolvi. Vere namque penitens libenter su
bit iudicium humanum ut merito possit eva
dere iudicium divinum. Ligatur ergo per sacerdo
tem debito digne satisfactionis et absolvitur ab
illo quod igne meretur debito future purgatio
nis. Eo ipso namque quo devote suscipit sen
tentiam humanam meretur evadere sententiam
divinam. Ecce habes quomodo sub uno eodemque
tempore solvitur atque ligatur. De hac ligandi atque

ſoluendi poteſtatem a domino dictum intellige. Quodcumque
ligaueris ſuper terram erit ligatum et in celis. et quodcumque
ſolueris ſuper terram et cetera. Notandum autem quod quemadmodum
in diuina ſolutione tranſit pena in penam. eterna in
tranſitoriam. ſic in ſacerdotali abſolutione transfer-
tur ſententia in ſententiam. diuina in humanam.
Utrobique ergo peccator ſoluitur. utrobique ligatur.
Sed ibi ſolutio eſt cauſa obligationis. hic econuerſo
obligatio eſt cauſa abſolutionis. hic hic ergo cum
ad petrum dicitur. quodcumque ſolueris ſuper terram erit
ſolutum et in celis, premittitur. quodcumque ligaueris ſuper terram
erit ligatum et in celis. Nam uti iam diximus,
eo ipſo in poſterum abſoluitur a debito diuine animad-
uerſionis. quo hic interim ab homine ligatur debito pre-
ſentis ſatiſfactionis. Ad hanc ſoluendi poteſtatem
et illud pertinere uidetur quod a domino apoſtolis omnibus. et in
ipſis omnibus eorum uicariis dicitur. Quorum remiſeritis
peccata remittuntur eis. Quid eſt enim peccata remittere niſi diſtricto-
nis ſententiam quam peccatis debetur relaxando abſoluere et abſol-
uendo relaxare? Et quid eſt peccata retinere, niſi non uere pe-
nitentes nolle abſoluere. Multi enim confitentium abſo-
lutionem querunt. qui tamen crimina ſua ex toto deſe-
rere nolunt. Multi cautelam de futuro promittunt.
ſed ſatiſfacere nolunt. Huiuſmodi omnes quo uſque uere non
penitent. procul dubio abſolui non debent. Hoc eſt enim

uere penitentes de preterita preuaricatione dolere / cum
firmo propoſito confitendi. ſatiſfaciendi. et cum omni cau
tela cauendi. In huc modum penitentes mundo debet
abſolui. alioquin ſine abſolutione remitti. et hec est pec
cata retinere:

Ecce ex his que iam diximus manifeſte intelligere
potimus /. in reſolutione peccatorum quid dominus faciat
per ſemetipſum. quid per miniſterium ſuum. quid uero per ſe ſimul
et officio miniſtrorum ſuorum. per ſemetipſum ſane ſol
uit uincula obdurationis. per ſe ſimul et mi
niſterium ſuum / debitum eterne dampnationis. per mini
ſterium uero debitum future purgationis. prime namque
reſolutionis poteſtatem ſibi ſoli reſeruauit. ſecundam
uero reſolutionem: per ſe ſimul et miniſterium facit. tertiam
autem dominus non tam per ſeipſum quam per miniſterium ſuum facere
conſueuit. Recte quidem dicitur quod dominus uere penitentem
a uinculo dampnationis abſoluit /. Recte nichi
lominus quod ſacerdos hoc facit. Et dominus quidem ad confeſ
ſionem cordis /. et ſacerdos ad confeſſionem oris. Sola
enim confeſſio cordis ueraciter penitenti ad ſalutem
anime ſufficit / cum articulus neceſſitatis / oris confeſſio
nem et ſacerdotis abſolutionem excludit. Vnde recte
dicimus quod dominus abſoluit /. Sed quoniam oris confeſſio et
ſacerdotis abſolutio a uere penitente exigitur /.
quamdiu diuinitus ei in hoc ipſum facultas conceditur.

recte qdez debite dapnatonis absoluto etia sacerdoti ascribit. Ecce habem cur huiusmoi absolutone ta dno q ministro ascribit.

Nunc illud dignu cosideratone uidet. cur illa soluto q est a debito future purgatonis sacerdoti specialit attribuit. Sz scim q uc penites sine sacdotis absolutone etna dapnatione euadere pot. cu ea hre no pot. Sz no eque dicim q sine sacdotis absolutone z iniuncta satisfactone debitu future purgatonis, uere penites euadere possit. quoties cas articulus nccitatis exclusit. Notadu q vinculu dapnatiois dns solut coditonaliter, ministr uo simplicit, z ut sic dica integraliter. Penitete nap a debito dapnatonis absoluit sub tali coditone, ut eu oporteat prout pot sacdotis absolutone querere. z ad eius arbitriu debito satisface. Naz si facere neglexerit, pīculu etnu nō euadit. Sacerdotis aut absolutone suscepta z coditone qua tenebat suppleta. etia si statim mori cotigerit, etna dapnatione euasit. Sz sic debitu etne dapnatonis coditonalit solui a dno. sic pro certo debitu future purgatonis coditonaliter solut a suo. Na qlibz criminosus p sacerdote absolut tenetur sub coditone soluede satisfactonis ut possit euadere icendiu future pur

gatonis. debitu naqz dapnatonis et nc/ soluit
sacdos integre z absolute. debitu u futuré pur
gatonis sub coditione. Naz firmu propositu
habetez satisfaciedi siue exeqndi tps habeat siue
no habeat, absoluto sacerdotis liberat a debito dapna
tionis. sz no eque a debito purgatonis:

Tercium z illud notadu. qd ad sacdotale offm
ptinet gemina ligatio. sicut z gemina solutio.
Alia e naqz solutio qua soluut penitetes a debito
dapnationis, alia e illa qua soluut eiusmodi a
debito future purgatonis. Sic alia e illa ligatio
qua ligant uerace penitetes debito iuste satisfactonis.
z alia qua ligat intollerada comittetes nec tame
penitetes uinculo anathematis. Illos ligat ut
a piculosiori uinculo absoluat. istos ut ad penitetia
adducat. De illa ergo absolutone qua puaricatoz
a debito dapnatonis absoluit intelligit illud qd
a dno dr. Quoz remiseritis pcta remittut eis.
z quoz retinueritis retenta sut. Na ualet z de
bet sacdotes uere penitetiu. z debita satisfactone
suscipietiu pcta remittere. Sz z illud qd dicitur ad
petru. qdcuqz ligaueris sup terra, erit ligatu z
in celis. z qdcuqz solueris sup tra. erit solutu z in
celis. de illa specialit absolutone intelligitur qua so
let sacerdotes z debet ligandi absoluere. z absoluedo

ligare. Nam corpore soluit penitentes a debito fu
ture purgatonis. quo eos ligat debito presentis
satisfactonis.

Constat itaque quod supra iam diximus. quod illud
uinculum quod est ad obligatonem culpe. solus
dominus ualet et solet per semetipsum soluere. Illud
autem quod est ad obligatonem pene. tum per semetipsum
tum per ministerium suum solet disrumpere. In resuscita
tione autem lazari inuenies utrumque figurari.
hunc enim dominus resuscitat per semetipsum. et soluit mi
nisterio famulatum. Per ipsum igitur dominum soluitur
a uinculis interioribus. officio uero obsequentium a uin
culis exterioribus. Quis nesciat quod mors membra mo
rientium adeo insolubiliter ligat ut nullum officium suum
mouere. sed nec ad modicum mouere se ualeat.
Ab his uinculis dominus lazarum soluit. quando eum ad uitam
animauit. Suscitato autem lazaro. et a mortis
uinculis absoluto. dicitur a domino Lazare ueni foras.
Quid est homine prius sepultum foras uenire.
nisi mortali culpa obligatum quelibet tenebro
sum illud. lapidee obduratonis sue latibulum
sponte deserere. Et quod est institis uinctum foras
prodire. et se oculis omnium assistentium ingerere.
nisi his qui soluendi potestatem accipiunt. quibus a
peccatorum uinculis a diuine ultonis sententiam

coram

astrictus teneatur per oris confessionem ostendere. Et
Solvite inquit eum et sinite abire. Bene autem de
suscitato Lazaro dicitur: Solvite eum et sinite a
bire. Si enim solutus non esset, prius libera eundi et
intrandi domum sua facultate non haberet.
Scimus absque dubio quod peccator et penitens quousque debi
to damnationis vel future purgationis tenetur, nec
solutus, domum illam quam Paulus describit intrare
non potest. Scimus enim inquit quoniam si terrestris domus nostra
huius habitationis dissolvatur, quod edificationem habemus
domum non manufactam eternam in celis. Hanc domum post
huius terrestris solutionem libere intrat qui in hac vita
nichil contraxit quod in futura post vitam purgare
oporteat. Alioquin oportebit ut prius purgatoris
debitum exolvat. Si quis vero contraxerit quod acerba et
diutina purgatione dignum fuit, si per iniuncta
~~et perfectam~~ tempus expleta satisfactione in hac vita
absolvi meruit, soluta huius terrestris habitationis
domo, in illa statim quietis eterne mansione letus in
trabit. Hinc ergo perpendi potest quod ingressum paradi
si et ianuam celi quam divina severitas criminaliter
agentibus claudit, accepta divinitus potestas ligandi
atque solvendi pastorali ministerio aperire consuevit.
Potestas itaque ligandi atque solvendi videntur esse cla
ves ille, de quibus a domino dictum est ad Petrum. Et

50

tibi dabo claues regni celoꝝ. Ecce iā hēmus qđ
q̄rere ꝓpoſuim᷒. habemus q̄ ſit illa ptās ligandi
atq; ſoluēdi ſacerdotibꝫ data. quo uel quoꝝ ua
leat ⁊ debeat remittē uel retinere peccata.

SEd adhuc pgis dicē. ⁊ dicis. Si nō poſſūt
quoſlibꝫ ligare. parit̄ ⁊ abſoluē. quorūlibꝫ
pccā remittere q̄rūlibꝫ retinē. qđ ē ḡnāliter
dr̄ ad petrū. Quodcūq; ligaūis ſup trā. erit
ligatū ⁊ i celis. quodcūq; ſolueris ſup trā ⁊c̄.
Similit' ⁊ ḡnāliter ꝓponit᷒ qđ aplīs omibꝫ
in cō dr̄. Quoꝝ remiſeritis pccā remittuntur
eis. ⁊ quoꝝ retinueritis retētā ſt̄. Merito te
hec queſtio mouet. ſi petro dn̄s dixiſſet. Quodcūq;
uolueris ligare ligatū erit. ⁊ quodcūq; uolueris
ſoluere ſolutū erit. Sʒ nō hoc dic. nec ſic intelligi
uoluit. Si g̱ ligare uoluit qđ ligare nō pot. nūqđ
ideo ligatū erit. Quis hoc dicat. Nō ergo dicit
quecūq; ligare uolūis. ſʒ qđcūq; ligaūis ligatū
erit ⁊ i celis. Ille utiq; uē ligat᷒ qui iuxta cōfeſſio
nis ſue tenorē. iuſto ſatiſfactionis ~~ſue te~~ debito
obligat᷒. Ille ſacerdotalis offo uerac' abſoluit᷒
cui pccm ad cōdigna ſatiſfactōne iuſte remittit᷒.
Ligat utiq; ⁊ abſoluit ſacerdotis ſētētia digna
iuſta. neutrū uero ſacerdotis ſentētia iniuſta.

Sic ſane

Sic ſane peccata cor(um) p(ro)certo remictuntur. q(ui) iuſte
abſolui merentur. Illor(um) u(er)o pecc(at)a proculdubio reti
nentur. no(n) q(ui)bus iniuſte ſ(ed) quib(us) iuſte peccator(um) abſo
lutio denegatur. Q(uo)d igitur ad petru(m) d(omi)n(u)s dic(it). idem ua
let acſi ſi aliis uerbis diceret. Q(uo)d ligatu(m) uel ſolutu(m)
fuerit a te. ligatu(m) u(e)l ſolutu(m) erit apud me. Qui a
te debite ſatiſſactionis iniunctione conſtringitur.
apud me eiuſde(m) ſatiſſactionis debitor tenetur. Et
q(ui) a te debita peccator(um) ſuor(um) abſolutione(m) meruit. ex
meo iudicio ex hac p(ar)te ulterius artari no(n) poterit.
Iuxta hunc modu(m) (et) id intelligere debemus. q(uo)d dicit
ap(osto)lis omnibus. Quor(um) remiſeritis pecc(at)a remittuntur
eis. (et) quor(um) retinueritis retenta ſunt. Pecc(at)a ſiq(ui)de(m) delin
quentium apud d(eu)m dimiſſa u(e)l retenta erunt. que p(er)
miniſtros ſuos ſacerdotes iuſte uel remiſſa uel
retenta ſunt. Quod utrumq(ue) tunc ab eis naturaliter fit q(ua)n(do) ad
ꝯplibꝫ exequendu(m) canonico ordine incedunt. neu
ei tru(m) u(er)o prouocato. mi(nis)t(r)o (et) ordine inſtituto facere
poſſunt.

Extat quorundam de p(otes)tate ligandi atq(ue) ſoluendi
ſententia tam friuola. ut ridenda potius uideatur
q(uam) refellenda. Putant enim (et) p(re)dicant ſacerdotes non
h(abe)re potestatem ligandi atq(ue) ſoluendi ſ(ed) oſtendendi ho(m)i(n)es
eē ſolutos ſiue ligatos. S(ed) nu(m)q(ui)d d(omi)n(u)s dic(it). q(uo)d cu(m)que
oſtenderis ligatu(m) erit ligatu(m). (et) quodcu(m)q(ue) ſolutu(m)

ostēderis eēt solutū. Dicat aplicos uiros peccata
remittēdi uel retinēdi ptatē nō hre, cū d's hoc
dicat. dicit eos tātū hre ptatē utriqz ostē
dendi. cū hoc nō dicat dn̄s. Quoꝝ remiseritis
inqt pctā. nō quoꝝ remissa ostenderitis
remittūt' eis. dicit qz ī remittēdis ul' retinē
dis culpis id iuris ɀ officij habēt euāgelici sa
cerdotes, qd' olim sub lege habebāt legales in
curādis leprosis. Non aūt habebāt illi le
gales ptatē curādi. sz iudicādi ɀ ostendēdi
utrū eēnt an nō eēnt qui putabātur lepro
si. Ecce cardinū' qz isti ɀ illi idem hn̄t officiū.
Illi discernēdi int' lepra ɀ lepra. isti iudicā
di int' culpā ɀ culpā. Erūt q̄ uere id officiū
hn̄t. si digne exercerent.

SEd illud quero, utrū accipiat ex ordi
natone an poti' ex eruditice int' lepra
ɀ lepra. int' culpaz ɀ culpa. posse discernere.
Audact' dico qz si sine discernēdi sciencia acce
dūt ad ordinatōne. sine illa inrecedūt. ɀ si
cū illa eūt ɀ redeūt aliūde habuerit. Constat
itaqz qd' cōsequēs ē. qz ɀ si in ordinatōne nō
accipiūt ptatē aliā. q̄ nec aliquā. Ubi q̄
illa ptas ligādi atqz soluēdi. Sz dicit ad ista.

Quid est culpa niſi lepra? Et quid est lepram mun-
dare, niſi culpam amputare? Miſit autem dominus leproſum
ad ſacerdotem, non ut eum mundaret, ſed ut eum
ſacerdos mundatum oſtenderet. Sed abſque dubio
neutrum dominus iubet ut ad hoc uel illud iret.
Vade inquit oſtende te ſacerdoti et offer munus quod
precepit moiſes. Sic non dicit, uade ad ſacerdotem
ut te mundum reddat. ſic non dicit, Vade ad ſacer-
dotem ut te mundum oſtendat. Vnum dominus fecit. tria
precepit. Leproſum mundauit. ſimul et precepit ire.
oſtendere. et offerre. Quid est leproſum mundari
niſi peccatorem quelibet peccatorum ſuorum ſordes abho-
minari? Quid est mundatum leproſum ire. niſi
prioris uite ſtatum relinquere? peccata prius perpe-
trata deſerere? Sacerdoti autem ſe oſtendere est
qualis prius fuit, cuius propoſiti modo ſit per confeſſio-
nem aperire. Offert munus et quale moyſes
inſtituit. qui ad omnem canonice inſtitutio-
nis ſatiſfactionem, iuxta ſacerdotis arbitrium
ſeipſum exponit. In primo conſideratur odium peccati.
in ſecundo. uotum continendi. in tercio propoſitum
confitendi. in quarto. ſtudium ſatiſfaciendi. Vo-
tum continendi. hoc large accipitur, non con-

tinedi tantu a libidine uez etia a qlibz crimine.
Pro certo i uera penitetia quatuor omnia ista
st requireda. Ubi aliqd istoz deest / uera penite
tia no e. sine qua pctoz lepra mudari no pot
Qn ds dat aie peccatrici odisse qd prius amabat
detestari qd ante desiderabat cu uoto cotinedi.
cofitedi satisfaciedi. efficit stati emudato integra
z plena lepsi. Quid e aut leprosa i lepre emun
datone / tcia illa ppe. ~~no est sine qua z pctoz le~~
~~pra mudari no potest. Quado ds dat aie peccatri~~
~~ci.~~ nisi uotu cotinedi. cofitedi / satisfaciedi. p inter
na aspiratone purgande aie psuadere.

Sed hec oia inqs dns p semetipm opati
Quid g° sacerdoti relinqt. Multu p cez
modu. uere magnu z ualde magnum.
Sic aliud e resuscitare mortuu. z aliud
est soluere uictuz. sic aliud e leprosuz mu
dare / z aliud ei uincula soluere. Nuqd
ergo inqs leprosus ille mudat erat.
Tu es magr in israel z hec ignoras. Vere
utiqz uere ligatus erat. dure ncitatis
nodo. q eu moyses astrixerat. Omi
igt tpe quo leprosus e z imud. solus

habitabit ex castra. O malum quam valde detestandum. quo quis quam diu ligatur insolu biliter tenetur. ut ei omnino non liceat. vel castra xpo militantium ingredi. vel ad propria reuer ti. Nonne leprosum sed mundatum sacerdos ligat et soluit. Ligat in reddenda debite satisfactio nis et purgatoris hostia. soluit in indul ta reuertendi licentia. Et si uultis recipere. emundatio leprosi non est una. sed trina. Una ex his statum facit deus per semetipsum. ceteras duas per ministrum suum. Sed que sit leprosi hec trina emundatio relinquatur intimi lectoris iudicio.

Notandum autem in curandis leprosis. quod quidam statim purgantur et sic ad sacerdotem mictu ntur. Quidam vero mittuntur et in eundo curantur. Sunt qui ad primam penitentie sue compunctionem habent animum paratum et promptum ad omne uere penitentie debitum soluendum. In illis itaque nulla est emundationis mora. qui in ipsa compunctione sua gratiam accipiunt ad tria supra iam dicta. paratum animum habentes ad continendum. confitendum satisfaciendum.

Quida ad penitetia copuncti. propositu
q̄dez h̄nt continēdi cofitēdi. ſꝫ ad codigna
satisffactione ſt̄ tepidi. hic ē q̄d dcē illis
leprosis duo tm̄ p̄cipiunt. de t̄tio ū tacet.
Ite inq̄t ostēdite uos sacdotibꝫ. nec eis
p̄cipit offerre aliquod mun᷒. Tantu
potuerit q̄ntu diuinit᷒ accepit. ut ei
dō ostēdat oīa bona. nrā eē ab ipo. graz
suaz exhibet. quicqꝫ i uno. subthrait i
alio. Vides illud ut credo. q̄ m̄to differ
t̄ emudato. quibꝫ dē uere penitētie
plenitudo. duz irēt inq̄t. mūdati ſūt.
Quid ē irē. nisi proficere. Qui igitur
q̄ exeo q̄d iam accepit proficiunt. ad id
posse q̄d p̄us nō potuerit. Qui ergo dē
p̄petrato ia malo. mag̃ magisqꝫ iam
dolendo. p uotu continēdi ꝛ cofitēdi. ad
uotu satisffaciēdi. proficiunt. ꝛ uotu uoto
adiūgūt. q꞉ uere penitētie pfectonē
ia tenēt. pctati uelud cudo
deponūt. Nota q̄ plures ſt̄ quoꝝ emun
dato differt᷒. comparatone eoꝝ. q̄ ſunc

mora nudant. q2 magis habūdant ad ~~sa~~
satisfactione pigri. q̄ ad satisfactōne prompti:
Ex ante iā dictis habem⁹ q̄ sūt multi qui
curatur i sacerdotis absentia. sūt similit
nonulli q curat in sacerdotis p̄sentia. Naz
ī resuscitatōne lazari p̄sentes erāt a qb⁹
soluendus fu erat. Alij itaq3 curāt sub ipā mis
sione. alij ī ipā pfectōne. alij uō in ipā pue
tione. Ex his ei qui ad sacdōte ueniūt. sūt
multi q sola uoluntate cōfitedi habent.
s3 uoto cōtinēdi seu et satisfaciēdi funditus
carēt. adeo ei corrupti sūt iā ex praua cōsue
tudine, ut oīo diffidat se posse cōtinē uel
ad satisfaciēdū sufficere. Eiusmōi nonulli tn
post multa sacdōtis exhortatōne seu et post
longā disputatōne. dūz de sola misericordia
domini. nō de propria industria p̄sumere
docētur. p uisitatēz grām ad ueā penitētia
cōpuncti, in uite nouitate diuinitus ani
mati p̄pedis ex his ut credo q̄ sit multis
eiusmodi utile ad cōfessione festinare:
Sunt uō nonulli q p̄dictoz triū nullū
habēt. s3 uelud monumēto lapideo, cti

lapid: supiecto / i laçaz modu mortuy ia
cent. Lapideo monumto mortuus tenet̃
q i preuaricatone sua p multa animi obsti
nantia obduratꝰ. Lapidea moles pctis mor
tuo supponit. qn ex diffidetie magnitudine
spes quia ad deu hre debuerat interdudit̃.
Tollite igt lapide. Quid e lapide tollere
nisi p exortatonis graz diuinitꝰ data obdu
rate diffidetie mole fundit̃ semouẽ. ꝛ radi
ati desuplumins uia aprire. iux illud ysaie.
Parate uias dni. rectas facite semitas dei nri
Tunc aut pastoralis cura in hoc opm non
inanitꝰ laborat. cu dꝰ hoc fieri disponit ꝛ im
pat. Quid e ei hoc diuin impare. nisi i hoc opz
animu pastoris intna allocutone urgere / ꝛ
gram dare. Tunc at dni minister utilit̃
agit qd suu est pastoris. cu ipe dominꝰ digna
tur opari qd suu est saluatoris. Laçare in
quit ueni foras. In hac una uocatione. tria
dat intllig̃e. Qui exit locu desit i quo pus
fuit. Est at foras exire seipm foris a statu
aspectib; ingere. Idez ei est ueire / q uocat
appropinquare / Quid e aut resuscitatu

inde ubi mortuus ~~fuit~~ iacuerat exire. nisi per
catu suu penit*us* in ppetuu desereret. Quid e*st* uinctu
quelibet corr*um*p*t*is affectib*us* p*er* quos solui potat. p
sentare. nisi e*st* criminosu*m* quelibet q*ui*bus peccato*rum*
nexib*us* teneat*ur* sui ipi*us* accusatione ostendere. Reuocati
Vocati dno appropinquat q*ui* dignis penitentie
fructib*us* deu*m* de die i die placat. Primu ptinet
ad uotu co*n*tinendi. secundu*m* ad uotu co*n*fitendi.
t*er*tiu*m* ad uotu satisfaciendi. Recte quo q*ui*da*m* in
pastoris p*re*sentia. acceperit t*ri*plex hoc uotu q*uo*d
p*ri*us no*n* habuerit.

Sed nunc ad illud redeam*us*. p*ro*p*ter* q*uo*d predicta o*mn*ia
digessim*us*. distinguam*us* diligent*er* q*ui*d d*eu*s
faciat p*er* semetipm. quid faciat p*er* ministeriu
suu. P*er* semetipsu*m* resuscitat mortuu. p*er* mi
nistro*rum* soluit ligatu. P*er* semetipm mundat le
prosu*m*. ministerio sacerdotu reducit eiectu.
Mortuu resuscitare. leprosu mundare, ad ide*m*
uident*ur* respicere. na*m* utrobiq*ue* soluit*ur* obligatio
culpe. S*ed* e*t* uinctu soluere, uel eiectu reducere
ad ide*m* nichilomin*us* uident*ur* respicere. q*uonia*m utro
biq*ue* soluit*ur* obligatio ~~culpe~~ pene. Leprosus
mundat*ur* q*ua*n p*ro*cessus cuiuslibet prauitatis sue

sordibus diuinitus exuit. Mortuus resuscitatur
qui peccato captiuatus ad bene viuendi diuinitus animatur.
Post emundatione lepre sacerdotali officio intue
niente electus prius in sua reducitur qui eterne quietis
mansione quam peccando amiserat. per iniunctam
satisfactione recuperasse cognoscitur. Institis
inuolutus et diu misteriis solutus abire et ad sua
redire permittitur qui per absolutione et consilium
sacerdotis a diuite nouitate reformatur.

Ad ea que supra dicta sunt quidam quedam opponunt et di
cunt. Quicumque de suis criminibus penitet
procerto iam karitatem habet. Alioquin quod scribitur
quo de eis recte intelligitur. Quacumque hora peccator
ingemuerit saluus erit. Nemo enim qui karitatis
capax est sine karitate saluari potest. Sed ut pu
tant qui karitatem habet debito dampnationis eterne
teneri non ualet. Quo ergo sacerdos eum ab huiusmodi
debito absoluit. si ante sacerdotale solutione ka
ritate inueniente absolui iam meruit. Sed absque
ulla dubitatione patriarche et prophete karitatem
habuere. et tamen tenebantur debito dampnationis
eterne. Alioquin nec ad inferna descenderent.
nec christi morte, nec ulla redemptione egerent.
Absque ulla igitur ambiguitate tenebantur de

bito dapnatois etne. Non q eis etna fuit,
sz q eis etna esset. nisi mors xpi ab hoc debito
eos absolueret. Constat igitur q utruqz contingat
simul, ut et homo karitatem habeat, et eu adhuc
debito dapnationis teneat. Nonne iste prior et
mebru xpi ee cepit ex quo karitate habere cepit.
Quo ergo potest ee mebru et debito dapnatio xpi
nis etne teneri. Membru pot dici homo sm xpi
gemina consideratione. Aut sm pdestinatonez.
aut sm habitudine. Secundu pdestinatone pot
quis mebru xpi ee. et necdu sz karitate hre
et econverso xpi qdez mebru no esse et karitate
hre. Juxta naqz dni testimoniu refrigescit
karitas multoz. Secundu igitur hanc acceptio
ne contigit homine ee mebru xpi. et adhuc
debiti vinculo dapnationis teneri. Secundu habitu
dine autez mebru xpi dici. qui in se habet un
hoc ipm efficit. Sz nunqd mebru xpi karitas
illa facit que ad tps inardescit. et in modico re
frigescit. Absqz dubio q perseveratez karitate
nuqm accipiunt nuqm de veris illis mebris xpi
fuert. q corporis ei integritate pficiunt. Secundu
tn quanda exceptione possumus et solem karitate
transitoria habentes mebra xpi dicere. propt
mebroz ei conformitate. qua ad tps videntur
// haberec.

Sed ut ad plene que restant omnem ſcrupulum
amoueamus dicimus quod triplici modo membrum
xpi dici ſolemus. predeſtinatione. preparatione.
concorporatione. Predeſtinatione quia diuinitus
aduita precordinatum. preparatione quando paganus
vel falſus xpianus vanitatem respuit. et adunitate et
karitate imbuitur. Concorporatione quando ille per cor
poris ablutionem. iſte per ſacerdotis abſolutionem
eccleſie xpi conſociatur. Primum agitur pro
poſito diuine voluntatis. Secundum propoſito
proprie deliberationis. tercium vero officio ſacer
dotis. Ex corporali aduertere poſſumus quod de
ſpirituali edificatione ſentire debeamus. Ecce
de ſilua lignum elicitur ut in edificio ponatur
poſtea dolatur ut ad modum formamque congruam do
lando preparatur. Ad ultimum edificio conectitur
et in ſuo in loco coaptatur. Ecce quo unum idemque
lignum fit edificij membrum. Primum ſola electione.
ſecundo preparatione. tercio compaginatione. Sic
ſane multi iam ſunt membrum xpi predeſtinatione.
nec dum tamen preparatione. Multi vero preparatione
ſed nec dum tamen concorporatione. Auguſtinus
cum adhuc infidelis eſſet ſecundum predeſtinationem
membrum xpi fuit. Conformitatis preparatione

membru xpi extitit. cu corde ꝑtrcedens q devo
tione fervens ad baptisma festinavit. baptizat⁹
uo q ecclesie cosociatus membris xpi incorporatus
fuit; Si qs ergo karitate habz an susceptu sacra
mentuz reconciliationis nostre dici pot membru
xpi quadaz coformitatis ppāratone. nec du
tamen incorporatone. p morte ei xpi deo
reconciliamur. q p baptisma xpo cosepellimur
q membris ei incorporam. Ex hiis ia patet ut
arbitror iuxta qua acceptone possit quis
membru xpi dici. q debito dampnationis teneri.
Secunduz qd dictu e de pagano. intelligendum
ei qd sentiedu sit de criminoso q penitēte
xpiano;

Sed dicis ad ista fortassis. qd alia sit condi
tio xpiani. q alia gentilis. putas fortas
sis qd qlibz xpian⁹ sub ipa hora uere copunc
tonis solvit a debito dapnatonis. qmvis aliter
sentiedu sit de no baptizatis. Nemo ei absol
vitur a debito dapnatonis, nisi participatone
uere redēptonis. p baptisma uo cetera qz
xpi sacramenta. homo accipit ut ei⁹ particeps
fieri possit. Dico at qm qd baptizando accipit
paganus, peccando pdit xpianus criminosus.

Na partiapiu sacramētoꝝ xpi criminator
amictit qd' prius i baptismate accepit. Audacter
dico si an̄ sacerdotis absolutone ad coīone
corporis & sanguis xpi accessit iudiciu sibi
manducat & bibit. etiā si eu peccasse iā multu
peniteat. & vehemēt' doleat & ingemiscat.
Qua rōne cōtendis & dicis qꝫ intime pe
nitēs ante accessu ad sacerdote a debito dapna
tonis solut' est, q an̄ sacerdotis absolutone
salutis nec sacramentis nisi ad dapnatonis
cumulu participare nō pot. Tam itaqꝫ
criminosus xpian' qm̄ quilibꝫ paganus
eget recōciliatoe. & ubi nccītas nō obsistit
utraqꝫ efficienda p offin sacerdotale. Illa p a
blutone. ista p absolutone.

Et si vultis nosse, & potestis patienter a
udire, facilius recōciliat' paganus post
crimina centum. qm̄ xpian' post unu soluz.
Hic e qꝫ cuilibꝫ pagano qlibꝫ criminoso
accepto baptismate nulla iniungit' satisfactio
xpiano at criminale peccati. ß ia penitenti &
cōfitenti nō sufficit sacerdotis absoluto sola
sine satisfactone iniuncta. Sola uero xpi hostia
mactata. uidelicet caro satisfacit pro pecca

baptiçato. p ignorãtia ei peccatib; ad ex
piatõne satisfacit hostie p lege determinate
oblatio. s; volũtarie peccatib; iux̃ aplm re
linq̃t hostia pro pcco. Q̃d in lege mistice papit̃
hoc sub isto tp̃e amoto figure uelamĩe quotidie
ueri adiplet̃. Papit̃ in lege q̃ aĩa que p igno
rãtia peccauit hoc ul illud p pecco offerat.
q̃ dimittet̃ ei q̃d p ignorãtiaz comisit. S;
de uolũtarie peccatib; papit̃ reddere aĩaz pro
aĩa. oculu pro oculo. dẽte pro dẽte, manu pro
manu. pede pro pede. Quicq̃d ab infidelib; comit
tit̃ int̃ pcca ignorãtie deputat̃. Nã ꝯsi sciat se
peccasse cũ peccat; nescit tñ examinare pondus
pcci. nescit ei illud nõ posse expiari. ñ p morte
hoĩs dei. Caligo itaq; huiusmoi ignorãtie supra
modu leuigat imanitate culpe. Xpiani uõ
q̃ se cognoscũt redeptos a morte p morte xpi
procul dubio nõ possẽt p huiusmoi ignorãtia ex
cusari. Ad plenã itaq; satisfactõne pro pcco
illis hostia concedit̃ istis oĩo nõ relinq̃t̃. Ubi pec
catu p hostia expiatur aliene potius q̃ pro
pe carnis mactatõne recoliat̃. Infidelib; itaq;
couerso. q̃ i xpi fide baptiçato nulla satisfactio

nulla carnis afflicto iniungitur. cuius pro ignorancia ignorancia. ad expiatone pcti hostia creditur. na p passio
ne et morte xpi ab omni reatu ad plenu purgatur.
Criminosus at xpianus qui p infidelitatis ignora
tia de suis criminibus nullatenus excusatur in ppria
carne punitur. et quasi uoluntarie peccanti post
acceptam ueritatis notitia. uoluntaria satisfactio in
iungitur. et qd contra deu non ignorauit pstitit non
sola hostie oblatone. sz proprie carnis maceratone
et mortificatone purgatur. Ecce qd supius iam diximus.
q difficilius expiatur criminosus xpianus q crimino
sus paganus. Sz cur iste expiatur difficilius. ni quia
offendit grauius. Dicis q criminosus et penitens sol
uitur a debito dampnatonis an sacerdotis absolutone.
et non audes dicere q paganus criminosus et peni
tes ab eodem soluatur debito an sacerdotis ablutio
ne. et non attendis q sit contra extimatone. immo
et contra omnem ratone. ut dicatur stati aduersa
penitentia solui qui peccauit minus. Constat itaque
q nemo possit impenitente absoluere. Secundum
quosdam uero nemo penitentem absoluit. qm sub ipa
compunctonis hora ut dicitur absolutone diuinitus acce
pit. Sz si nemo absoluit impenitente. nemo penite
tem. ergo nemo neminem. Sz qui hoc credit fallacem
facit eum q dicit. Quorum remiseritis pecca. remictuntur

eis. Constat ergo pro certo quod sacerdotes peccata remittunt penitentes absoluunt. peccator quacumque hora ingemuerit, in hoc sane saluus erit. quod de tali qui absolui non potuit. talis sit cui absolutio negari non possit.

Mouent adhuc quidam miratur et querit quo dicatur deus uel dei minister peccata dimittit. remittere. cum profecto ueniat utique penitentem peccata et puniendo expiare, et expiando punire. Que est inquit ista remissio. ubi exigitur diutina sepe et satis molesta expiatio. Ex hiis que supra longe dixi. quod querit quantum ut michi uidetur satis patet. Sed ad maiorem euidentiam ante iam dictis aliquid addere non me pigebit. ubi oportet. In omni peccato duo sunt consideranda. diuina videlicet iniuria. et committentis corruptela. Illud est iniquitatis et impietatis. istud inhonestatis et deformitatis. Unum namque idemque peccatum et iniquitas est quantum ad deum. et deformitas quantum ad seipsum. hic est illud euangeliste sancti Johannis. Omnis qui facit peccatum et iniquitatem facit. et peccatum est iniquitas. Procul dubio iniquitas est cum quis proximum suum iniuste ledit. et in hoc ut arbitror nemo non consentit. Iniquitas est cum aliquis deum suum offendit. et in hoc ut arbitror nemo non consentit.

59

accusat reprehendit. ~~blasfem~~ blassemat. et nemo e
nisi mentis inops qui id inficiari presumat. Sed aliquis
fortassis cum in crapula, ebrietate, et luxuria et hu
huiusmodi carnis suis desideriis satisfaciat, iniquitatem
esse non credit. maxime si sine proximi lesione id fa
ciat. Sed certe cum id facit deum offendit. Quanta enim
iniuria est creatoris. nobilissima creatura et
ad dei similitudinem factam, uitorum sordibus fedare.
et diuine similitudinis similitudine iumento super
ducere. homo inquit cum in honore esset noluit non intellexit
intelligere comparatus est iumentis insipientibus et similis
factus est illis. Cogitet homo quanta pro eo creator suus
fecerit. qualia pro ipso redemptor sustinuerit. et in potest
recti extimare quantum sit iniquum uel impium tanto domino
tam benifico amico iniuriam pro beneficiis reddere.
et ipsum uel in modico offendere. Offendit autem qui
corrumpit illud nobilissimum opus suum. corrumpit
uero qui facit peccatum. Igitur qui facit peccatum. et iniquitatem
facit. quia peccatum ipsum ut diximus. iniquitas. seu et
impietas est. in quantum deum offendit. Inhonestas
et deformitas in quantum committentem corrumpit. Va
let ergo deus et solet in uno eodem que omnino, et id quod ini
quitatis et impietatis est remittere. et quod inhone
statis et impuritatis est. per semetipsum purgatorio
igne ~~cremare~~. mundare. Vel in hoc purgatoriis

debito remittendum uel quod satisfactionis medela
curandum sit, ministeriis suorum dispensatorum committit.
Quid tamen uidetur summus ille medicus in eiusmodi opere fecisse
et cotidie facere, nisi illud quod ad suam iniuriam pertinet
remittere, et egrotanti proprio quale corruptela sua
exigebat indigebat medicinam ~~ex~~ adhibere. Hinc ut
arbitror illud euidenter patet, quod uera quoque et omnino ple
na sit illa peccatorum remissio qua deus facit, quando uere
penitenti suam iniuriam et eo ipso penam eternam remit
tit. Quis enim contumaciter presumit, quod quamdiu in ipso est
corrigere non possit in eternum, et ad eius iniuriam quis
in eternum uiuit et omnipotens sit, procul dubio debitum
eterne dampnationis incurrit. Hominem autem diuinitus
absolui ab eiusmodi debito quanta, queso, et quam ineffa
bilis miseratio. Numquid dei beneficentiam obnubilat
et non potius magnificat, quod peccatricis anime reme
diis quibus oportet et prius expiat et debitum pur
gat. Quis queso negat esse remissionem ueram
et omnino plenam quando ad ueram penitentiam dissimulata
iniuria propria remittit penam eternam, insuper et
morbis egroti adhibet medicinam. Hinc ergo possumus
colligere sacerdotalis illa absolutio quante uirtutis
sit et excellentie, que uerauiter penitentem et studiose
satisfacientem liberat non solum a truci incendio

eterni supplicii. verum etiam a crematione ignis purgatorii. Ex corporalibus morbis perpendamus quid de spiritualibus sentire debeamus. Novimus quod quidam cauterio. quidam curatur unguento. Est autem magnum et mirae plenum qualibus acerbo remedio a morbo curari mortifero. Quanta quod quaeso indulgentia quantave beneficentia id putrescentibus morbi lenis medici unguento. quod post modicum opus haberet curari cauterio. Quid autem est quaelibet penalis satisfactio nisi unguentum leve in comparatione concrematonis purgatoriae. Ecce habes quid debeas sentire tam de divina quam de sacerdotali remissione.

Possumus tamen dicere quod aliud sit peccata remittere. aliud autem peccata dimittere. quamvis forte inveniatur ubi unum pro altero ponitur. peccata namque dimittere hoc est ex toto indulgere. Peccata vero remittere hoc est debitam eis penam temperare et ex maiori parte relaxare. Quam quod quaeso peccati remissione. vel pene relaxationem putas ex munere divino penam etiam in purgatoriam et transitoriam transferri. vel sacerdotali officio illud purgatorium incendium in penam penitentiale transmutari. Ecce iam habes quod ipse quesisti quidlicet vel qualiter sit divina vel sacerdotalis remissio

ubi exigitur diutina sepe et satis molesta expiatio.
Quod enim possint sacerdotes peccata dimittere. remittere/
et futura incendia penitentiali satisfactione extinguere.
omnes incunctanter credimus. quod autem possint quibuslibet peccata quibuslibet cri-
minalia ex toto dimittere. et sine aliqua condigna satis-
factione plene et sine periculo indulgere/ nec credimus
nec tenemus. Vides certe quod multum sit inter remit-
tere atque dimittere. Nam remittere est penam peccati iux-
ta congruum miserationis modum temperare/. dimittere
non totum indulgere. et sine aliqua discussione relinquere/.
Hinc est quod dicitur nobis. Dimittite et dimittetur vobis.
Et merito quidem. ut non in parte iram reseruemus.
sed ex toto dimittamus. qui totum nobis dimitti vo-
lumus. Hinc est quod domino in cotidiana oratione dicimus.
Dimitte nobis debita nostra. sicut et nos dimittimus
debitoribus nostris. Sed quia iustitie simul et misericordie est
inter parcendum ex parte peccati et ad purgationis
iure medela prospicere ex parte puniendi. remit-
tendi potius quam dimittendi potestas confertur in eo quod
dicitur. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. etc.
Inde est quod de remissione non de dimissione gratu-
latur qui domino confitetur. Tu remisisti impietatem
peccati mei. Nam que dampnationis eterne sententiam
evaserat/ purgationis sibi medelam non sine
metu expectabat. ¶ Ceteris ait Moises ut m

videt' pctor purgato agit. Agit aliqn sm
sola seueritate. Aliqn sm sola pietatem.
Aliqn sm sola moderatonez utriusqz. ut mo
deratio ipa no sit sine notulla seueritate
nec seueritas sine mitigatone. Siqdez in igne
purgatorio est intollerabilis afflicto sine toti'
consolatonis remedio. Involutaria satisfactio
ne e afflictio cu multiplici consolatone. In laua
cro regenatonis plena emundato nil hns
afflictiois. Prima purgato agit' p incendiu.
sa p flagellu. tcia p lauacru. p incendiu
purgatorij ignis. scoria pcti excoqt'. p fla
gellu satisfactonis palea pcti excutitur. p
lauacru regenatonis pcti macula absqz
pena diluitur. Sut multi qui in extremis
ueraciter penitet. s morte puenti tps satis
faciedi no hnt. ⁊ his quide in eoz pctis qd
iniqtatis ⁊ ipietatis e, aduera eoz peniten
tia remictit. qd u turpitudis ⁊ impurita
tis purgatorio igne exquoqt. Ex his deum
intellige qd i psalmo hr. Beati qz remisse
st iniqtates. Alij cu magna deuotone ad
confessione ueniut ⁊ cu magno studio ⁊ sol
licitudine satisfactone exoluut. ⁊ turpitudi

ne sua caritatis opibꝫ ꝛ virtutu varietate
obducit. Erit itaqꝫ in eis qd alias legis. qr
caritas opit mltitudine pctoꝝ. In his
adimplet prophetica illa sentetia. Beati
quoꝝ tecta st pcta. Multi post mlta fla-
gitia ꝛ blasfemias de iudeis ul gentib venientes,
in xpo regenati, quib tn pro preteritis malis
nichil satisfactionis iniugit. quia renatis
i xpo de an actis malis nichil imputatur.
Pro eiusmoi quolibꝫ puta ee dictu. Beatus uir
cui no imputabit ds pctm. Et st nonulli
q ta profunde ꝛ intime penitet. ꝛ tato deuo-
tionis ardore i ipa sua penitetia feruet. ꝛ tm
de dni pietate psumit. ut hoc ipm eis ad pctoꝝ
suoꝝ expiatonez sufficiat. ꝛ dnm sibi p oia
placabile reddat. Testatr hoc ipm tn fere
penites ille euagelicus latro qui stati audire
meruit. Hodie mecu eris in paradiso. Huius-
moi quilibꝫ in coꝝ currit numeru quibꝫ
a dno n imputatr pctm. sꝫ dimittutr eis pcta
mlta. qm dilexit multu. In his g q ia dixi
luce clarius uidetr qd p psalmista audim. Bti
qoꝝ remisse st iniqtates. ꝛ quoꝝ tecta st pcta
Btꝰ uir cui no imputabit ds pctm. Explic

Incipit liber beati bernardi abbatis
De gratia et libero arbitrio :
Incipit prologus :

Domino W. abbati sancti theoderici. frater
bernardus. Opusculum de gratia et libero
arbitrio. quod illa quam scitis occasione nuper ag-
gressus sum. deo adiuvante perfeci ut potui. Ve-
reor autem ne aut gravia minus digne locutus
inveniar. aut pretacta a pluribus superfluo
retractasse. legite illud prius vos ipsi. et si
iudicatis plus ne si proferatur in medium ma-
gis forte scriptoris publicet temeritas quam lec-
toris edificet. Quod si palam fieri utile proba-
veritis. et si quid obscurius dictum adverteritis
quod in re obscura servata tamen brevitate
dici planius potuisset. non sit vobis pigrum aut
emendare per vos. aut mihi rescriptis signare emen-
dandum. si sperandum dari non vilius promissione
illa sapientie. Qui elucidant me vi-
tam eternam habebunt : Explicit prologus
Incipit liber eiusdem :

LOquere me coram aliquo. et dei in me
gratiam commendate. quam ſcilicet ab ipſa
in bonum preuentum agnoſcere et pro
uhei ſentire. et ſperare proficiendum. quod tu aut
uni ex circumſtantibus operaris. aut quod mercedis
ſperas. vel premij. ſi totum fecit deus. Quid er
in qua tu conſulis. Da inquit gloriam deo. qui
gratis te preuenit. excitauit. initiauit. et
viue digne de cetero. quo te probes. et perceptis be
neficijs non ingratum. et percipiendis ydoneum
Et ego. Bonum conſilium das. ſed ſi dederis et poſſe
tenere. Siquidem non eſt eiusdem facilitatis. ſci
re quid faciendum ſit. et facere. quoniam et diuerſa
ſunt. ceco preberi ducatum. ac feſſo preberi ue
hiculum. Non quicumque oſtendit uiam. prebet etiam
uiatici itinerandi. Aliud illi eſt exhibet qui
facit ne deuiet. et aliud qui preſtat ne defi
ciat in uia. Ita nec quiuis dator ſtatim et
dator erit bonj. quodcumque docuerit. Porro
duo michi neceſſaria ſunt. doceri et ad-
iuuari. Tu homo recte quidem conſulis
ignorantie. ſed ſi uerum ſentit apoſtolus.

Spiritus adiuuat infirmitatem nostram. Immo inquam
qui michi ministrat per os tuum consilium. ipse ne
cesse est ministret et per spiritum suum adiutorium
quatenus valeam implere quod consulis. Ecce enim iam ex
eius munere velle adiacet michi. perficere autem non in
uenio. sed nec me aliquando inuenturum confido. nisi
qui dedit uelle. det et perficere pro bona uoluntate. Ubi
ergo ait sunt merita nostra. aut ubi est spes nostra.
Audi inquam. Non ex operibus iustitie que fecimus nos.
sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Quid enim.
Tu forte putauas tua te creasse merita.
tua posse saluare iustitia. qui nec saltem potes
dicere dominum yhesum. nisi spiritu sancto. Itane oblitus es
qui dixit. sine me nichil potestis facere. et neque
currentis neque uolentis. sed miserentis est dei. Quid ergo
agit ais liberum arbitrium. Breuiter respondeo.
Saluatur. Tolle liberum arbitrium, non est quod sal
uetur. Tolle gratiam non erit unde saluetur. Opus hoc
sine duobus effici non potest. uno a quo fit. altero
cui uel in quo fit. Deus auctor salutis est. liberum
arbitrium tantum capax. Nec dare nisi deus. nec capere nisi li
berum arbitrium potest. Quod ergo a solo deo et soli datur libero
arbitrio. tam absque consensu esse non potest accipientis. quam

absque gratia dantis. Et ita gratie operanti salutem
cooperanti liberum dicitur liberum dum consentit. hoc est dum
salvatur. Consentire enim salvari est. Proinde pecoris
spiritus salutem huiuscemodi minime capit. quo illi volunta-
rius consensus deest quo salvanti deo videlicet placide ob-
temperet. sive iubenti acquiescendo. sive pollicenti credendo.
sive reddenti gratias agendo. Enim vero aliud est volun-
tarius consensus. aliud naturalis appetitus. Posterior
quippe nobis communis cum irrationabilibus. non valet consenti-
re spiritui, carnis irretitus illecebris. Et fortasse ipse
est quo alio nomine ab apostolo sapientia carnis appellatur ubi ait.
Sapientia carnis inimica est deo. legi enim dei non est subiec-
ta. nec enim potest. Hunc ergo ut dixi communem habentes cum bestiis.
consensus voluntarius quo nos discernit. Est enim habitus
animi liber sui. Siquidem non cogitur. non extorquetur. Est enim
voluntatis non necessitatis. non negat se, nec prebet cuiquam
nisi ex voluntate. Alioquin si compelli valet invitus
violentus est non voluntarius. Ubi autem voluntas non
est, nec consensus. Non enim est consensus nisi voluntarius.
Ubi ergo consensus. ibi voluntas. Porro ubi voluntas
ibi libertas. Et hoc est quod dici puto liberum arbitrium.
Sed ut manifestius fiat quod dicitur nostro competenti ad id quod
volumus veniamus, paulo altius repetendum est. In rebus
materialibus non est vita quod sensus. nec sensus quod appeti-
tus. nec ille quod consensus. Quod ex singulorum diffini-

tionibus clarius elucebit. Est enim in quolibet corpore vita
internus ac naturalis motus vigens tantum intrinsecus. Sensus
vero vitalis in corpore motus vigens et extrinsecus. Appetitus
autem naturalis vis in animante movendis avide sen-
sibus attributa. Verum consensus nutus est voluntatis
spontaneus. vel certe quod supra dixisse me memini. ha-
bitus animi liber sui. Porro voluntas est motus rationalis.
et sensui presidens et appetitui. Habet sane quocumque volue-
rit. ratione semper comite. et quodammodo pedissequa
non quod semper ex ratione. sed quod numquam sine ratione moveatur. absque
ita ut et multa faciat per ipsam contra ipsam. hoc est per eius
quasi ministerium. contra eius consilium sive iudicium.
Unde est illud. Prudentiores sunt filii seculi huius filiis lu-
cis in generatione sua. Et rursum. Sapientes sunt ut fa-
ciant mala. Neque enim prudentia seu sapientia inesse cre-
ature potest vel in malo. nisi utique per rationem. Est vero
ratio data voluntati ut instruat illam non destruat.
Destrueret autem si necessitatem ei ullam imponeret. quominus libere
pro arbitrio sese volveret. sive in malum consentiens appetitui.
aut nequam spiritui ut sit animalis. non vel percipiens. vel etiam
persequens ea que sunt spiritus dei. sive ad bonum gratiam sequens
efficiatur spiritualis qui omnia diiudicans. ipse a nemine
iudicetur. Si inquam hoc quolibet prohibente ratione.
voluntas non posset. voluntas iam non esset. Ubi ergo

necessitas iam non voluntas. Quod si ex necessitate
et absque consensu proprie voluntatis iusta iniustave
fieri posset rationalis creatura. aut misera profecto
esse nulla ratione posset deberet. aut beata penitus
esse non posset. cum nimirum in utramvis partem id deesset
quod solum in ea miserie sive beatitudinis capax ~~est~~ est:
idest voluntas. Cetera quidem que supra memorata sunt.
vita sensus vel appetitus, nec miserum per se faciunt
nec beatum. Alioquin arbores ex vita. pecudes et ex
reliquis duobus vel miserie possent esse obnoxie,
ut ydonee beatitudini. quod omnino impossibile est. Communem
itaque habentes vitam quidem cum arboribus. sensum vero et ap
petitum et eque vitam cum pecoribus. id quod dicitur voluntas
nos ab utrisque discernit. cuius voluntatis consensus
utique voluntarius non necessarius. dum aut iustos pro
bat: aut iniustos et merito beatos facit, vel miseros.
Iste ergo talis consensus ob voluntatis inamissibilem
libertatem et rationis quod semper portat et ubique indecli
nabile iudicium. non incongrue dicitur ut arbitror
liberum arbitrium. ipse liber sui, propter voluntatem.
ipse iudex sui propter rationem. Et merito libertatem comitatur
iudicium. quoniam quidem quod liberum sui est. profecto ubi pec
cat, ibi se iudicat. Est autem iudicium. quia iuste si pec profecto
cat patitur quod non vult. qui non peccat nisi volens. Ceterum
quod sui liberum non esse cognoscitur. quo pacto vel bonum

et, vel malum imputatur. Excusat nempe utrumque
necessitas. Porro ubicumque necessitas est, libertas non est.
Ubi libertas non est, nec meritum, ac per hoc nec iudicium.
excepto sane peccato originali ~~pecc~~ peccato. quod constat
aliam habere rationem. Dehinc quidquid horum non habet voluntarii
consensus libertatem, procul dubio et merito caret et
iudicio. Proinde universa quae hominis sunt, praeter solam
voluntatem, ab utroque libera sunt, quia sui libera non sunt.
Vita, sensus, appetitus, memoria, ingenium, et si qua
talia sunt, eo ipso subiacent necessitati, quo non plene sunt
ipsam subdita voluntati. Ipsam vero quia impossibile est de se
ipsa sibi non obedire. ~~Nemo~~ nemo quippe aut
non vult quod vult, aut vult quod non vult, etiam
impossibile est sua privari libertate. Potest quidem
mutari voluntas, sed non nisi in aliam voluntatem,
ut numquam amittat libertatem. Tam ergo non potest
privari illa, quam nec seipsa. Si potest homo aliquid
aut nichil omnino velle, aut velle aliquid et non
voluntate, potest carere libertate voluntas.
Hic est quod insanis, infantibus, itemque dormientibus,
nichil quod faciant vel bonum vel malum imputatur,
quia nimirum sicut sui non sunt compotes rationis, sic nec
usum retinent propriae voluntatis, ac per hoc nec iudicium
libertatis. Cum ergo voluntas nichil liber-

habeat nisi se. mirum non iudicat nisi ex se. Siquidem
nec tardum ingenium. nec labilis memoria. non quietus
appetitus obtusus sensus. nec vita languens. reum per se statuerit
hominem. sic nec e contrario innocentem. et hoc non ob aliud nisi
quia hec necesse est preter voluntate posse provenire probatur.
Sola ergo voluntas quoniam pro sui ingenita libertate, aut
dissentire sibi. aut preter se in aliquo consentire. nulla vi, nulla
cogitur necessitate. et non immerito iusta vel iniusta beatitudine
seu miseria digna ac capace creatura constituit, prout scilicet
iustitie iniustitieve consenserit. Quapropter huiusmodi voluntarium
liberumque consensum ex quo et omne sui. ex his que dicta sunt constat pendere
iudicium. puto non incongrue id superius diffinivimus esse quod ~~solet~~ solet
liberum arbitrium appellari. ut liberum ad voluntatem. arbitrium refe-
ratur ad rationem. Sed sane liberum non illa libertate de qua ~~dicit~~ dicit
apostolus. Ubi spiritus ibi libertas. Est enim illa libertas a peccato. sicut alibi
ait. Cum enim servi essetis peccati. liberi fuistis iustitie. Nunc autem
liberati a peccato servi autem facti deo. habetis fructum vestrum in sancti-
ficatione. finem vero vitam eternam. Cuius utique incarnate peccati, a peccato
sibi vendicat libertatem. Hac ergo libertate dictum mirum ne-
quaquam opinor liberum arbitrium. Est item libertas a miseria
de qua itidem apostolus. et ipsa inquit creatura liberabitur
a servitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei. Sed
numquid et ista sibi quispiam in hac mortalitate presumit.
Et hac itaque liberum nominare arbitrium non immerito abnuimus.
Est vero quiddam magis ei congruere arbitror libertatem, qua

dicere

dicere possumus ad necessitatem. cum profecto necessarium voluntario contra-
rium esse videatur. Siquidem quod ex necessitate fit. iam non ex voluntate
et e converso similiter. Cum igitur ut puto inter se potius occurrere
nobis triplex sit proposita libertas. a peccato a miseria. a necessitate
hanc ultimo loco positam contulit nobis in conditione natura. Est triplex libertas necessitatis, peccati et miserie
In prima restauramur a gratia. media nobis reservatur in pa-
tria. Dicatur ergo prima libertas nature. secunda gratie. tertia vite vel
glorie. Primo nempe in liberam voluntatem. ac voluntariam libertatem.
conditi sumus nobilis a deo creatura. Secundo informamur in
innocentia nova in Christo creatura. Tertio sublimamur in gloria
perfecta in spiritu creatura. Prima ergo libertas multum habet ho-
noris. secunda plurimum virtutis. novissima cumulum iocundi-
tatis. Ex prima quippe prestamus ceteris animantibus. Justicia car-
ne. per tertiam mortem subicimus. Vel certe sicut in prima subiecit
deus pedibus nostris oves et boves et pecora campi. ita quoque per secundam
spirituales bestias huius aeris. de quibus dicitur. Ne tradas bestiis anima
confitentem tibi. prosternit eque et ~~[illegible]~~ conterit sub pedi-
bus in ultima tandem nos ipsos nobis plenius summissurus
per victoriam corruptionis et mortis cum scilicet novissima
destructa fuerit mors et nos transibimus in ~~gloriam~~ libertatem glorie
filiorum dei. qua libertate Christus nos liberabit, cum nos utique
tradet regnum deo et patri. De hac ei item de illa quam diximus
a peccato puto quod iudeis aiebat. Si vos filius liberaverit. vere
liberi eritis. liberum arbitrium liberatore indigere signi-
ficabat. sed plane qui illud liberaret. non a necessitate quam
voluntatis esse penitus non noverat sed a peccato in quod tam libere

qr voluntarie [redacted] corruerat. simulq3 a pena
pcti qua incautu incurrerat. inuitusq3 ferebat. q utrisq3
mali liberari oio no potat nisi p illuz q solus omniuz
fact' est e int' mortuos liber. liber videl3 a pcto inter
pctores. Solus naq3 int' filios ada. libertatez q̃ uendicat
a pcto. qui pctm no fecit. nec inuent' est dolus i ore ei'.
Porro 2 a miseria que e pena pcti. huit nichominus
libertate. s3 potentia no actu. Nemo qppe tollebat aiaz
ei' ab eo. s3 ipe ponebat ea. Deniq3 teste ppha. oblat'
e qr ipe uoluit. sic cu uoluit natus ex muliere fact'
sub lege. ut eos qui sub lege redimeret. fuit itaq3 2 ipe
sub lege misie. s3 fuit qr uoluit. vt liber int' miseros 2
pctores utruq3 iugu scilicet miserie 2 pcti a ceruicib3 excuteret.
habuit itaq3 totas tres libertates. pmã ex huma
na simul 2 diuina natura. reliquas ex diuina pote
ntia. Quaz duas posteriores. utru 2 pmus ho hueit
i paradiso. uel quomo. uel quatinus eas huit. postea
videbimus. hoc aut indubitat' sciendũ utraq3 ple
na atq3 pfectam pfectis iam aiab3 carne solutis. cu
deo pariter 2 xpo eius atq3 angelis sup celestib'. Nam
sctis aiab3 2si nec du corpora receperit. deest quide
de gla. s3 nichil prorsus inest de misia. Verũ libtas
a necitate. eque 2 indifferent' deo uniusq3 ta bone
qm male rónali couenit creature. Nec pcto nec
misia amittit' vel minuit'. nec maior i iusto e
qm in pctore. nec plenior i angelo qm in hoie. Quo

ad bonum conuersus per gratiam humane uoluntatis
consensus eo libere bonum. et in bono liberum hominem facit quo
uoluntarius efficitur, non inuitus protrahitur. sic sponte deuo
lutus in malum. in malo nichilominus tam liberum quam spontaneum
constituit, sua utique voluntate ductus. non aliunde coactus
vt malus sit. Et sic celestis angelus aut et ipse deus per
manet liber bonus. propria vz uoluntate. non aliqua ex
trinseca. sic profecto diabolus eque in malum et
corruit et perstitit. suo utique uoluntario nutu. non alie
no impulsu. Manet ergo libertas uoluntatis ubi
etiam fit captiuitas mentis tam plena quidem in malis
quam in bonis. sed in bonis quidem ordinatior. tam integra
quoque pro suo modo in creatura quam in creatore. sed
in illo potentior. Quod at solent homines conqueri et di
cere. volo habere bonam uoluntatem et non possum. nequaquam aper
hunc prescribit libertati. ut quasi vim aut neces
sitatem in hac parte uoluntas patiatur. sed plane illa li
bertatem que dicitur a peccato se carere testatur. Nam qui
vult habere bonam uoluntatem, probat se habere uoluntatem.
Non enim vult habere bonam nisi per uoluntatem. Est si uo
luntate et libertate. sed libertate a necessitate non a peccato.
Nempe ut non ualeat cum uelit habere bonam, sentit sibi
quidem deesse libertatem. sed profecto libertatem a peccato. quo utique
dolet premi. non primi voluntate. quoque iam proculdubio
ut cuique bona habet ubi habere uult. Bonum quippe est quod
vult nec posset bonum uelle, nisi bona voluntate. sic

nec uelle malum. nisi mala uoluntate. Cum bonum uolumus
bona est uoluntas. cum malum uolumus mala est uoluntas.
Vtrobique uoluntas. et ubique libertas. Cedit siquidem uolun
tati necessitas. Cum autem non ualemus quod uolumus. sentimus quod
ipsam quodammodo libertatem peccato esse captiuam. uel miseriam.
non tamen amissam. Ex hac ergo tantum libertate qua liberum est
uoluntati seipsam iudicare. uel bonam si bono uel malam
si malo consenserit. quippe que non nisi uolendo certe
consentire se sentit. liberum arbitrium credimus nominari. Nam
ex illa quam dicimus a peccato. congruentius forsitan liberum consilium.
itemque ex illa que dicitur a miseria. liberum potius complacitum
possit dici. quam liberum arbitrium. Arbitrium quippe iudicium
est. Sicut uero iudicii est discernere quid liceat. uel non liceat.
sic profecto consilii probare quid expediat uel non expedi
at. sic complaciti quoque experiri quid libeat uel non libeat. Vti
nam tam libere nobis consuleremus. quam libere de nobis iudi
camus. ut quemadmodum libere per iudicium licita illicitave
discernimus. ita per consilium et licita tamquam commoda nobis
eligere et illicita tamquam noxia respuere, liberum
haberemus. Tunc enim non solum liberi arbitrii. sed et liberi pro
culdubio consilii. ac per hoc et a peccato liberi essemus. Sed quid
si totum ~~quod libet~~ solum quod expediret uel liceret. et liberet.
Nonne liberi quoque esse complaciti merito diceremur. quippe qui
ab omni prorsus quod displicere potest hoc est ab omni nos
miseria liberos sentiremus. Nunc autem cum multa per
iudicium uel admittenda uel obmittenda esse decer-

namus. que tamen per consilium nequaquam pro iudicio recti
tudinis aut eligimus aut contempnimus. Rursumque non
nulla que tanquam recta et comoda consulta observamus, et ut
beneplacita libenter amplectimur. sed insuper quasi dura ac
molesta vix equanimiter ferre perduramus. liquet ergo
quia liberum nec consilium habemus nec complacitum. Alia questio
est si vel ante peccatum in primo homine huiusmodi, quod suo loco dis
cutietur. Certissime autem habituri sumus cum deo miserante
obtinebimus quod oramus. Fiat voluntas tua sicut in celo
et in terra. hoc nempe complebitur quando id quod nunc cuncte passim
rationali ut iam dictum est creature commune videtur liberum
scilicet a necessitate arbitrium erit et in electis hominibus
ut iam in sanctis est angelis. et tantum a peccato. et tutum a miseria.
probatibus tandem triplicis libertatis felici experientia. que
sit bona voluntas dei ac beneplacens et perfecta. Quod quia
nondum est. sola interim plena integraque manet in
hominibus libertas arbitrii. Nam libertas consilii ex parte tantum.
et hoc in paucis spiritualibus. qui carnem suam crucifixerunt cum
vitiis et concupiscentiis. quatenus non regnet peccatum in eorum
mortali corpore. Porro ut non regnet facit libertas
consilii. ut non desit ex integro. captivitas est liberi ar
bitrii. Cum autem venerit quod perfectum est, tunc evacuabitur
quod ex parte est. hoc est cum plena fuerit libertas consilii
nulla iam captivitas liberi arbitrii. Et hoc est quod quoti
die petimus in oratione cum dicimus deo. Adveniat regnum

tuum. Regnum hoc nec dum ex toto pervenit in nos. cotidie tamen
paulatim adveniat. sensimque in dies. magis ac ma-
gis dilatat terminos suos. in his dumtaxat. quorum per
dei adiutorium. interior homo renovatur de die in diem.
In quantum ergo regnum gratie dilatatur in tantum peccati potestas
diminuitur. Nunquam tamen vero minus est adhuc propter corpus mor-
tis quod aggravat animam. et ob necessitatem terrene inha-
bitationis utique deprimentis sensum multa cogitantem.
necesse habent et qui perfectiores sunt in hac mortalitate
videntur. confiteri et dicere. In multis offendimus omnes. et si di-
xerimus quia peccatum non habemus. nos ipsos seducimus. et veritas in nobis
non est. Quapropter orant et ipsi sine intermissione dicentes adve-
niat regnum tuum. Quod non erit vel in ipsis consummatum
quousque peccatum non solum non regnet in eorum mortali corpore.
sed nec sit omnino. nec esse possit in immortali iam corpore. Et
iam de libertate complaciti in hoc seculo nequam quod dicemus.
ut vix sufficiat diei malitia eius sua. ubi omnis crea-
tura ingemiscit et parturit usque adhuc. vanitati subiecta
non volens. Ubi vita hominis temptatio est super terram. Ubi
viri quoque spirituales qui primitias spiritus iam acceperunt.
ingemiscunt et ipsi intra semetipsos expectantes redemptio-
nem corporis sui. Nunquam ergo inter ista locus ullus est hui-
usmodi libertati. Quid enim quod liberum vero relinquitur
complacito. Ubi totum occupare videtur iniustitia. Neque enim
vel innocentia seu iustitia quemadmodum a peccato ita et
ab iniustitia tute esse hic poterunt. Ubi iustus exclamat.

Infelix ego homo. quis me liberabit de corpore mortis
huius? Certe. Facte sunt michi lacrime mee panes die ac nocte.
Ubi noctes diesque in merore continuantur nullum profecto
spatium temporis complacito vacuum relinquitur. Denique
quis volunt pie vivere in christo. ipsi magis persecutionem
patiuntur. quoniam iudicium a domo dei incipit. Et de proprio
amicis inquies incipite. Sed et si non virtus. vitium forte
in tuto est. et aliqua ex parte interim ferri potest complacito.
cavere miseria. Absit. Nam qui letatur cum male fecerit
et exultat in rebus pessimis tale est quod facit. quale
eo videtur frenetici. Nulla autem verior miseria quam falsa
letitia. Denique in tantum miseria est quod videtur felicitas
in hoc seculo. Ut sapiens dicat. melius est ire ad domum
luctus quam ad domum convivii. Est quidem in bonis corporis
non nulla iocunditas. videlicet in edendo. bibendo. calefa
ciendo ceterisque talibus fomentis. ut tetumentis carnis.
Sed numquid vel ista vacat aliquatenus a miseria.
Bonus est panis si esurienti. potus delectat. si sitienti.
Denique saturato cibus potusque iam nequaquam sunt grata
sed gravia. Tolle famem. et panem non curabis. Tolle
sitim. et limpidissimum fontem ac si paludem respicies.
Similiter umbram non querit nisi estuans. Solem non
curat nisi algens sive caligans. Alioquin nichil horum
libebit. si non precesserit urgens necessitas. Que si
perfecte tollatur e rebus. statim in tedium atque mole
stiam convertetur ipsa que videtur in his esse iocunditas.

E

R R

O

Fateduz igitur & in hac parte ome qd e presentis ~~vite~~
uite, occupare miseriam. nisi qr i continuis tribulatio
nib; grauior labor, leuiores utiqz, qualiscuqz
st cosolato. & du forte pro tpre ac rez euetibus
uicissim gauia leuiaqz succedut: minor ex
pientia aliqua misie uidet int polato. ut cu ali
quado post expta plura grauissima, i minus for
te molesta euaditur, felicitas putet. Nu tandez
fatedu est eos qui p excessuz cotemplatonis rap
ti qnqz in spu. quatuluqz de supne felicitatis dul
cedine degustare sufficiut: toties ee liberos amisia,
qoties sic excedut. his plane qd negadu no est.
etia in hac carne, raro licet raptimqz coplaciti
libtate fruiti, qui cu maria optima parte
elegerut. que no auferet ab eis. Qui ei iaz tenet
qd auferedum no e. expiut utiqz qd futuru e.
Sz qd futuru e felicitas e. Porro felicitas & mi
sia eode tpre simul ee no possut. Quoties igit
p spm illam ~~no sentiut~~ participat: toties ista
non sentiut. Itaqz i hac uita soli cotemplati
ui possut utcuqz frui libertate coplaciti. & hac
ex parte. & parte satis modica. uiceqz rarissima.
Porro libtate cosilij fruut etia quilibet iusti
ex parte qde sz no modica. Ceteru libertas arbitrij
ut sup aliqdo patuit cuctis parit rone utetibus
couenit. no minor qppe cu inst e. in malis qz i bonis

tam plena in hoc seculo quam in futuro. Sed hoc aperte
monstratum esse puto quod hec ipsa tamen libertas adhuc quo
dammodo captiva tenetur, quod in illa due alie libertates
minime aut minus plene comitantur. Nec aliu-
nde ille nec defectus venit, de quo apostolus: ut non quecun
que vultis illa aut illa faciatis. Velle siquidem
inest nobis ex libero arbitrio, non etiam posse quod volumus.
Non dico velle bonum, aut velle malum, sed velle
tantum. Velle enim bonum profectus est, velle malum defectus,
velle vero simpliciter ipsum est quod vel proficit, vel de-
ficit. Porro ut esset, creans gratia fecit; ut proficiat
salvans gratia facit; ut deficiat, ipsum se deicit. Itaque
liberum arbitrium nos facit volentes, gratia benivolentes. Ex
ipso nobis est velle, ex ipsa bonum velle. Quemadmo
dum namque aliud est timere simpliciter, aliud timere
deum, et aliud amare, et aliud amare deum; ita
quoque aliud est velle, aliud velle bonum. Timere quippe
qde et amare simpliciter prolata affectiones; cum additamento
mento autem virtutes significat. Simplices nempe af-
fectiones insunt nobis naturaliter tamquam ex nobis,
additamenta ex gratia. Nec aliud profecto est, nisi quod
gratia ordinat quas donavit creatio, ut nil
aliud sint virtutes nisi ordinate affectiones.
Scriptum est de quibusdam quod illic trepidassent

timore non erat timor. Timor fuit. sed inordi
natus. Ordinare illum volebat dominus in discipulis
cum diceret. Ostendam uobis quem timeatis de beatis. Et da
uid. Venite autem filii audite me, timorem domini
docebo uos. Item de amore inordinato. arguebat
homines qui dicebat. Ego lux ueni in hunc mundum
et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Idcir
co postulat sponsa in canticis dicens. Ordinate in
me caritatem. Similiter et quia de inordinata uolun
tate, arguebat. cum dicebat. Nescitis quid petatis.
Sed ad lineam rectitudinis edocti sunt distortam reducere
uoluntatem. cum audierunt. Potestis bibere calicem quem
ego bibiturus sum. Et tunc quidem uerbo. sed postmo
dum etiam exemplo. uoluntatem ordinare docebat cum
orans instante passione, ut transferretur ab eo calix
statim subiecit. Verumtamen non sicut ego uolo. sed quod tu uis.
A deo est uelle. quo et timere. quo et amare in conditione
accepimus nature. ut essemus aliqua creatura. Velle
autem bonum quomodo timere deum. quo et amare deum accepimus
in uisitatione gratie. ut simus dei creatura. Creati
quippe quodammodo sumus in libera uoluntate. quasi dei effi
cimur. per bonam uoluntatem. Porro bonam facit qui
liberam facit. et ad hoc bonam. ut simus initium aliquod
creature eius. Quam expedit profecto nobis magis
omnino non fuisse quam nostros permanere. Nam qui uoluerunt
sui esse. utique sicut dii scientes bonum et malum. facti sunt

non tamen iam sui. sed et diaboli. Itaque libera voluntas nos fac
nit nostros. mala diaboli. bona dei. Ad hoc pertinet quod dicitur.
Novit dominus qui sunt eius. Nam illis qui non sunt eius.
Amen dico vobis nescio vos. Dum ergo per malam voluntatem
sumus diaboli. quodammodo non interim non sumus dei. sic cum
per bonam voluntatem efficimur dei. desinimus esse iam diaboli.
Nemo siquidem potest duobus dominis servire. Ceterum sive
dei sumus. sive diaboli. non tamen similiter desinimus
esse nostri. Manet quippe utrobique libertas arbitrii. per quam et
maneat causa meriti. quatenus merito vel puniamur mali. quod utique
liberi ex propria voluntate efficimur. vel glorificemur boni. quod
nisi eque voluntarii esse non possumus. Sane diabolo nostra nos
mancipat voluntas. non ipsius potestas. deo subicit eius gratia. non
nostra voluntas. Nostra quippe voluntas bona quod fateri dubium non est.
a bono deo creata. perfecta tamen non erit. quousque suo cre
atori perfecte subiecta non sit. Absit autem ut ipsi nostri ipsius
perfectionem. deo autem tantum creationem tribuamus. cum longe
nimirum melius sit esse perfecta quam factam. et dictu ipso
nefas videatur. deo quod minus. nobis quod excellentius sit at
tribuere. Sentiens denique apostolus. quid ex natura esset.
quid ex gratia expectasset aiebat. Velle adiacet mihi. perficere
non invenio. Sciebat profecto velle quidem sibi inesse ex
ex libero arbitrio. sed ut ipsum velle perfectum haberet, gratiam
se hoc necessariam. Si enim velle malum defectus quidem est voluntatis
utique bonum velle profectus eiusdem erit. Sufficere autem ad
omne quod volumus bonum. ipsius profectio. Ut ergo velle nostrum

quod ex libero arbitrio habemus perfectum habeamus, duplici gratie
munere indigemus. et vero videlicet sapere, quod est volun
tatis ad bonum conversio. et pleno etiam posse, quod est eiusdem
in bono confirmatio. Porro perfecta conversio ad bonum, ut
nil libeat nisi quod deceat vel liceat. perfecta in bono confirma
tio, ut nil desit iam quod libeat. Tunc demum perfecta erit vo
luntas, cum plene fuerit bona, et bene plena. Habet siquidem
duplex in se bonum ab initio sui. unum quidem generale
ex sola creatione, quod a bono scilicet deo, non potuit crea
ri nisi bona. secundum quod vidit deus cuncta que fecerat et erant valde
bona. Alterum speciale ex libertate arbitrii, in qua ad yma
ginem utique ipsius qui creavit est condita. Quod si his du
obus bonis accedat et tertium, conversio ad creatorem, reputabitur
non inmerito perfecte bona. Bonum minimum in universitate,
melius in suo genere, optimum ex sui ordinatione. Est autem
ordinatio omnimoda conversio voluntatis ad deum, et ex tota se
voluntaria devotaque subiectio. Huic quantum perfecte iusti
tie debetur immo inseritur glorie plenitudo, quia sic se comitantur
duo ista, ut nec iusticie possit haberi perfectio nisi in ple
na gloria, nec glorie plenitudo absque perfecta iustitia.
Merito denique talis iustitia non erit sine gloria, cum gloria
vera non sit nisi de tali iustitia. Unde recte dicitur. Beati qui e
suriunt iustitiam et sitiunt, quoniam ipsi saturabuntur. Hec sunt
illa duo que supra notavimus. verum sapere et plenum posse.
Ut sapere ad iustitiam, posse referatur ad gloriam. Sed verum
et plenum addita sunt, alterum ad distinctionem sapientie carnis
que mors est. alterum sapientie mundi que stultitia est apud deum.

qua ꝯ ſapietes ſt apud ſeipos hoies. ſapietes inquã ut
faciat mala. altum ad illoꝝ differetia. de quib; dr.
potetes potēter tormēta patientur. Nã uerꝫ ſapere
aut plenu poſſe. dīo no inuenitur. niſi ubi libero ar
bitro. ia illa duo coniucta ſt. que ite ſupius memoraui
liberꝫ uidelz ꝯſiliu. libiuꝫ qꝫ ꝯplaciti. Solu profecto di
xim iūc ſapiete. plene qꝫ potete. cui ia no tm uelle
adiacet. ex libo arbitro. ſꝫ ex reliquijs ꝗqꝫ duob; in
ueit ꝯpſtere. du nec ualeat uelle qd mālu ſit.
nec carere qd uelit. quoꝝ altiꝫ ē ex libertate ꝯſilij.
uerꝫ ſape. altum ex libertate ꝯplaciti, plenu poſſe.
Sꝫ quis. talis ac tat eſt in hoib;. qui hr glorietur.
aut ubi aut qn iſtud obtinet. Nūqd nã in hc
ſeculo. Sꝫ ſi quis eēt ei mior, maior eēt paulo q eo
fteter dies. Pfecē aut no inuēio. Nūqd Adã in pa
diſo. Sꝫ ſi huiſſ. nūqᵃ exul eēt a paradiſo. Locus
puidedi qd ſup diſtulim. utꝛu ſcilꝫ totas tres. illas
quas dixim libertates. idē ſt. Arbitrij. ꝯſilij. ꝯpla
citi. uel alijs noib;. Anecitate. a pc̄to. a miſia.
pmi hoies in paradiſo hūūnt. an tm duas. an una
ſolum. et de pma qdꝫ ia nlla qſtio ē. ſi meminim
q apte. ꝯ iuſtis ea ꝯ pctorib;. in ee ꝯqlit, ex ato ſupioꝛ
edocuit. De duab; reliquis qrit; no imito. an
utqꝫ eas Adã hūit. aut ambas. aut uel una.
Nam ſi nllã hūit. qd amiſit. Arbitrij utiqꝫ li
btate. tã poſt pctm. q an ſemp tenuit ꝯcouiſſiꝫ

Si ergo nil amisit. qđ ei obfuit eiectu fuisse de paradyso.
Qz si vna qualibz illaꝝ huit. quo amisit. Na certu ē qz
ex quo ꝑcauit. nec a pcco ꝯsꝰ, ñ amissa, manēs
ī corpore liber fuit. Ceterz nullatenꝰ quācūqz illaꝝ semel
accepit. amictē potuit. Alioqn pffm nec sape nec posse
mīx qđ qđe duo hec supiꝰ diffinita sꝰt, huisse conuincitur.
qz nimirz ꝯ velle, potuit qđ no debuit. ꝯ recipe qđ noluit.
An dicedus ē aliquo qđe modo illas huisse, ſꝫ qz no plena-
rie, potuisse amictē. Habz siqde una qqz illaꝝ duos gra
dus, supiore ꝯ inferiore. Supior, libertas ꝯsilij est,
no posse peccare. Inferior, posse no peccare. Supior
libertas ꝯplaciti. no posse turbarj. Inferior, posse no
turbarj. Itaqz inferiore utriusqz libertatis gradu. simł
cu plena libertate arbitrij. homo in sui ꝯditione accepit.
ꝯ de utrqz ꝯruit cu ꝑcauit. Corruit at de posse no peccare
in no posse no ꝑcare, amissa ex toto libtate ꝯsilij. Itēqz de
posse no turbari. in no posse no turbarj. amissa ex toto ꝯ
placiti libtate. Sola remāsit ad pena libertas arbitrij. ꝑ
qua utiqz cetas amisit. ipam tam̄ amictē no potuit.
P propꝛaz qppe uolutate seruꝰ fcs pcti. mito ꝑdidit
libtate ꝯsilij. Porro p pcm fact' debitor mortis. quo
ia retinē ualebat. libertate ꝯplaciti. De tbꝰ ḡº liberta
tibꝰ quas acceꝑat. abutēdo illa q̄ d' arbitrij. reliqs se
se ꝑuauit. Ideo at abusus ē. q' illa cu accepissꝫ ad
gloria, couertit sibi ī ꝯtumelia. iux testimoniu
scripture dictis. Ho cu in honore eet. no intellxit

copat̃ ẽ iumtis insipientibꝫ. ⁊ similis fc̃s est ill'. Soli inter animantia datũ ẽ hoi potuisse peccare. ob p̄rogatiuã libi arbitrij. Datũ ẽ aũt, ut nõ ut p̄ĩn peccaret. ſꝫ ut gloriosioꝛ appereret si nõ peccaret. cũ peccare possꝫ. Q̃d naqꝫ gloriosius ei ẽẽ potat. q̃ᵐ si de ipo dicet̃ qđ ſ̃ptura p̄hibet dices. Quis est hic ⁊ laudabim' eũ. Bñ ita laudad'. fecit ei mirabilia ĩ uita sua. Que. Qui potuit inq̃t trãsgredi. ⁊ nõ ẽ trãsgressus. ⁊ facere mala. ⁊ nõ fecit. Hunc q̃ᵒ honoꝛe q̃ᵐ diu absqꝫ p̄fuit, huauit. amisit, cũ peccauit. peccauit at q̃ꝛ ei liberũ fuit. Nec aliud p̄fecto liberũ. nisi ex lib'tate arbitrij. de qua utiqꝫ inerat ei possibilitas peccadi. Nec fuit tamẽ culpa dantis. ſꝫ abutẽtis. qui ipam uꝫ facultate. conuertit ĩ usũ peccadi. quã acceperat ad gl'am nõ peccadi. Nã si peccauit ex posse quod accepit. nõ tñ q̃ꝛ potuit ſꝫ quia uoluit. Nec ei p̄uaricatẽ diabolo ⁊ angelis ei'. et alij p̄uaricati s̃t. nõ quia nõ potuerẽt ſꝫ q̃ꝛ noluerẽt. peccati peccatis q̃ᵒ lapsus nõ dono ascribend' est potestatis. ſꝫ uitio uolutatis. Lapsus tñ ex uolutate. nõ eque ex uolutate resurgere ĩ aliberũ habet. q̃ꝛ ⁊ si datũ uolutati posse stare ne caderet. nõ tñ resurgere si cadet. Nõ ei tã facile quis ualet exire de fouea. q̃ᵐ facile in eã labi. Cecidit sola uolutate homo in fouea p̄cti. ſꝫ nõ uolutate sufficit ⁊ posse resurgere. cũ iam ⁊ si uelit nõ possit non

peccare.

peccare. Quid ergo? Periit liberum arbitrium, quia non potest
non peccare? Nequaquam, sed liberum perdidit consilium, consilium,
per quod prius habuit posse non peccare. quo et quod iam non
valet utique non turbari, inde misero accidit ut complaciti
quoque libertatem amisit, per quam et ante habuit posse non
turbari. Manet ergo et post peccatum liberum arbitrium, etsi
miserum, tamen integrum. Et quod se per se homo non sufficit excutere
a peccato sive miseria, non liberi arbitrii significat destruc-
tionem, sed duarum reliquarum libertatum privationem. Neque
enim ad liberum arbitrium quod tum in se est pertinet, aut aliquando perti-
nuit posse vel sapere, sed tantum velle, nec potentem facit
creaturam nec sapientem, sed tantum volentem. Non ergo si potens,
sed tantum si volens esse desierit, liberum arbitrium amisisse
putanda erit. Ubi enim non est voluntas nec libertas.
Non dico si velle bonum, sed si velle omnino creatura desi-
erit. fatendum sine contradictione, ubi non iam bonitas
sed ipsa ex toto voluntas perit, et liberum deperire arbitrium.
Nam si velle bonum tantum non potuit, signum est quod ei defuit
liberum non arbitrium, sed consilium. Si autem non quidem velle, sed ad
id quod vult iam bonum ei posse defuit, noverit sibi deesse
liberum complacitum, non liberum perisse arbitrium. Si ergo liberum
arbitrium ubique sequitur voluntatem, ut nisi illa penitus
esse desinat, isto non careat, voluntas vero sicut in bono
ita et in malo aeque perdurat. aeque profecto et liberum
arbitrium tam in malo quam in bono integrum perseverat.

et quo voluntas posita in miseria, non desinit voluntas
sed dicitur et est misera voluntas. ita nec liberum desinere
sive quantum in se est aliquatenus minui potuit quecumque
adversitas vel necessitas. Sed licet utrumque pariter sine sui di
minutione produceret. non tamen pariter sicut de bono potuit
per se in malum corruere. ita quoque per se de malo in bonum
potuit respirare. Et quid mirum si iacens non valet per se
resurgere. quod stans in aliquod melius nullo suo conatu
valet proficere. Denique dum adhuc duas alias liberta
tes ex aliqua parte secum haberet, non potuit de inferioribus
illarum gradibus ad superiores ascendere. hoc est de posse
non peccare. et posse non turbari. ad non posse peccare.
et non posse turbari. De quibus libertatibus illis etiam utrumque
adiutum non prevaluit. tamen de bono se in melius extende
re. et quanto minus eisdem prorsus destitutum de malo iam in
id quod sub bonum est. potuit per se ipsum emergere. Habet ergo
homo necessarium, dei virtutem et dei sapientiam, Christum. qui
ex eo quod sapientia est. verum ei sapere refundat, in restau
rationem liberi consilii. et ex eo quod virtus est, plenum
posse restituat. in reparationem liberi complaciti. quatenus
ex altero perfecte bonus peccatum nesciat. et ex altero plene
beatus adversum nil sentiat. Sed sane ista perfectio in fu
tura vita expectatur. et quando nunc utraque amissa liber
tas libero arbitrio plenarie restaurabitur. non quo
iusto cuivis in hoc seculo. quantum quoque perfecto. et non quo
modo vel ipsis primis hominibus datum fuit eas habere in paradiso.

dispo. sed sic iam nec angeli possident in celo. Interim suffi-
ciat in hoc corpore mortis atque in hoc seculo nequam.
ex libertate quidem consilii peccato non obedire in concupi-
scentia. Ex libertate autem complaciti adversa non formi-
dare pro iustitia. Est autem in hac carne peccati et in hac
diei malitia non mediocre super. peccato et si non ex toto
carere, certe non consentire. Et est non posse par-
um adversa et si non dum omnino feliciter non sentire, viri-
liter tamen pro veritate contempnere. Discedunt sane hec
interim nobis e libertate consilii. iam libertate arbitrii
non abuti. ut plene quandoque frui possimus libertate
complaciti. Sic perfecto dei ymaginem. sic antiquo
honori illi capescendo quem perpetuum amisimus. per gratiam
reparamur. et beatus qui dici audire merebitur. Quis
est hic et laudabimus eum. fecit enim mirabilia in vita
sua. et qui potuit transgredi et non est transgressus.
facere mala et non fecit. Puto autem in his tribus liber-
tatibus ipsam ad quam conditi sumus conditoris yma-
ginem atque similitudinem contineri. Et ymaginem
quidem in libertate arbitrii. in reliquis duabus liberta-
tibus quandam consignari similitudinem. hinc est
fortassis quod solum liberum arbitrium sui omnino defectum
sive diminutionem non patitur. quia in ipso potissimum eterne
et incommutabilis divinitatis substantiva quedam
ymago impressa videatur. Nam et si habuerit initium

nescit tamen crastinum nec de iustitia vel gloria capit augmentum nec de peccato vel miseria detrimentum. Quid eternitati similius que non sit eternitas? Porro in aliis duabus libertatibus, quoniam non solum ex parte minui, sed ex toto amitti possunt, accidentalis quedam magis similitudo sapientie atque potentie divine ymagini superducta cognoscitur. Denique et amisimus illas per culpam, et recuperavimus per gratiam, et cotidie alii quidem plus, alii minus, aut in ipsis proficimus aut ab ipsis deficimus. Possunt et sic amitti, ut iam valeat recuperari. possunt et ita possideri, ut nec amitti queat aliquo modo vel minui. Huius bipertite similitudinis sapientie et potentie dei, non quidem gradu summo, sed qui ipsi tamen esset proximior, homo in paradiso conditus est. Quid enim vicinius ad non posse peccare vel turbari, in quo utique iam factos angelos stare, et deum semper esse dubium non est, quam posse et non peccare et non turbari, in quo homo profecto creatus est? A quo illo per peccatum, immo nobis in illo et cum illo corruentibus, rursum per gratiam, non quidem ipsum, sed pro ipso quendam inferiorem gradum recepimus. Neque enim hic possumus penitus esse sine peccato seu miseria, possumus tamen gratia iuvante nec peccato superari nec miseria. Quamquam in scriptura legatur: Omne quod natum est ex deo non peccat. Sed hoc dictum est de predestinatis ad vitam, non quod omnino non peccent, sed quod peccatum ipsis non imputetur, quod vel punitur condigna penitentia, vel in caritate absconditur. Caritas quippe operit

multitudine peccatorum. Beati quorum remisse sunt iniqui
tates. et quorum tecta sunt peccata. et beatus vir cui non impu
tabit dominus peccatum. Divine quoque similitudinis summum
gradum summi angeli tenent. et nos infimum. adam
tenuit medium. porro demones nullum. Superius
nempe spiritibus datum est sine peccato et miseria perdurare.
Ade autem absque quidem esse, sed non etiam permanere. Nobis
vero neque nec esse quidem absque his. nec abipsis posse rece
dere. Ceterum diabolus et membra eius. sicut numquam voluit
reluctari peccato. sic numquam possunt pena declinare peccati.
Cum ergo due iste libertates consilii scilicet atque complaciti
per quas rationali creature vera sapientia atque potentia
ministratur. ita deo prout vult ~~ministrare~~ dispen
sante. quibusque pro causis locis. temporibus varietur.
quatenus in terris modice. in celestibus plenarie. me
diocriter in paradiso. apud inferos nullatenus habeatur.
libertas vero arbitrii de ipso quo condita est statu aliqua
tenus non mutetur. sed equaliter semper quantum in se est
celis, terris inferis possideatur. merito ille similitudini
hec ymagini deputatur. Et quidem apud inferos quod utraque
libertas pierit. ille scilicet que ad similitudinem pertinere dicuntur
scripturarum testatur auctoritas. Nam verum illic sapere quod
utique de consilii libertate concipitur, omnino non esse. locus ille ma
nifestat ubi legitur. Quodcumque potest manus tua facere. con
stanter operare. quia nec opus. nec ratio. nec sapientia e

apud inferos quo tu properas. porro de potencia que
per libertate complaciti dati euangelium sic loquitur.
ligatis manibus a pedibus proicite eum in tenebras
exteriores. Quid nempe manuum pedumque ligato. nisi
omnimoda potestatis ablato. Sed dicit aliquis. Quo
non est ibi aliquod sapere. ubi mala que tollerantur
cogunt penitere malorum que facta sunt. Nunquid autem
in tormentis quempiam non penitere, aut penitere mali
non est sapere. Hoc autem recte opponeretur. si opus tantum
peccati non voluntas mala puniret. Nulli quippe dubium
est quod nemo in tormentis positus actu iterare peccati
delectet. Verumtamen si voluntas et in tormentis mala
perdurat. quid ponderis habet operis abnegatio ut
ideo sapere quis putetur quod iam in medijs flammis luxu
riari non libeat. Denique in maliuola animam non
introibit sapientia. Unde autem probabimus quod mala et
in penis voluntas perseveret. Certe ut certa obmit
tam nollet omnino puniri. Iustum est autem puniri quem
punienda commeruit. Nolunt ergo quod iustum est. Sed
qui non vult quod iustum est. iusta ei voluntas non est. Eo
ergo iniusta. ac per hoc et mala est. voluntas que iusti
tie non concordat. Duo sunt que iniusta comprobant
voluntatem. vel cum peccare. vel cum peccasse impune
libeat. Quibus ergo peccare libuit quamdiu. cum
iam non possunt. multum mane volunt. quod peccauerit.
Et quod in hoc nec sapiencie quid bone voluntatis appa
ret. Sed esto penitet eos peccasse. Nunquid non

tamē si optio det̃. malit adhuc peccare. q̃ penã
sustinẽ pecti. Et tn̄ illud iniquū est. hoc iustū est.
Quādo uero bona uoluntas que mag̃ qd' iniquū
q̃ qd' iustū est eligeret. Ceterū nō uere penitet
q nō tam dolet sibi seuixisse. q̃ hec ipm̄ iam non
posse. Deniq3 foris ostendit' qd intus agat'. Nā
q̃ diu corp' uiuit in flāma. tamdiu cōstat in ma
litia psistere uoluntate. Itaq3 de similitudine q
in consiliis erāt cōplaciti libertate cōtinet'. apud
inferos penit' nichil ē. nec ee pot. ymaginē tn̄
et illic pliburz arbitrii imobilis pmanere. Sz neq3
i hoc seculo eā inueniri quispiā possz similitudo.
si adhuc hec feda. q deformis iacuisset ymago. si
nō euangelica illa mulier lucernā accēderet. id est sa
pientia in carne appareret. euerteret domū uidelicet
vitiorū. dragmā suā requireret quā perdiderat. hoc ē yma
ginē suam. que natiuā spoliata decore. sb' pelle
pecti sordens tanq̃ in puluere latitabat. inuentam
tergeret. q tolleret de regione dissimilitudinis.
pstinaq3 in spetie reformata similē faceret illā in
gloria scōrū. imo sibi ipi p oīa redderet q̃ēq3 con
formē cū illud scripture vidzlz cōpleret. Scimus
q: cū apparuit similes ei erim'. qm uidebim' eū
sicuti est. Et reuera cuy poti' id opis cōgruebat

qs dei filio. qui cu sit splendor et figura sbstātie
pris portās verbo universa, ex utroqz munitus
apparuit. et vn reformaret deforme. et un debile
confortaret. du et de splendore figure fugās tene
bras petorū redderet sapiētē. Ex virtute ubi
cotra tirānidē domū potētez efficeret. Ve
nit ergo ipa forma cui formādu erat liberū arbitriū
qr ut pstina recapēt formā ex illa erat reforma
dum ex qua fuerat et formatu. forma aūt sapia
ē. Conformato ut fiat ymago in corpore. qd
facit in orbe. Porro illa attingit a fine usqz ad
fine fortit. et disponit oia suauit. Attingit a
fine usqz ad fine. hoc ē a sumo celo usqz ad infe
riores partes terē. A maio angelo usqz ad in
minimu vmiculu. Attingit aūt fortit. non
qdem mobili discursione. vel locali diffusione.
sz subiecte creature tm officiali aministratone.
sz sbstātiali quada et ubiqz psenti fortitudine. qua
utiqz univsa potētissime mouet, ordinat am
ministrat. Et hec oia nulla sui cogit facere
nccitate. nec ei aliqua in his laborat difficul
tate. sz disponit oia suauit, placida uoluntate.
vel certe attingit a fine usqz ad fine. hoc ē ab
ortu creature usqz ad fine destinatu a creatore.

siue in que urget natura. siue que accelerat
causa. siue que concedit gra. Attingit fortit(er)
du nil euenit. qd no prout uult potentia pordi
net prouidentia. Sic ergo a libero arbitrio. suo
conet(ur) preesse corpori. ut preest sapientia orbi. et
Attingens ipm a fine usque ad fine fortit(er) im
pans scilicet singulis sensibus et artubus tam
potenter. quatenus non sinat regnare pecm in suo
mortali corpore. n membra sua det arma iniqui
tatis s(ed) exhibeat seruire iustitie. et ita ia no erit
homo seruus pcti. cu pecm no fecit. a quo utique
liberatus. ia libertate recuparare cosilij. ia uen
dicare incipiet dignitate. dum diuina in se
codigna uestierit similitudine. immo antiqua
reparauit uenustate. Curet aut hec agere
non min(us) suauit(er) q(uam) fortit(er). hoc e no ex tristitia
aut ex necessitate. qd est initiu no plenitudo sapie.
s(ed) prompta et alacri uolutate. q(uod) facit acceptu
sacrificiu. qm ilare datore diligit deus. Sicque
p oia imitabitur sapiam. du et uitijs resistet
fortit(er). et i cosciencia requiescet suauit(er). Verum
cui ad talia puocam(ur) exeplo indigem(us) adiuto
rio. q(uo) ipi uidelicet per ipam cofirmem(ur). atque in
eadem ymagine trasformem(ur). a claritate

in claritate tanquam a domino spiritu. Ergo si a domino spiritu iam non a libero arbitrio. Nemo proinde putet ideo dictum liberum arbitrium. quod equa inter bonum et malum potestate vel facilitate versetur. cum cadere possit quis potuit. non autem resurgere nisi per domini spiritum. Alioquin nec deus nec angeli sancti. cum ita sint boni. ut non possint esse et mali. nec prevaricatores item angeli cum ita sint mali. ut iam non valeant esse boni. liberi arbitrii esse dicentur. Sed et nos illud post resurrectionem amissuri sumus. quando utique inseparabiliter alii bonis alii malis admixti fuerimus. Ceterum nec deus caret libero arbitrio. nec diabolus. quoniam quod ille esse non potest malus. non infirma facit necessitas. sed firma in bono voluntas. et voluntaria firmitas. Et quod iste non valet in bonum respirare. non aliena facit violenta oppressio. sed sua ipsius in malo obstinata voluntas ac voluntaria. Nunc igitur ex eo potius liberum dicitur arbitrium. quod sive in bono sive in malo eque liberam faciat voluntatem. cum nec bonus quispiam nec item dici malus debeat. aut esse valeat. nisi volens. Tali ratione non incongrue dicimur ad bonum sic. et ad malum. habere equaliter quod ut-

dictum

ubique ubi libet pateret ei. Non quidem in electione facilitas, sed
in voluntate libertas. Hac sane dignitatis divine ut dictum est
prerogativa rationalem singulariter creaturam conditor insigni
ipse vit, quod quemadmodum sui iuris erat, sic et ipsa voluntatis
non necessitatis erat quod bonus erat, ita quoque et illa sui quodam
modo iuris in hac parte existeret, quatenus non nisi sua voluntate
aut mala fieret et iuste damnaretur, aut bona maneret et merito
salvaretur. Non quod ei propria sufficeret voluntas possibilis ad salutem,
sed quod ea nullatenus sine sua voluntate consequeretur. Nemo quippe
preter salvatur invitus. Namque legitur in evangelio: nemo venit ad
me nisi pater traxerit meus eum. Et item in alio loco: Compelle in
trare. Nichil impedit, quia profecto quantoslibet trahere vel
compellere videatur ad salutem benignus pater, qui omnes vult
salvos fieri, nullum tamen iudicat salute dignum, quem ante non
probaverit voluntarium. Hoc autem intendit, cum terret aut percutit,
ut faciat voluntarios, non ut salvet invitos, quatenus
dum de malo in bonum mutat voluntatem, transferat
non auferat libertatem. Quamquam tamen semper non inviti trahi
mur. Nec enim cecus contristatur cum trahitur et Paulus ad
manus tractus est Damascum. Trahi denique spiritualiter volebat
que et hoc ipsum magnopere flagitabat in canticis: Trahe
me, aiat, post te in odore unguentorum tuorum curremus.
Deinde quod ex regione scriptum est: Unusquisque a propria concupi
scentia abstractus et illectus. Et illud: Corpus quod corrum
pitur aggravat animam et deprimit terrena inhabitatio

ſenſu multa cogitatez. Et ite illud apli. Inuenio a
liam lege in membris meis repugnate legi metis
mee q captiuu me ducetez in lege pcti que e in me
bris meis. Hec oia putari poſſunt cogere uolutate.
q pripere libtate. At n̄ q̄tiſlibet quis int' foriſue
teptatonibz uexetur, libera pfecto ſemp q̄tum
ad arbitriu ſpectat uolutas erit. libere qppe de
ſuo nichilominꝰ coſenſu iudicabit. Quantuz
at ptinet ad coſiliu ſiue coplacitu carnis inte
rim concupiſcētia uiteqz miſia reluctāte. mirꝰ
qde ſe liberam ſentit. ſz prorſus no mala. dum
malo no coſentit. Deniqz paulus qui captiuu
ſe in lege pcti trahi coqueritur. haud dubiu quin
ex minꝰ plena libertate conſilij. coſenſum tam
ſanu atqz in bono q̄qz ia ex magna parte ſe hre
liberz gloriatur. Jam non ego inquies opor illud.
Vn hoc cofidis o paule. Quonia coſentio ait le
gi dei. qm bona eſt. Et rurſuz. Condelector e legi
dei. ſm intiore hoiem. Oculo exiſtete ſimplici.
totum corpus lucidu eſſe pſumit. Sano coſenſu
tractu licet pcto. uel captiuu miſia liberz ſe in
bono profiteri no dubitat. Vnde cfidens gnalit
infert. Nichil ergo dapnatonis e his qui ſt in xpo
yheſu. Sed uideamꝰ de his qui penarz mortiſue
timore. fidem ubo teñ negare copulſi ſt. ne for
te iuxta hac aſſtone aut culpa non fuerit.

qui uel uoce negaret. aut cogi in culpa et uolutas
potuit: ut uellet videlicet homo. qd cum et nolle
constiterit: compierit libuz arbitiuz. Quod quia impossi
bile erat. uelle quide et nolle idez eodem tpr.
no potat. qritur un malu neq qm uolentibus
malu debuit imputari. Neqz enim tale e hoc qua
le originale pctm. quo no solu consciens. uez ple
xuitqz et nesciens alia rone constringitur nec du renat'
baptismate. Exempli hui' causa ueniat i mediu pe
trus apostolus. Ipse qppe iussus e negare ueritate.
cotra propiam uoluntate. Siqdez aut negare aut mori
necesse erat. Mori times negauit. Negare nolebat,
sz magis nolebat mori. Itaqz inuit' qde negauit. sz
tam ne moreret. Quod si lingua et no uolutate loqui
homo copulsus e, qd nolebat. no tn uelle aliud qm
uolebat. lingua mota e cont' uoluntate. sz nunqd
et mutata uoluntas. Quid ei uolebat. prorsus
qd erat xpi ee discipulus. Quid loquebatur. Non
noui hoiem. Cur ita. Morte uolebat euadere. Sz
qd istud eminus fuit. Duas apli teneri' uolutates.
Una qua uoluit no mori, penit' inculpabile. altaz
et multu laudabile. qua s' coplacebat qd eet xani'.
In quo culpabr. An in eo. qd metiri qm mori maluit.
Hec plane uoluntas rephensione digna fuit. qua
corporis magis qm aie uoluit suare uita. Os nepe qd metit
occidit anima. Et peccauit ergo. et no absqz consensu ppe

uoluntatis. infirme qdem ꝛ inuite. ꝫ plane inuite libere.
Peccauit at no ꝑnicedo. aut odiendo xpm. ꝫ se minus a
mado. Nec in hunc amore sui. uoluntate metus ille su
bitus. copulsit. ꝫ ee couincit. Jam tunc proculdubio ta
lis erat. ꝫ nesciebat. qn ab illo que latere no poterat
audiuit. Prius qᵃ gallus cantet, ter me negabis. Illa
itaqꝫ uoluntatis infirmitas. p incussum timore nota
no orta notu fecit quaten9 xpm amauit. Notu at
no xpo. ꝫ petro. Nam xps ꝛ ante sciebat qd erat in hoīe.
Quaten9 ergo xpm diligebat in pcordiis qd nesciebat
no est. passa ē illa uoluntas ut cotra se loqueretur.
quaten9 uō se. uoluntarie procldubio consensit. ut p
se loqueretur. Si xpm no amasset no negasset inuitus.
Verꝫ si se amplius no amassꝫ. no negasset aliquaten9.
fatendu igitur hoīem fuisse copulsuꝫ uolutate propaꝫ
ꝛ si no mutare occultare tn. Copulsu inquā non
qdeꝫ recedere ab amore dei. cedere tn aliquatulu amo
ri sui. Quid gᵒ. forte dissoluta ē tota supior assertio
de libertate uoluntatis. qꝛ nimiru inuicta est cogi
potuisse uolūtas. Est plane, ꝫ si cogi ab alio potuit
qᵃ a se ipa. Qꝫ si se seipa coegit, copulsa ꝛ copellens,
uel inuita ubi amittere ibi recipe uisa ē libertatē. Vim qppe
qua sibi ipa intulit a se ptulit. Porro qd a se uolun
tas ptulit. ex uoluntate fuit. qd ex uoluntate fu
it. iam no ex neccitate. ꝫ uoluntariu fuit. Si
at uoluntariu ꝛ liberꝫ. Que sua denīqꝫ ad nega

dum voluntas compulit, compulsus est quod voluit. imo non
compulsus est sed consensit: et non aliene potestatis sed proprie
voluntati. illi utique qua morte omnimodis evadere
voluit. Alioquin quomodo vox muliercule linguam sacram
in verba nefanda formare valuisset, si non lingue
domina voluntas annuisset. Denique cum a se postmo
dum nimio illo temperavit amore, et Christum cepit ut
debuit toto corde, tota anima, tota virtute diligere, nullus
iam valuit minis vel penis extorquere aliquatenus vo
luntati dare linguam arma iniquitati, sed potius audac
ter accomodans veritati. obedire inquit magis oportet
deo quam hominibus. Est sane gemina compulsio. Secundum quam pati aut
aliquid aut agere contra propriam cogimur voluntatem.
Quarum passiva quidem, sicut enim prior illa recte nominatur,
potest nonnumquam fieri absque consensu voluntario, patientis
sed activa nunquam. Proinde malum quod fit in nos, sive
de nobis, non est imputandum nobis si tamen inviti.
Ceterum quod fit et a nobis non iam sine culpa est volun
tatis. Velle plane convincimur, quod non fieret si nollemus.
Est ergo compulsio quedam et activa, sed non habet excusa
tionem cum sit et voluntaria. Cogebatur christianus ne
gare Christum, et quidem dolens, non tamen nisi volens.
Dolebat nimis gladium vitare ferientis. atque illa
talis voluntas illius presidens os aperiebat, non gladius
qui foris apparebat. Porro tale illam esse voluntate

conuinebat gladius no cogebat. Ipa igit se inculpa no gladii impellebat. Deniqz in quibz sana erat illa uoluntas. et occidi potant et flecti negbat. hoc e qd eis pdictu fuerat. faciet in uos quecuqz uoluerit. Sz i mebra no corda. No uos facietis que uoluunt. sz ipi faciet et uos patiemini. et o mebra cruciabut. sz uoluntate no mutabt. Seuiet in carne. aie aut no habebut quid faciat. Sit licet corpus patietis i ptate tor quetis. sz uoluntas e libera. Infirma si fuit seuieco cognoscet. no te cogent si no fuerit. Sane infirmitas ei a se ipa est. sanitas no a se sz a dno spu. Sanat aut cu renouatur. Porro renouat cu quemadmodu dic aplus. docet aplus. speculando glam dei in ea de ymagine trasformat a claritate i claritate tamqa dno spiritu hoc e de uirtute i uirtute tamq a domini spiritu. Int quę utiqz diuinu spiritu et carnis appetitu tenet mediu quedam locum id qd dr in hoie liber arbitrium. i. est humana uoluntas. et tn in deuexo latere motis admodum ardui int utrumqz pedentis. ita in appetitu infirmat p carne. ut nisi sedulo spus adiuuet infirmitate ei p gram; no solu ualeat iustitie q iuxta pphām e sicut motes dei. ascedendo

de uirtute.

de uirtute in uirtute apphendere culmen s; et de uitio
uitio sempr in uitiu suo ipius podere deuoluta ruat in
preps. pgrauata nimis no solum lege pcti originalit me
bus insita. s; incitatiõe q cosuetudine terene inhabitatio
nis usualiter inolita. Qd humane uoluntatis inclz
utruq; grauam uno breuit uersiculo scriptura comemo
rat dicens. Corpus qd corrupit aggrauat aiaz q deprimit
terena inhabitatio sensum multa cogitate. Et hec duo
mortalitatis huius mala sic non nocet s; exercet
no cosentientes. sic no excusant s; dapnat cosentientes.
ut nec salus nec dapnatio ulla roñe sine precedenti co
sensu uoluntario possit haberi. ne qua forte ex parte

libru arbitriu pscribi uideatur libertate arbitrii. Quaobre id qd dr
mercatura liber arbitriu. aut iuste profecto dapnatur.
dum ei ad pctm nulla ui puidicet extrinseca. aut
misericorditer saluatur cui ad iustitia nulla sufficiunt
sua. Sane in his omib; cogitet lector, originalis pec
cati prorsus excipi roñe. De certo libero arbitrio. nec ex
ipm queratur dapnatonis causa. qd ia non dapnat
nisi propria culpa. nec ab ipo salutis merita que sola
saluat misericordia. Cui quippe conatur ad bonu. q cassi
sunt si a gra no adiuuet. q nulli si no excitetur. Ce
teru in malum dicete scriptura proni sunt sensus q cogita
tiones hois. proin no ei a se et no dictu e. s; desursu ut
potius a patre luminu descedere merita putarentur. si tn
inter data optima. q dona pfecta. ipi merito p que

salus etiam cogitetur, merita deputentur. Deus rex noster ante secula cum operatus est salutem in medio terre dona sua que dedit hominibus in merita divisit et premia. ut presentia per liberam possessionem nostra interim fierent merita. et futura per gratuitam sponsionem expectaremus. imo expeteremus ut debita. Utraque paulus commemorans. habetis inquit fructum vestrum in sanctificatione. finem vero vitam eternam. Item et nos ipsi ait primitias spiritus habentes ingemiscimus adoptionem expectantes filiorum dei. primitias spiritus vocans sanctificationem. idest virtutes quibus in presentiarum sanctificamur a spiritu, ut merito consequamur adoptionem. Rursum in euangelio eadem ~~[struck]~~ seculo abrenuntiantibus promittuntur ubi dicitur. Centuplum accipiet et vitam eternam possidebit. Itaque non liberi arbitrii. sed domini est salus. Imo ipse salus. ipse et via est ad salutem. qui ait. Salus populi ego sum. Qui item perhibet ego sum via. Se fecit via qui salus erat et vita. ut non glorietur omnis caro. Si igitur bona vere sunt merita. sicut et patet salus et vita. Et verum est quod ait dauid. Non est qui faciat bonum. non est usque ad unum. Illud videlicet unum de quo item dicitur. Nemo bonus nisi solus deus. Dei sunt proculdubio munera. tam nostra opera quam eius premia. et ipse qui se fecit debitorem in illis. fecit et nos promeritores ex his. Ad que tamen reddenda

merita dignat sibi adhibere creatura ministeria
no quibus egeat. s3 quib p hoc uel de quibus prosit.
Opat ergo cor salute quor noia st in libro uite.
aliqn p creatura sine ipa. aliqn p creatura cotra
ipam. aliqn p creaturaz cu ipsa. Multo profecto
fiut hoibus salubria p inuisibile. rite p racio
nalem creatura. que idcirco dixi fieri sine ipa. qr
no queat intellctu cares esse uel costia. Multa quo
qz multor saluti utilia facit deus p malos siue
hoies siue angelos. s3 qm inuitos ideo cotra ipos.
Nam du nocere cupientes iuuat, q tu alys ualet
utilis actio. tn ipis pueisa nocet intetio. Porro per
quos z cu quib opat deus, boni st angeli ul hoies.
q qd uult deus z agut pacit z uolunt. Qui ei bono
quod ope coplent. uoluntate costituut, op oio qd per
eos deus explicat. ipis coicat. Vn paulus cu bona
plurima que p eu deus fecerat enarrass3. no at
ego ait s3 gra dei mecu. Potuit dice p me. s3 qr min
erat, maluit dice mecu. presumes se no solu opis
esse ministeu pfectu s3 z opantis qdamodo sociu
p cosensum. Vidimus sm triplice dei opatione qua
posuim quid creatura queqz pro suo ministio mereat
Et illa quidez p qua z sine qua fit qd fit. quid mereri
pot. Quid illa cotra qua fit nisi iram. In pma utiqz
nulla. in sequeti mala. in ultima bona merita con

querentur. Nec enim pecudes in quibus bonum aut malum
quodcumque fit, boni quippiam merentur aut mali. non sunt quippe
unde bono vel malo consentiant. Multo autem minus
lapides, cum nec sentiant. Ceterum diabolus vel homo
malus cum urgeat et urget ratione ea qua demeretur sed
non nisi penam pro eo quod a bono dissentiat. Paulus autem quod vo
lens evangelizat, ne simul dispensatio tamen ei credita sit.
et quicumque similiter sapiunt quam quidem ex consensu volun
tatis obedit reposita sibi esse confidit coronam iustitie.
Utitur ergo in salutem suorum irrationali et insensibili cre
atura, tamquam iumento vel instrumento quae iam expleto
opere nusquam erit. Utitur creatura rationali sed malivola
quasi virga discipline, qua correcto filio in igne proicit
tamquam sarmentum inutile. Utitur angelis et hominibus bone
voluntatis tamquam commilitonibus et coadiutoribus suis.
quos parta victoria amplissime munerabit. Denique et
Paulus de se suisque similibus audacter pronuntiat.
Coadiutores enim dei sumus. Ibi itaque deus homini multa be
nigne constituit, ubi per ipsum et cum ipso boni quippiam
operari dignatur instituit. Hic coadiutores dei cooperatores
spiritus sancti promeritores regni nos esse presumimus quod per con
sensum utique voluntarium divine voluntati coniun
gimur. Quid igitur? hoc ergo totum liberi arbitrii
opus? hoc solum est eius meritum quod consentit? Et prorsus.
non quod vel ipse consensus in quo omne meritum consistit

ab ipso sit. cu nec cogitare qd nrm e. qsi cogitare aliqd
a nobis qsi ex nob sufficientes sim. Verba st no mea.
s apostoli. qui ome qd boni pot ee. idest cogitare et
uelle et pficere pro bona uoluntate attribuit deo.
no suo arbitrio. Si ergo deus tria hec. hoc e bonu cogi
tare et uelle et pficere opat in nobis. pmu profec
to sine nobis. secundu nobiscu. tertiu p nos facit. ✝
Siquide immictendo bona cogitatione nos puenit. im
mutado etia mala uoluntate, sibi p consensum iungit.
ministrado et consensui facultate foris uel facilitate
p aptu opus nrm intrius opifex innotescit. Sane
ipi nos preuenire nequaqua possum. Qui at bonu
nemine inueit. nemine saluat que no preueniat.
A deo ergo sine dubio nre fit salutis exordiu. nec p
nos utiq nec nobcu. Ver consensus et opus. et si
no ex nobis. no ia tn sine nobis. Nec primu itaq
i quo quippe nos nil facim. nec ultimu qd eple
uiq extorquet aut timor inutilis. aut simula
tio dapnabilis. s tatu mediu nobis reputat in
meritum. Sola neqe int duz bona uoluntas
sufficit. cetra no prosut, si sola defuit. No prosut
diximus s agenti no cernenti. Valet itaq intentio
ad meritu. actio ad exemplu. utraq puenient
cogitatio tm mr ad excitandu. Caueamus ergo
nec cu hec inuisibilit int nos ac nobiscu actitari

3

sentim⁹. aut nře uolutati attribuam que infir
ma est. aut dei necessitati que nulla est. ſ3 soli
grē que plena ē. Ipa liberū excitat arbitrium
cum seminat cogitatu sanat cu mutat affectu
roborat ut p ducat ad actu. ſuat ne sentiat
defectu. Sic aut ipa cu libero arbitrio opat̃. ut
tatu3 in pmo illud pueniat. in ceteris comitet̃.
ad hoc utiq3 pueniens ut ia sibi deinceps coopetur
Ita tn̄ qđ a sola grā ceptu ē. pariť ab utroq3 pfi
cit̃. ut mixti non sigillati. simul nō uicissim p sin
gulos profect⁹ opent̃. Non partim grā partim libe
rum arbitriu3. ſ3 totu singula ope indiuidue pagat.
Totu qđ hoc ꝛ totu illa. ſ3 ut totu3 in hoc. sic totum
ex illa. Credim⁹ placere lectoꝝ qꝛ a sensu aposto
li nusq̄ʒ recedimus. ꝛ qua quaciesiu3 euaget̃
ōro incade pene ipi⁹ uerba frequeť recidim⁹.
Quid eī aliud nřa sonat qꝫ illud. ergo neq3 uo
lentis neq3 currentis ſ3 miſentis ē dei. Qđ sane
nō ideo dicit quasi quis uelle aut currere possit
ī uanu. ſ3 qꝛ is qui uult ꝛ currit nō in se ſ3 in
illo a quo accepit ꝛ uelle ꝛ currere debeat glo
riari. Deniq3 ait. Quid habes qđ nō accepisti.
Crearis. sanaris. saluaris. Quid hoꝝ tibi ex
te homo. Quid hoꝝ nō impossibile libero arbi
trio. Nec creare qui nō erat. nec iustificare

peccor. nec mortuus potas teipm resuscitare. ut ce
tera ptermicta bona. que aut sanadis nccia st
aut saluadis reposita. Qd dicim de pmo patet
q ultimo. Sz q de medio nemo dubitat. nisi qui
ignorat dei iustitia. q sua uoles costituere iusti
tie dei no est subiect. Quis ei cognoscit creatis
potetia. saluatis glam. q sanatis ignorat iustitia.
Sana me ait q sanabor. saluu fac me q saluus
ero. qm laus me tu es. Iste dei iustitia agscebat
a quo eque spabat ta sanari apcto. qm a iustia
liberari. Et ideo laude illi sua non sic statuebat. x mito
Propt hec q dauid ingeminas. no nob inquit no
nobis sz noi tuo da gloria. cogs utraqz a deo stolam
q iustitie scilicet spectaret q gle. Quis e q igñorat
dei iustitia. qui seipm iustificat. Quis e q se ipm
iustificat. qui mita sibi aliud psumit. qm a gra.
Certum q fecit qd saluaret. etia dat unde saluet.
Ipse inquam mita donat qui fecit quib donaret.
Quid retribua inqt dno. pro omib no que tri
buit. sz q retbuit michi. Et qd est. q quod iust
est. a deo cofitet. ne si utralibet negaret. utruqz
pderet. q amittedo utique unde iustus e. q sic dap
nado qd est. Sz si uelis tertio loco inuenit qd uicis
sim repederet. Calice aut salutaris accipia. Ca
lix salutaris sanguis e saluatoris. Ergo si deest

tibi oro de tuo qd uel sẽruis tui donis retribuas /
unde tibi salutem psumis. Nomē quippe dñi inuoca-
bo. qd nimirū quicūqz inuocauerit saluus erit. Igit'
q recte sapiūt triplicem cõfitent' operatione. no q̃
liberi arbitrij s; diuine gr̃e in ipo. siue de ipo. Pri
ma creatio. s̃a reformatio. t̃cia est cõsumatio. Pmo
nāqz in xpo creati in libtate uoluntatis. scdo re-
formam̄ p xpm in spm libtatis. cū xpo deinde cõ-
sumandi in statu etnitatis. Siqdem qd no erat
in illo creari oportuit. qui erat / p forma reforma-
ri. deforme membra no pfici nisi cū capite. Qd
utiqz tūc cõplebim̄. cū omēs occurrerim̄. in uirū
pfectū. in mensura etatis plenitudis xpi. qn appa-
rente xpo uita nra. apparebim̄ ꝛ nos cū ipo in
gloria. Cum igit' cõsumatio fieri habeat. de nobis
siue ꝛ in nobis. no at a nobis. creatio u° facta sit.
ꝛ sine nob'. sola que nobcū q̃dammō. pp cõsensū
uoluntariū nrm inmerita nobis reputabitur
reformatio. Ipa s. ieiunia nra. uigilie. cõtine-
tia ꝛ opa misericordie. ceteraqz uirtutū exercitia. p
q utiqz cõstat interiore nrm renouari hoiem de
die in diem. dū ꝛ intentio terrenis incuruata
curis. de imis paulatim ad supna resurgit. ꝛ affec-
tio circa carnis desideria languens. sensim in amore
spūs cõualescit. ꝛ memoria ueterum opū turpitu-
dine sordens. nouis bonisqz actib; candidata / in

dies ylareſcit. In his nēpe tribus interioꝛ renouatio cō
ſiſtit. rectitudine ſcilꝫ intētiōis. puritate affectionis.
recordatione bone opationis. p qua bene ḡ conſcīa me
moria renitescit. Verū hec cū certū ſit. diuino in nobis
actitari ſpiritu. dei ſūt muña. Quia nō cū nr̄e volun
tatis aſſenſu. nr̄a ſūt merita. Non enī uos eſtis ait
q loquimini. ſꝫ ſpūs pr̄is uři qui loquit̄ in uobis. Et
apl's. An experimentum inq̄t queritis eius qui in me
loquit̄ xp̄s. Si ḡo xp̄s uel ſpūs ſc̄tꝰ loquit̄ in pau
lo. nō etiam itidē opat̄ in illo. ipo. Non enī loquoꝛ
ait que p me nō efficit deus. Quid ḡo. Si nō pau
li. ſꝫ dei loquentis in paulo. ut opātis p paulū. ꝛ uer
ba ſūt ꝛ opa. ubi iam pauli merita. Vbi ē qđ tam
cōfidenter aiebat. bonū certamen certaui. curſu
cōſumaui. fidem ſuaui. de reliquo repoſita eſt
m̄ corona iuſticie qua reddet michi dn̄s in illa
die iuſtus iudex. An in eo forte cōfidit ē corona ce
repoſitam. q p ipm illa fiebat. Sꝫ merita p malo:
ſiue angeloꝝ ſiue hoīes. ſiūt bona. n̄ tam illis re
putat̄ in merita. An q poti' ꝛ cū ipo. hoc ē cū eius
bona uoluntate fiebant. Nam ſi inuit' inquit
euangelizauī dispenſatio m̄ credita eſt. Si aut
volens, gloria eſt m̄. Ceteꝝ ſiue ipa uoluntas
de qua omē meritū pendet ab ipo paulo nō eſt.

quo pacto ea quam sibi repositam presumit coronam.
vocat iustitie? An quia iuste iam et ex debito re
quiritur quodcumque vel gratis promittitur? Denique
ait: Scio cui credidi et certus sum. quia potens est
depositum servare meum. Dei promissum, suum appel
lat depositum. et quia credidit promittenti. fidenter promissum
repetit. promissum quidem ex misericordia. sed iam ex iu
stitia persolvendum. Est ergo quam paulus expectat
coronam iustitie. sed iustitie dei non sue. Iustum quip
pe est. ut reddat quod debet. debet autem quod pollici
tus est. Et hec est iustitia de qua presumit apostolus.
promissio dei. ne si hanc contempnens suam velit sta
stuere. iustitie dei non sit subiectus. Cui tamen sue
iustitie deus voluit ipsum habere consortem. ut corone
faceret promeritorem. In eo enim sibi iustitie consortem
et corone statuit promeritorem. cum operum quibus
illa erat repromissa corona. habere dignatus est
coadiutorem. Porro coadiutorem fecit. cum fecit
volentem. hoc est sue voluntati consentientem. Itaque
voluntas in auxilium. auxilium reputatur in me
ritum. Si igitur voluntas a deo est. et meritum. x
Nec dubium quin a deo sit. et velle et perficere pro
bona voluntate. Deus ergo auctor est meriti.

qui voluntate applicat opi. et opus expli-
cat bone voluntati. Alioquin si prop(ri)e appellen-
tur ea que dicim(us) n(ost)ra merita. spei sunt
q(ue)dam seminaria. caritatis incentiua. occulte
predestinationis inditia. future felicitatis
p(re)sagia. via regni. no(n) causa regnandi.
Denique quos iustificauit. no(n) quos iustos
inuenit. hos et magnificauit. —

Explicit liber b(ea)ti bernardi abb(at)is de gratia
et libero arbitrio : Amen : —

88

Incipiunt capitula in libro beati bernardi abbatis. de precepto et dispensatione regule :

In principio libri ponit epistola beati bernardi ad abbatem columbense. de causis sequentis operis. et prolixitatis eiusdem et de titulo eius. Ibi. Dno Abbi columbensi. et c.

Secundo sequitur prohemium libri. ad monachos quosdam. quibus in hoc libro rescribit. In quo et tangit causas operis et prolixitate. et titulum quem a principio imposuerat sed postea mutauit. Ibi. Quam mente et c.

Tertio sequuntur capitula. Et in primo recitat questiones principales. in sequenti opere determinandas. ibi Pro quo. et c. cap. i.

Docet quo. et quibus et quando est regularis traditio uoluntaria uel necessaria. ibi. Itaque ut sentio ego. et c. ca. ii.

Distinguit triplex necessarium. et explanat ad euidentia precedentium. ibi. Quaobrem fortassis. et c. cap. iii.

Agit de potestate abbis in dispensando. et imperando. et de eius intentione. erga subditos. ibi. Que cauta. et c. cap. iiii.

Describit limites obedientie. tam a subdito promisse quam altius prelatis posite. ibi. Videtis iam ergo obedientie. et c. v capitulo. v.

Docet penes que et quo attendendi sunt gradus obedientie. et in malo inobedientie. ibi. Hec ergo quoties et c. cap. vi.

Distinguit tres gradus commendabiles obedientie. scilicet bonum meliorem et optimum. ibi. Bonus quidem obedientie gradus. et c. cap. vii.

Docet diligenter discernere inter maiora et minora mandata quia illorum transgressio est maior. et istorum est leuior. ibi. Nouit

uerus humilis. et cetera. capitulum. viij.

Docet in hijs que non ſunt contra deum obediendum esse prelato. ut ei
dei precepti ſicut deo. ibi. Sed mandatum non ita. et cetera. ca. viiij.

Soluit quedam quod poſſet obici contra proximum de ignorantia hominis p
lati. et oſtendit idem quod prius. ibi. Sed homines inquis. et cetera. ca. x.

Soluit quod poſſet obici de uerbo ſuperius tractato in capitulo xmo.
ſi precauit uix. ibi. Nec ſane contraria loquimur. et cetera. cap. xj.

Docet quod obedire homini prelato ſicut deo est difficile. ut impoſſibile
homini imperfecto et carnali. ibi. Sed hic nos. et cetera. cap. xij.

Aſſerit quod hoc non est imputandum legi. uel legis latori ſed ſubdito
imperfecto et inprudenti. ibi. Ceterum hec culpa. et cetera. cap. xiij.

Docet ad ſolatium imperatorum quod non omnis obediencia est mortalis ✝
ſiue criminalis. ſed aliqua uenialis. ibi. Sed forſitan. et cetera. ca. xiiij.

Ponit quod talis duplex inobediencia. ſcilicet grauior et leuior. non
est tantum in lege diuina. ſed et in humana. ibi. Sed nunquid forte. ca. xv.

Concludit ex duobus premiſſis capitulis quod quamuis homini prelato o
bediendum ſit. ſicut deo. non tamen oportet quod omne peccatum uel inobedie
ntia ſubditi ſit mortalis. Et breues orationes ad hoc addit ex inte
ntione ipſantis. et ex pondere precepti. et ex traditione regule. ibi.
Non est igitur neceſſe ut credam quod dicitis. et cetera. ca. xvj.

Concludit ultimus quod nemo debet terreri de profeſſione regula
ri facienda. propter periculum inobediencie quamuis homini prelato obe
diendum ſit ſicut deo. et hoc declarat ibi. Fruſtra ut uideris. ca. xvij.

Diſſerit de illa ſententia quorundam monachorum minus peritorum
dictum. dei mandata uix poſſe ad integrum obſeruari. et aliis
omnino non ualent. ibi. An et hoc durum fortaſſe uideatur. hec quippe. xviij

Concludit ex primo capitulo quod non est impoſſibilis ſubdito ſue profeſſionis obſeruatio niſi forte illi qui putat ſe promiſiſſe quod ultra non peccabit omnino. ibi. Que cum ita ſint. etc. ca. xviiii.

Docet quod non ita meretur qui malum facit putans illud eſſe bonum. ſicut demeretur qui bonum facit putans illud eſſe malum. ibi. Nunc iam reſpondendum eſt queſtiuncule. etc. ca. xx.

Docet quod intentio bona illius qui malum facit extimans illud eſſe bonum non fraudabit remuneratione. ipſa tamen peccatrix eſt. et ſimiliter quod intentio peruerſa eius qui bonum facit putans illud eſſe malum. recapitulat de premiſſis. ibi. Et quidem laude dixeri. cap. xxi.

Docet in quibus grata eſt obedientia uel minus grata. et in quibus grauior eſt inobedientia. uel minus grauis. ibi. Quo pacto ergo bonum. etc. cap. xxii.

Docet quod monachus a loco ſue profeſſionis non migret ad uitam remiſſiorem. ibi. Querentibus item [in] de obedientie pondere et cetera. capitulo. xxiii.

Quod a monaſterio irreligioſo migrandum eſt. ad locum religioſum. ibi. Jam ſi de hoc etc. ca. xxiiii.

Quod a monaſterio religioſo non eſt tutum migrare. et ad profeſſionem artiorem quod ſi fecerit quis poſt illius profeſſionem factam. non redeat ad ſtatum priorem. niſi forte uicina loci compellat ibi. Sane de religioſis ac bene ordinatis monaſteriis. ca. xxv.

Docet quod monachus bona conſcientia poteſt perſeuerare ubi regula non obſeruatur ad unguem. dum in bonos uſus ipſi monaſterii ſollicite ſeruet. ibi. Et quo aut aliquis profeſſus regulam et cetera. capitulum. xxvi.

Q monac⁹ qui compellente conscientia migravit ad locu
ignotu et remotu ubi possit pleni⁹ et meli⁹ solvere qd sibi
videt̃ pmo pmisisse no revertat̃ ad locu un recessit.
ibi. Ceterum qui inquietus. et cetera. cap. xxvii.

Asserit q no sit migradu pro tali causa ad locu vici
nu et notum n de abbatis consensu. q̃ fco. n fiat regressus
ad eudem. ibi. Porro de vicino. et c̃. cap. xxviii.

Respondet ad una questione de q̃da facto bti gg̃ pape
et ad aliam de quada scriptura sci Augustini. ibi. Ite postu
lastis et cetera. capitul. xxviiii.

Respondz ad quada qstione de quibusda episcopis a
beato gregorio in monastijs reclusis. ibi. Quod dein
de quesitis. et cetera. capitlm. xxx.

Docet quare religio seu disciplina monastialis dicit̃
secundu baptisma. ibi. Audire et hoc multis ame. ca. xxxi.

Docet q nulli monaco licet locu cui pfessus fuo
arbito relinqre ante morte. exceptis casib⁹ quibusda
ptractis i capitulis. xxiiij. xxv. xxvj. xxviij. ibi. Idez
nobis insinuare. et cetera. cap. xxxij.

Docet q no licet monaco locu ~~mutare~~ cui pfessus e
deserere pp irregularitate qua putat i electione abbis
fca ut pp ei indignitate. ibi. Sz nos pgitis. et c̃. ca. xxxiij.

Docet qd agedu de vestib⁹ mutadis ul lavadis post
nocturna pollutione. ibi. Jam de lavadis. et c̃. ca. xxxiiij.

Trasmitit ad supiora pro his q inducersis mon
profitet̃. ibi. De his qui in plurib⁹. et c̃ cap. xxxv.

· Explicit ·

Excusat auctore a responsione quarundam questionum contra canones. ibi. permitto aliqua de canonibus. etc. ca. XXXVI.
Docet quod cum animi commotione non est accedendum ad sacram communionem. ibi. venio ad illa tercia. etc. ca. XXXVII.
Solvit quandam apparentem contrarietatem. inter duas beati pauli apostoli sententias. ibi. Quod dein queritis. ca. XXXVIII.
Docet quo intelligendi sunt celi in verbo domini. Ecce merces vestra multa est in celis. ibi. In fine sic exple. etc. ca. XXXVIIII.

Explicit capitula.

Incipit liber beati bernardi abbatis. de precepto et dispensatione regule :-

Incipit prologus :-

Domno abbati colubensi. frater Bernardus Abbas dictus de claravalle valere in domino semper. Rescriptum meum ad epistolas duorum carnotensium quorundam monachorum vobis primum ut promisam destinare curavi. Ubi et aliud quoque completum quod iniuxistis. Nam cum breviter rescribere decrevisse et epistola epistolis epistolam tantum reddere velle cepisse. hortatu vestro in libri ut cernitis longitudinem protraxi stilum. et ut in pluribus plures possit edificare. Quod opus cum a vobis preceptum fuit. tunc non ipsis ad quos factum est. sed eorum prius reddatur abbati. et sic demum per ad ipsos si iusserit abbas perveniat. Monachi quippe sunt ex lege sue regule

sine iussu abbatis sic dare ita et accipere datas prohibet e
pistolas. Nam et ob hoc maxime diu sicut scitis multum
licet rogatus ab eis respondere tardavi. quod ut michi vide
batur ignorante abbate scribere illas epistolas presumpsisset.
Nec falso id suspicatus sum. uti postmodum liquido comperi.
Ego certo operi quod quidem legentibus apparebit epistole nomen
indideram. sed quia pro nominis modum vestro obviante manda
to ut promiseram non servavi. liber si iudicatis non epi
stola censeatur. Et quia inter multas questiones. que ibi a me
solvuntur. id precipue subtilius utiliusque pertractatur quonam
liceat precepta. et per quos et quatenus dispensari detur
ei titulus de precepto et dispensatione. nisi vobis forte
aliud convenientius videatur. Incipit prohemium.

Quam mente iam taceo. Qua fronte tamen loquar. Cre
bris epistolis et nuptiis cogitis me aut propriam
prodere imperitiam. aut officium renuere caritatis.
At ego malens sine illa que inflat quam sine illa que
edificat inveniri licet tandem precibus vestris duris ini
tio nodis ungues teneros. et ut vereor ego non ob ali
ud quam terendos. sed hoc in cassum. Nam mea me ut scri
bitis et prescribitis tam absentis scripta. quam verba presentis
arguunt, excusante. Quis ei iam relinquitur vel de im
possibilitate causandi locus. presertim apud vos qui ex
ore et corde meo ~~tenetis~~ satis tenere vos creditis.
quantum possim in talibus. Fidei proinde vestre non meo fidens
ingenio abissum ingredior quorum nescio deus

sat. qua emersurus. presto caritas erit, utina ita
z uitas. Siquominus excuset effectu defect' potius
ingenij. uoluntate certe no culpabitis. Temptabo
aut easdem si poto qstiunculas sub epistolaz cuctas
breuitate redigere. et si no epla breui. aliq siqdez
no est si fuero ego longiori i exponedo. tu uos tatu
cas ponedo duas qipas satis longas eplas texueritis.

De prima qstione capitulum primum

PRima ergo questio circa regula nram
uersat'. de qua ni fallor circhi que oms aut
pene oms oriutur. Queritis nepe regularis illa
institutio. quo z quaten' sit pensanda. profitetib;
ea. utru uidelicet cuncta que cotinet putada sint ee prec
ta. cosequet' z dapnosa trasgredienti. an cosilia tm q' moni uel
ta. z ob hoc nullius aut non magni ponderis sit, ipoz
pfessio. nullius aut no grauis culpe ipoz puaricatio
An certe qdam sint deputada impijs. qda pro cosilijs
reputanda. quo partim liceat ea, partim no liceat oio
ptergredi. Et si hoc ultimu dr, distingui a me. tuc
demu certos ac propos cuiqz partis limites flagitatis.
ne cui forte p uarias sui sensus opiniones licenti' ua
gandi detur de' occasio. sicqz culice liquare culice,
z cameli glutire cotingat. sine sciat qstu cure ut
ope sue, qbusqz debeat obsuatijs. hic e quatu recco
lo totius uestre illi' petitionis sensus z si no uerba.

Qđ at ſbiugitis ꝙ pgitis ingrere de obediētia quib⁹ gradibus distinguatᷣ qbus claudatᷣ limitib⁹. ad ea dem ptinē arbitror diuisionē. qppe que d decretis regularibus. pcipua habetᷣ ꝙ puto cū ad illa satis responsū fuit. de ista iā nil superit. qđ ambigatᷣ. ñ·

Itaqꝫ ut sentio ego regl'a sc̄i bn̄dicti, omī hoī ꝓponitur, īponitᷣ nulli. prodest si deuote suscipiat et tenetᷣ. nō tn̄ obest si non suscipitᷣ obest. Qđ aūt in uolūtate suscipiētis ē. nō in potestate ꝓponētis uolūtariū mīto dixeri nō necessariū. Et tamen hoc ipm qđ dico uolūtariū siquis ex propria uoluntate semel admisit ꝙ promisit deinceps tenēdū ꝑfecto in necessariū sibi ipse conuertit. nec iam liber habet dimictere qđ an̄ tn̄ non suscipere liber fuit. Ideo qꝫ qui ex uolūtate suscepit ex nc̄itate tenebit. qr oīo necesse ē eū reddere uota que distinxerit labia sua. et ex ore suo aut cōdēpnari sā aut iustificari. Ceterum felix ut quidā sc̄oꝝ ait necessitas q̄ in melius cogit.

Omnia proin sc̄i bn̄dicti instituta exceptis non nullis sane de spūalibꝫ uerbi causa. caritate ꝙ humilitate. mansuetudine. que nō tā ipm cōstat instituisse q̄ʒ deū. ꝙ ob hoc penitᷣ non ēē mutāda. de ceto reliq̄

vniu̾sa. no̅ profitētib⁹ quidē monita tantum
seu co̅silia censenda sī. nec grauat no̅ obs̾ua
ta. cū tn̄ profitētibus i precepta. p̄uaricantib⁊
in crimina fiant. siue ut uobis u̾ba reddaz
illis uoluntaria uel factitia. istis necessaria
⁊ tanq̄ naturalia. no̅ immerito reputantur. x
Ita sane necessaria dixeri ut ex eis minime p̄iu
dicet necessarijs ronabilibusq̄ dispe̅sationib⁹.
Sz no̅ omnib⁊ in huiusmoi credita ē dispensatio.
ṅ hijs dutaxat qui cū aplo dic̄e possunt. Sic
nos existimet ho ut ministros xp̄i ⁊ dispe̅sa
tores misterior⁊ dei. Nouit aut fidelis seruus ⁊
prudens quē constituit dn̄s sup familiam sua̅
in tantum usurpare dispensatone. unde bona̅
possit hr̄e recompe̅satone. hic quippe querit int̄
dispe̅satores ut fidelis quis inueniat̄. Et eadē
fortasse fidelitas a subditis nichominus exigit̄
in obtemperando. que a p̄positis i dispensando. x
Co̅stat igit̄ ex hijs q̄ dicta sīt. uerā illa diuisio
ne integra esse ac sufficiente. si modo p̄sone di
stinguat̄ ⁊ tp̄ra. dū subiectis quidē sit oīs re
gularis instituto q̄ntū dutaxat ad corporales
obs̾uantias p̄tinet ante p̄fessione uoluntaria

post professione necessaria. platis uo partim voluntaria, ut que iniuncta ab hoie. parti necessaria ut que sunt diuinitus instituta. ca. m.

Qua obre fortassis tu potissimu congruencia et luculenta magis eadem diuisio apparebit si ei mebru qd dictu est necessariu. rursum i tria hec subdiuidatur. Stabile. inuiolabile. incommutabile. Et quide stabile dixeri. qd ita e necessariu. ut no cuilibz hoinu mutare illud fas sit. nisi solis dispensatoribus misterior dei. idest ppositis. ut uerbi gra. regule scor basilij. Augustini. benedicti. necno et autentici canones. et siqua sunt alia ecclastica istituta digne auctoritatis. Que qm a scis tradita sunt. sancita stabiliter pseuerant. et nec oio cuiuis subiector ea aliquo modo variare uel mutare conceditur. Que tn ab hoibus uel etia phoies loco et officio illis canonica electone succedetes licite interdu inoxieqz pro causis psonis locis et tpribus dispensant. Ubi sane quis hec legit attendat me caute no dixisse ea posse uel abistis leuiter pro uolutate mutari. sz ratione fideliter dispensari. Ideo aut hanc ipam mutatone taliter et atalibus recipe possunt. qm no naturaliter nec p

se bona sunt. Porro inventa atque instituta fue
runt, non quia aliter vivere non liceret, sed quia ita magis
expediret, nec plane ad aliud quam ad lucrum
et custodiam caritatis. Quamdiu ergo caritati
militant, immobiliter fixa sunt, mutarique omnino nec
ab ipsis quidem prepositis sine offensa possunt.
At si e contrario contraria forte aliquando caritati
visa fuerint, his dumtaxat quibus hoc posse videre
datum est et providere creditum est, nonne iustis
simum esse liquet ut que pro caritate inventa fu
erant, pro caritate quoque ubi expedire videbitur vel ob
mictantur, vel intermictantur, vel in aliud forte commodius
demutentur? Sic e regione iniquum procul dubio foret si sta
tuta pro sola caritate contra caritatem tenerentur. Tenent
ergo fixam firmamque immobilitatem etiam apud prelatos que ex
tabili necessario sunt, sed quatenus caritati deserviunt. Nu
quid autem hoc ego vel solus sentio vel primus dico? An non
hoc ipsum papa Gelasius sensit. Ait siquidem: Ubi necessi
tas non est, inconvertibilia maneant sanctorum decreta. prius
lco quoque papa ait. Ubi inquit necessitas non est nullo
modo violentur sanctorum patrum constituta. Et infert. Ubi autem
necessitas fuerit ad utilitatem ecclesie, qui potestatem habet
ea dispenset. Ex necessitate enim fit mutatio legis. ¶
Necessarium deinde quod inviolabile nominavi illud in

telligo qd no ab hoie traditu s; diuinit promul
gatu dist adeo q tradidit mutari oio no patit.
Vt exepli causa. No occides. no mechaberis. non
furtu facies. et reliqua illius tabule scita. r
q et si nulla prorsus humana dispensatione ad
mictut. nec cuiqua hominu ex his aliqd aliq
modo solue aut licuit, aut licebit. deus tam hor
qd uoluit. qn uoluit soluit. siue cu ab hebreis egip
tioz spoliaz. siue qn propham cu muliere forni
caria misterij pcepit. quoz utiq; alteru qd nisi
graue furti facinus. alter qd nisi flagitij tur
pitudo reputaret. si no excusasset utrumq; fcm
auctoritas impatis. Sane ubi simile aliquid
aliqn a sctis hoiub fuisse legit usurpatum.
scriptura no indicate q deus ita pcepit. aut
peccasse fatendu est. sicut hoies. aut certe sic
pphas familiare dei consiliu accepisse. Vn et
unu exemplu pono. qd occurrit de sansone.
q seipm una cum hostib opprimes intfecit.
Quod utiq; factu si defendit no fuisse pctm.
priuatu huisse consiliu indubitater credendus
est. et si de scriptura hoc no habeam. Iam
u necessariu incomutabile qd accipi uelim.
eo q nil [illegible] q qd diuina ita costat

et eterna ratione firmatum ut nulla ex causa vel ab
ipso deo aliquatenus immutari. Sub hac continetur omnis
illa sermonis domini in monte habiti spiritalis traditio.
et quicquid de dilectione. humilitate. mansuetudine.
ceterisque virtutibus tam in novo quam in veteri testamento spe-
cialiter observandum contradidit. Hec quippe talia sunt que
nec liceat. nec expediat. aliquando non habere. Ex con-
siquidem immobiliter. quo naturaliter bona. numquam non
innocenter. numquam nisi salubriter aut imperantur. aut obser-
vantur. Omni tempore. omni persone mortem contempta.
custodita salutem operantur. Prima ergo necessitatem
sua cuique facit in promittendo voluntas. secunda
precipientis auctoritas. tertia precepti dignitas. Dif-
ferunt autem. ut iam dictum est. quibusdam a se gradibus
invicem tres iste necessitates. nec una omnes sequitur
immutabilitatis firmitas. Nam ex prima quidem quod
efficitur. etsi non penitus immutabile. tamen vix muta-
bile esse constat. dum solis illud liceat mutare prelatis
et hoc non nisi fideli et provida dispensatione. Quod
vero fit ex sequenti que et maior ista est. penitus incommu-
tabile, soli quippe deo esse mutabile supra demonstratum
est. Porro quod de novissima fit. tamquam omnium ma-
xima. omnino incommutabile est. ut pote quod nec ipsi deo
quidem licet mutare liberum est. Quod igitur nulli hominum

fas est. nisi solis mutare prelatis. Dici vix mutabile con
gruere potest. quod soli constat licere deo. dicatur pene immutabile
quod nec ipsi quidem penitus incommutabile noverit. Cap. iiij.

Que cum ita sint. ut ad ea redeam de quibus potissimum
queritur. patet quod magna ex parte regularis tra
ditio subest ei qui preest. et si non voluntati certe dis
cretioni. Sed dicitis. Quid ergo relinquitur necessita
ti. Audite quod plurimum. Primo quidem quicquid de spiritualibus
in ipsa regula traditum est. in manu abbatis ut supra
taxatum nequaquam relinquitur. Deinde reliqua pars que in cor
poralibus constat observantiis. nec ipsa quidem in eius ita vo
luntate posita est. ut eius se deserviat voluntati. sed magis
caritati. Neque enim abbas supra regulam est. cui semel et
ipse spontanea se professione submisit et sic quod ne
gandum non est. dico regula caritas. regule sancti be
nedicti iure preponitur. Esto proinde ut interdum regule
littera cedat pro tempore caritati. cum ratio necessitatis
exegerit. absit tamen ut hominis cupide cedat voluntati. Sup
er eorum sane transgressiones non super priorum traditiones
constituitur quod abbas eligitur. mandator cultor et ultor vitiorum.
Arbitror namque sanctas illas observantias prelatorum prudentie
et fidei creditas. non subditas voluntati. Hic est quidem legis
lator. in his que abbati dispensanda reliquit. caute nusquam
ut memini voluntatem. sed aut considerationem aut dispensationem
aut prudentiam. aut certe arbitrium. seu aliquid huiusmodi posuit

Volens nimirum prudentem fidelemque dispensatorem. Verum
ubi forte dispensat secundum iudicium non sue placitum volun
tatis. Unde et intimat ei non semel quod de omnibus iudiciis
suis deo redditurus est rationem. Lego profecto in regula. hec
considerato penes abbatem sit. et hoc vel illud esse in provi
dentia vel arbitrio seu dispensatione. vel dispositione abbatis.
Ut autem pro sua voluntate aliquid mutet. me ibi legisse non
recolo. Quinimmo in omnibus inquit omnes magistram sequantur
regulam. nec ab ea declinetur a quoquam. Ergo nec ab ipso
abbate. Omnes inquit magistram sequantur regulam. nemo
igitur suam voluntatem. Ubi sane nec abbatem excipi puto.
Videtis quantum necessitati tribuitur. subtrahitur voluntati. Quid
etiam. Nonne regularis ipsa professio qua se iunior subdit spon
te priori. eque alligat et priorem. Communis eadem pacti pari
ter utrumque necessitate tenet. fietque duos per unam sponsionem
alterutrum debitores. fidelis cure unum. alterum humilis obedi
entie. Quidnam igitur iam voluntati relinquitur. ubi et prelatus
debiti necessitate tenetur. Sed et de hoc item non parum prelati pre
scribitur voluntati. quod his qui profitetur spondet quidem obedi
entiam non tamen omnimodam. sed determinatam secundum regulam. nec aliam
quam sancti benedicti. ut oporteat eum qui preest non frenare la
xare sue voluntatis super subditos. sed prefixam ex regula
sibi scire mensuram. et sic sua demum imperia moderari
ita ut id solum quod rectum esse constiterit. nec quodlibet rectum
sed hoc tantum quod predictus pater instituit. aut certe quod sit

sed quod instituit. Sic se quippe habet professio. promitto non quidem regulam. sed obedientiam secundum regulam sancti benedicti. Non secundum uoluntatem prepositi. Proinde si professus secundum illam regulam abbas meus michi aliud forte imponere uoluerit uel temptauerit. quod non sit secundum regulam. aut etiam quod non sit secundum ista instituta. uerbi gratia. Basilij. Augustini. pachomij. quonam modo queso in hac re necessitas imminet obsequendi. Solum quippe id a me posse exigi arbitrer quod promisi. Capitulum. v.

Videtis ergo iam obedientie limites quos requiritis. Si modus est obedientie tenor professionis nec se ualet extendere potestas imperantis nisi quatenus attigerit uotum profitentis. profecto citra et ultra nec non et contra. quid aliud quam obedientie limites constituerim et hijs suis terminis uirtutem eandem circumdedi. Quam obrem quisque professus in quouis genere salutifere uite nec ultra obedientie lege cogendus. nec citra est inhibendus. quam sua ipsius uidetur complecti professio. Contra omnino contra. Is ergo qui medius est uite modus prefixus uoto professione firmatur tamquam lignum quod erat in medio paradisi. solus sine dubio legi erit subiectus obnoxius iussioni. Ergo prelati iussio uel prohibitio non preteriat terminos professionis. nec ultra extendi. nec contrahi citra. Nil me prelatus prohibeat horum que promisi. nec plus exigat quam promisi. Uota mea nec augeat sine mea

uoluntate. nec minuat sine equa necessitate. Necessi
tas quippe non habet legem. et ob hoc excusat dispen
sationem. Voluntas uero quam sola meretur retributio
nem. etiam sola non immerito gradu altiore usurpat.
Alioquin que absque necessitate remissio uoti non dispensa
tio sed preuaricatio est. et restrictio contra uoluntatem
murmur est non profectus. Ponat ergo prepositus metam
obedientie subiectorum ex uotis labiorum suorum. non suorum
desideriorum. monentes eos non cogentes ad celsiora. con
descendentes eis cum necesse fuerit ad remissiora. non
cadentes cum eis. Ceterum subiectus huiusmodi obedi
entiam que uoti finibus cohibetur nouit imperfectam. Nam
perfecta obedientia legem nescit. terminis non artatur.
neque contenta angustiis professionis largiore uoluntate
fertur in latitudinem caritatis. et ad omne quod iniungitur
spontanea uigore liberalis alacrisque animi modum
non considerans. in infinitam libertatem extenditur. Hec est illa
de qua gloriatur apostolus petrus. castificantes inquit
corda uestra in obedientia caritatis. Pulchre ipsam per hoc secer
nens ab illa inerti et seruili quodammodo obedientia. nec
caritati prompta. nec obnoxia necessitati. Hec iusti
illius cui lex posita non est. propria est. Non quod ille perfectus
uiuere debeat sine lege. sed quia non sit sub lege. minime
quippe contentus uoto suo. cumulatiusque professionis quam

ſupat deuotone. Quamqꝫ nec iſta regula ipa ta
cuerit. ubi monet ſi ſorte impoſſibilia iniūgant
ut confidēs de adiutorio dei, obediat ex caritate.
In eadem deniqꝫ regula. tertius humilitatis deſcribit
gradus. ut omni obediētia monachꝰ ſe ſubdat maio
ri. Dicens quippe. omni. nō uult nos in obediēdo me
ſura ee contentos pfeſſionis. nō attēdere pmiſſi de
bitū. nō de pacto ſumere modū. ſꝫ traſire alacrit
etiā uotū et obedire ī omibꝫ. Eſt ſane quidā obediē
limes ſcdm tēpus, ipa tēporis extremitas. ut is termi
nus obediētie, qui et uite. Huc nobꝭ maxīe unigē
niti comēdat exēplum. qui factꝰ ē pri obediens
uſque ad mortem: · capitulū · vi ·

Quotiēs ergo hec interupit inobediētia dicit.
et pccm̄. et traſgreſſio. ſeu puaricato. Sꝫ
intereſt ſane qua cauſa, quo affectu. qua in
tētione. quo perpicue, in quoue pcepto, malum
hoc comittatꝰ. Et qdem nulla prorſus inobedien
tia dico paruipēdenda. nō tamē omnem pari exti
mādā pīculo. Enī uō mādatū dei ē. nō occides.
fac ergo duos homicidas. et unū qdē ſpoliādi
cupiditate, alterū uō necītate ſeſe defendēdi fa
cinus ppetraſſe. An nō hic ſatis euidēt inter
lepra et lepra cauſa ſeparat. facies utique diſ
pare ualde culpā. unꝰ eiuſdēqꝫ traſgreſſionis:

Quid u̇ si hunc subita ira. illum studiosa malitia.
aut uetus odium forte ad idem scelus impulerit.
Nunquid nam simili pensandum erit iudicio. quod tam dis-
simili factum constat affectu. Nil deinde incestius ob
scenius que quam illas filias loth primum usurpasse concu-
bitum. et tamen quis non uideat quantum euacuauerit. aut atte
nuauerit turpis nefandique flagitii reatum pietas
intentionis. et intentio pietatis. Iam uero de illo qui
precipit. et item de eo quod precipitur. huiusmodi aduer
tenda erit secundum rationem distinctio. ut cui inter pre
ceptores reuerentior nobis iminet auctoritas. eius
grauior formidetur offensio. ac maioris cuiusque
mandati trasgressio dampnabilior extimetur. melius
siquidem est obedire deo quam hominibus. et in ipsis melius
magistris quam condiscipulis. Porro in magistris
melius quam extraneis. Quibus autem melius constat o
bedire. ipsis procul dubio et non obedire detestabi
lius est. Et de mandatis similiter. Maioribus quippe ma
ior. minoribus minor opera nostra et cura debetur.
de quorum et contemptu iuxta eandem considerationem
grauior leuiorue ~~pena~~ offensa contrahitur.
Porro maiora minoraque mandata diximus secundum
quod maius minusue uelle constiterit eum qui precipit.

siue homine siue deum. Est uerbi gratia mandatum. non
furaberis. et est mandatum. omni petenti te tribue. utrumque quidem
magnum. quoniam utrumque diuinum. sed de non furando maius.
Quis enim nesciat equissimo deo non eque displicere tena
ces. atque fures. et quia de duobus malis plus uelit nos
tenere nostra. quam tollere aliena. et ita minus peccare
qui non tribuit sua. quam qui aliena furatur. Sed et in
mandatis hominum rara equalitas inuenitur. cum pro
uariis necessitatibus agendorum iniungentium affectio uariet,
quodque putauit rectius uel commodius hoc amplius cupi
ant et exigat obseruari. Tam ergo qualitas precepto
rum quam auctoritas percipientium. et obedientie prefigit meta
et inobedientie terminat culpa. quando ut dictum est. et
prelatis quibusque grauioris auctoritatis. et eorum
mandatis quibusque maioris utilitatis, quo diligentior de
betur obsequendi cura. eo et culpa grauior incurrerit,
de contemptu. His itaque distinctionibus animaduersis. et obe
dientie modus et inobedientie pondus facile reperitur.
His gradibus non solum inter diem et noctem. hoc est obedi
entie bonum. et inobedientie malum, discernitur. sed etiam
inter diem et diem. itemque inter noctem et noctem. inter bonum
uidelicet et melius. inter malum et peius. cap. vii.

Bonus quidem obedientie gradus est. si iuxta ma
gistri nostri sententiam propter metum gehenne. seu propter
professionem saltem qua professus est quispiam obedierit

melior.

melior tn cu ex dei amore obedit. Illa quippe obedi̅cia
neccitas e. iſta caritas. Illu at optimu dixeri obediencie
graduz, cu eo aio opus iniuctu ſuſcipit. q° eciā ꝑcipit. recipit
Cum eni exuolutate iubētis pendet intencio obſequentis
ſit ut nec maiꝰ minorib. nec minꝰ maiorib. confuſe ut
aſſolet. ad impleduz qd iniugit. ſbiecti ſtudiu impe
dat. ſz moderante aio queqꝫ pro ſua dignitate impe
ria. modu ſciat utrobiqꝫ ſuare. tā in obſuādo iuſſa
q in cauēdo ꝓhibita. non ꝓpꝰ minimu hoꝝ q iuben
tur cōtēpnendu putet. et ſi tn minimu qd minimu
eſt reputet. ſz minimu ex cōparatone maioꝝ. Ca. viiii.

Nouit uerus humiliſqꝫ obediens ꝛ minima non cōtēp
nere et maxima curare que maxima ſunt,
intimo quoda deuoti ſincerimiqꝫ animi ſapore diſcernēs.
qbz de mandatis eiꝰ qui preeſt. ſuis q̊dam m̊ ſatis reſpo
deat cu ꝓpha. Tu mandaſti madata tua cuſtodiri
nimis. Ubi qꝛ non dicit uniūſalit oia. illa tm oppor
tet itelligi que qm no ſine gradi culpa, q̄ueqꝫ cō
tēptoe, uiolant. ideo no ſine graui pena q̄ācūqꝫ
uiolata donāt. Ut puta. no occides. ꝛ ſiq̄ huiuſmoi
ſunt. quoꝝ nuqꝫ pot ee obſuato iniuſta uel ma
la. nuqua bona licita ue traſgreſſio. diſpēſatone
dutaxat humana. Cetera que uel a ꝑpoſitis
diſpenſatone admittut, qꝛ leuiori cēſura neglecta pu
niūtur leuiora dicūt. Ex his uerbi gra dico ee uel ri
ſum intdictu. uel indictu ſilētiu. Hec ſiqd ſi contra
madatu no ueniut, nec pctā ſunt. Accedēte ma

ia

dato ~~fiet~~ ſi q̄min⁹ obſuati. in pctm reputatur

no tam incrimen. Ita ſane ſi p ſurreptione

aut obliuione, no aute p cotéptum. hor traſ

greſſio cotigerit. Media qppe ſunt, ex quibus illa

videlicet prepta coſtituuntur, que uos ſtacio:a

noīatis. longe utiqz diſpare anaturalibus

q̄tu in ipiſ e ɔgruētia necītate. ac tam nec ſine

offenſa, negligi. nec cotēpni ſine crimine uel ipa

queat inuicta ab his duntaxat qb proſe dicit. Qui

uos audit me audit. ⁊ q uos ſpnit me ſpnit. Licet

naqz ipa p ſe inuicti opis qualitas innoxia ſit

adiuncte tam auctatis pondus, obnoxiu mādato

traſgreſſuqz peccato noxiu facit, no magno tn

ſi cotépt⁹ deſuerit. Hec g° gnālis regula ſit uni

uerſor que p ſe aut pp ſe nec bona nec mala ſt

aut diuina inſtitutione, aut ppa cuiqz profeſſioe

fixa no ſt. ut no iuſſa qdem. licite utrulibet ut

admictāt°. uel omittantur. iuſſa uō ſine culpa

no negligāt. ſine crimine no cotēpnātur. x

Vbiqz ei ɔculpabilis ~~cotéptus~~ neglectus. ⁊ co

teptus danabilis ē. Differut at q neglect⁹ qdem

languor inertie e. cotéptus uō ſuperbie tumor. Por

ro contēpt⁹ in omi ſpēie mandator pari pondere

grauis ⁊ coiter dampnabilis eſt. neglect⁹ at in

fixis grauior. tolerabilior i mobilibus mādatī

Sicque de adulterium quocumque modo, quocumque pretextu, animo turpe flagitium est, ac criminale peccatum. Verbum tamen leve verbum in tempore vel loco silentii forte per oblivionem surreptum, risusque per impetum magis excussus quam presumptus contra preceptum, quod utique anime negligentis aut dissoluti spiritus indicium est, confestim facillime veniam promerebitur quod vix vel peccatum reputatur. Quid cum fiet et ex deliberato nec in verba otiosa, silentio licet non indicto, lingua laxatur, numquid hoc tamen neget quispiam vel superari contra regulam veritatis? Unde nimirum et ratio exigenda est in futuro iudicio, iudice ipso teste ad monendum comminante, quia de omni verbo otioso reddent homines rationem in die iudicii. Heu nobis quomodo poterit reddi ratio de otio. alioquin otium non est, si non otio ratione vacuum est. Et tamen quis nesciat unum detractionis verbum quantum etiam universis talibus ~~pro~~ idest otiosis preponderet ad delictum meritumque damnationis. Quid ita nisi quia distinctio est in mandatis, consequenter et in culpis, ut sicut dixi, maiorum gravior, leviorque minorum censeatur transgressio mandatorum. Ca. viii.

Sed mandatum non ita. Sive enim deus, sive homo vicarius dei mandatum quodcumque tradiderit, pari profecto obsequendum est cura, pari reverentia.

desistendu. ubi tn deo cotraria no precipit homo.
Quod si cotigerit, pcedendu indubitant cosulo
ad petri sentetia. qr obedire opportet deo ma
gis q hoibus. Aut ei hc respondendu cum aplis
aut cu pharisseis certe audiedum. Quare uos
trasgredimi madatu dei pp traditones uras.
Si aute dolet se cotepni magr homo pillo q do
cet hoiem scientia, consolet illa qua 7 uos posu
ius samuelis sentetia, qua inter lepra a lepra
videt discernere sic. Si pctauit uir in viru
ppiti ei potit ee deus. si at in deu pctauit. q
qs orabit pro eo. Ego igit si me hc angt ar
ticulo sntia. ut aut deu. aut hoiem offende
necesse sit. deu poti libet eligo no offedere. et
qdem tutius iustiusqz. habeo nepe 7 pro psenti
prophe capitulo. de homis lesione mea conso
latione, dei silz ppiciatone. Ceteruz deo offenso
quis orabit pro me. Si ad hoiem cofugero. id qdem
scriptura no consulit. quimo maledict homo qui q
spem ponit i hoie. Merito proinde. Si at in deum
pctauit, etia si subitelligit pp hoiem. qs inqt ora
bit p eo. Neuter eqde. Nam 7 aquo offenditur.
7 ob que offendit, eque utrlqz oro extrinada deter
nit apud ipm q offendit. hoc e apud deu. Talis
ergo requirendus e ad oradu qui sit ydoneus ad
placadu. Porro culpa si qua e. qz homo offendit
cui si no obeditur, aut multu extenuat. aut penit

anulat cauſa melior. Quapp cu dicit, ſi pecca
uit uir in uir. ſubaudiendu pp deu. quo nullaten
leſo cuicumqz proximi, ne du prelati excuſat a
culpa. ſi ſolus deſuit in cauſa deus. Alioqn paulo
contradicit qui ait. Sic ei in fratrem peccates, in xpm
peccatis. Nam de ppoſitis certu tenem. ipi ueritatis
teſtimoniu ſic loquetis ad ipos. Qui uos ſpernit
me ſpernit. Sz de qlibz fratre Nolite aut cotepnere
unu ex his puſillis. q aut ſcadalizauit unu ex his
puſillis, qd ſeqt audiat de a nobis. Sz no omz
ſcadala equa ſt lance peſanda. Alit naqz acci
picida ſt ſcandala puſilloz. z alit phariſeoz.
de qbus aplis timtib; et intimatib; q ſcandaliza
ti eſſent in ſmone ueritatis, reſpoſum e. Sinite il
los. ceci ſt duces cecoz. Illoz quippe ſcandalu de
ignorantia. Iſtoz de malitia deſcendit. Illi ſcandalizat
quia ueritate neſciuerit. iſti q odiert. Unde et puſillos
illos arbitror appellari q uoluntatis quide bone, ſz
no magne ſcie exiſtentes, zelum dei habet, ſz non
ſcdm ſcientia. Talium ſcandala cura no ira pro
uocare ſolent ſpiritualium dutaxat uiroz. Pau
lo ita dicente, Uos q ſpuales eſtis huiuſmodi inſtrui
te in ſpu lenitatis. Indignu ſiqde valde e. huma
na eos mereri indignatone, q diuina ta facile
conſequent miſatone. Nam hi qqz dnm crucifixere

magni quidem peccatores sed pusilli extimatores. quasi ex uno
ira, nunquam non tamen ex alto venia meruerunt.
Beati siquidem fuissent si iuxta verbum domini in ipso scan
dalizati non fuissent. Nunc vero quid nisi misi. sed tamen
et miserandi. Probat hoc pia illa in cruce patien
tis sed nichominus compatientis supplicatio. Pater inquit
ignosce illis. Et quasi quereretur indulgentie ratio in
tam horrendo facinore sequitur. Quia nesciunt quid
faciunt. Ac si diceret. Ego dignum venia, quo et pu
silli scandalizati sunt. Ideo ignosco illis quia non agnoscor
ab illis. Si enim cognovissent, nunquam dominum glorie cru
cifixissent. Sunt quibus non ita ignosco. quos utique
non ignoro. Et viderunt et oderunt et me et patrem meum.
Pro huiusmodi pusillo in scandala terrens paulus eum
qui cum habeat scientiam, nescit tamen condescendere infir
mioribus. Et peribit inquit in tua scientia frater pro quo
christus mortuus est. Quo si tanto opere cavenda sunt
scandala parvulorum, quanto amplius prelatorum quos
sibi equare quodammodo in utraque parte dignatus sibi
met imputat illorum et reverentiam et contemptum.
Specialiter contestans eis. qui vos audit me audit. et
qui vos spernit me spernit. An non ipsum denique hoc
ipsum regula nostra prohibet ubi ait. Obedientia
que maioribus prebetur deo exhibetur. Quamobrem.

quicquid uice dei precipit homo. quod non sit tamen certum displicere deo, haud secus omnino accipiendum est. quam si precipiat deus. Quid enim interest utrum per se an per suos ministros siue angelos siue homines hominibus innotescat, suum placitum deus: capitulum · X ·

Sed homines inquis facile falli in dei uoluntate de rebus dubijs percipienda. et in percipienda falli possunt. Sed enim quid hoc refert tua. qui consciuis non es presertim cum teneas de scripturis. quia labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem ex ore eius requirent. quia angelus domini exercituum est. Requirent dixerim, legem. non quia uel autentica ulla scriptura tradiderit. uel ratione manifesta probauerit. de eiusmodi quippe nec preceptor expectandus. nec prohibitor auscultandus est. Sed quod ita latere aut obscurum esse cognoscitur ut in dubium uenire possit utrum nam deus sic aut aliter forte uelit. si non de labijs custodientibus scientiam. et ex ore angeli domini exercituum certum reddatur. A quo denique potius diuina consilia requirentur quam ab illo cui credita est dispensatio misteriorum dei. Ipsum proinde quem pro deo habemus tamquam deum in his que aperte non sunt contra deum audire debemus. Nec sane contraria est eloquium sancto c · XI ·
propheta Samueli. qui nos in hac parte diuina hominibus

tribuentes auctoritatem. cum ille insuper memorato capitulo
plane discernere inter utrumque videatur. Siquidem
quod nos asserimus de dubiis. hoc ille negat de ma-
nifestis. ut cum ait. Si peccaverit vir in virum
subaudiatur propter deum. cum aperte contraria homines ho-
minibus frequenter mandare presumunt. Sed hic c. xii
vos sumentes materiam sive occasionem argumentandi
asseritis. Si hoc constiterit ut iussa quelibet hominum ut
instituta divine auctoritatis pondere extimanda
sint. hominem sub homine aut vix aut nequaquam posse
salvari cum in tanto populo mandatorum. que prelati
etiam pro incuria sepe precipiunt, interdum non preva-
ricari aut difficile admodum aut omnino impossi-
bile videatur. Equidem non nego difficultatem tante
inesse perfectioni. sed cum ipsa corde imperfecto presumitur. Por-
ro imperfecti cordis et infirme prorsus voluntatis in-
dicium est, statuta seniorum studiosius discutere. he-
rere ad singula que iniunguntur. exigere de quibusque
rationem. et male suspicari de omni precepto, cuius ca[usa]
latuerit. nec umquam libenter obedire nisi cum audi-
re contingerit quod forte libuerit. aut quod non aliter
licere seu expedire monstraverit vel aperta ratio vel
indubitata auctoritas. delicata satis ymo ni-
mis molesta est huiuscemodi obedientia. Non plane
hec illa est que ex regula traditur obedientia sine

mora. disputare profecto hoc in astu cordis, non in auditu auris obedire. Istiusmodi ergo carnalem animam non modo, sed etiam opprimi pondere presumpte professionis necesse est, quia non potest portare caro infirma quod solus spiritus promptus expetitur. Christi quippe iugum esse suave et onus leve. Christi quippe iugum et onus est, et omnino importabile nisi Christi eque spiritui. Hinc itaque si dicitis legem regule subintrasse, ut habundaret delictum, verum dicitis. ca. xii

Ceterum culpa hec non est date legis, aut dantis legem, sed improvide profitentis, et impie prevaricantis. Mandatum quidem sanctum et iustum, sed tu noveras esse carnalem venundatum sub peccato. Verum hoc ante providisse debueras, quo turris huius evangelice non prius iaceres fundamenta, quam sedens computares si haberes sumptus ad perficiendum. Nunc autem quod restat aut correptus obedias senioribus, aut confusus audias ab illusoribus: hic homo cepit hedificare et non potuit consumare. Sed forsan dicitis. Ergone ca. xiii
ita perfecte quispiam vivet, cui non vel minimum aliquid interdum subripiatur de tam multis ac minutis que passim vel a negligentibus proposita inveniuntur. Nimirum quidem. Cui quippe hoc dederim, cum ipsi quoque de se fateantur apostoli: In multis offendimus omnes. Et si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Sed non

cotinuo ut aliqd ꝑtimus peccati. ꝑſtim cu nos ſcptu
ra cōſolet᷑. Siquis peccauit inqȝ aduocatu hēm᷒
ꝑhm xpm iuſtu et ipe eſt ꝓpitiato pro peccatis
nrīs. Deniqȝ ꝓpha de ipo teſtat᷑ ꝙ pro traſgreſſo
rib; orauit ut no perirent. Ubi ſane notadu ꝙ ſi et
ꝑ traſgreſſorib; no tamē ꝑ cōtēptoribus legitur
ſupplicaſſe. Ver illi quo perire poſſ᷑ pro qbus ſal
uator orat ne peant. Quaobrē non uideo cur
ita omem inobedietia et traſgreſſionē. uel mi
nor quorulibȝ mandator exaggeradam puta
ueritis ut exclamaretis. Quod ia monacho ergo
potit ueniale pctm ēē uel leue cui cōmiſſe actioi
crimē inſidiat᷑ inobedietie. Sȝ hec inde uidelicet
cōſtare credittis ꝙ prelator iuſſionibus tatum dei
buedu aſſitter ꝙntum ſi diuinit᷒ traderetur.
Quaſi uero et ipa euāgelica ꝓcepta no multu
int᷑ ſe diſcrepēt et mito obſuatoris ꝗ traſgreſſi
onis piculo. Ceter ſicut no oīa vna ēē cōſtat
uel neceſſitas uel utilitas uel dignitas. ſic nec una
de oium traſgreſſioe fert ſentētia nec paria ma
net diſcrimīna diſpares culpas. Porro ut nec pa
ri culpa negliguntur que no pari cura percipiunt
nec pari pinde pena puniut᷑. Ecce ei euāgeliu
ta flagitiu crapule ꝙ fornicatoris turpitudi
nē dampnat. Ver quis magis no orreat e duo
bus malis turpitudinē fedari. ꝙ cibo exſaturari.

Nonne denique ueritas in euangelio sub nominibus trabis et fe-
stuce graues leuesque discernit inobedientie culpas?
Nonne ipsa disputante, ymo diffiniente gradatim no-
bis distinguitur que cuique reatui pena debeatur, dum
alium iudicio, alium concilio, alium gehenne reum esse
protestatur? Quenam ergo consequendi necessitas cogit
ut si magis diuina detur in suis preceptis auctoritas,
nullum ideo iam monacho leue aut ueniale peccatum in-
ueniri posse putetur, et quod eius uniuerse actioni cri-
men insidietur inobedientie. Esto sit crimen cui pena-
lis illa gehenna uel gehennalis pena assignetur.
Quale queso illud diffinieris esse crimen, quod ueritate
iudice reum tantum faciat iudicio? Nec tamen diffidebit
et reatum quo uel aeternus reus statuitur, quod sit reatum
et peccatum. Porro omne peccatum contra dei mandatum
presumitur. Quod autem contra mandatum presumitur, in-
obedientia dicitur. Hinc colligitur quod irasci fratri et ino-
bedientia sit, et crimen non sit. et unum inuentum est
monacho leue aut ueniale peccatum. quodque non humani
sed diuini mandati statuit transgressorem. In hoc genere
transgressionis sunt nonnulla stultiloquia seu uaniloquia,
quia et queque otiosa dicta, facta et cogitata, huiusmodi
enim nunquam nisi contra mandatum. et dei mandatum usurpan-
tur. Peccata quippe sunt. et deus prohibet omne peccatum. et
uenialia et non criminalia reputantur. excepto cum
per contemptum uertitur in usum et consuetudinem. et
tunc non peccati species, sed peccatis intento pensatur.

Elatio quippe contempnentis atque impenitentis obstinatio
in minimis quoque mandatis culpam facit non minimam
et convertit in crimen gravis rebellionis neuum satis
leve simplicis transgressionis. Denique in quo in
obedientie crimen absque dubio sit apud Samuelem
advertite. Quasi inquit peccatum ariolandi est repu
gnare et quasi scelus ydolatrie nolle acquiescere.
Non ait non acquiescere, sed nolle acquiescere, ut non
iussionis simplex ipsa transgressio, sed voluntatis
superba contentio scelus ydolatrie reputetur. Non
est enim idipsum nolle obedire et non obedire. Hec quippe inter
dum erroris est, non nunquam et infirmitatis. Illud vero non
nisi aut odiose pertinacie aut contumacie non ferende.
Quod et ipsum repugnare est et resistere spiritui
sancto. Et si ad mortem usque perduraverit blasfemia est
non remittenda, sive in hoc seculo sive in futuro
Non ergo qualiscunque mandati preteritio crimina
lem facit inobedientiam, sed repugnare sed nolle
obedire. Ceterum quanti absque illa pessima et
rebelli voluntate non obediunt? Quo itaque
monacho crimine insidiatur inobedientie, si toties
sine crimine transgreditur quoties in transgressi
one defuerit huiusmodi rebellatrix et contentio
sa voluntas? Frustra autem comparat quidam ut
dicitis quaslibet inobedientias antique ille que
facta est in paradiso que nimirum valuit non

solum obligare personam sed et uitiare naturam. Ar
bitror tamen et ipsam, primam grauissimamque preuarica
tionem aut non aliunde aut inde maxime iudi
catam grauissimam hoc est ex rebellione defensionis
consecutam, quando deo tam regrete peccati, ut peccatores
ad penitentiam prouocaret nolebat quippe mortem
eorum sed magis conuerterentur et uiuerent. ipsi ma
luerunt declinare cor suum in uerba malitie ad
excusandas excusationes in peccatis. Et quidem
gemina malitia peccatoris. Primum quia nec sui
misertus est. ut culpam propriam fateretur et sana
retur. Deinde quod et uxorem ut se fallaciter excusa
ret, crudeliter accusauit. Quid est quod denique
dicitis, in omni actione monacho crimine insidi
ari inobedientie quasi aut furtim subrepat ne
scienti, aut casu accidat infelici. aut non ualenti
implere quod precipitur criminis calumpniam sternat
de impossibili. Itane in quem monacho crimine insidia
tur inobedientie cum et antiqua illa tam nota et tam
noxia preuaricatio facile ut creditur indulgentiam
consequeretur dumodo confessio et non defensio sequeretur.
Neque ei tantum ut dictum est nocuit simplicis
actionis quam plurimus ex deliberatione transgressio, quantum
adiuncte excusationis non premeditatione obsti
nato. capitulum. xv

Sed numquid forte in lege quidem diuina habenda

est hec considerato grauioris leuiorisque inobe
diencie non ad ita et in regula nostra. Sed quis sane
dicat plus tribuendum humanis quam diuinis
tradicionibus. pluris que quod per suos deus quam quod
per seipsum imperat extimandum. An non denique
et apud sanctum benedictum prope que distincte ab in
uicem sentencie inueniuntur alia de leuioribus
alia de grauioribus inscripta culpis. Quid
est autem leuior culpa nisi inobediencia. Creda
duntur igitur interdum a prelatis minora manda
ta. quorum transgressio leuia secundum regulam parit peccata
et tamen in deum nichilominus preuaricatio fit quoties abbis
iussio perit. Siquidem rexore ipso dei non equalia sunt
promulgata. et ideo non equali cuncta uigilantia
obseruanda. Sed alia cura exibenda est ei procul dubio
quod ipse perhibet primum et maximum mandatum. Alia
his que alibi discernes, qui soluit inquit unum de
ex his minimis meis mandatis. Quid ergo audi
uimus ex regula grauiores et leuiores culpas, legimus
et in euangelio maxima minimaque mandata. et
mandatorum transgressiones uniuersas dicemus equaliter et
maximas. Capitulum. xvi.

Non est ergo necesse ut credam quod dicitis, aut
deo. scilicet non tribui omne quod ab homine magistro acci
pitur quod non sit contra deum. aut monacho nul
lum inueniri posse leue seu ueniale peccatum. Q

et si totiens deo quod fatendum est inobediens est quotiens
ei quod pro deo sibi est hominis mandatum quod quidem
iustitie non repugnet pretergreditur, sic tamen non par cura
in excusatione exigitur, sic nec par culpa contrahitur
ex transgressione. Et si quippe unus est qui offenditur
non tamen unius ponderis que iubentur. nec unius subin
discrimine iussorum omnium recensenda transgressio.
Unde pater benedictus. Secundum inquit mensuram
culpe et excommunicationis extendatur mensura. Sensistis
proinde ut videtis aut tremimini aut terrere cona
mini de obedientie promissione. quod sit ex regularis
professione. et quasi non oporteat promittere que constat
nec integre posse teneri. nec sine crimine preteriri
Siquidem deo quicquid dei minister homo per pam
iusserit imputandum constituit. cap. xvij.

Arustra inquis ex hac occasione malum ita
inobedientie exaggeratis. ut a tam nectio bono
promittende obedientie terreatis. Quia asi diffi
cile cavetur ubique subripiens vel insidians ut
vos dicitis inobedientia, in tam variis et ~~innumeris~~
innumeris que a senioribus indicuntur, non semper
tamen dampnabiliter seu criminaliter quod preceptum, non im
pletur. Et si ei omnis inobedientia inexcusabiliter
sit culpabilis nisi qua penitentie remedium non
sanat. nulla est letaliter criminalis, nisi que

cōtēptu ſupbie nō euitat. Magna ergo ſecuritas
filijs obediencie. et re vera pax homībꝫ bone volun
tatis. qn in omī obediēcia ſola dāpnat īpenitētia
qua neſcit q diligit deū. ſola incriminat ſupar
bia quā facile cauet q timet gehenam. Sed
exemplis clarius eluceſcet qd dicam. Si inhibente
ſeniore ut ſileam, verbū michi forte p obliuione
elabitur. reū me fateor inobediēcie. ſꝫ venialiter. Si
ex cōtēptu ſcies et deliberās ſponte in vba prūpo
et rupo ſilentij lege. puaricatore me cōſtituo et
criminaliter et ſi impenitēs pſeuō uſqꝫ ad morte
peccaui et dāpnabiliter. ¶ cap. xviij.

An et hoc durū fortaſſe videatur. hec q̄ pp̄ ſt
dura ſi bene recolo verba. cū difficultate
ſeu impoſſibilitatē. ut nob videtur tenēde obe
diēcie vel cauēde inobediēcie cōſiderates,
ī vita ita monaſtica exclamaſtis. Hec ne ē
illa eo ſecurior quo arcior. eo certior quo ma
gis ardua veniēdi ad deū via, vt monacho na
turaliter mala vix cauere. naturaliter bona vix
pro cōi infirmitate valeat implere, nō minor
tamē neceſſaria ſit cautela ad cauēda vel ob
ſuāda que ſibi platus ſuus vel phibere voluit
vel iubere. Et ſubditis. Quod cū a multis credatur,
licet a paucis vel etiā a nullis ad integrū obſuetur
qd aliud opatur talis ſentētie credulitas q̄ q̄ illa

ab apostolo tantu culpata manducandi ydolotita
libertas. Nil plane aliud si ita esset ut dicitis bene
p(ro)fus no(n) potest co(n)sti(tui) ee sibi. q(ui) se no(n) implere co
fidit q(uo)d debere se credit. Creditis itaq(ue) ut uer
bo(rum) u(est)ro(rum) sensu(m) breuit(er) colliga(m) q(uod) ad integru
mandata obs(er)uan(da) dei uix ualeat, abbatis no(n) ualeant.
cu(m) ueritas ipa testet(ur) ne unu(m) q(ui)de(m) iota p(re)terituru(m).
Ceterum q(ui) ita sentit uidet(ur) m(ihi) ut pace u(est)ra dixim(us) nec
du(m) gustasse q(uonia)m suauis e(st) d(omi)n(u)s. sub iugo legis geme(n)
adhuc no(n)du(m) respirare sb g(rati)a. Suaue xpi iugu(m)
nequaq(uam) ee exp(er)tus. Ideoq(ue) certissime adhuc infirmari
p(er) carne(m) q(ui)a sp(iritu)s non adiuuat ei(us) infirmitate(m). Quid
u(er)o sibi uult illa distinctio q(uod) dei quide(m) uel uix. plati
uero hois nequaq(uam) o(mn)io a quolib(et) iussa posse teneri
p(ro)hibita ue(l) credidit q(ua)m uero illa queat absq(ue) istis
integre custodiri. Sz si attenditis de male quoq(ue) ui
uentibus prelatis dei preceptu(m) est que dic(unt) facite. igit(ur)
qui no(n) facit, aperte no(n) in hoi(n)em t(antu)m. s(ed) in deu(m) p(re)ua
ricator existit. Itane ullus ergo madata p(er)fecte ex
sequit(ur) sui magistri. Quaobre(m) putatis q(ui)a nolum(us) nolum(us)
aut q(ui)a no(n) possum(us). Sz si uolum(us) (et) no(n) po(ss)um(us), securi sum(us).
Si possum(us) (et) nolum(us) sup(er)bi sumus. Porro ad cauenda(m)
sup(er)bia(m) illa u(est)ra annuim(us) necessaria(m) ee cautela(m)
quam dicitis, ne forte incurrat(is) inobediencie c(ri)me(n).
Q(uod) si impossibile uos putatis ut no(n) uideb(ar) impijs
plato(rum) p(ro) co(n)teptu interdu(m) sup(er)bie resistat(is), scitote

107

no paucos sȝ innumeros aliter oīe sentire, nec aliud
qd quam propo didicerit experimento. Si autem non impossibi
le quidē sȝ tamen difficile ee sentitis, magros non
contempnē, et dum ideo consentitis quoniam gravamini non
suplere sepe, murmuratis adversus obedientie le
gem, affirmantes periculosum promittere qd tam laborio
sum est observare. Ad hec ego respondeo. ymo non
ego sȝ dns. Qui pot inquit capere capiat. hoc quippe ē
quod paulo superius dixi. quia antequam ad edificandum incho
ares providisse debueras unde perficeres. Nunc autem ut
ait quidam. aut non temptasses aut perfice. Verumtamen
nemo si caute perficeret polliceretur se ultra in nullo transgres
surum. hoc ē iam non peccaturum. Alioquin aut periurat qui
ita iurat. aut sanctior ē illo qui ait in multis offendimus
omnes. Quod si consequens falsum esse videtur, videndum est
de eo qui antecedit. ne forte lex que data ē propter trans
gressiones tollendas, cohibendas, non solum non eas
coherceat, sȝ et augeat insuper crimen periurii. Si quidem
id promittere nos in nostra professione credamus qd certum
est nos posse tenere. Partienda ē proinde nobis
in duo, universa hec observatio regularis. In pre
cepta videlicet et remedia. Preceptis instituitur
vita contra peccatum. remediis restituitur post peccatum
innocentia. Sic ergo utraque ista complectitur nostra
professio, ut professus quisque cum in aliquo forte regu
larium mandatorum deliquerit, si ad remedium

eque regulare cofugerit, et si couincit trans
gressor mandati, non tn pacti puaricator.
Solum itaqz censura fregisse uotu, uiolasse propo
situm, pactu preuaricasse, qui et preptum co
tepsit et remediu. Nam illum sane dico se
cureu qui et si interduz obediencie limite prete
respuit — rit, consiliu no renuit penitencie. Regulares
naqz terminos et si sepe deliquerit no euadit q
censure q ex regula est disciplina no subterfugit
Pars siquidem regule est regularis correctio, et in
ea inuenit no soluz bone uite instructio, sz etia
emedatio praue. Inueniunt in ea et precepta
obediencie, et inobediencie remedia, ut ne pecca
do qdez a regula recedat. Fateor sane impossibile
cuiuis mortaliu, uel uenialit interduz no delin
quere in preptis obediencie. Sz nulla ia de impos
sibilitate querella, qn qdez et ex regula licet id
quoqz qd criminalit deliq contingerit, emedare.
Quod ergo dicitis a nullis posse obsuari ad in
tegru quicqd a magris precipit, uerum est. S
Sz leuis culpa inobediencie e. et facilis cura
eius inuenitur in regula, si quidem fit trasgres
sio absqz contemptu. Si aut et ipm deesse aliqn
no posse contenditis, id qdem falsum est. Sz
nec tn tale inobediencia sine cura reliqt

regularis diligentia. et licet fortiori egeat curationis
medicamento. caret tamen morbo prevaricationis, nisi cum
et ipm forte medicamentum contempnitur. Que cum ita
sint, frustra de impossibilitate causam, qui regulam
profitemur. frustra nobis de peccandi necessitate blan
dimur. ut ideo iusta platorum impia deo non impu
tanda, sed tamquam hominum contempnenda putemus, nec
re videlicet impossibile continere nra professio vide
atur, si tantum extra hominibus quam tamen deo obedire de
bere asserimus. Cum enim tam vel ita professo im
possibile immo per dei gratiam non perfacile sit cavere
prevaricationem ubi non inobedientia, sed impeni
tentia facit prevaricatorem. hoc quippe ut iam dixi
professionem spondet nemo ut iam non peccet. et
ob hoc non continuo ut quispiam aliquo modo non obedit
prevaricatorem se constituit, nisi qui se forte sic pro
fessum falso existimat quales vos utique aspicitis.
et non paucos. de quibus et si quod sit ut dicitis verum
est. et quod subditis, quod nil utique aliud illa talis
eorum credulitas vel potius crudelitas in suis eorum
operatur constrictis, quam noxia illa recumbentium in idolo
libertas in alienis. Necesse est enim qui huiusmodi est ex
propria perire sententia. quemadmodum in illius facta cla
mat apostolus, infirmum perire fratrem. Et quo nichil esse
commune. Iste ipse prohibet quod cum gratiarum actione percipit

nisi ei q putat aliqd ee coe. Ita et regularis
pfessio qm tu inst e dampnabilis no est, nisi ei
q dapnabile putat. qd quatenu putaz oppor
teat puto satis supi demostratu. cap. XX.

n Nonc ia respondeduz e questiuncule que in
cidit nobis ex ocasioe apostolici psentis capli.
Queritis nempe utrum nam ista de idolotitis pauli
sententia: puto qz nichil comune e in xpisto nisi
ei qui putat quid comune ee. illi comune est.
Et rursum, si comederit dapnat est qz no ex fide.
in gnalem regula trahi possit, quatenus malum
cuiqz sit, bonuz quoqz qd agit, si malu ee credi
derit. Qd si annuero, rursum pgitis ingrere.
Cur no e cotrario, tatuz cuiqz bonu sit quod
opat, quatuz uel falso opinatur. Miru qppe
nobis imo et iniustu uidetur ut plus in malo
qm in bono humane ualeat intentonis opinio.
Si rendero de malis qdem merito ita credi ppt
oculu nequa. respondebitis et in no imerito
quoqz pp simplicem oculu idem eque putadu
et de bonis. Nam qui dixit ex oculo nequa corpo
ris tenebras extimari induxit et de simplici
luce eque corporis approbari. Sz uidete ne forte
no sit uere oculus simplex qui fallitur. fallitur
ei tam qui bonu malum, qm qui malu bonu putauerit

Satis aut neutru horu ne ~~uitare~~ illud euitare
pphetici. ve qui dicitis bonu malu q malu3
bonu, cu tn nemo qhx uelit cauere maledictu
de ūitas pronuntiat q sit lucis toti corporis
idest opis argumetum? S3 absit ut pro ūita
tis clamet contra ūitate. maledicat is qd
illa probauit. Ego uo ut interior oculus uere
simplex sit, duo illi ee arbitror necessaria,
karitate in intetione, et in electone ūitate.
Nam si bonu qdem diligat, s3 uerū no eligit. ht
qdem zelum dei, s3 no secundu scietia. et nescio
queadmodu iudicio ūitatis uera ee possit cu
falsitate simplicitas. Volens deniq3 ad ueram
discipulos instruere simplicitate magistra ue
ritas. Estote inqt prudentes sicut serpetes q
simplices sicut columbe. Premisit ergo prude
tiam, sine qua nemine satis ee posse simplice
sciret. Quomodo deniq3 ūe simplex erit ocu
lus cu ignorantia ueritatis? Aut uo uera dici
pot simplicitas qua simplex ignorat ūitas?
Scriptu est eī. Ignoras ignorabit. Patet g°
laudabile illa et a dno laudata simplicitate
absq3 his duobz no esse bonā. beniuolentia, + bonis
atq3 prudetia. ut oculus uidel3 cordis non

solum pius qui fallere nolit. sed et cautus sit qui
falli non possit. Ceterum sicut oculum simplicem duo
ista faciunt bona. amor boni et cognitio veri sic
nequam oculum duo ex regione mala constituunt,
cecitas que facit ut veritatem non agnoscat. et per
versitas que facit ut diligat iniquitatem. Porro
inter hec duo bona que nec fallere nec falli sinunt
et illa duo mala que tam fallere quam falli faciunt, duo
sunt media unum quidem bonum per quod oculus interior et si
falli queat ignorantia veri, zelo tamen boni fallere penitus
non consentit. Alterum vero malum quod licet veri notitia non
impediat, amorem tamen boni per malitiam minime sentit. Et
quoniam omnis res melius divisione innotescit, secundum hec du
plex malum et illud iterum geminum bonum quadrifaria
dividimus oculum cordis. In bonum et meliorem. In ma
lum et peiorem. Et subdamus exempla. Est quidam bonum di
ligit et malum nescius agit. huiusmodi quidem bonus
est oculus, quia pius non tamen simplex, quia cecus.
Et est qui bonum libenter agit. et prudenter intel
ligit. Istius revera oculum non immerito simplicem
diximus. utpote cui neutrum bonum deest. nec zelus
scilicet bonus nec scientia. Hunc profecto requirit oculum
deus, cum respicit super filios hominum. ut videat si est
intelligens aut requirens deum. Est econtrario quidam bonum
minime diligens ex malitia quidem perversus est. sed
sapiens ut faciat malum. per ignorantiam cecus non est.

Que quidem ideo non diu appellatium nequam, quod
unum ei licet ad suum malum non desit bonum, idest sci
entia. Sed et qui forte bonum nesciens quod non diligit
agit. cum profecto non incongrue id quod dr nequam
assignaverim. eo quod neutro careat malo, nec ceci
tate nec pusillitate. Dicitur siquidem nequam quasi ne
quaquam. ut is ~~scilicet~~ solummodo nequam appelletur
qui nequam, hoc est ~~in nullo~~ ne in ullo penitus appa
reat bonus. sed sit utique bono vacuus, tam videlicet
veri notitia quam et benivolentia. Alius ceterum pius
oculus non quidem fallere promptus sed tamen falli ut dictum
est pronus. de quo propheta. Effraim inquit quasi co
lumba seducta, non habens cor. Alius is quem dominus
simplicem dicit. tam nec fallere facilis quam nec falli.
de quo et apostoli docentur, cum eis dicitur. Estote prudentes
sicut serpentes et simplices sicut columbe. Et item
alius est oculus simpliciter malus fallens utique libenter
sed non facile falsus, qualem profecto habent illi qui
ore domino asseruntur prudentiores esse filiis lucis in
generatione sua. Et alius quem nequam esse diffinivimus
quod sit dupliciter malus, cui quippe et malitia parit
ignorantiam et ignorantia malitiam operit, ita ut
sepe nesciens et malum quod vult non faciat, et bonum
faciat quod non vult. Obscuratum nempe est insipiens
cor eorum qui huiusmodi sunt. et quasi iam traditi in reprobum
sensum. bonum omnino nec diligere nec dinoscere

quent. De talib' scriptu est. Impi' cu uenit in pro
fundu maloz contepnit. Nam q huiusmoi est ca
uere pfecto malum nec uult etiaz si possit. nec si
uelit sciat. Quaobre hunc oculu in superiori diui
sione illo alto censui no imerito peiorem. no qa
malignior sit s3 qr periculosior. Ignorantia qppe se
curior e. securitas segniore facit. no nequiore.
Est tn ex hoc procul dubio deterior q ille solum
habet malu mala intentione. iste et falsaz consi
deratione. Ille uno caret e duob' bonis bono zelo.
iste et uero iudicio. Ex hoc itaqz pessimo oculo
q neutru bonu habet. et iste ex illo optio qui ne
utro caret, sciendu e ueritate discrevisse, aut
tenebris obuolui totu corpus. aut luce pfundi.
Nam reliqui duo quoz neut' utruqz aut bonu
habet aut malu, et si ex parte possit no tn toti suf
ficiunt uel dare uel tenebras corpori. Si igit' ut iaz
ad ppositā questiunculā reuertam, is uere oculus
nequa est qui puersus parit' et recus bonu agit
et malum credit. utiqz recte opando s3 opando
inique, bonu sibi in malu uertit. et tantum ma
lum qntu crediderit. qn quide iuxta sententia
dni totu corp' tenebrosuz reddit oculus nequa.
Quid ei luci relinqt ubi nec pia intento nec
uera opinio inuenitur. At no ideo sequit' ut

qui e contrario malu facit et bonu putat, iuxta
sua fidem et ipse similit' iudicat.
no est q ppe simplex oculus, ille q ex iudicio ueritatis
totu corpus lucidum reddat, quale pfecto supius
diffiniuim'. Neq3 ei ex toto adhuc tenebre desut
ubi ignorantia ueritatis luce obscurat ~~ueritatis~~
uoluntatis. Cu itaq3 ille oculus utrumq3 malum.
is uo minime utrumq3 habeat bonu. Nonne ratio ui
det' exigere ut plus ille noceat, q prosit iste, Neq3
ei consequens est ut tantum ualeat in bonu, bonu
unu, quantu duo mala in malum. Cap XX

At quidem laude digna dixim' uel sola inten
tione pia nec plane condigna remuneratione
fraudabitur in ope quoq3 no bono ipa bona uo
luntas. attamen si no malo quaq3 no erit decep
ta simplicitas. Cur inquis? Nunqd no ex fide?
Prorsus ex fide, s3 falsa. uel certe poti' no ex fide.
q2 fides falsa, fides no est. Deniq3 de fide uera no
falsa puto dixisse aplm. Omne qd no est ex fide
pctm est. Non aut ex fide uera bonu est, credit' qd
malum e. Est ei falsum, peccatu igit' est. Utrumq3
pinde coplectit' presens capitlm. Omne qd non
est ex fide pctm est. et cetera uidel3 malitiam. et
decepta ignorant innocentiam. q2 qd a nesciente fit

et bonu prorsus codepnat intetio praua. et malu
no penitus excusat recta. Siue itaqz malu putes
bonu qd forte agis. siue bonu malu qd operaris
utruqz pctm est. qr neutru ex fide. uel sane le
uius peccat admoduz. ubi sana intetione sola
reprehesibilis actio foris apparet. qm ubi maligna
latet, etia in no mala actione intento. Veruz
qd absqz uel minimo ~~no~~ pcto no est, puru bo
nu nunc est. Capitulu xxij

Quo ergo pacto bonu non puru puro malo
coparabitur in efficacia hoc e ut ta efficax
ad bonuz illud sit qm ad malu istud. Et hec sup
hac questione sufficiat. Nam ad superiores quoqz
satis ee responsum supius recor. Et qdem uos
easdem sepius dubitationes iteratis atqz reuol
uitis. Sed mea no interest, ipaz toties repe
tere solutiones. Sufficit ei semel soluisse et
qd crebrius in questioe uersatu fuerit. cap xxiij

Querentib item de obedientie pondere, seu discri
mine inobedientie, a latere incidit uobis et
demito utriusqz querendum. Vtru uidelz in qui
busqz preptis quatum obediecia ualet. tatum
grauet inobediencia. Vt ibi gra. Vel abraha

de ymolando filio. uel ille nescio quis de filio inde
furni incendijs exponendo. tantum diuine indi-
gnationis et ultionis merito incurrissent. si
non obedissent. quantum laudis et gracie receperunt
pro eo quod obedierunt. Quod nobis quidem durum
uidetur. et necessarium. sed non est ita. Enim uero
constat nonnulla nec fieri sine gloria. et posse
non fieri sine pena. Ideoque si fiant digna esse
premijs. non tamen supplicijs si non fiant. Nam et
non tangere mulierem meritum est non mediocris.
et nullius tamen delicti propriam amplecti coniuge.
Huiusmodi sunt quecumque euangelico illo capitulo
congruere possunt. Qui potest capere capiat. Et
rursum quedam per contrarium, neglecta quidem offen-
sam contrahunt. sed impleta gloriam non merentur.
et dampnat contemptorem. et auctorem non glorifi-
cat. Talia sunt quecumque diuinitus lege publica
imponuntur hominibus sine quibus nec saluari queunt.
Hinc illud apud gentilem. Non feci furtum. non
pasces in cruce coruos. Et in euangelio. Si
diligitis eos qui uos diligunt. quam mercedem
habebitis. Si salutaueritis fratres uestros tantum, quid
amplius facietis. Denique et uniuersaliter.

Cum feceritis oia que madata st̃ uobis dicite
qz ſui inutiles ſumus q faCe debuim̃ fecimus.
Ac ſi dicat. Si ſolis cotenti eſtis pceptis et tra
dictonib; impoſite legis. et non ſpote etiã pſer
tonis uos conſiliis q ſuaſionibus mancipatis
liberi qdem eſtis a debito. no tame pro muto
glorioſi. Euaſiſtis pena ſz no acquiſtis coro
na. Quena ergo neceſſitas cogit parere nos
in ſingulis que iniuncta ſunt. et formidare
ultonem de traſgreſſione. q de obſuatone
ſperare remuneratione. Cap. in talibus
gnalis hec regula. teneatur. ut in diffici
lioribus qdez agendis obedito gratior. q
grauior preuaricato iudicetur. Et in fa
cilioribꝰ minq; onerosis coteptus dapnabi
lior. q actus laudabilior extimetur. Ca. xxiiii
Nam et ſi de hoc ſatis eſt, uideamus quatenꝰ
etia tenenda ſit ipa que in profeſſione fir
mari ſolet loci ſtabilitas et quib; ſigbus tame
ex cauſis rupe illa. uel liceat aliq̃ uel expediat
et ſi qdem dubitare uos dicitis. Ad quod interi
ne ſcatis respondeo. a bono qd ſemel quis uo
uerit deſcendere no licere. Et ad hoc mutare
locu que ſibi quiſq; elegit. et cui ſe ſcit notu

tate quod confirmauit ordo non consilio. Sed et

scs papa Gregorius. Ait enim. Perfecti quique magna

se discretionis stabilitate conspiciunt: ne ad

deteriora umquam uel in opere uel in cogitatione di

labantur. Sed quod hinc sensit uir apostolicus, hoc

se apostolus implere gloriatur. Que inquiens retro

oblitus. et ad ea que sunt ante extentus. Ait

et propheta ezechiel idem nobis significauit. cum

de sanctis animalibus dixit. Non reuertebantur cum

ambularet incederet sed unumquodque ante fa

ciem suam gradiebatur. Et hi omnes idem

sentiendo. non aliud quam magistri sui sente

tiam secuti sunt dicentis, in euangelio. Nemo

mittens manum suam ad aratrum. et respiciens

retro, aptus est regno dei. Prescribat pro

inde stabilitatis pactum omni deinceps remisso

descensui. contentioso discessui. uago et curi

oso discursui. totius denique inconstantie leui

tati. non tamen his que in professionis serie secuntur.

morum uidelicet conuersioni. et obedientie que

secundum regulam sit. Capitulum. xxiiij.

n Nam si hoc pro improbitate, nimirum ibidem

atque irreligiositate cohabitantium obtinere forte ne-
quiverit, duce spiritu libertatis transire indubitanter
suadeo ad locum alium ubi non impediatur homo red-
dere deo vota sua, que distinxerunt labia sua.
Eqdem cum sancto sanctus eris. et cum perverso perverteris.

Sane de religiosis ac bene ordinatis ca. xxvi.
monasteriis nullus professorum meo consilio
nec arctioris quidem vite desiderio sine licentia sui
senioris egredietur. Egressus tamen si melius inve-
nerit et elegerit meo nichilominus consilio non
regredietur. ad inferius bonum quod reliquerat. et con-
tempserat pro meliori presertim si illud melius tale
fuerit quod ei prime professioni congruere videatur.
Ipse nempe viderit qua ratione qua intentione
altiora seu arctiora presumpsit. Nam ad inferio-
ra vel remissiora me consulente nunquam apo-
statabit. si non tamen loci prioris vicinia revocet.
quia de noto monasterio nec retinere quis
regulariter potest. nec recipi sine consensu abbatis
~~capitulum xxvii~~
sui.

Et accipite manifestius in exemplis huius sen-
tentie rationem. Forte vult aliquis de Clunia-
censibus institutis ad Cistercium sese strin-
gere paupertate. eligens pre illis nimirum con-
suetudinibus magis regule ~~paup~~ puritatem.
Si me consulit, non consulo. si non sane id abbatis

sui usurpauit assensu. Quaobrē. primū propter
scandalum illorum quos deserit. deinde quia certa
pro dubijs relinquere tutū non est. Forte enim hec
tenere potest, illud non poterit. Tertio suspecta
habeo leuitatem, qua id sepe quod facile uolumus
ante quam probemus, experti iam nolumus. uno
pene momento idipm cupientes et respuentes tam
leuiter quam irrationabiliter. quales utiq; frec
quenter experimur. qui vna uix hora in una volun
tate durantes aura leuitatis impulsi uagi et
instabiles hac et illac uelut ebrij nutant mutantq;
pro experimento iudicium. ymo sine iudicio fluctu
antes et tumultuantes tot de se consilia psu
munt quot loca reuisunt. semper quod non habent
cupientes. et quod habent fastidientes. cap. xxvj.

Et quoniam ego ait aliquis professus re
gulam, non sum regula cum bona queam
degere consciencia. Si quidem uoues et non solues
quid nisi periero. Quasi non multo magis
unde coqueris alibi quoque tu cepisti pure
iuxta regulam conuersari. Profecto etiam
tunc. Et quamuis ingens conscientia habitare
sustineam extra domum meam. porro que me
de seculo fugientem excepit. initiauit ad bo
num, signauit in salute, molestus fratribus,

inobedientes senioribus. stabilitatis insuper praevaricatores
pactum et promissam irrita facies fidem. Veru
tamen neutra iusta querimonia est. Nam
qui se ideo periurum putat quod ad purum regu
lam non observat. videtur mihi non satis
attendere quod iuravit. Nemo quippe cum profite
tur spondet regulam. sed determinate secundum re
gulam suam quisque conversionem, suamque deinceps
conversationem, sese dirigere pollicetur. Haec
profecto huius temporis omibus ferme mona
chis communis professio est. Et licet in diversis
monasteriis, diversis et observantiis deo
serviatur, quisquis tamen suum quisque loci bonos usus
servat, haud dubium quin secundum regulam vivat.
quandoquidem boni usus a regula non distor
dant. Quisquis itaque tenet quod tenere in
venit bonum. ubi profitetur. profecto vivit
sicut promittit. Quia non aliud procul dubio
quisque promittit quam quod habere eorum perspicit vita
videtur cum quibus deinceps vivere disponit
et eligit. Quid enim? Numquid verbi gratia aut
in maiori monasterio usus cluniacensium,
aut isti forte illorum ritus, aut vero utrique

cisterciensium districtione litatoria profitetur
attamen omnes secundum regulam profitentur. Una
quidem ubique professio promissio. sed quia
non una est omnibus cordis intentio potest indu
bitater sine detrimento salutis et sine damno
professionis operis quoque non una ubique observa
tio celebrari. Sicut enim non omnes omnia tenent
etiam boni christiani que in evangelio sunt, omnes tamen
secundum evangelium vivunt. Nam qui concessis al
ligari coniugiis contenti sunt, non ideo tamen credunt
se recessisse ab evangelio quia evangelica sublimi
tate consilii de celibe ducenda vita non elege
runt. Ita sane si in gradus illo inferiori legiti
me ac fideliter conversentur. Sic quoque qui secundum
regulam vivere statuunt, et si non adunguem ut
dicitur tota custodiunt et siqua pro sui claustri
ritu vel mutant vel pretermittunt, a regulari
tamen ordine professione non discedunt. donec tamen sobrie
et iuste et pie pro suorum moribus vivere non
desistunt. Denique regula ipsa tradit octavum
humilitatis gradum, ut nichil agat monachus
nisi quod communis monasterii regula, vel maiorum
cohortantur exempla. Exceptis proinde cister
ciensibus et qui illorum forte ritui non tam

uiuere ſcdm regula. q' ipam ex integro pure ad
litteram, uti ſe ſane profeſſos ee putat tenere curat.
De cetero nemine obedientex degentem regularis
moneat ſolenniſq; pfeſſio, in qua no fit de tota
regula pmiſſio. in his dumtaxat monaſtijs in
qbus ... ordo et diſciplina ſuati in bonis con-
ſuetudinibus. Salua igit cuiq; ſua manet in
cenobijs bene ordinatis pfeſſio. ſ. tantu ſi ſana
fuit et intentio. Capitulum. xxvii.

Ceterum quingentus e. et ita credere no pot. ſz
magis credes et cedens ſtimulati conſcientie
exit et querit ubi ſoluat qd ſuo in loco ſuo utiq;
iudicio uouat qdez ſz no ſoluerat. ſicut no lau-
do qd egreditur. ita ut regrediat no conſulo.
ſi tam ad remotu ignotuq; monaſtium migra-
uit. Cur ita. Tum pp pauli ſententia, qua beatu
manifeſte pnuntiat q ſe ipm no iudicat, in eo qd
pbat. Tum ex uel auctate magri qui tale ſuſcipi
iubet et retinery. Iniuctum quoq; bonu et utile
ſuaſione allectj pfeſſioe ligari. Denuq; ſua
deat ei inqt ut ſtet. Et ne forte poris ſuy
monaſtij memor remordet ut aſſolet conſci-
entia incipiat denuo dirupta ſtabilitate
uagari, generalem ſup huiuſmodi ſcrupulo co-
ſolatoria pfert ſententia dicens. Ubiq; ei
uni deo ſuit, uni regi militat. Ca. xxviii.

Porro de vicino prohibet, quod iubet de peregri-
no ne vicinitas inter monasteria fomes
scandali rixe materia sit, si alterutrum recipe-
re monachos absque mutuo duntaxat assensu.
Quod toties equidem experimur quoties talis
uspiam monachorum susceptio plane non nisi com-
muni decreto regulare presumitur. Quod si etiam post hec
fratris ita regulariter suscepti inquietiorem forte
animum pulsauit recordatio scandali quod disce-
dens fratribus quos deseruit fecit, et quia oporteat
emendari suo reditu quod ex discessu deliquerat,
prudenter aduertat qui hoc cogitat, scandalum
scandalo non bene ~~opari~~ emendare. Qualis
denique emendatio erit, si ut aliis scandalum
tollat, alios scandalizas. Quamquam profecto et
tollerabilius scandalum illud sit et uenialius
quod factum est intentione proficiendi in melius, quam
quod facere cogitas ad deterius apostatando. Sed
et ante quoque licet non sine scandalo tutius tamen
sine dubio ad id quod melius putasti secutus
es conscientiam, quam si in priori bono et loco contra
conscientiam permaneres, quamquam secure id posses
si sane hinc eandem tu ipsius conscientiam red-
dere secura posses. Quapropter quod de ma-

ducate et no manducate decernit aplus
usurpemus et nos in nec hui disputatum
cule conclusione. ut et qui ppria impellente
costictia, suu desit locu, ne suu qd putat desat
uotu, no desat non spnat. et qui secura costictia
fratru scandalu times, frs no desit desente
non iudicet. Et de his me accipite sane qd sen
tio respondisse sine pjudicio sanius sapietis.

Item postulastis absolui nobis, cur ca. xxviij.
uel beatus gregori' nescio que uenatum ha
bitum monachilem quem pie susceprat, impie eaz
reiecerat, no solum resumere non coegit sz etia omez
legit' indixisse coionem, apostate pdurantis. uel
sanctus Augustini coniugy legi uotum quodamodo
subiciat continetie, ita ut in libro de uirginitate
asserere uideat' nec celibis quide uite ppositu.
copule posse pscribere coiugali. quominus
i dissolubile maneat. etia qd a cotinetibz fallē
te diabolo. fracto stitatis uoto. initu fuerit
matrimonio. Et adh nil psens certi breuiqz
respodendu aturint. n qd sci atistites sapuer.
Recte ne ipi uidrit. Na ego i scripibz attibqz
illustriu patru cauit' pfecto su. no oino aliud
estimare. qp qd bto teste aplo. qrit ia inter
dispesatores. ut fidelis qs iueniat. Cert' su

117

eni. siue in suo habundauit sensu. siue in eodem
spiritu. sicut in ceteris. ita quibusdam arbitror estimasse
fideles. illud in dispensando quod pre manibus erat.
istud in scribendo quod senserat. capitulum. XXX.

Quod dicitis de quibusdam episcopis. quos sanctus il-
le papa gregorius. ad tempus in monasteriis pro
excessibus legitur reclusisse. utrum in suo an in mo-
nastico interim habitu habitauerit cum mona-
chis. ego nescio. Non quod credibile uideatur. nequaquam
illos insigne religionis habitum suscepisse. et
quem non erant profecto habituri. sed tamen consisse quiete
in secretis monasteriorum. et oportunitate penitencie.

XXXI. Audire et hoc uultis a me unde inter cetera
penitencie instituta. monasterialis disciplina.
meruerit hanc prerogatiuam ut secundum baptisma
nuncupetur. Arbitror ob perfectam mundi abrenun-
ciationem ac singularem excellenciam uite spiritualis.
qua preminens uniuersis uite humane generibus huius-
modi conuersatio. professores et amatores suos. angelis
similes. dissimiles hominibus facit. immo diuinam in homine
reformat imaginem. configurans nos Christo. et
ad instar baptismi. Et quasi denique secundo baptizamur.
dum per id quod mortificamus membra nostra que sunt
super terram. rursum Christum induimus. complantati
denuo similitudini mortis eius. Sed quomodo in baptis-
mo eruimur de potestate tenebrarum. et in regnum

claritatis eterne. ita et in sancti spiritus regeneratione
propositi. de tenebris eque non unius originalis
sed multorum actualium delictorum in lumine virtutum
evadimus. recantantes nobis illud apostoli. nox pre
cessit dies autem appropinquavit. capitulum. xxxii.

Id quoque vobis insinuare precamini. an abbatis
mutatio. monasterium suum mutare volentibus
monachis. in aliquo patrocinetur. hoc est si in morte.
vel depositione prelati. plus aliquid libertatis. sub
ditis relaxetur. quo utique liceret si possit eo articulo
temporis. migrare quo voluerit. altero nondum vi
delicet. substituto. Ad quod respondeo nequaquam. Etenim
sponsio professionis que ex more fit in oratorio. de abbatis
vita non sumit terminum. sed de presentia testimonium.
Profitetur itaque modo sit sua vita. non aliena. Attendat
denique quid legis lator non solum scripserit. sed et tradiderit.
ut siquis inquit aliter fecerit. vel quam promiserit. ab eo se
sciat dampnandum quem irridet. Item dicit. quod nec sui iam
corporis. noverit habiturus sit potestatem. Et iterum.
perseverantes ait in monasterio. usque ad mortem.
Salvis ergo exceptionibus. quas superior disputatio nostra
perstrinxit. de cetero nulla licet occasione monacho.
locum cui professus est. etiam mortuo suo deserere. suo
dumtaxat arbitrio. Alioquin prevaricator est. dap
nationem habens. quia primam fidem irritam fecit. capitulum. xxxiii.

Sed vos pergitis amplius sciscitari. et dicitis.
Quid si non potest non cum rancore propter animi
ibidem manere. cum minus videlicet regularem minusve
amabilem abbatis electionem r. Dubius animo ne

illud d' euāgelio. qd de coiugij lege dicētes discipli
dno responderūt. Si ita ē iquit. nō expedit nubere.
ꝯgrue reūa agustie. Sustinuerut exosā. nichil
honerosi. Sed dimisit i uita. nich igrani. An nō
simili necessitate ꝯstrīgit͛. q nec deserere ualz locū
ne frangat uotū. nec manē i loco. ne cū rācore
uiuat. ⁊ uitā pdat. Quid cōsula huic. Ut desce-
dat. Nō licz ppter pfessioez. Ut stet. ppr rācore
nō expedit. Duo m eqz icōueniētia eque piculosa
pponitis. ut qd respōderi uobis minime psit. Quē-
ritis nēpe qd e duobz monacho tuti sit. residere ipso
monasterio sb iregularit electo cū rācore. an ad
qeti uiuēdi alias migrare. qd qde haud sec' accipio.
q sic egrā. qnā mōte pire consulā. cū q se ipuz
forte pimere uult. i cedio an precipitio. Re ūa
naqz ꝯurit q manet i odio. ⁊ q frangit ppositū in
preceps ruit. Sz uos me i hac difficultate ꝯsilij
facile expeditis. cū d' in sequiris. ⁊ quatenus accipi
h ipm uelitis. qd appellatis iregulare. apiendo
sb iugitis. presti si electionis irregularitas adeo
iuoluta sit ⁊ i tota. ū licz dēa corā deo n dubi-
tetur. corā hominib tn aut uix aut nullate-
nus couincat'. Uerū nec qz imēte sapiētis eu-
logiū. occasioez querit. q uult recedere ab amico.
Quonā m uos iregulare dicitis el'ctione. q cas-
sari regularit nō ualz aut reprobari. Et qde
legitur. qd pbari nō pot. m infectū ē. Sz dicitis
Quis obbediat scienter idigno ⁊ si nō manifesto
fres nō ne legistis. q i una ⁊ iueritatis regla.

sup cathedra moysi sederunt scribe 7 pharisei. que
dicunt facite. sm u opa eoꝝ nolite facere. xxxiiij
Iā de mictādis 7 lauandis uestib; ob nocturna
illusionē. accipite breue cōsiliu. Juxta ritū
sui loci queq; facere cōsulo. d' huiusmodi ꝗ diuersis
modis. i diuersis monasteriis certū ē disputari.
De his q i pluribus monasteriis pfitetur qd' pene 35.
oblitus fueram. puto satis ēe respōsum supi. cu de
loci stabilitate disputatū ē. ꝗ nō ē necesse u repeta.
Preter mitto ꝗ aliqua de canōib; q uos requiritis. 36.
tū qm taliū nra nō referunt q monachi sumus.
tū quia i libris eade ipi facile repire potestis.
si qrere n̄ ꝯtemini. capitulum. xxxvij.
UEnio ad tercia illa. q i alia ura cursiue epla
cōtinet. ū pimu iterrogatis. qd nā cōsuli
hoi. q aduersus quepiā ꝯmotus fuerit. si nō adeo u
eu ledere ipe uelit. adeo tn ut libēter acciperet.
si qmodo aliunde ledi cōtigerit. sit ne uob; tutū
ita cōmoto accedere ad altare. an se sbtrahere
iterū debeat. donec cōpescat cōmotō. Nūq̄ m
cōtigat turbatū ad pacis accedere sacrificiū. cu nota
ira 7 disceptatiōe ꝯtigere sacramētū. i quo deus
i dubitanter ē. mudū recōcilians sibi. Certe
si nō recipitur munꝰ graciis meū. q defero adal
tare. nisi an placato frē q me forte lesisse me
minero. quanto min' si me ipm n̄ pacauero prius. 38.
Quod dīn queritis. de cōtrarietate q ēe uidet
i duab; illis pauli sententiis. cōuersatio nra
i celis ē. 7 quādiu sumus i corpore pegri—

119

namur a domino. quomodo videlicet anima eodem tempore
possit et in corpore peregrinari a domino et in celis simul
esse cum domino. ipse soluit apostolus cum alibi dicit. Ex par-
te cognoscimus. et ex parte prophetamus. In quantum
quippe cognoscimus tamquam presentia contemplantes.
iam cum domino sumus. In quantum adhuc tamquam de futu-
ris prophetamus. credentes que non intelligimus. sperantes
que non videmus. a domino peregrinamur et in corpore. Cum
autem venerit quod perfectum est. hoc est glorie plenitudo.
que in resurrectione futura est. tunc euacuabitur quod ex
parte est corporis. videlicet omnis corruptio. ex qua sine
dubio contingit. hoc quod adhuc ex parte manet. nostra in
corpore peregrinatio. Hoc est quod ipse miserabiliter
ingemiscens. et ait. Infelix ego homo. quis me libera-
bit de corpore mortis huius. Non queritur de corpore
tantum. sed de corpore mortis huius. hoc est huius quod adhuc
ducat corruptionis. monstrans non corpus set
corporis molestias. causam esse peregrinationis.
Corpus quippe quod corrumpitur. adgrauat animam.
Non corpus simpliciter sed corpus quod corrumpitur. ut
corruptio corporis oneri sit non natura. Unde
et qui intra semetipsos ingemiscunt. redemptionem expectant
corporis sui. non amissionem. Merito propterea grauari
graui corporis necessitate. non societate cupimus
dissolui et esse cum Christo. ut id quod manet ex parte adhuc
exilium finiatur. et quod ex parte iam cepit celestis
habitatio perficiatur. Aut certe conuersatio nostra
in celis est. quoniam idem dicit apostolus. Spe enim salui facti

sum⁹. Spe itaq3 iā ī celestib; habitamus. cū
adhuc re ipa ī terris pegrinemur ꝯ ī corpe.
Uel aliter. habemus ꝯ un̄ corpi. ꝯ un̄ dño ī here
amus. illud uiuificando ꝯ sꝯficando. illi credēdo
ꝯ diligendo. Neq3 eni presentior ē sp̄s nr̄ ubi
animat. q̄3 ū amat. nisi forte magis ēē putet̄.
ubi ī iuitus ꝯ ex necessitate tenetur. quā q̄ spōte
ꝯ alacr̄ fertur uolūtate. Deniq3 ū ē thesaurus
tuus. ibi ē cor tuū. Itē. Si deū amās aīa
cū xpo uiuit. uti corp⁹ ex ipsa quo pacto q̄so
p̄sentior ēē creditur. ubi dat. quā ūde accipit
uitā? fons siquidē uite caritas ē. nec uiuē
aīa dixeri. q̄ de illo nō hauserit. haurire porro
quomodo pōt. nisi fuerit p̄sens ipi fonti q̄ cari-
tas ē. q̄ deus ē. Presens igit̄ deo ē q̄dm amat.
ī quātū amat. In quo eni min⁹ amat. absens
p̄fecto ē. In eo aūt min⁹ amare deū cōuicitur.
q̄d carnis adhuc necessitatib; occupatur. Illa uerō
circa corp⁹ occupato q̄d ē. nisi adeo q̄dā absento.
ꝯ absentō q̄d nisi peregrinato? Et peregrinam̄ ḡ
a dño ꝯ ī corpore peregrinam̄. cur n̄ra nimirū
ꝯ ī tecto ꝓpeditur ex ipius. ꝯ curis caritas fatigat̄.
In fine sc̄de ep̄le īterrogatis. q̄d sentiendū ar- ·29·
bitror de eo q̄ ī euāglio nob; pmittitur. Ecce
enī merces ūra mlta ī celis. mirātes maxi-
me. scdm augustinū dixisse sr̄ h. nō celos istos ui-
sibiles ꝯ corporeos oportere ītelligi. ne merces
nr̄a ī reb; mollib; uolubilib;q3 uidatur collocari.
ideoq3 sp̄ualia q̄dā firmamēta ēē ītelligenda.
De q̄b; nescitis ut dicitis. q̄d uel suspicari debeatis.

Sed si creditis quod legistis. regnum dei intra vos
esse. et habitare christum in cordibus vestris. tanquam utique regem
in rengno suo. et non sunt condigne passiones huius tem
poris ad futuram gloriam que revelabitur in nobis. non que
revelabitur velud aliquid exterius. sed in nobis quasi intus
iam manens. sed nondum apparens. Et item omnis gloria eius
filie regis ab intus. et ascendet homo ad cor altum. et
ascensiones in corde suo disposuit. Rursumque. anima
iusti sedes est sapientie. cui sine dubio illa vox. celum
mihi sedes est. Si hec inquam his que similia non pauca in
scripturis advertitis. profecto studebitis ad ingrediendum
regnum dei et iustitiam eius. intrare potius ad vos. quam
vel extra exire. vel ascendere sursum. Sed sursum sane
vel extra exire dixerim locorum positione. sicut celum
a terra locum tenet exteriorem. sol luna et sidera
superiorem. Nam eadem ipsa que intra nos sunt. subtiliora
sunt nature invisibilitate. et que supra nos sunt. subli-
miora existentie dignitate. et extra quoque immensitate
maiestatis. Sed altissima sunt hec egentia utique.
et diligentiori disputatione. et doctiori disputatore.
et oratione prolixiori. Ego enim putaveram modum huius
tractandi explicare nequaquam excessurum. sed sermo
ut video processit longius quam speravi. Proinde
vos si placet. libellum non epistolam nominate.
Nam ego sive in paucis sive in multis. vestre
debui. quod studui. satisfacere voluntati.

Explicit liber beati bernardi abbatis. De
precepto et dispensatione regule.

15

Cc. 120 numerate modernamente, più due in fine, bianche, non numerate; una guardia membr. anteriore scritta.

14. 5. 1923 EL

RIG.DE

CONTE

Ma
Co

Dicitur [illegible] aliqui dicunt cantare
per b quadratum ut ille qui incipit in G ut/in
G sol re ut. grave. et G sol re ut. acutum. aliter
per naturam ut ille qui incipit in C fa ut. grave. et C sol fa
ut acuto. aliter per b molle. ut ille qui incipit in F [illegible]
grave. et F fa ut acuto. [illegible] predictarum muta-
tionum [illegible] quia C [illegible] nec [illegible] nec [illegible]. nec in b fa
[illegible] est ulla mutatio [illegible] una vox est. non
[illegible] mutare. [illegible] C fa ut. sunt due muta-
tiones. fa ut. ut fa. fa mutatur in ut. propter ascensum
de b [illegible] in naturam. ut [illegible] propter descensum
[illegible] in G sol re. sunt due mutationes.
[illegible] propter ascensum [illegible] in naturam. [illegible] sol.
[illegible] in naturam [illegible] in G la re [illegible] sunt due muta-
tiones. [illegible] propter ascensum de b in naturam.
[illegible] in F fa ut. sunt due mutationes. de fa in ut.
[illegible] in b molle. [illegible] propter descensum
de b molli in naturam. [illegible] in G sol re ut. sunt tres muta-
tiones [illegible] de sol [illegible] propter [illegible] in b molle.
Secunda re [illegible] sol [illegible] de b molli in naturam.
Tertia de sol in ut. propter ascensum de natura in b quadratum.
Quarta [illegible]
Quinta [illegible]
Sexta re [illegible]
Et [illegible]